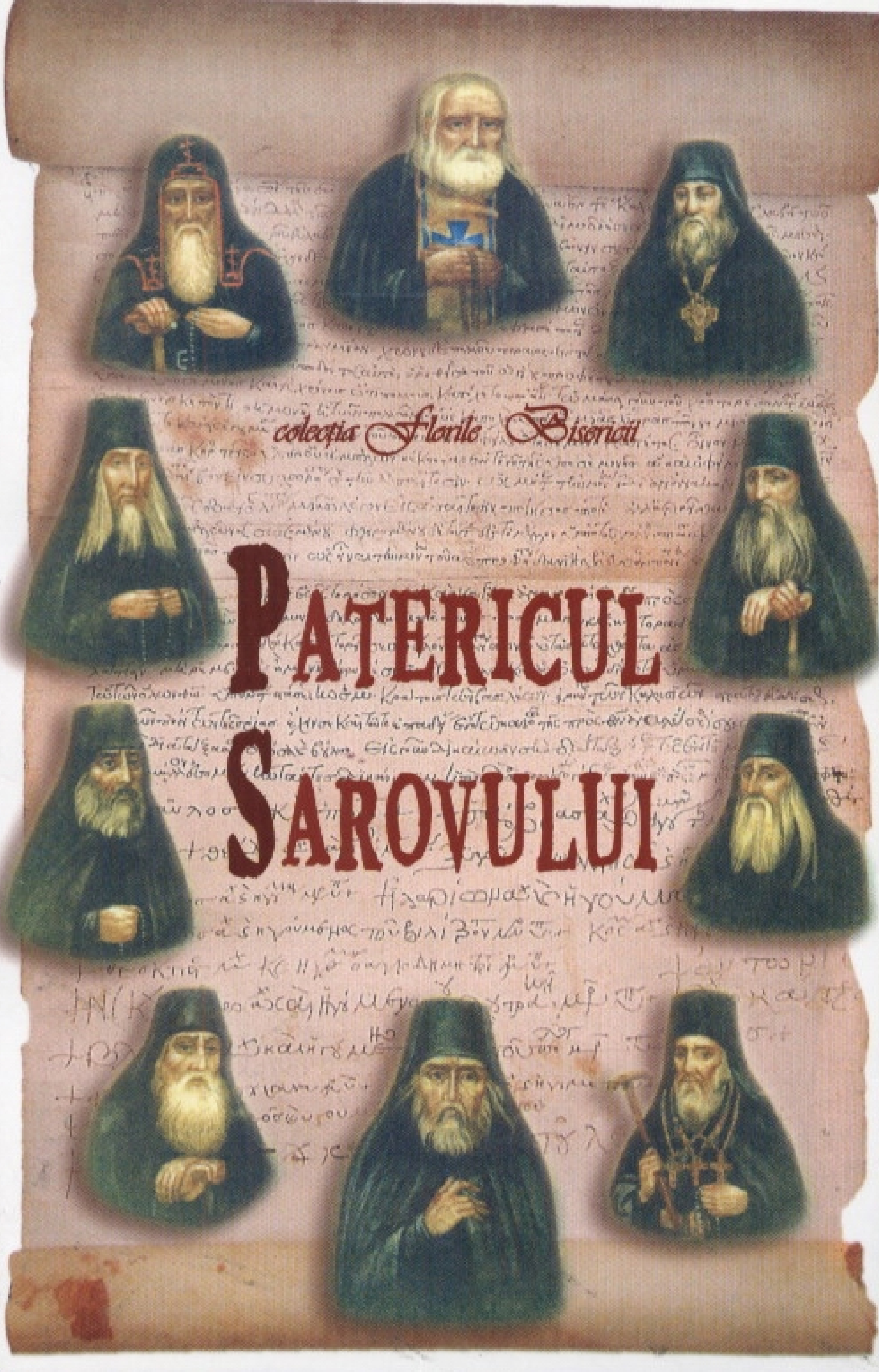


colecţia Florile Bisericii

PATERICUL SAROVULUI

Patericul Sarovului

PATERICUL SAROVULUI

Traducere: Svetlana Ceapă

Carte tipărită cu binecuvântarea
Prea Sfinţitului GALACTION,
Episcopul Alexandriei şi Teleormanului

Editura Cartea Ortodoxă
EDITURA EGUMENIŢA

Editura Egumenița
I.S.B.N. 973-7952-69-3

Editura Cartea Ortodoxă
I.S.B.N. 973-7891-39-2

PREFAȚĂ

Sfântul Apostol Pavel spune în Epistola către Evrei (13, 7): *Aduceți-vă aminte de mai marii voștri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu; priviți cu luare-aminte cum și-au încheiat viața și urmați-le credința.*

Acest pasaj biblic m-a determinat să nu-i dau uitării pe cuvioșii pustnici viețuitori ai mănăstirii Sarov. De aceea, în semn de recunoștință deosebită față de învățăturile lor duhovnicești, m-am hotărât, după măsura puterilor mele, să adun ceva povățuitor și mai puțin cunoscut din viața și faptele acelor nevoitori, care au plecat la cele veșnice, și să le public. Am făcut acest lucru atât spre folosul sufletului meu, cât și spre folosul altor creștini, care cinstesc cu evlavie amintirea călugărilor mănăstirii Sarov.

Timp de zece ani cât am viețuit în mănăstirea Sarov, am adunat informațiile respective de la evlavioșii ei părinți, care au plecat la cele veșnice, informații reale ce le-am prezentat pentru cinstitorii de Dumnezeu, care își caută mântuirea. Aceste informații adunate cu strădanie sunt modeste, dar altfel nici nu s-a putut, căci părinții călugări demni de amintire, despre care scriu eu în această carte, au lucrat faptele mântuitoare în taină, închizând bine ușa chiliilor lor.

Sincer, vă mărturisesc că mi-a fost frică, nevrednic fiind, să nu trec cu vederea și să dau uitării unele fapte și învățături ale cuvioșilor părinți, care, ca niște talanți

prețioși, au fost îngropate și acoperite cu pământ și uitare, contrar îndemnului testamentar al Sfântului Apostol Pavel, expus mai sus.

Cu siguranță veți descoperi în această lucrare neajunsuri, ce sunt inevitabile ca în orice muncă omenească. Dar stăruitor vă rog să acoperiți această trudă cu dragoste frățească și rugăciune pentru cel ce s-a ostenit.

Ieromonahul Abel,
Lavra Sfintei Treimi a Sfântului Serghie



Mănăstirea Sarov. Vedere din partea de sud.

INTRODUCERE

Mănăstirea Sarov se află în Eparhia Tambov din județul Temnicov, la 38 de verste[1] de orașul Temnicov, la hotarul județelor Nijegorodsk și Tambov. Mănăstirea e situată la o distanță de 400 de verste de orașul Moscova, 60 de verste de orașul Arzamas, 170 de verste de orașul Nijnii și 120 de verste de orașul Murom din eparhia Vladimir. Ea este situată pe un deal, într-o pădure, între două râuri - Sarovka și Latiș - ce se unesc între ele chiar sub această mănăstire. Cea mai apropiată localitate se află la o distanță de cinci verste de mănăstire.

Așezarea geografică a mănăstirii Sarov este pitorească și încântă sufletul oricărui pelerin.

Aici regimul monahal era strict. Slujbele religioase se săvârșeau continuu și se slujea conform regulamentului monahal din Muntele Athos. Cântările religioase din cadrul slujbelor ce se săvârșeau aici continuu îți umpleau sufletul cu o putere inexplicabilă și îți transmiteau o stare de evlavie față de viețuitorii acestui locaș, care se proslăveau prin faptele și nevoințele lor întru Domnul.

Despre această mănăstire se poate spune că a fost cu adevărat o mănăstire pilduitoare și renumită datorită frumuseții exterioare, cât și a celei interioare. S-a proslăvit prin viața, nevoințele și învățăturile cuvioșilor ei părinți precum: întâistătătorul ieromonah Ioan; succesorul acestuia – starețul Dimitrie; cuviosul stareț Efrem;

---

[1] O verstă = 1,068 km

virtuosul părinte Pahomie; smeritul Isaia; râvnitorul părinte Pitirim; cuviosul Ioachim; dreptul egumen Nifon; pustnicul egumen Nazarie; ieroschimonahul Dorotei; schimonahul Marcu; ieroschimonahul Serafim și Ilarion; ierodiaconul Alexandru și mulți alți nevoitori demni de amintire. Faptele și învățăturile acestor bărbați virtuoși au lăsat urme adânci în sufletele multor creștini evlavioși.

Viețuitorii acestei mănăstiri au fost statornici în credința și slujirea lor lui Dumnezeu. Ei au trăit și s-au nevoit pentru mântuire și pentru înfrumusețarea duhovnicească a sufletelor lor și a lăcașului în care și-au petrecut viața lor pământească. Cuvioșii părinți și-au închinat întreaga lor viață slujind cu trupul și cu sufletul lui Dumnezeu, fiind în același timp exemplu demn de urmat atât pentru succesorii lor, cât și pentru creștinii evlavioși. S-au nevoit în tăcere, au trăit în rugăciune continuă și fiind înzestrați cu har dumnezeiesc au avut o cunoaștere precisă și înțeleaptă a sufletului omenesc. Ca niște candele aprinse au ars cu flacără curată, împrăștiind învățăturile lui Hristos celor care s-au apropiat prin ei de Dumnezeu, arătându-le fiecăruia în parte drumul drept ce duce spre mântuire.

O, câte virtuți au dobândit sufletele lor! O, câtă vitejie duhovnicească au avut trupurile lor. Au fost în credință statornici, în răbdare neclintiți, în dragoste pentru Dumnezeu și aproapele desăvârșiți, în rugăciune neobosiți, în înfrânare curajoși, chiar și în lupta dureroasă a despărțirii sufletului de trup au fost puternici și vioi.

Evlavioșii părinți, arzând de o credință statornică, cu rugăciune fierbinte și-au dat sufletele în mâinile Dumnezeului Celui viu. De aceea este spre folosul sufletelor noastre să ne amintim de acești cuvioși părinți, să reținem învățăturile lor îndrumătoare pe care ni le-au lăsat ca un testament pecetluit cu dragoste. Se cuvine să cinstim faptele lor mântuitoare săvârșite spre folosul lor duhovnicesc și al sfintei mănăstiri Sarov.

DESPRE ÎNTEMEIEREA MĂNĂSTIRII SAROV



Întâistătătorul Mănăstirii Sarov, Ieroschimonahul Ioan

Nu sunt necesare multe cuvinte atunci când faptele mărturisesc de la sine adevărul. Astfel se poate spune şi despre ieroschimonahul Ioan, având în vedere informaţia amplă despre el ca întemeietor şi organizator al vieţii monahale de la schitul Sarov.

Temelia schitului a fost pusă în anul 1705, precum afirmă în notiţele sale însuşi întâistătătorul, ieroschimonahul Ioan.

Cu mult timp înainte de întemeierea schitului s-au întâmplat câteva arătări miraculoase, ceea ce avea să însemne că în acel loc se va preaslăvi numele Domnului. Uneori, în toiul nopţii, cobora din cer o lumină mare, ce lumina locul pe care mai apoi s-a construit soborul de biserici al mănăstirii. Alteori, se auzea un dangăt de clopote bătând, deşi acele locuri pe atunci erau nepopulate, toată împrejurarea fiind cuprinsă de o pădure deasă, de nestrăbătut. Toate aceste minuni s-au întâmplat înainte de venirea în acele locuri a primului vieţuitor pustnic, a monahului Teodosie, şi mai apoi a monahului Gherasim, care trăia în desişurile pădurii. La aceştia a venit Isaac (în lume - Ioan Feodorov, apoi, în schimă, numit Ioan, întemeietorul schitului Sarov).

Era originar din judeţul Arzamas, satul Crasna, de meserie paracliser. Încă din tinereţe a avut înclinaţie către viaţa monahală şi la vârsta de 19 ani a părăsit casa pământească şi a intrat ca frate în obştea mănăstirii Arzamas, unde a fost tuns călugăr cu numele Isaac în anul 1689.

Viaţa virtuoasă şi smerită a părintelui Isaac a atras curând atenţia superiorilor clericali. După trei ani de călugărie, a fost hirotonit preot şi trimis la mănăstirea Temnikov. Viaţa trăită în această mănăstire nu l-a

mulțumit pe deplin pe preotul Isaac, pentru că sufletul său râvnea către înalte fapte schimnice. De aceea părăsește mănăstirea și pleacă în pustie. La mănăstirea Temnikov venea rar, probabil în acele zile în care trebuia să slujească ca preot la altar. Vizita și locul unde a fost călugărit, mănăstirea Arzamas, dar cel mai mult timp și-l petrecea în pustiul Sarov, unde a pus ulterior temelia schitului Sarov. Între timp, obștea mănăstirii Arzamas, cunoscând viața pilduitoare a părintelui Isaac, i se adresează cu rugămintea de a ocupa funcția de stareț a acestei mănăstiri. În sufletul monahului Isaac s-a dat atunci o luptă cumplită între două sentimente: cel al dragostei pentru pustnicie și al dragostei pentru locul călugăriei sale. Bătălia a fost grea pentru că el nu știa ce să aleagă, dar în sfârșit s-a decis să accepte propunerea obștii, fiind întărit și de lacrimile fraților rugători. Dar voia Domnului era alta în privința acestui nevoitor. Sufletul monahului Isaac tânjea după tăcerea pustiului. Deși era stareț al mănăstirii Arzamas, părintele Isaac nu a întrerupt legătura cu pustiul Sarov, unde, între timp, datorită lui au venit și alți viețuitori, ucenici de-ai lui.

După un timp, când s-a simțit îndeplinită acea misiune pentru care a părăsit sihăstria, el a ales în locul său, ca stareț al mănăstirii, pe ieromonahul Atinoghen și din nou s-a retras în mult îndrăgitele desișuri ale pustiului Sarov.

La vremea respectivă, în acele locuri pustii trăiau pustnicii Teodosie și Gherman. Fiecare dintre ei, separat unul de celălalt, își trăia viața în singurătate, după cum spune Apostolul Pavel în Epistola către Coloseni 3, 3: ...*ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu*. Deși acești pustnici n-au viețuit în pustiul Sarov până la sfârșitul vieții lor pământești, retrăgându-se pe la anul 1689 în alte locuri, totuși ei au proorocit preaslăvirea Domnului în aceste

locuri. Şi a apărut cel trimis de Dumnezeu, omul pe care nu-l înfricoşa întunericul nopţii şi răutatea demonilor şi a oamenilor. Nu i-a fost uşor să-şi asume această luptă, fiindcă ispitele din partea potrivnicului sunt înfricoşătoare, mai cu seamă în singurătatea vieţii pustniceşti, când *...săgeţi ascuţite cu cărbuni aprinşi* sunt *trase de Cel puternic* (Ps. 119, 4), dar vigurosul şi neînfricatul luptător al lui Hristos, Isaac, considerând că a sosit momentul să se preaslăvească acest loc, descoperindu-i-se acest fapt de sus, punându-şi nădejdea în mila şi ajutorul Domnului, trăind în rugăciune neîncetată, a decis să câştige o luptă definitivă asupra celui potrivnic sau să sfârşească la locul faptei sale. Ce n-a îndurat el în lupta cu duhurile rele din văzduh? Însă el ştia că această luptă nu este numai cu duhurile rele din văzduh, dar şi cu patimile trupului său. A înfruntat multe chinuri sufleteşti şi trupeşti, multe spaime îngrozitoare din partea duşmanului neamului omenesc.

Diavolul îl ataca prin diferite moduri, sporind neîncetat asupra lui spaima nopţilor pustii şi a chinurilor sufleteşti şi trupeşti. Uneori i se arăta mulţime de demoni, care ţipau şi încercau să-l izgonească din pustia respectivă, ca şi cum ar fi fost proprietatea lor. Foloseau diferite modalităţi înspăimântătoare de a-l determina să renunţe la rugăciune. Alteori îl atacau prin diferite sugestii ademenitoare, provocându-i tulburări excesive, voind intenţionat să-l determine să renunţe la viaţa pustnicească. I se părea că mama lui şi rudele apropiate îl implorau cu lacrimi în ochi să renunţe la dorinţa lui şi să se întoarcă la mănăstire, unde îl vor vizita. Când potrivnicul neamului omenesc nu reuşea să-l tulbure pe pustnicul uitat de lume dar ştiut de Dumnezeu, atunci îl ataca prin alte modalităţi, încercând să-l sperie printr-o furtună lăuntrică stârnită în sufletul şi inima lui. Multpătimitorul Isaac simţea o tristeţe deprimantă, ce-i cuprindea sufletul şi trupul precum un

cleşte de fier. El simţea o amorţeală absolută a simţurilor,

rămas pentru totdeauna să vieţuiască în această pustie, aflându-se permanent în preajma părintelui Isaac şi urmându-i sfaturile.

Încetul cu încetul, a început să se închege o viaţă de obşte în pustia Sarovului. Dar acestora le lipsea ceva foarte important pentru viaţa lor, şi anume, o sfântă biserică, ce avea să-i unească pe vieţuitorii acestei pustii. Acest neajuns era simţit cel mai tare de către ultimii veniţi, de aceea dorinţa lor arzătoare era să întemeieze aici un locaş sfânt. Pe de altă parte, însă, se vedeau obligaţi să facă acest lucru pentru că, conform unei dispoziţii de stat, cei care trăiau în locuri izolate de lume, unde nu exista biserică, erau consideraţi schismatici şi erau căutaţi pentru a fi judecaţi. Multe obstacole au întâmpinat smeriţii pustnici în realizarea acestei dorinţe. Ei nu aveau surse necesare pentru construcţia unei biserici, nu dispuneau de un lot de pământ, care era necesar, şi nu aveau nici un drept legal de a înfiinţa în locul respectiv o viaţă monahală. Iubitorul de singurătate părinte Isaac s-a instalat în această pustie ca un nevoitor întru Hristos şi, ca atare, nu avea nici un fel de posibilităţi, ca să înceapă o construcţie, ba mai mult decât atât, nu avea cum să obţină un petic de pământ necesar pentru înfiinţarea unei mănăstiri. Dar fiind întărit duhovniceşte de un gând sincer şi binefăcător ca să ridice în acest loc pustiu un locaş sfânt şi să întemeieze o mănăstire, nu numai pentru folosul său sufletesc şi al micuţei sale obşti, ci şi pentru viitorii monahi ce vor veni mai târziu aici cu nădejde profundă în ajutorul Atotputernicului Dumnezeu. De aceea el se hotărăşte să ia asupra sa sarcina de a înfrunta toate obstacolele şi să realizeze această dorinţă arzătoare a fraţilor săi întru Hristos (astfel, şi în cazul întâistătătorului de la Sarov s-au adeverit cuvintele unui cuvios părinte călugăr de la Lavra Peşterilor despre tăria călugărilor, care

se zidește nu din aur și argint, ci din lacrimile și sudoarea pustnicilor rugători). Aflând că pământul dintre râurile Satiș și Sarovka (unde astăzi se află mănăstirea) aparținea cneazului Kugeeșev, care locuia lângă orașul Kadom, i se adresează cu rugămintea de a jertfi acel pământ pentru ridicarea unei biserici și înființarea unei mănăstiri și să-i fie confirmată această donație într-un act legal. După ce a obținut pământul respectiv, părintele Isaac a cerut acordul și binecuvântarea Prea Sfințitului Ștefan, Mitropolitul Reazanului și al Muromului pentru ridicarea unei biserici în pustiul Sarovului. Cererea i-a fost acceptată și binecuvântată de ierarhul locului respectiv. Deși a depășit unele obstacole, întâistătătorul Isaac a întâmpinat curând alte greutăți. Începând lucrările de construcție, cuviosul părinte a fost înfruntat de către locuitorii satelor învecinate, care și-au exprimat nemulțumirea față de înființarea unei mănăstiri în pustia Sarov, pentru că astfel le era interzis accesul la defrișarea pădurii, la vânat și la scorburile cu roi de albine. Dar și în acest caz, înțeleptul, blândul și înduhovnicitul părinte a reușit să-i liniștească pe localnicii furioși, astfel încât aceștia au acceptat înființarea mănăstirii și chiar au contribuit în mod propriu la construcția sfintei biserici. Cu multă muncă și multă rugăciune din partea viețuitorilor pustnici, cu sprijinul duhovnicesc al părintelui Isaac și ajutorul locuitorilor vecini, în desișurile pădurii Sarov s-a ridicat prima biserică din lemn, ce a fost sfințită pe data de 16 iunie 1706, purtând hramul „Maica Domnului – Izvor purtător de viață". Prin minunata rânduială a lui Dumnezeu, zidirea acestei biserici a constituit un eveniment important pentru nevoitorii din pustiul Sarovului. Această împlinire a fost o dovadă reală a voii lui Dumnezeu și a Împărătesei Cerești, cu ajutorul cărora a fost posibilă înființarea unui locaș sfânt în acele locuri nepopulate până atunci. Deși într-o

pustie izolată, uitată de lume, acoperită de o pădure de nestrăbătut, ridicarea unei biserici fără nici o sursă materială la dispoziție părea a fi un lucru imposibil de realizat, totuşi, cu ajutorul Domnului, osteneala pustnicilor, grija şi sprijinul întâistătătorului Isaac, prima biserică a fost zidită şi sfinţită în numai cincizeci de zile. Iar când s-a auzit de apariţia unei biserici într-un loc pustiu, au început să vină de peste tot mii de oameni credincioşi, aducând lucruri necesare pentru biserică şi pentru obşte. Au fost aduse clopote pentru biserică şi alte lucruri necesare pentru hramul lăcaşului respectiv. S-au adunat alimente suficiente pentru un număr mare de oameni şi toate aceste bunuri au fost binevenite, căci pustnicii nu aveau nici lucruri necesare pentru biserică şi nici hrană pentru străini. Cu ajutorul binevoitorilor creştini, biserica a fost împodobită în chip minunat, devenind astfel nucleul unei mănăstiri de călugări.

Întâistătătorul a scris în Hrisovul mănăstirii Sarov: „...şi aducându-se acolo călugări vieţuitori pentru folosul lor sufletesc, s-a rânduit o viaţă postitoare, iar în rânduiala Bisericii, întru preamărirea lui Dumnezeu, s-a introdus muzica bisericească".

Virtuosul părinte îi întărea şi îi îndruma duhovniceşte pe fraţii nevoitori, îndemnându-i să-şi organizeze viaţa lor lăuntrică astfel încât: „...să fiţi plăcuţi Tatălui Ceresc; să vă nevoiţi stăruitor; să vă curăţiţi sufletul şi trupul cercetându-vă înţelept viaţa aleasă, să vă înflăcăraţi sufletul cu rugăciune neîntreruptă către Dumnezeu şi să postiţi neprefăcut; să aveţi blândeţe smerită, să vă înfrânaţi binechibzuit, în toate să nu judecaţi; să îndepliniţi poruncile Domnului; să urmaţi învăţătura adevărată drept-măritoare a Bisericii şi în ascultare de ea să fiţi fără orice gând propriu; să mulţumiţi Domnului ziua şi noaptea; să respingeţi învăţătura

schismaticilor, care s-au separat de una sfântă, soborniceească şi apostolească Biserică". Astfel, fiind stabilită viaţa în obşte, s-a rânduit ca în prima săptămână din Postul Mare să privegheze câte un sobor de călugări cântând noapte şi zi, precum îndeamnă şi Sfântul Teodor Studitul. Până astăzi se păstrează această rânduială, precum şi faptul că în prima săptămână din Postul Mare femeilor le era interzis să intre în mănăstirea Sarov. Regulamentul obştii de la Sarov a fost întocmit conform scrierilor duhovniceşti ale Sfinţilor Apostoli şi ale Sfinţilor Părinţi, semnat şi binecuvântat de către Prea Sfinţitul Ştefan, Mitropolitul Reazanului şi al Muronului, care l-a aprobat printr-o notă: „Să slujiţi Domnului Dumnezeu cu strădanie şi bucurie; să aveţi răbdare; să vă nevoiţi pentru mântuire, precum cântă psalmistul David şi precum ne învaţă Sfânta Biserică; să stăruiţi în fapte bune, fapt pentru care veţi moşteni viaţa veşnică întru Hristos Domnul". La această notă a fost ataşată şi o trimitere deosebită, scrisă sub formă de versuri, ce prezenta o schiţă de reguli pentru o viaţă monahală bine rânduită.

„Din mila lui Dumnezeu,
smeritul Ştefan, Mitropolit al Reazanului şi al Muronului.
Stareţului mănăstirii Sarov şi soborului de fraţi întru Hristos Domnul.

Fraţilor,

Depărtaţi-vă de rău şi îmbrăcaţi svită,
Fiţi smeriţi şi cu ochii aţintiţi spre pământ,
Feriţi-vă de mândrie şi îngâmfare, căci sunt Răufăcătoare
Şi distrug toată lumina şi slava cerească.
Invidia, slava deşartă şi ura, uitaţi-le,
Pe acestea, prin post şi rugăciune, alungaţi-le,

Lenea şi făţărnicia, să le lepădaţi
Cu smerenie, să postiţi şi în rugăciune să stăruiţi,
În comunitate şi unitate să trăiţi,
Să nu vă îndoiţi, căci Domnul nu vă va uita!
Frate mai mare, să nu fii asupritorul fratelui mic,
Că în acest chip Domnul Iisus Hristos ni S-a arătat.
Vălul ce vă va cuprinde să-l subjugaţi
Şi Domnului să-I mulţumiţi neîncetat.
Blândeţea şi cumpătarea în voi să se sălăşluiască
Şi pacea sufletească să vă stăpânească.
Să aveţi dragoste unii pentru alţii,
Căci adevărul, nu făţărnicia, cu conştiinţa se împacă.
Acestea vă vor însoţi în faţa tronului dumnezeiesc
Şi vă vor da coroana Împărăţiei cereşti,
Iar la sfârşitul acestui testament
Pace şi binecuvântare vă transmit".

Astfel, adunându-i pe toţi fraţii obştii, părintele Isaac i-a îndrumat să se nevoiască pentru dobândirea mântuirii. Apoi le-a atras atenţia să aibă grijă şi de cei ce le vizitează mănăstirea, poruncindu-le să ofere acestora o masă de prânz întru slava lui Dumnezeu, indiferent de numărul lor. Acest îndemn a fost respectat şi păstrat atât timp cât a funcţionat mănăstirea. Chiar şi atunci când la marile sărbători se adunau la mănăstire în jur de cinci mii de oameni, veniţi din toate colţurile ţării, se oferea tuturor hrană şi adăpost.

Pe lângă grija sa de a fi respectat întocmai regulamentul vieţii monahale, întâistătătorul mereu îi povăţuia pe fraţii săi întru Domnul să trăiască conform învăţăturilor Sfântului Vasile cel Mare. El le zicea: „Să aveţi curăţie sufletească fără patimă trupească, blândeţe, voce moderată, vorbe cuviincioase, mâncare şi băutură

nesățioase. În fața celor vârstnici să păstrați tăcere; în fața celor înțelepți – atenție; în fața superiorilor – ascultare; în fața celor inferiori și deopotrivă cu voi – dragoste nefățarnică. De cei răi, pătimași și curioși, să vă depărtați; să aveți puține lucruri și multă minte; să nu fiți nechibzuiți la vorbă; să nu discutați fără folos; să nu fiți îndrăzneți la glume; să vă înveșmântați cu multă rușine, să nu vorbiți cu femei nechibzuite; să fugiți de slava deșartă; să nu râvniți funcții înalte; să nu schimbați pe nimic curăția și sărăcia vieții călugărești. Căci cine va săvârși aceste fapte spre folos îi vor fi și plată de la Hristos Domnul va primi".

Punând început bun în viața duhovnicească a obștii sale, părintele Isaac s-a îngrijit și de buna desfășurare și bunăstare pe mai departe a mănăstirii. În vizitele făcute la Moscova și în alte orașe, el a întâlnit oameni binefăcători, cum ar fi cneazul Roloev și alții, care au donat multe bunuri pentru mănăstire. Însă cea mai sigură sursă de existență pentru viitorul mănăstirii a constituit-o dobândirea unor loturi de pământ, parcelelor de păduri și a altor bunuri obținute de la împărăteasa Ana Ivanovna, marea donație fiind acordată în anul 1730, pe data de 25 octombrie.

În amintirea acestui dar împărătesc și a deosebitei griji a Împărătesei Cerești, patroana acestei mănăstiri, s-a stabilit ca în fiecare an, pe data de 25 octombrie, în semn de recunoștință, să se săvârșească vecernie cu priveghere de noapte și Te Deum întru slava Preasfintei Născătoare de Dumnezeu.

Cu toate acestea, sarcina ce o avea de cârmuire a mănăstirii nu-l împiedica pe părintele stareț să lucreze faptele mântuirii sufletului său. Cea mai arzătoare dorință sufletească a părintelui Isaac era să parcurgă toate treptele vieții pustnicești. Curând s-a ivit și ocazia să-și împlinească această dorință.

În anul 1715, făcând o vizită la Moscova, s-a îmbolnăvit de o boală grea. Atunci, crezând că i s-a apropiat sfârşitul, i s-a adresat stareţului mănăstirii Krasnoghorsk, ieromonahului Macarie, cu rugămintea de a-l tunde în schimă. Astfel, în anul 1716, pe data de 13 martie, a fost tuns în schimă cu numele Ioan. După însănătoşire, el s-a retras din funcţia de stareţ al mănăstirii Sarov. Acest fapt, însă, i-a întristat pe fraţii obştii, pentru că ei îşi doreau să fie povăţuiţi şi îndrumaţi în continuare de către iubitul lor părinte. De aceea, întreaga obşte se adresează Prea Sfinţitului Ştefan, Mitropolit al Reazanului şi Muronului, cu rugămintea ca prin puterea funcţie sale să intervină pe lângă ieroschimonahul Ioan să nu renunţe la funcţia de stareţ al mănăstirii. Răspunsul la cererea obştii a fost primit în acelaşi an printr-o notă ce-i poruncea părintelui Ioan să rămână în continuare în funcţia de stareţ: „Aceasta se cuvine să faci şi pe ei să nu-i laşi".

Cu timpul însă, faptele nevoinţei trupeşti şi munca depusă pentru buna desfăşurare a vieţii de obşte au dus la şubrezirea sănătăţii cuviosului părinte. Părintele Ioan, simţindu-se la un moment dat istovit şi dorind să se dedice în totalitate rugăciunii în tăcere, îi încredinţează în anul 1731 conducerea mănăstirii unuia dintre primii săi ucenici, ieromonahul Dorotei. Însă Dumnezeu a rânduit ca spre sfârşitul vieţii să-i pună credinţa la grea încercare. În anul 1733, din cauza unor afirmaţii false, obştea mănăstirii Sarov a căzut în dizgraţie, călugării fiind acuzaţi că ar deţine legături cu un oarecare Radişev. Cea mai amară soartă din cauza acestei acuzaţii au avut-o conducătorii mănăstirii, în special întâistătătorul Ioan, fostul stareţ al mănăstirii. El a fost arestat în anul 1734, pe data de 14 aprilie, în urma unui ordin emis de cancelaria secretă, spaima acelei vremi, şi trimis la Petersburg, într-o închisoare. Când un funcţionar al cancelariei secrete

împreună cu câţiva soldaţi au venit la mănăstire să-l aresteze pe părintele Ioan, acesta nu se afla în mănăstire, fiindcă era plecat în oraşul Temnicov cu treburi călugăreşti. Întorcându-se din oraş, pe drum a fost întâmpinat de echipajul militar şi adus la Sarov, dar acestora nu li s-a permis să intre în mănăstire şi nici să discute cu fraţii obştii. Toţi călugării, însoţiţi de stareţul lor, părintele Dorotei, au ieşit la poarta mănăstirii, iar părintele Ioan, care era înconjurat de gardieni, le-a ieşit în întâmpinare şi s-a iertat cu ei, făcând în faţa lor trei metanii mari, fără să spună vreun cuvânt. Însă cea mai înduioşătoare dovadă de dragoste trupească au fost lacrimile şi plânsul în hohote al fraţilor, care se despărţeau de părintele iubit. Parcă prevăzuseră că nu se vor mai vedea niciodată în această viaţă pământească.

Multe vieţi omeneşti a răpus regimul ţarist, din cauza căruia a pătimit în închisoare şi părintele ieroschimonah Ioan.

În anul 1737, spre sfârşitul lunii decembrie, el moare într-o închisoare din Petersburg la vârsta de 67 de ani şi este îngropat la biserica cu hramul „Schimbarea la Faţă a Domnului Iisus Hristos" din oraşul Koltov. Fraţii obştii Sarov, în semn de recunoaştere faţă de părintele lor, întâistătătorul mănăstirii, au hotărât să săvârşească o panahidă[2] în ziua de 4 iulie a fiecărui an spre pomenirea cuviosului părinte.

Pentru că, de fapt, cuviosului stareţ Ioan i se datorează întemeierea, organizarea şi bunăstarea mănăstirii.

---

[2] Panahidă – parastasul săvârşit întru pomenirea celui răposat. La parastas se aduce un colac împletit numit panahidă, în mijlocul căruia se înfige o crenguţă verde de cireş, care se împodobeşte cu covrigi şi bomboane, acestea simbolizând pomul vieţii.

Grija părintelui Ioan nu s-a limitat numai la conducerea mânăstirii, activitatea lui duhovnicească extinzându-se și în afara mânăstirii Sarov. Cuviosul părinte Ioan este cunoscut ca un înflăcărat apărător al ortodoxiei și viteaz luptător împotriva ereticilor, în special împotriva vechilor ritualnici. Durerea pentru cei rătăciți de Biserica Ortodoxă și dorința de a-i lumina cu adevărul credinței stăruiau în sufletul părintelui. Dar gândul că nu el este cel chemat pentru această lucrare îl reținea de la împlinirea dorinței sale. Însă atunci când el nu se putea hotărî la ceva, avea grijă Dumnezeu să le rânduiască.

În anul 1700, la o moară de pe râul Latiș, nu departe de chilia cuviosului Isaac, s-a stabilit un fugar din grupările schismaticilor de peste Volga, Ivan Karelin. Părintele Isaac, întâlnindu-se cu acesta la moară și aflând cine este, s-a aprins de dorința de a-l readuce la calea dreaptă a credinței. Cu dragoste și blândețe a început o discuție cu Karelin despre credința adevărată, dar nereușit s-a arătat a fi începutul activității sale misionare. Încăpățânatul fanatic răspundea la toate vorbele părintelui prin înjurături și replici urâte. Dar această nereușită n-a slăbit dorința cuviosului, dimpotrivă, l-a ambiționat să-și continue activitatea misionară. El se ducea adesea pe la moară și de fiecare dată se străduia să intre în discuție cu acest schismatic. Și munca părintelui Isaac n-a rămas fără roade. Odată, fiind rugat de către morar să rămână în locul lui la moară, cuviosul a început noi dezbateri cu schismaticul Karelin și spre bucuria așteptărilor sale n-a mai văzut în persoana interlocutorului său un fanatic înrăit, ci un om care răspundea pașnic la toate întrebările lui. Astfel, între cei doi s-a iscat o discuție ce a durat o zi și o noapte, iar rezultatul a fost următorul: Karelin i-a promis părintelui Isaac că se leapădă de învățătura schismatică. Iar în ziua următoare, Karelin a venit la

mănăstire hotărât să se convertească la credința ortodoxă și l-a rugat stăruitor pe cuviosul părinte Isaac să-l primească în mănăstire și să-l tundă călugăr. După ce l-a pus la încercare și s-a convins de sinceritatea cererii lui, părintele l-a tuns călugăr cu numele Irineu. Acesta a fost primul călugărit în mănăstirea Sarov. Convertirea acestuia la ortodoxie a deschis drumul părintelui Isaac către o activitate misionară mai amplă. De la Karelin, părintele Isaac a aflat despre un număr mare de schismatici, care locuiau în niște schituri în desișurile pădurii Keŕjenț. Care e forma corectă? de peste râul Volga. Atunci s-a întețit mai mult dorința lui de a-și continua activitatea misionară. Adesea se gândea să meargă la ei și să le vorbească despre adevărul de credință. Curând s-a ivit și ocazia de a-și îndeplini această dorință.

În anul 1700 a sosit în județul Temnicov o schismatică pe nume Melania, din pădurile Kerjenț, cu zece ucenice de-ale ei. Ele s-au oprit în satul Balâsov, nu departe de chilia pustnicului părinte Isaac, pentru că au fost reținute aici timp de trei zile din cauza unui viscol. Același viscol l-a prins și pe părintele Isaac, care venise la chilia sa din apropierea satului Kremen. Auzind de la localnici că în satul lor se află monahia Melania cu ucenicele ei, părintele Isaac a vrut să le vadă. Întâlnirea lui cu Melania a fost benefică pentru viitorul activității sale misionare. Discuția cu Melania despre mântuire a creat o impresie atât de pozitivă despre părintele Isaac, încât monahia schismatică, considerând că acesta este un susținător al doctrinei sale, l-a rugat să treacă la credința lor și să le fie părinte și îndrumător. Dar cuviosul s-a opus acestei propuneri sub pretextul că el preferă mai mult tăcerea, liniștea deplină, dar în realitate se temea că această propunere „să nu fie uneltirea celui rău", ce-l îndeamnă spre preamărire. În acel an, după cum se știe, a

intervenit o schimbare în viața pustnicului Isaac, a fost numit stareț la mănăstirea cu hramul „Intrarea Maicii Domnului în Biserică" din orașul Armazas. La puțin timp după instalarea lui în această funcție, el a fost nevoit să meargă la piața Macarev cu treburi pentru mănăstirea respectivă.

Aici el s-a întâlnit din nou cu monahia Melania, care l-a invitat și de această dată la schiturile ei și l-a prezentat pe cuviosul părinte „nastavnicilor"[3] ei schismatici, Iona și Ivan Dmitriev. După primele vorbe, aceștia l-au întrebat pe părintele de ce credință este, veche sau nouă? Ca să poată discuta cu ei în continuare, părintele Isaac a recurs la viclenie și măgulire, răspunzându-le că el slujește după cărțile vechi (ritul vechi). Acest răspuns le-a plăcut și l-au invitat la schiturile lor. El le-a promis că îi va invita la Kerjenț, dar mereu își amâna plecarea sa în acele locuri depărtate, locuite numai de schismaticii ritualnici, deoarece, nefiind de acord cu doctrina lor, era supus unui mare pericol. De aceea se tot gândea cum să procedeze: dacă le va vorbi pe placul lor va fi asemenea lor și va păcătui înaintea lui Dumnezeu, iar dacă le va vorbi despre adevărul de credință îi va tulbura și, fiind pe pământul lor, aceștia aveau multă putere și puteau face cu el orice nelegiuire. Un an de zile l-au așteptat schismaticii pe părintele Isaac. Când Filaret a preluat locul de „nastavnic", de învățător al lui Iona, l-a trimis pe prietenul său Ivan Dimitrev în piața Macarev ca să-l cheme din nou pe părintele Isaac la schituri. Dar părintele iarăși a refuzat să meargă la schiturile din Kerjenț, astfel nădăjduind să-i atragă mai mult pe „ritualnici", care se atașaseră deja de părinte. Bănuielile părintelui s-au adeverit pentru că, în momentul când schismaticii au primit refuzul părintelui,

[3] Învățătorilor.

imediat l-au trimis din nou pe Ivan Dimitrev la părinte cu o scrisoare prin care îl implorau să-i viziteze la schiturile lor. Abia acum a considerat părintele că a sosit vremea să le vorbească acestora despre dreapta credință. O noapte și o zi s-a contrazis părintele cu Ivan Dimitrev. Cuvintele părintelui au avut un ecou atât de profund asupra schismaticului, încât nu mai avea nici un argument contra și, în sfârșit, după o lungă tăcere a spus: „Așa mi se pare și mie, că ce spui tu împotriva mea, ca și cum ar fi adevărul, fapt pentru care ar trebui să vii la noi peste Volga și acolo să vorbești cu «nastavnicul» nostru Filaret și cu toți ceilalți despre toate, căci toți doresc să te vadă". Dar părintele a refuzat și de această dată să călătorească peste Volga. Această decizie a părintelui a stârnit și mai mult dorința „ritualnicilor" de a-l atrage pe cuviosul părinte de partea lor. Când Ivan Dimitrev i-a povestit lui Filaret despre cele întâmplate cu părintele Isaac și despre bănuielile sale în ceea ce privește adevărul învățăturilor lor, atunci Filaret s-a hotărât să plece la Arzamas.

În luna noiembrie a anului 1703 el vine la Arzamas, aducând cu sine o desagă plină cu cărți schismatice, căci cele povestite de către Ivan Dimitrev au stârnit o undă de îndoială în sufletul lui Filaret. Venind la părintele Isaac, el i-a vorbit sincer: „Mi-am călcat demnitatea venind la tine ca să-mi risipesc îndoielile. Vreau să vorbesc cu tine despre adevărata credință". Astfel au început discuțiile între cei doi. Trei zile în continuu au vorbit ei despre doctrina rătăciților schismatici. Vorbele părintelui Isaac erau atât de convingătoare, încât Filaret a recunoscut, în sfârșit, că ceea ce el a apărat și propovăduit până acum cu atâta vehemență este lipsit de orice temei. În ziua următoare, el i-a spus părintelui Isaac că neavând o biserică recunoaște că nu se vor putea mântui și și-a exprimat dorința de a se alipi Bisericii Ortodoxe. Primind

un răspuns liniştitor, Filaret a plecat la schitul său cu intenţii serioase de a-i readuce la calea dreaptă a credinţei pe toţi fraţii lui. La sosirea lui la schit a spus direct că ei sunt ispitiţi de diavol şi trăiesc aici spre osândă, având o credinţă nefondată pe adevăr. Vorbele lui Filaret au stârnit „tulburare" la schit, dar acesta a continuat să-i convingă şi să le vorbească fraţilor despre adevărul de credinţă. Vorbele lui au fost convingătoare, că numărul celor dornici de a se converti era destul de mare.

În luna iunie a anului 1705, Filaret, fiind îndemnat de „convertiţii" lui, a venit în piaţa Macarev să se întâlnească din nou cu părintele Isaac şi să-i spună despre dorinţa „obştii" sale de a se converti şi să-l roage să facă anumite demersuri pentru ridicarea unei biserici în locul schiturilor lor din Kerjenţ şi să vină acolo la ei ca să-i spovedească pe cei dornici de a se converti. Dar, negăsindu-l pe cuviosul părinte aici, Filaret a plecat pe urmele lui la Moscova, dar nici acolo nu l-a găsit. Însă călătoria lui la Moscova n-a fost zadarnică, fiindcă prin intermediul unor oameni buni a primit aprobare pentru ridicarea unei biserici la Kerjenţ. Mare le-a fost bucuria convertiţilor la primirea acestei veşti şi l-au trimis imediat pe Filaret la Arzamas, la părintele Isaac, cu rugămintea ca acesta să vină la ei să-i spovedească şi să-i împărtăşească cu Sfintele Taine. Părintele s-a bucurat nespus de mult auzind această veste şi repede a şi pornit spre Volga. La Kerjenţ şi-a petrecut două săptămâni, îndemnându-i pe unii rătăciţi să se convertească, iar pe alţii i-a spovedit. În tot timpul petrecut la schiturile din Kerjenţ s-a convins de dorinţa sinceră a celor convertiţi de a se alipi la Biserica Ortodoxă. Săvârşind ritualul de convertire al acestora, el s-a întors apoi la mănăstirea sa. Dar pentru că părintele Isaac era extrem de ocupat cu lucrările de construcţie a mănăstirii Sarov, nu putea să-i viziteze prea des pe cei de

la Kerjenţ, şi de aceea îl povăţuieşte pe Filaret să-şi aleagă un alt îndrumător. Părintele Isaac a mers împreună cu Filaret la Preaslav-Zales, la mănăstirea Nicolaev, la ieromonahul Pitirim (cunoscut mai târziu ca Arhiepiscop de Nijegorod), ca să-l înştiinţeze despre solicitarea lui Filaret şi a fraţilor lui de a le fi îndrumător duhovnicesc. Lăsându-i pe cei de la Kerjenţ în grija părintească a stareţului Pitirim, părintele Isaac îl roagă pe acesta să plece peste Volga, ca să pună temelia unei biserici acolo. În anul 1706, părintele Pitirim sfinţeşte locul, punând temelia unei biserici la Kerjenţ şi-i ajută pe cei de acolo în toate treburile lor gospodăreşti şi duhovniceşti. Dar şi după toate acestea, părintele Isaac n-a renunţat la activitatea sa misionară, acest fapt fiind evidenţiat şi în Diploma Ţarului oferită cuviosului Isaac în anul 1711.

Cinstind amintirea acestui evlavios şi râvnitor cuvios părinte, întâistătător al mănăstirii Sarov, cu sfinţenie se păstrează ca un odor de nepreţuit regulamentul vieţii de obşte stabilit de acest stareţ. Regulamentul conţinea reguli de a păstra rânduiala slujbelor bisericeşti, pravila de chilie a călugărului şi alte îndrumări duhovniceşti, dintre care amintim câteva esenţiale:

„Mă rog pentru voi, iubiţi părinţi şi fraţi, eu, nevrednicul rob şi frate al vostru, pentru dragostea Domnului nostru Iisus Hristos, Care S-a dat pe Sine pentru păcatele noastre. Se cuvine să ne îngrijim sufletele noastre; să plângem şi să ne tânguim; să ne recunoaştem neputinţa şi slăbiciunea; să nu râvnim cele trecătoare; să lucrăm pentru bunurile vieţii veşnice; nu în lene şi nesiguranţă să ne petrecem această viaţă, căci vom fi judecaţi la a Doua Venire a Domnului. Mare şi înspăimântătoare va fi acea zi în care faţa Domnului Hristos va străluci mai mult decât soarele. Celor drepţi le va dărui nespusă bucurie şi fericire, iar păcătoşilor chinuri

și osteneală. Ce este această viață? Durere și tristețe amară, precum spune Sfântul Efrem. Puțini dintre cei din lume, care au trăit lângă copii și soții, se vor învrednici de Împărăția cerurilor, căci cei mai mulți din lume vor ajunge în iad. Noi, însă, cei care am lepădat totul - părinți, frați, familii și toate plăcerile vieții lumești - trăind în neajunsuri și suferind încercări, luptând cu patimile trupești și vicleniile celui potrivnic, precum cu leul și cu șarpele, pentru puțină neatenție, neputință și neascultare, cu cei păcătoși vom fi judecați și chinuiți în iad și vom sta de veghe din cauza multei nesocotințe; să păstrăm preamărirea și slăvirea lui Dumnezeu. Slabele și neînsemnatele ispite aparente să le învingem, că din cauza acestora ne va lipsi Împăratul Hristos de dragostea pământească, iar în ceasul strașnic al morții, crunt ne vom chinui. Deci, să nu fiți nepăsători și leneși, căci așa spune Sfântul Vasile cel Mare: „Și marii sfinți, părinții înduhovniciți și sfintele mucenițe în ceasul strașnic al morții nu scapă de durerile chinuitoare ale despărțirii sufletului de trup, de încercările celui rău". De aceea, fraților, dacă toți drepții trec prin chinuri în ceasul morții, noi, cei pătimași și păcătoși, cum vom evita aceste înfricoșătoare chinuri? Și ce ajutor vom avea, dacă în fiecare clipă Îl supărăm pe Dumnezeu și nu ne îngrijim de liniștea și mântuirea sufletului nemuritor? Să avem rațiune și voință ca să ne lepădăm de cele lumești. Să promitem Domnului Hristos că vom suferi orice durere, neajuns și ispită în viața călugărească; să fim smeriți, ascultători și săraci, precum a fost Domnul Hristos. Iar acum vă spun că se cuvine să fiți mereu în biserică, în chilie, la trapeză sau la ascultare. Hrana, îmbrăcămintea și alte lucruri să nu le păstrați în mănăstire sau în chilie fără binecuvântare; să trăiți simplu, în sărăcie de bunăvoie, spre mântuirea voastră.

Importante sunt aceste precizări ce ne separă de lume prin cuvânt şi apoi prin faptă. Nu este lucru puţin să nu ne fie frică de chinurile viitoare, de înfricoşătorul ceas al morţii dacă pe pământ câte puţin vom muri trupului păcătos. Aşa, părinţi şi fraţi, ne vom înfăţişa la judecata Domnului Hristos, unde vom da răspuns pentru viaţa noastră, pentru lucrurile, cuvintele şi gândurile noastre. Cu adevărat înfricoşătoare şi nemilostivă este judecata, mai ales pentru cei nepăsători şi leneşi! Dacă cei drepţi abia se mântuiesc, nepăsătorii şi păcătoşii unde ajung? De aceea, de acum înainte să ne trăim viaţa conform învăţăturilor Sfinţilor Apostoli, scrierilor Sfinţilor Părinţi, regulamentului vieţii monahale şi altor scrieri dumnezeieşti. De asemenea, dispuneţi şi de regulamentul întocmit de mine, nevrednicul vostru supus, scris din dragoste pentru Hristos Dumnezeu şi dat spre păstrare veşnică vouă, tuturor părinţilor şi fraţilor din sfânta mănăstire, dorind şi stăruitor rugându-vă ca această predanie să o primiţi şi cuviincios să o păstraţi".

În vremea întâistătătorului stareţului Ioan, în anul 1711, cu ajutorul lui şi al fraţilor au fost încheiate lucrările la peşterile subterane de pe deal, începute în anul 1682 de către pustnicii Teodosie şi Gherman. În diverse locuri se găseau chilii la sol, ridicate de aceşti pustnici pentru cei care doreau să se nevoiască în singurătate spre dobândirea mântuirii sufletelor lor. Ca să aducă împreună osanale lui Dumnezeu, aceşti călugări s-au adunat în biserica din peşteri, zidită în numele Tuturor Sfinţilor Făcători de minuni de la Lavra din Kiev. Biserica din peşteri a fost sfinţită în anul 1711, la solicitarea mănăstirii Sarov şi cu sprijinul binefăcător al credincioaselor împărătese Maria şi Teodosia Alexeevna, care prin multele daruri oferite mănăstirii au adus şi o mare comoară, o părticică din moaştele sfinţilor făcători de minuni de la lavra din Kiev, ce se păstrează până în prezent sub sfânta masă din peşterile mănăstirii Sarov.



Cuviosul ieroschimonah Dimitrie

Succesorul întemeietorului mănăstirii Sarov, a părintelui ieroschimonah Ioan, unul dintre apropiații lui ucenici, al doilea stareț – părintele Dorotei, în lume – Dimitrie, a fost ales la conducerea mănăstirii în anul 1731 de către îndrumătorul său duhovnicesc, părintele Ioan.

Părintele Dorotei a fost starețul mănăstirii Sarov vreme de 17 ani. El era originar din județul Kadom, de meserie paracliser la biserică. A venit la mănăstire în anul 1705, iar în anul 1708 a fost tuns în monahism. Ascultare a făcut la părintele Ioan, fiind un bun ucenic al acestuia și părtaș la toate muncile și necazurile părintelui Ioan. Urmând exemplul învățătorului său, el a fost pentru toți un model de smerenie și un mare nevoitor întru săvârșirea faptelor mântuitoare. Mergea la toate ascultările; la cosit fân, la prins pește și altele. Conform regulamentului de viețuire în obște, toți frații, în afară de cei bătrâni și neputincioși, mergeau la muncă împreună cu smeritul păstor al sufletelor lor. Toată viața părintelui Dorotei a fost încununată de multă răbdare, înduioșătoare bunătate și evlavie. Râvna pentru preamărirea lui Dumnezeu, dragostea lui arzătoare pentru Părintele Ceresc erau patrimoniul evlaviosului său suflet. Pentru marea unire întru dragoste dintre frați și pentru o rânduială unitară în toate, el îndeplinea strict regulamentul viețuirii în obștea Sarov conform celui de la Muntele Athos, lăsat ca testament duhovnicesc de înaintașul său. Nu exista între frați unul mai presus decât altul, nu exista nici invidie, nici lingușire, nici vrajbă, nici ardoare, ci se păstra o uimitoare înțelegere și unitate în toate. Frații își încredințau sufletele lor păstorului părinte Dorotei, iar el, ca un tată iubitor și responsabil, avea o grijă permanentă pentru mântuirea lor. Părintește se îngrijea de sufletul sensibil și lezat al

fiecăruia în parte. Orice cuvânt duios, paşnic şi compătimitor al sfaturilor sale avea scopul de a le implementa fraţilor obştii pacea, smerenia, iertarea supărărilor, ajutorul reciproc, recunoaşterea neputinţelor, neţinerea de minte a răului, înfrânarea mândriei şi a iubirii de sine, nerăzbunarea, dragostea desăvârşită până la sacrificiu. Acest părinte povăţuitor era un exemplu desăvârşit al tuturor virtuţilor, despre care îi învăţa şi pe fraţii săi întru Hristos Domnul. Cu înţelepciunea, tăria caracterului său, abnegaţia şi viaţa sa pilduitoare, a întărit între fraţi disciplina convieţuirii, dragostea faţă de muncă, ascultarea şi dragostea frăţească. Vestea despre viaţa lui sfântă a adus la el pe mulţi călători ai unei vieţi liniştite. El îşi petrecea zilele într-o continuă rugăciune; discuta cu fraţii nou-veniţi despre faptele lor anterioare şi se ruga pentru ei. Niciodată nu se simţea împovărat de munca sa de îndrumător duhovnicesc şi nu a renunţat până la sfârşitul vieţii sale la a le oferi fraţilor virtuoşi sfaturile sale înţelepte, fapt pentru care toată obştea făcea ascultare de el, fără împotrivire, oferindu-i o cinstire fiiască neprefăcută. Astfel, toţi Îl slăveau pe Dumnezeu prin viaţa lor, fiind sub îndrumarea stareţului, care era experimentat în săvârşirea faptelor duhovniceşti. Sfaturile încercatului stareţ Dorotei erau atât de înţelepte şi folositoare, încât s-au păstrat nu numai în sufletele contemporanilor săi, dar şi în zilele noastre se mai aud pe buzele unora spre îndrumare reciprocă. Iată câteva sfaturi de-ale părintelui Dorotei:

„Se cuvine să avem răbdare în fiecare clipă, mai ales atunci când vor veni asupra noastră dureri şi necazuri; se cuvine să înţelegem cum oamenii sfinţi, care au trăit înaintea noastră, şi-au petrecut viaţa lor în dureri, necazuri şi lipsuri şi au trăit în suferinţe pentru a se învrednici în împărăţia cerurilor de o bucurie neştiută şi nespusă,

bucurie ce ochii n-au văzut, urechile n-au auzit şi la inima omului n-a ajuns, o bucurie gătită de Dumnezeu pentru înţelepţii Lui fii. Dacă omul nu va suporta ispitele şi încercările nu va primi de la Dumnezeu răsplată şi cunună. Răbdarea este salvatoare pentru om, iar lenea, slăbiciunea, comoditatea sunt nimicitoare. Comoditatea aduce în trup lene şi slăbiciune, iar în suflet nepăsare. Comoditatea şi grija zadarnică sunt deşertăciuni ce distrug mântuirea sufletului. Nimic nu-i supără şi arde mai tare pe vrăjmaşi decât rugăciunea lui Iisus: *Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, mântuieşte-ne pe noi*; foarte înfricoşătoare este această rugăciune pentru duhurile rele."

„Veghează cu mare frică, fiindcă printre patimi şi cursele vrăjmaşului trăieşti în fiecare clipă, de patimi eşti încercat şi peste tot sunt întinse cursele celui rău. Precum aerul pătrunde peste tot, aşa şi pământul este plin de curse şi patimi. Abţinerea sau cumpătarea este o virtute înălţătoare, este mama tuturor virtuţilor. Să ne abţinem de la îmbuibarea pântecului, căci abţinerea ucide tot păcatul şi patimile trupeşti. Iar virtutea cumpătării este începutul vieţii duhovniceşti şi protectoarea bunurilor cereşti. Îmbuibarea duce la îngreunare, apoi la moleşeală, lene şi somn, iar lenea şi somnul sunt intrarea liberă a patimilor. De aceea trebuie să ne întărească Domnul Dumnezeu, ca să ne vedem, fraţilor, în împărăţia cerurilor. Din cauza lenei are loc relaxarea şi epuizarea simţurilor de judecată, aducându-ne îngreunare, aţipire, apoi somn, astfel încât lenea din trup permite tuturor gândurilor rele să intre în suflet şi din cauza acestor gânduri are loc sărăcirea faptelor bune şi rodnice. Prin rugăciune ne curăţim, ne luminăm şi ne întărim."

„Cel nepăsător şi negrijuliu faţă de sufletul său nu-l poate înfrânge pe vrăjmaş şi nici propriile patimi, de aceea, ca să ajungi la desăvârşire, trebuie să trăieşti

duhovnicește, să fii bineplăcut lui Dumnezeu și să lupți pentru mântuire. Cei care trăiesc în deșertăciune și trudesc pentru trupul lor și pentru înlăturarea pântecelui, regina tuturor patimilor, nu vor moșteni Împărăția lui Dumnezeu, pentru care sfinții au trăit în dureri și suferință, sărăcie și cumpătare."

„Dacă nu ne putem elibera de greutatea trupului, de lene, ațipeală, somn și alte patimi, trudind pentru săturarea pântecelui, mâncând și bând până la îmbuibare. Cel care este rob al propriilor patimi nu va reuși să împlinească voia lui Dumnezeu. De aceea trebuie să ne rugăm stăruitor, ca să nu ne acopere întunericul patimilor ochii veghetori ai sufletului nostru."

În mănăstirea Sarov, în timpul stareţului Dimitrie, s-a aprobat definitiv un regulament despre săvârșirea unei panaghii, impuse de părintele Ioan, în funcție de cinul monahal al celui răposat.

După sfârșitul Sfintei Liturghii, mersul de la biserică la trapeză se respecta de către toți frații deopotrivă. Prescura sfințită în timpul Sfintei Liturghii se punea pe o farfurie asemenea unui disc, așezându-se pe un loc înalt după prestol și la sfârșitul Sfintei Liturghii un ieromonah o lua și o aducea înaintea stareţului. Toți frații mergeau după stareț în rând, câte doi, așezați în ordinea cinului lor monahal, fiind îmbrăcați în mantii călugărești și cântau Psalmul 144: „Înălța-Te-voi, Dumnezeul meu...". După aceea începeau molitfele trapezei: „Tatăl nostru... Slavă... Și acum... Doamne miluiește (de 3 ori). Binecuvântează...". Stareţul spunea: „Hristoase Dumnezeule, binecuvântează mâncarea, băutura și pe toți robii Tăi, că Sfânt ești acum și pururea și în vecii vecilor. Amin". Apoi stareţul scotea două bucăți din prescura adusă și le așeza pe o farfurie, tăindu-le bucățele mici, și le împărțea fraților, care erau așezați la masă. O parte din

care gustau toți frații era scoasă, în numele Domnului Hristos, iar a doua bucată, în cinstea Născătoarei de Dumnezeu, ce se așeza într-un loc anume pregătit în panaghiar și la sfârșitul trapezei se săvârșea ridicare panaghiei conform cinului monahal a celui în cinstea căruia se făcea pomenirea. Frații obștii, în timpul trapezei, păstrau o tăcere profundă, iar mai târziu, în timpul mesei, un călugăr citea din cartea „Viețile Sfinților", sau din tâlcuirea Sfintei Evanghelii și a Apostolului, sau din Învățăturile Sfinților Părinți. La masă se ofereau patru feluri de bucate, iar în post - trei. La sfârșitul trapezei, starețul suna de trei ori din clopoțel. Ridicându-se de la masă, un ieromonah al cărui rând era spunea: „Cu rugăciunile Sfinților Părinților noștri, Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-ne pe noi". Iar cei de la strană răspundeau: „Doamne, miluiește și ne mântuiește... Slavă... Și acum... Doamne miluiește (de 3 ori). Binecuvântează...". Un ieromonah numit pentru ridicarea panaghiei făcând o metanie zicea: „Binecuvântați, sfinți părinți, și mă iertați pe mine, păcătosul". Starețul sau, în lipsa lui, cel mai mare dintre frați răspundea: „Dumnezeu să te ierte și să te miluiască". Ierodiaconul, luând cu vârful degetelor bucata de prescură, o ridica puțin deasupra panaghiarului unde fusese așezată, și, aducând-o în fața icoanei Preasfintei Treimi, exclama: „Mare este numele". Ieromonahul continua: „Al Preasfintei Treimi". Ierodiaconul, mutând bucata de prescură deasupra icoanei Maicii Domnului, însemnându-se cu semnul Sfintei Cruci, spunea: „Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, ajută nouă". Iar ieromonahul zicea: „Cu rugăciunile ei, Doamne, miluiește și ne mântuiește pe noi". Și toți cântau: „Te fericesc toate neamurile" și „Vrednic ești..." sau „Cuvine-se cu adevărat...". Ierodiaconul ținea panaghiarul, iar ieromonahul (al cărui rând era) tăia partea

de prescură în bucățele mici și apoi spunea: „Cu multe rugăciuni, Născătoare de Dumnezeu, Preacinstita noastră Împărăteasă...“, după care servea o bucățică din prescură egumenul, apoi ierodiaconul împărțea bucățelele de prescură tuturor fraților, după care toți plecau la ascultările lor.

La auzul clopotelor de seară, frații se adunau la rugăciunea de seară, în afară de cei care erau la ascultări. În rest, toți veneau la slujba ce se săvârșea în fiecare seară liniștit, cu evlavie, conform regulamentului întocmit și lăsat de întâistătătorul părinte Ioan și, conform tipicului bisericesc, în fiecare zi se săvârșea vecernia cu canoanele Născătoarei de Dumnezeu, conform Octoihului; de asemenea se citea și canonul sfântului prăznuit în acea zi. După vecernie, frații nu părăseau biserica, pentru că ascultau pravila de seară și canoanele Domnului Iisus Hristos, a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, a îngerului păzitor și un acatist. După această rânduială, frații se adunau la trapeza de obște, apoi după o oră se suna din clopoțel pentru a anunța începerea pravilei de chilie, la care participau toți. Această pravilă în unele mânăstiri era săvârșită de fiecare călugăr în chilia sa, dar la mânăstirea Sarov, conform statutului obștii, toți frații erau obligați să săvârșească împreună pravila de chilie. Pravila includea multe metanii mari, săvârșirea în taină a rugăciunii minții, citirea pomelnicelor, rugăciunile de seară. Toți frații se adunau în biserică, iar călugării, ca să poată face metaniile mari, se îmbrăcau în mantiile scurte, introducându-le sub centură. Înduioșătoare pentru suflet erau rugăciunile de seară săvârșite în liniște, întrerupte doar de formula rugăciunii: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă“. Într-adevăr, acesta era strigătul sincer al sufletului către Izbăvitorul său: „Din adâncul sufletului Te chem pe Tine, Doamne!“. Fiecare

călugăr rostea în mintea sa rugăciunea tainică şi, cu simţul profund al umilinţei, cerea milă de la Dumnezeu: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul". Aceasta era o binefacere pentru suflet, când rugătorul cu mintea cobora în inima sa, depărtându-se de lume şi apropiindu-se de Dumnezeu. Era uimitor să vezi modul evlavios în care se săvârşea această pravilă de către fraţii obştii.

Ieromonahul numit, aflându-se în mijlocul bisericii, începea:

- Doamne, curăţeşte-mă pe mine, păcătosul, şi mă miluieşte!(o metanie).
- Făcătorul meu, miluieşte-mă! (o metanie).
- Fără de număr am greşit, Doamne, iartă-mă! (o metanie).
- Doamne, fii milostiv cu mine, păcătosul (o metanie).
- Doamne, iartă-mi fărădelegile şi păcatele (o metanie).
- Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, Stăpâna mea, miluieşte-mă! (o metanie).
- Maica Domnului, roagă-te către Domnul Dumnezeu pentru mine, păcătosul (o metanie).
- Preasfântă Fecioară, Maica Domnului, roagă-te pentru mine, păcătosul, în viaţa aceasta, la ieşirea sufletului din trup şi în viaţa viitoare! (o metanie).
- Nebiruită şi neînchipuită, preacinstită şi de viaţă dătătoare Crucea Domnului, nu mă lăsa pe mine, păcătosul, cel ce nădăjduiesc întru Tine (o metanie).
- Toate puterile cereşti: sfinţi îngeri, arhangheli, heruvimi, serafimi, miluiţi-mă pe mine şi rugaţi-vă

pentru mine, păcătosul, și mă ajutați în această viață la ieșirea sufletului meu din trup și în viața viitoare (o metanie).

- Îngerul lui Hristos, păzitorul meu cel sfânt, miluiește-mă și te roagă pentru mine, păcătosul, către Domnul Dumnezeu și mă ajută în această viață la ieșirea sufletului din trup și în viața viitoare (o metanie).
- Sfinte mare Ioane, proorocule, Înaintemergătorul și Botezătorul Domnului, miluiește-mă și roagă-te pentru mine, păcătosul, către Domnul Dumnezeu! (o metanie).
- Sfinte Vasile cel Mare, Sfinte Ioane Gură de Aur, Sfinte Grigorie Teologul, miluiți-mă și vă rugați lui Dumnezeu pentru mine, păcătosul, și mă ajutați! (o metanie).
- Sfinților ai lui Dumnezeu: Nicolae, făcător de minuni, și Chiril al Ierusalimului, miluiți-mă și vă rugați pentru mine, păcătosul, către Domnul Dumnezeu și ajutați-mă! (o metanie).
- Preacuvioșilor părinți Antonie, Teodosie și toți făcătorii de minuni de la Lavra din Kiev, miluiți-mă și vă rugați pentru mine, păcătosul, către Domnul Dumnezeu și mă ajutați! (o metanie).
- Preacuvioși părinți Zosima și Savatie, făcători de minuni de la Solovăț, miluiți-mă! (o metanie).
- Sfinților slăviților apostoli, proorocițe, mucenițe, temătoare de Dumnezeu, preacuvioșilor, drepților și toți sfinții, miluiți-mă! (o metanie).

Apoi ieromonahul spunea: „Doamne, am greșit cu lucrul, cu cuvântul și cu gândul în fiecare clipă a vieții mele, miluiește-mă și mă iartă după mare mila Ta". După aceea se citeau rugăciunile.

Prima rugăciune - a Sfântului Macarie:

„Doamne, curăţeşte-mă pe mine, păcătosul, căci n-am făcut nici un bine înaintea Ta, şi mă izbăveşte de cel viclean..." şi altele.

A doua rugăciune - a Sfântului Isaac Sirul:

„Doamne, Iisuse Hristoase, Dumnezeul meu, cercetează zidirea Ta! Tu cunoşti patimile mele, neputinţele mele fireşti şi puterea vrăjmaşului. Tu eşti Singurul meu Stăpân, izbăveşte-mă de ispitele celui rău".

A treia rugăciune - a Sfântului Ştefan Tibeus:

„Stăpâne, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul meu, fii ajutorul meu. În mâinile Tale mă las; nu mă părăsi pe mine, păcătosul...".

A patra rugăciune - a Sfântului Ioan Gură de Aur:

„Doamne, dacă vreau şi dacă nu vreau, mântuieşte-mă! Am căzut în mocirla păcatelor, săvârşind rele, dar Tu, ca un Bun şi Atotputernic, miluieşte-mă şi mă izbăveşte...".

A cincea rugăciune - a Sfântului Ioan Gură de Aur:

„Stăpâne, miluieşte-mă după mare mila Ta şi nu mă lăsa să rătăcesc de la voia Ta şi nu întoarce faţa Ta de la rugăciunile mele nevrednice, ci ascultă, Doamne, glasul rugăciunilor mele..."

Rugăciunea către Preasfânta Născătoare de Dumnezeu:

„Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, Stăpâna mea, cu sfintele şi preaputernicele tale rugăciuni, îndepărtează de la mine smerita şi ticăloasa roaba Ta tristeţea şi uitarea...".

Apoi spuneau: „Doamne, curăţeşte-mă pe mine, păcătosul, şi mă miluieşte".

„Făcătorul meu, Doamne, miluieşte-mă" (o metanie).

„Fără de număr am greşit, Doamne, iartă-mă" (metanie).

„Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, binecuvântează-mă şi mă luminează şi mă păzeşte cu purtătoarea de viaţă Crucea Ta" (o metanie).

Ieromonahul începea rânduiala pravilei de chilie, zicând: „Binecuvântat este Dumnezeul nostru; Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie; Împărate ceresc...; Preasfântă Treime...; Tatăl nostru...; Doamne miluieşte (de 12 ori); Slavă... Şi acum...; Veniţi să ne închinăm (de 3 ori)...; Psalmul 50; Crezul.

Apoi fiecare rugător făcea câte 30 de închinăciuni, spunând la fiecare închinăciune rugăciunea lui Iisus. După săvârşirea celor 30 de închinăciuni, fiecare călugăr zicea de 100 de ori rugăciunea „Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă pe mine, păcătosul". Toate aceste rugăciuni se spuneau în taina minţii, cu excepţia primelor trei de la început, ce se spuneau cu voce tare. După ce terminau de zis rugăciunea, părinţii spuneau cu voce tare: „Slavă... Şi acum... Aliluia (de 3 ori). Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, slavă Ţie (de 3 ori). Slavă... Şi acum... Apoi făceau încă 30 de închinăciuni, rostind la fiecare închinăciune: „Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, miluieşte-ne pe noi". După aceea spuneau în tăcere rugăciunea minţii de o sută de ori. Apoi: „Slavă... Şi acum... Aliluia (de 3 ori), Doamne miluieşte (de 3 ori), Slavă... Şi acum... Iarăşi făceau 20 de închinăciuni însoţite de rugăciunea lui Iisus şi de o sută de ori rosteau rugăciunea minţii. Apoi: Slavă... Şi acum... Aliluia (de 3 ori). Doamne miluieşte (de 3 ori). Slavă... Şi acum... Iarăşi 20 de închinăciuni cu rugăciunea lui Iisus în fiecare închinăciune, apoi o sută de ori rugăciunea minţii. Slavă... Şi acum...

De cinci ori cu 5 închinăciuni spuneau:

„Născătoare de Dumnezeu, Fecioară, bucură-te. Ceea ce ești plină de har, Marie, Domnul este cu tine...". Apoi se citea din scrierile Sfântului Efrem Sirul. După aceea cititorul începea să zică:

- „Vrednică ești... Preasfântă Treime... Tatăl nostru...Troparul: «Miluiește-ne pe noi, Doamne, miluiește-ne pe noi, că, nepricepându-ne de nici un răspuns, această rugăciune aducem Ție»".

- Doamne miluiește (de 40 de ori): „În toată vremea și-n tot ceasul în cer și pe pământ ești închinat și slăvit, Hristoase Dumnezeul nostru...".

- Doamne miluiește (de 3 ori), Slavă... Și acum..., „Ceea ce ești mai cinstită decât heruvimii..."

- „În numele Domnului, binecuvântează, părinte."

- „Cu rugăciunile sfinților părinților noștri..."

Rugăciunea de seară către Preasfânta Născătoare de Dumnezeu:

Nepătată, neîntinată, nestricată, fără prihană, curată Fecioară, a lui Dumnezeu Mireasă, Stăpână, Care pe Dumnezeu Cuvântul, prin preaslăvită nașterea Ta, L-ai unit cu oamenii...

Rugăciune către Domnul nostru Iisus Hristos:

Și ne dă nouă, Stăpâne, celor ce mergem spre somn, odihnă trupului și sufletului și ne păzește pe noi de întunecatul somn al păcatului...

Apoi se citea pomelnicul din Psaltire la sfârșitul căruia se repetă de trei ori „Pomenește, Doamne, pe toți cei care au adormit întru nădejdea învierii și a vieții veșnice, părinți și frați ai noștri, și le fă lor veșnica pomenire".

După aceea urma:

Rugăciunea Sfântului Macarie cel Mare către Dumnezeu Tatăl:

„Dumnezeule cel veşnic şi Împărat a toată făptura, Cel ce ne-ai învrednicit a ajunge până în acest ceas, iartă-mi păcatele..."

Rugăciunea Sfântului Antioh către Domnul Iisus Hristos:

„Atotţiitorule, Cuvinte al Tatălui, Însuţi fiind desăvârşit, Iisuse Hristoase pentru multă milostivirea Ta...".

Rugăciune către Sfântul Duh:

„Doamne, Împărate ceresc, Mântuitorule, Duhul adevărului, milostiveşte-Te spre mine, păcătosul robul Tău..."

Rugăciune către Preasfânta Născătoare de Dumnezeu:

„Preacurată şi binecuvântată de Dumnezeu Născătoare Marie, Maica cea bună a Bunului Împărat..."

Rugăciune către Sfântul Înger:

„Îngerul lui Hristos, păzitorul meu cel sfânt şi acoperitorul sufletului şi al trupului meu..."

„Apărătoare Doamnă, pentru biruinţă mulţumire..."

„Fecioară care eşti pururea slăvită, de Dumnezeu Născătoare Marie..."

„Toată nădejdea mea spre Tine o pun, Maica lui Dumnezeu...".

„De Dumnezeu Născătoare Fecioară, nu mă trece cu vederea pe mine, păcătosul...".

Rugăciunea Sfântului Ioanichie:

„Nădejdea mea este Tatăl, scăparea mea este Fiul, acoperământul meu este Duhul Sfânt, Treime Sfântă, slavă Ţie".

În sfârşit, ieromonahul dădea otpustul cel mic. După terminarea pravilei, egumenul, păşind în mijlocul bisericii, se întorcea cu faţa către fraţi şi zicea: „Binecuvântaţi sfinţi părinţi şi fraţi şi mă iertaţi pe mine, păcătosul, fiindcă am greşit în această zi şi în toate zilele vieţii mele, fără de

număr am greşit cu sufletul, cu trupul, cu lucrul, cu cuvântul, cu gândul şi cu toate simţurile mele".

În numele tuturor fraţilor, unul dintre cei mai vârstnici ieromonahi răspundea: „Domnul să te ierte, cinstite părinte! Binecuvântează-ne, cinstite părinte şi ne iartă pe noi, păcătoşii, fiindcă am greşit în toate zilele vieţii noastre, în această zi şi în acest ceas, fără de număr am greşit...". Şi toţi fraţii se închinau cu smerenie stareţului, iar acesta răspundea: „Cu bunătatea Sa, Dumnezeu să ne ierte şi să ne miluiască pe toţi", şi se închina în faţa întregii obşti, iar călugării îi răspundeau făcând în acelaşi timp o închinăciune, apoi fiecare călugăr se apropia de stareţ pentru a primi binecuvântare. Aceasta era rânduiala pravilei de chilie în mănăstirea Sarov.

Metaniile mari se făceau pe parcursul întregului an cu excepţia zilelor de sărbătoare. Când era priveghere de toată noaptea se făceau închinăciuni, de asemenea în perioada dintre miercurea Săptămânii Luminate până la praznicul Cincizecimii, în zilele de la praznicul Naşterii Domnului până la Întâmpinarea Domnului se făceau închinăciuni.

Călugării care vieţuiau în mănăstirea Sarov erau obligaţi să respecte următorul canon când mergeau la biserică pentru a participa la sfintele slujbe:

Ieşind din chilie trebuiau să rostească rugăciunea:

„Toată nădejdea mea spre tine o pun, Maica lui Dumnezeu...", Vrednică eşti..., Slavă..., Şi acum..., Doamne miluieşte şi otpustul: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, pentru rugăciunile Preacuratei Tale Maici, cu puterea cinstitei şi de viaţă făcătoarei Tale Cruci, ale cinstitelor puteri cereşti, ale sfântului înger păzitorul meu, ale sfinţilor, slăviţilor şi întru tot lăudaţilor apostoli, ale sfinţilor mucenici, preacuvioşi şi de Dumnezeu purtători părinţi ai noştri şi ale tuturor sfinţilor,

iartă-mă şi mă miluieşte pe mine, păcătosul" (o închinăciune). Apoi trei închinăciuni cu rugăciunea lui Iisus...

Intrând în biserică, fraţii îşi ocupau locurile lor şi spuneau în taina minţii:

- Doamne, curăţeşte-mă pe mine, păcătosul, şi mă miluieşte! (o închinăciune).

- Fără de număr am greşit, Doamne, iartă-mă! (o închinăciune).

- Crucii Tale ne închinăm, Stăpâne, şi Sfântă Învierea Ta o slăvim! (o închinăciune).

- Vrednică eşti... (o închinăciune).

- Ceea ce eşti... (o închinăciune).

- Slavă... Şi acum...

- Doamne miluieşte (de 3 ori).

- Otpustul menţionat mai sus.

Apoi fraţii se închinau unul în faţa celuilalt, cerându-şi iertare, după aceea se cuvenea ca fiecare să stea cu evlavie şi frică de Dumnezeu, în linişte, cu umilinţă şi atenţie să asculte cântările şi rugăciunile ce se rosteau în timpul slujbelor religioase. Nu se permitea ca cineva să vorbească în timpul rugăciunilor sau să părăsească biserica fără motive întemeiate până când nu se dădea otpustul. După otpust, ei părăseau biserica numai după ce făceau câteva închinăciuni, spunând în acelaşi timp rugăciunile: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul! (de 12 ori); „Stăpâna mea, Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, mântuieşte-mă pe mine, păcătosul!" (de 3 ori); „Sfinte Îngere al lui Dumnezeu, păzitorul meu, roagă-te lui Dumnezeu pentru mine, păcătosul"; „Doamne miluieşte şi mântuieşte pe părintele nostru egumen (numele) şi toţi fraţii lui întru Hristos Domnul" (de 3 ori); „Doamne miluieşte şi mântuieşte pe părintele meu duhovnic (numele); „Doamne

miluieşte şi mântuieşte pe binefăcătorii miluitori şi hrănitori ai noştri" (de 3 ori); „Odihneşte, Doamne, sufletele adormiţilor robilor tăi, părinţi şi fraţi ai acestei sfinte mănăstiri" (de 12 ori).

Iar când cineva dintre fraţi pleca la cele veşnice, timp de 40 de zile fiecare vieţuitor din mănăstire trebuia să se roage pentru cel de curând răposat, făcând câte 12 închinăciuni după fiecare slujbă, rugându-se astfel: „Doamne, odihneşte sufletul răposatului robului Tău (numele).

Apoi călugării se mai rugau pentru părinţii, rudele lor şi pentru cine mai doreau, după aceea plecau în tăcere la chiliile lor.

În mănăstirea Sarov s-a introdus o rânduială strictă încă din timpul părintelui Ioan, păstrată şi de succesorul său Dorotei (Dimitrie), ca slujirea şi citirea să nu se facă la repezeală. De aceea, la sărbătorile cu priveghere de toată noaptea, slujba de zi dura aproximativ 10 ore. După regulament, călugării trebuiau să vină la biserică în mantii şi să stea fiecare la locul lui. Succesorul părintelui Ioan urmărea cu stricteţe ca în biserica Domnului totul să fie plăcut şi agreabil. Regula aceasta de a îmbrăca toţi mantie când veneau la biserică avea urmările ei binefăcătoare şi anume unitatea îmbrăcămintei slujitorului, ce se diferenţia în funcţia de cinul monahal al călugărilor. Portul lor le amintea că dacă în timpul vieţii între ei trebuie să existe egalitate exprimată prin smerenie, ascultare, înfrânarea gândurilor, cu atât mai mult, în biserica Domnului, ei trebuie să fie uniţi sufleteşte, prin simţul evlaviei de a slăvi Preacinstit Numele Domnului şi prin haina sărăciei şi a smereniei să-şi păzească sufletul de rătăcire şi preamărire. Când erau întristaţi şi deprimaţi sufleteşte, având nevoie de sprijin şi sfat duhovnicesc ca să-şi tămăduiască rănile sufleteşti, veneau la îndrumătorul lor, ca la un adevărat părinte, care le oferea dragoste părintească. Îi primea cu

sufletul deschis, ascultându-i, alinându-i, întărindu-i şi dându-le sfaturi cum să se ferească de orice fel de patimi ce le atacă sufletul: „Căci cine este prietenul lumii, acela este duşmanul Domnului".

Părintele stareţ Dimitrie, trudindu-se îndeajuns ca să devină exemplu binefăcător pentru fraţii săi întru Hristos, a dorit să-şi petreacă restul zilelor în rugăciune tainică, de aceea cu încuviinţarea întregii obşti a ales în locul său în funcţia de stareţ al mănăstirii Sarov pe ieromonahul Filaret.

Părintele Dorotei, în schimă numit Dimitrie, a trăit puţin timp în linişte şi tăcere, dându-şi sufletul în mâinile lui Dumnezeu pe data de 4 octombrie 1746, la vârsta de 68 de ani.

În timpul stăreţiei lui a fost construită biserica din piatră cu hramul Adormirea Maicii Domnului, a cărei construcţie a început în anul 1736, în timpul ieroschimonahului Ioan. Această biserică a fost înfiinţată pe data de 25 august 1744 de Prea Sfinţitul Dimitrie, Episcop al Nijegorodului. Mai târziu, biserica a fost transformată în altar, atunci când în anul 1777 a fost construită o altă biserică imensă, cu mai multe altare, în cinstea preacuvioşilor părinţi Antonie şi Teodosie de la Lavra Peşterilor din Kiev.

În anul 1745 a fost construită din piatră o bolniţă pentru călugării bătrâni şi neputincioşi şi pe lângă ea o biserică cu hramul preacuvioşilor părinţi Zosima şi Savatie – făcătorii de minuni de la Solovăţ. În această biserică, sfinţită în anul 1746, se săvârşea în fiecare zi, dis-de-dimineaţă, Sfânta Liturghie, spre pomenirea tuturor binefăcătorilor acestei mănăstiri.

Cuviosul ieromonah Filaret

Filaret era de origine din județul Smolensk, dintr-o familie de boieri de viță nobilă. El era un om care se bucura de un respect binemeritat din partea întregii obști. Părintele Filaret s-a îngrijit stăruitor de mănăstire și a reușit în timpul scurt cât a fost stareț al mănăstirii să respingă nemulțumirile exagerate ale moșierilor din vecinătatea mănăstirii. Prin demersurile și contribuția sa, proprietarii de pământuri (donate mănăstirii) au stabilit de comun acord să delimiteze terenurile de pământ și parcelele de pădure ale mănăstirii de cele ale moșierilor vecini. Aprobarea definitivă de stabilire a unui hotar între aceste pământuri a fost obținută abia în anul 1749. Astfel, părintele stareț Filaret a întărit pentru totdeauna hotarele mănăstirii, îndepărtând răul ce putea aduce o mare daună obștii Sarov. El a fost stareț numai doi ani de zile fiindcă a renunțat la această funcție, dorind să-și petreacă restul zilelor în tăcere. A trăit foarte puțin timp în liniște și tăcere deoarece curând a fost chemat de către arhiereul eparhiot la casa arhierească, fiind ridicat la rangul de arhimandrit la mănăstirea Sfântul Nicolae din orașul Șartonov, unde a și murit.

În timpul stăreției părintelui Filaret, a fost construită în incinta mănăstirii o biserică de piatră în locul celei de lemn, cu hramul „Maica Domnului – Izvor purtător de viață".

Cuviosul ieromonah Marcu

Succesorul părintelui stareţ Filaret a fost ieromonahul Marcu, originar din oraşul Iaroslavl. Era fiu de diacon şi a fost tuns în monahism în mănăstirea Dernov şi tot acolo a fost hirotonit ieromonah de către Prea Sfinţitul Dimitrie, Episcop al Nijegorodului şi Alatârului. Dorind să ducă o viaţă mai retrasă, în anul 1746, cu binecuvântarea aceluiaşi Prea Sfinţit Dimitrie, s-a mutat la mănăstirea Sarov.

În anul 1749, cu acordul întregii obşti monahale, a fost ales stareţ al mănăstirii Sarov. A deţinut această funcţie doar doi ani de zile, pentru că, în anul 1751, printr-o dispoziţie a „Consistoriului duhovnicesc" din Suzdal a fost transferat la mănăstirea Salalei, fiind numit egumen a mănăstirii respective, unde a şi murit la adânci bătrâneţi.

Cuviosul ieromonah Isaac

Al cincilea stareț al mănăstirii Sarov a fost Isaac, fiul unui evlavios preot pe nume Pricope.

Isaac s-a stabilit la mănăstirea Sarov la o vârstă tânără, împreună cu tatăl său, ambii râvnind spre o trăire conform exemplului oferit de marii pustnici, și s-au arătat a fi demni de urmat în fapte de către ceilalți frați ai obștii. Ei au fost tunși în călugărie de către starețul mănăstirii, Dimitrie. În anul 1751, Isaac, după șapte ani de stăreție a mănăstirii Sarov, a fost ridicat la rangul de arhimandrit și transferat la mănăstirea Sfânta Treime din orașul Kozlov. Apoi, mai târziu, a fost trimis la mănăstirea Kazan din orașul Nijelom. El a murit și a fost îngropat la mănăstirea Scan.

În timpul stăreției sale la mănăstirea Sarov au fost sfințite două biserici: prima cu hramul „Maica Domnului – Izvor purtător de viață" în anul 1754 pe data de 18 august, și a doua biserică, cea din afara mănăstirii, situată sub deal, la intrarea în peșteri, lângă izvor, cu hramul „Sfântul Ioan Înaintemergătorul Domnului", pe data de 13 septembrie 1752.



Cuviosul Efrem

Al şaselea stareţ al mănăstirii Sarov a fost ieromonahul Efrem. În timpul întâistătătorului Ioan, părintele Efrem s-a evidenţiat prin modul sever de viaţă călugărească, prin răbdare şi tărie în ispite şi încercări şi prin nădejdea de neclintit în pronia lui Dumnezeu.

Cuviosul Efrem era de origine din oraşul Tula şi provenea dintr-o familie de negustori. În lume, el s-a numit Evdochimov Andreev Korotcoi. La vârsta de 19 ani el a părăsit cele lumeşti din dragoste pentru Dumnezeu şi în anul 1712, la 30 noiembrie, a intrat ca frate într-o obşte monahală din zona Moscovei, ce se numea pe atunci Marcingo. Apoi cu binecuvântarea Prea Sfinţitului Ştefan, Mitropolitul Reazanului, în anul 1716, pe data de 16 martie, a fost hirotonit ieromonah (fusese călugărit câţiva ani mai devreme) de către Prea Sfinţitul Ioachim, Episcop al Astrahanului, cu numire la mănăstirea Ghorohov Znamensk din oraşul Crasnâi Ghrib.

În mănăstirea Sarov a ajuns din propria-i dorinţă şi la cererea stareţului Ioan, primind aprobarea transferului la mănăstirea Sarov în anul 1727, pe data de 16 ianuarie. Ieromonahul Efrem s-a arătat încă de la început a fi un exemplu demn de urmat. El venise la Sarov ferm hotărât să rabde cu tărie toate încercările şi să facă stăruitor şi smerit ascultare, să iubească sărăcia şi neagoniseala ca pe o comoară de mare preţ. Pentru stareţul Ioan era un sprijin şi ajutor sigur la treburile din afara mănăstirii, cât şi în cele duhovniceşti. Fiind un ascultător smerit, era trimis să rezolve diverse treburi în folosul mănăstirii. Mai ales în timpul slujbelor religioase era ca un regulament şi o pravilă vie pentru fraţii obştii. El avea darul de a cânta şi citi iscusit şi întotdeauna a fost prezent la toate slujbele religioase. El avea sarcina de a urmări ca citirea şi cântarea din timpul rugăciunilor să nu se facă în grabă. Îi

plăcea să repete cuvintele Sfântului Apostol Pavel: *Cântați în inimile voastre lui Dumnezeu, mulțumindu-I în psalmi, în laude și în cântări duhovnicești* (Coloseni 3, 16). El spunea: „Când noi vom umple văzduhul cu citire grabnică, nereușind să pătrundem în sensul scrierilor dumnezeiești, atunci cum se va smeri și cum se va simți sufletul nostru dacă nu vom înțelege ce citim? Puterea scrierilor sfinte ne este spre mântuirea noastră, numai dacă înțelegem cele citite". El a scris notele în coloană a cântărilor uzuale: irmosuri, stihuri praznicale, diverse canoane, psaltirea cu canoane, pravile de chilie. În timpul său liber ce-i mai rămânea după săvârșirea pravilei, el se îndeletnicea cu citirea cărților ziditoare de suflet. Dar oricât de evlavios și folositor ar fi fost pentru obște, părintele Efrem a avut parte de o încercare grea. El a trecut printr-un mare necaz, care i-a provocat multă suferință. Că și celor care trăiesc o viață evlavioasă li se întâmplă să fie încercați și ispitiți cu voia lui Dumnezeu spre dobândirea unor virtuți. Din pricina unor acuzații false, el a fost luat de cancelaria secretă și, împreună cu ieroschimonahul Ioan și alți frați din mănăstire, fiind depuși din cinul monahal, au fost deportați în anul 1738. Părintele Efrem a fost închis în temnița din Arsk, unde a muncit ca paracliser la biserica închisorii. A stat închis în acea închisoare 16 ani de zile fără să-și manifeste nemulțumirea față de starea în care se află, dimpotrivă, a dat dovadă de multă recunoștință față de pronia lui Dumnezeu. Pe data de 5 iunie anul 1755, când în sfârșit s-a dovedit nevinovăția lui, printr-o dispoziție emisă de Sfântul Sinod, multpătimitorul Efrem a fost eliberat din închisoare și întorcându-se pentru totdeauna la mănăstirea Sarov i s-a restituit cinul monahal.

În anul 1758, cu acordul întregii obști monahale, a fost ales stareț al mănăstirii Sarov și întărit în această funcție printr-o hotărâre eparhială emisă de episcopul local. El a fost stareț al acestei mănăstiri până la adânci bătrâneți.

Blândul părinte, încă de când a intrat în obştea mănăstirii Sarov, a dat dovadă de o smerenie înţeleaptă în toate acţiunile sale. Cu ochii săi experimentaţi vedea şi simţea neajunsurile şi necesităţile duhovniceşti ale fraţilor. Toată viaţa s-a străduit să-L preamărească pe Dumnezeu. Plin de evlavie şi umilinţă faţă de Dumnezeu, se străduia să urmărească atent ca citirea şi cântarea rugăciunilor şi a slujbelor religioase oficiate în biserică să se săvârşească într-un mod cuviincios şi evlavios. În lipsa lui, niciodată nu începea nici o slujbă religioasă.

Cu semenii săi era foarte milostiv şi compătimitor. În tot timpul stăreţiei sale i-a ajutat pe cei săraci şi mai ales pe cei necăjiţi şi înfometaţi din timpul foametei din anul 1775. În acea vreme nefericită, mulţi se hrăneau cu coajă de copac. Ei amestecau pâinea cu coaja putredă de copac şi cu ghinde de stejar şi o mâncau. Stareţul, fiind pătruns de sentimentul milei şi compătimirii faţă de aceşti oameni necăjiţi, a dat dispoziţie ca toţi înfometaţii care veneau la mănăstire să fie hrăniţi, ceea ce s-a şi făcut timp de şapte luni de zile. În fiecare zi, câteva sute, uneori chiar mii de oameni erau hrăniţi la mănăstire din belşug. Dragostea cuviosului Efrem faţă de cei săraci, ce izvora din inima milostivului părinte, se ridica până la treapta jertfei de sine. În această perioadă de grea cumpănă pentru toţi, câţiva fraţi din obşte au început să cârtească împotriva stareţului, fiind îngrijoraţi că nu le va ajunge pâinea şi alimentele pentru obşte, dacă ei vor oferi hrană săracilor în continuare. Auzind despre nemulţumirea unor călugări, stareţul i-a chemat pe fraţii mai vârstnici şi le-a vorbit despre neajunsurile poporului înfometat şi oftând adânc le-a spus: „Nu ştiu cum credeţi voi, dar eu consider că atâta vreme cât Dumnezeu va îngădui această foamete pentru păcatele noastre, mai bine este să sufăr împreună cu tot poporul decât să-i las să piară de foame. La ce ne va

folosi dacă vom trăi mai mult decât acești oameni necăjiți? Poate unii dintre ei, până la venirea acestor vremuri grele, ne hrăneau pe noi cu daniile lor". Astfel, cuviosul stareț a dat dispoziție să fie hrăniți înfometații în continuare, încredințându-i pe frații obștii sale că nu vor duce lipsă de hrană. Și într-adevăr, peste câteva zile a sosit la mănăstire un convoi cu cincizeci de care pline cu pâine. Vizitii au mărturisit că au fost angajați de un necunoscut care le-a încărcat carele cu pâine, le-a plătit pentru transport și le-a spus să aducă încărcătura la mănăstirea Sarov.

Datorită modului său calm și pașnic de adresare față de cei din jur, ce izvora din starea lăuntrică a sufletului său, i-a determinat pe frații obștii să-l respecte și să-l iubească ca pe un părinte îndrumător. Întotdeauna era dispus să le dea un sfat bun celor care aveau nevoie de sprijin duhovnicesc. Fiind un călugăr evlavios, care prezenta prin sine multe virtuți cu sfaturile și convingerile sale înțelepte, îi povățuia și-i îndruma să-și păstreze curăția sufletului și a trupului și să stăruie neobosit în practicarea postului și a rugăciunii, neîntrerupte.

Căruntețea anilor mulți îi înfrumusețează pe bătrâni, iar virtuțile îi împodobesc. Părintele Efrem, fiind un îndrumător cu o smerenie înțeleaptă, îi atrăgea la sine pe toți prin duhul dragostei pentru Dumnezeu și pentru aproapele. Toți frații se străduiau să facă ascultare de evlaviosul stareț cu dragoste și sârguință. Mulți călugări se considerau fericiți, pentru că se aflau în ascultarea acestui părinte și erau devotați în lucrarea faptelor mântuitoare.

Evlavia stareţului Efrem față de cuvântul lui Dumnezeu înmuia sufletul ascultătorilor săi, astfel încât cei care urmau sfaturile lui uitau cu desăvârșire orice cugetare lumească. Ca un experimentat duhovnic al vieții spirituale, părintele Efrem a dobândit un respect deosebit și din partea locuitorilor unor ținuturi mai îndepărtate ale

țării. Vestea despre viața lui virtuoasă a ajuns până la Sfântul Tihon din Zadonsk. Acesta nutrea pentru starețul Efrem o dragoste frățească sinceră și un respect profund, ceea ce poate fi confirmat din corespondența lor duhovnicească. Iată ce scria evlaviosul părinte Tihon starețului mănăstirii și fraților obștii Sarov:

15 februarie 1761,
Voronej

Preacinstite părinte stareț și
iubiți frați întru Hristos!

Pentru scrierea voastră ce am primit-o prin părintele Pahomie, fratele vostru și al meu (pe care vi-l trimit ca pe un sincer căutător al mântuirii), vă mulțumesc mult. Vă rog și în continuare să nu mă uitați, și întotdeauna în sfintele rugăciuni, vă rog cu smerenie să mă pomeniți ca pe o ființă păcătoasă ce sunt.

Domnul nostru cel Milostiv și Proniatorul păcătoșilor, pe voi toți să vă miluiască cu harul său, cei ce alergați către El cu pocăință.

Mântuiți-vă, iubiți frați, mântuiți-vă întru Hristos, Care ne miluiește și ne fericește,

Rămân al vostru slujitor și frate,
Nevrednicul Episcop Tihon

***

14 aprilie 1765,
Voronej

Preacuvioși părinți,
Părinte stareț și iubiți frați întru Hristos,

Pentru scrierea voastră vă mulțumesc. Despre ceea ce ați binevoit să-mi scrieți în scrisoare, de aceea eu nu sunt vrednic.

Eu nu ştiu de ce oamenii m-au lăudat în faţa cuvioşiilor voastre, pentru că eu lor nimic vrednic nu le-am arătat, decât prin treburile pastorale le-am fost de folos. Vă rog pentru mine, nevrednicul, din dragoste pentru Hristos, Îndurătorul nostru Dumnezeu, să vă rugaţi acum şi după moartea mea ca să mă miluiască Dumnezeu cu fericirea veşnică. Şi pe voi să vă păzească Părintele Ceresc de toate chinurile vrăjmaşilor.

Slujitorul şi fratele vostru,
nevrednicul Episcop Tihon

***

16 martie 1766
Voronej

Iubiţi fraţi întru Hristos,

Simţind dragostea şi ataşamentul vostru faţă de mine, nu pot să nu vă răspund decât prin aceleaşi sentimente. De aceea, vă rog, din dragostea voastră pentru mine, să nu uitaţi să mă pomeniţi în rugăciunile voastre.

Voi lucraţi, luptaţi, osteniţi-vă, că Dumnezeu îi fericeşte pe cei ce se trudesc.

Eu cum eram, aşa şi sunt.

Al vostru admirator,
Episcopul Tihon

***

4 iunie 1768,
Voronej

Preacuviosului părinte stareţ al mănăstirii Sarov,
ieromonahului Efrem

Binecuvântarea Domnului şi a mea, smeritului, să fie întotdeauna asupra cuvioşiei voastre şi a tuturor fraţilor întru Hristos.

Scrisoarea dumitale am primit-o cu dragoste și respect de la părintele ierodiacon Atanasie, viețuitor în mănăstirea cuvioșiei voastre.

Vă mulțumesc pentru scrisoare și vă rog în continuare să nu mă uitați. Să mă pomeniți în sfintele voastre rugăciuni pe mine, păcătosul, și pe răposații mei părinți Iacov și Agatia, pentru că Domnul Dumnezeu vă va răsplăti, iar eu vă voi fi recunoscător întotdeauna.

Al vostru preacucernic, râvnitorul frate
și de Dumnezeu rugător Tihon,
Episcop al Voronejului și Elețkului,
fost Episcop al Breanskului și Spevskului

***

Preacuvioase părinte stareț Efrem,
Iubite întru Hristos părinte, frate și binefăcător al meu,

Vă mulțumesc pentru scrisoare. Pe meșterul de clopot să-l primiți și să-i dea Dumnezeu, cu rugăciunile cuvioșiei voastre, să înceapă lucrul vara viitoare. Pe Fiodor Ivanovici vi-l trimit abia acum. N-a putut veni mai devreme, din cauza absenței mele aici. Nu am avut ocazia să vorbesc cu președintele; așadar, să-l mai rabde Dumnezeu. Care pe el după dorința Lui nu-l va lăsa.

Cu timpul mă străduiesc să fiu pregătit.

Vă trimit cuvioșiei voastre și tuturor fraților obștii binecuvântarea mea. Vă rog să mă pomeniți pe mine și pe părinții mei în rugăciunile cuvioșiei voastre. Să ne ierte Dumnezeu greșelile noastre și să ne învrednicească Împărăției Sale.

Vă doresc să primiți de la Domnul nostru Iisus Hristos viață lungă.

Al vostru rugător și slujitor Tihon,
Episcop al Voronejului

***

30 ianuarie 1771,
Voronej

Preacuviosului părinte stareț,
Iubite întru Hristos părinte, frate și binefăcător al meu,

Scrisoarea Preacuvioșiei voastre am primit-o prin fratele Ivan Fiodorovici, pentru care vă mulțumesc și vă rog să mă iertați dacă lui Ivan Fiodorovici nu i-a făcut plăcere să-mi aducă scrisoarea.

Vă trimit binecuvântarea mea Preacuvioșiei voastre și tuturor fraților întru Hristos și vă rog să nu mă uitați în sfintele cuvioșiei voastre rugăciuni către Domnul.

Al vostru preacuvios, râvnitorul frate
și de Dumnezeu rugător și slujitor Tihon,
Episcopul Voronejului și al Elețkului

Următoarea scrisoare este adresată stareţului Efrem și servește drept dovadă a bunăvoinței arhipăstorului sub păstorirea căruia se afla mănăstirea Sarov.

6 iulie 1775

Preacuvioase părinte stareț,
vă salut cu dragoste frățească întru Domnul!

Fiecare părticică a inimii mele se umple de bucurie auzind despre bunăstarea sfintei dumneavoastră mănăstiri, mai ales acum, când este nevoie de ajutorul subvenției dumneavoastră. Crede-mă, dragă prietene, că semințele semănate de dumneata vor da rod însutit în această viață și în cea viitoare. De aceea vă rog ca pe ogorul sufletelor voastre să semănați dragoste pentru aproapele, binefacere și comunicare.

Către cuvioşia voastră şi iubiţii fraţi ai obştii, care respectă unitatea şi fac ascultare întru totul şi atât de mult contribuie şi la realizarea unei subvenţii băneşti.

Voi fi, precum şi sunt, deosebit de binevoitor faţă de cuvioşia voastră.

Ieronim, Episcop al Vladimirului

Munca neîntreruptă din cursul vieţii şi faptele acestui stareţ plăcut de Dumnezeu au rămas cunoscute până astăzi. El a ridicat la o treaptă înaltă buna rânduială internă şi externă a mănăstirii Sarov. Pentru grija lui permanentă faţă de structura mănăstirii, până în prezent, în mănăstire se păstrează un sentiment de recunoştinţă faţă de cel care a fost cândva stareţul Efrem, fapt pentru care, pe data de 30 mai, în fiecare an, s-a săvârşit o panahidă de obşte în amintirea cuviosului părinte Efrem.

Datorită lui, faima mănăstirii Sarov a ajuns chiar şi la creştinii ortodocşi care trăiau foarte departe de Sarov. Smeritul şi virtuosul stareţ iubea foarte mult tăcerea deplină. Îndeletnicirea lui preferată era de a se retrage în chilia sa pentru rugăciunea în tăcere şi citirea cărţilor duhovniceşti. Iubind viaţa de pustnicie, el întotdeauna îi îndruma şi pe fraţi să fie râvnitori şi iubitori ai vieţii pustniceşti, de aceea toate chiliile călugărilor, după dispoziţia stareţului Efrem, au fost construite separat una de cealaltă, cu posibilitatea izolării pentru săvârşirea rugăciunii lăuntrice. Călugării mănăstirii Sarov, din respect faţă de ieromonahul Efrem, au păstrat, atâta timp cât a funcţionat mănăstirea, chipul lui la care era ataşată inscripţia: „Nu eşti al Siriei, ci al Rusiei, Efrem. Eşti platoşa şi coiful mănăstirii Sarov". Prin străduinţa mult-râvnitorului stareţ, s-a rânduit ca în mănăstire să se săvârşească pomenirea părinţilor şi fraţilor obştii, binefăcătorilor mănăstirii şi a acelora a căror nume au fost

scrise în cartea numită pentru pomeniri. Această rânduială s-a păstrat cu deosebită exactitate și strictețe, pomenirile săvârșindu-se atât la proscomidie, cât și la citirea Psaltirii. Starețul Efrem venea mereu la Liturghia de dimineață ca să-i pomenească la proscomidie pe binefăcătorii adormiți întru Domnul, spunând adesea: „Săvârșirea Sfintei Liturghii pentru cei răposați de pomenire este atât de mare și folositoare, încât, dacă se face cu profundă credință, cel care săvârșește pomenirea este cel mai mare binefăcător pentru cei adormiți și le oferă o mare mângâiere.

Sfântul Ioan Gură de Aur, explicând Faptele Apostolilor despre pomenirea morților că „cu cât ne rugăm mai des pentru cei răposați și facem milostenie în numele lor, mai ales dacă ei au fost nedemni de aceste binefaceri, cu atât Dumnezeu va fi mai îngăduitor cu noi. Nu în cantitate constă prețul milosteniei, ci în bunăvoință și să nu dați mai puțin decât vă stă în putință...".

În Mineiul din luna aprilie și în Proloage, la data de 12 aprilie se spune clar că pomenirea celor 40 de zile este hrana pentru săraci, iar rugăciunea preoților Îl imploră pe Dumnezeu să-i ierte păcatele celui răposat. Dacă este păcătos sufletul celui răposat, atunci prin această pomenire primește de la Dumnezeu iertarea păcatelor, iar dacă sufletul aceluia este fără de păcate, binefacerile săvârșite pentru ei servesc spre mântuirea binefăcătorilor. Sfânta Liturghie săvârșită pentru cei adormiți este mântuitoare, fiindcă se aduce pentru ei jertfa nesângeroasă.

Sfântul Macarie Egipteanul avea o evlavie deosebită de a se ruga pentru cei răposați. Odată, mergând prin mănăstire, a găsit jos, pe drum, un os uscat din capul unui om și dorind să afle dacă sunt folositoare rugăciunile lui pentru cei răposați, rugându-se stăruitor lui Dumnezeu, s-a adresat acelui os: „Spune-mi cine ești?". Și i-a răspuns osul: „Eu am fost fruntașul preoților păgâni, care au trăit

în aceste locuri, iar tu ești avva Macarie, plin de Duh Sfânt. În ceasul în care te rogi pentru cei ce sunt în chinurile iadului, atunci și noi, păgânii, primim alinare".

Sfântul Vasile cel Mare, la sfințirea jertfei înfricoșătoare, se ruga pentru cei răposați: „Pomenește, Doamne, pe toți cei mai dinainte adormiți întru nădejdea învierii și a vieții veșnice. Încă ne rugăm pentru odihna sufletului adormitului robului Tău (numele) în loc luminat, de unde a fugit toată durerea și întristarea și suspinarea. Odihnește-i, Doamne, și-i așază unde strălucește lumina Feței Tale".

Starețul Efrem, simțindu-se obosit, în anul 1777, la 29 martie, a adunat soborul de frați și le-a cerut să aleagă în locul lui un stareț pentru că el dorea să-și petreacă restul zilelor în tăcere. Astfel, în comun acord, a fost ales stareț un călugăr evlavios, care de mulți ani viețuia în mănăstirea Sarov.

Cuviosul părinte Efrem a adormit întru Domnul la 30 mai 1778, la vârsta de 86 de ani. Trupul lui a fost îngropat în partea stângă, la intrarea în biserica Adormirea Maicii Domnului.

Remarcabil este faptul că, în timpul stăreției părintelui Efrem, s-a finalizat construcția bisericii Adormirea Maicii Domnului, începută în anul 1770 și încheiată în anul 1777. Această biserică se deosebește de celelalte biserici de pe teritoriul mănăstirii Sarov prin frumusețea și fastul ei. Exteriorul acestei biserici este impunător prin dimensiunile și arhitectura ei elegantă. Soborul Adormirii Maicii Domnului îi încântă pe vizitatorii mănăstirii cu frumusețea aspectului ei, iar inimile celor care intră în această biserică se umplu de evlavie. Credincioșii sunt atrași de frumusețea deosebită a icoanelor din rândul de jos al iconostasului. Toate icoanele frumos pictate au fost înveșmântate în argint și aur. Deasupra ușilor împărătești

se află copia exactă a icoanelor făcătoare de minuni cu chipul Adormirii Maicii Domnului, a celei ce se află în Lavra Peşterilor din Kiev, făcută după acelaşi model. Icoana a fost împodobită cu o ramă rotundă din argint. Aceste lucrări au fost realizate cu ajutorul unor binefăcători ai mănăstirii, mai ales cu cele ale negustorului Kalenov din Alexandria. Biserica are două ajustări laterale cu cinci mari turle acoperite cu listuri de aramă poleite cu aur pur, printr-o lucrare artistică deosebită, cu strădiunța unei persoane respectabile şi credincioase. Aspectul exterior al bisericii aminteşte de marea catedrală a Lavrei de la Kiev, măsurând în lungime cu tot cu pereți 19 stânjeni (2,134 m) şi arşini (0,71 m), diametrul de 13 stânjeni, iar înălțimea de la pământ până la partea de sus a cupolei din mijloc cu turla şi crucea numără 28 de stânjeni. Bolta bisericii, fiind fixată pe patru stâlpi imenşi, este luminată de 89 de geamuri de jur împrejur. Pe partea interioară, lângă pereți şi chiar lângă cupolă, au fost făcute balcoane pentru cor. Iconostasul imens a fost lucrat într-un mod deosebit, fiind sculptat şi aurit după un model grecesc.

Prin râvna egumenului Nifon au fost aurite turlele, iar interiorul catedralei a fost pictat. Icoanele impunătoare, policandrele, sfeşnicele şi toate obiectele bisericeşti au fost stemuite, iar unele, aurite. Icoanele din rândul de jos al iconostasului au fost împodobite cu un metal argintat. Icoana Mântuitorului şi a Maicii Domnului de pe iconostas sunt de mărimea unui om, iar „odăjdiile" icoanelor au fost lucrate foarte frumos, fiind împodobite cu diferite pietre scumpe şi acoperite cu sticlă intactă, fixată în bronz.

La înfrumusețarea sfintelor icoane a contribuit negustorul Bâstrov din Arzamas, care a rămas în mănăstire pentru totdeauna, fiind tuns în monahism cu numele Irinarh, după care, la puțin timp, a plecat la cele veşnice.

Din cei patru stâlpi pe care era fixată bolta catedralei, doi stâlpi au fost înfrumusețați fiecare în parte cu câte o icoană deosebită ce avea dimensiunile: 4 arşini în lungime şi 2 arşini în lăţime. Aceste icoane îmbrăcate în argint au fost împodobite cu pietre scumpe şi acoperite cu sticlă lucitoare transparentă şi au fost înrămate în rame de bronz, turnate la comandă. Podeaua din biserică a fost acoperită cu lespezi de fontă turnată.

Stareţului Efrem i se datorează această îmbunătăţire şi bunăstare a mănăstirii Sarov.

Într-un articol semnat de contele Tolstoi se menţionează cu deosebit respect faptul că la mănăstirea Sarov se respectă cu severitate statutul vieţii monahale şi, pentru aceasta, mănăstirea a câştigat dragostea şi ataşamentul creştinilor, devenind renumită prin slujbele religioase deosebite şi prin călugării virtuoşi binecinstitori, care vieţuiau în această mănăstire. În acel articol scria: „În gubernia Temnicov, în locuri de nepătruns, se află mănăstirea Sarov, ce este izolată din toate părţile de restul lumii. Această mănăstire a fost întemeiată nu de mult timp lângă râul Sarov şi a fost ridicată pe locul unui oraş, Saraclâci, care a existat aici cu ani de zile în urmă, apoi acest loc a fost pustiu mult timp. Cei care s-au instalat în acest pustiu, călugări şi sihaştri, duc o viaţă dură şi înfrânată, se ostenesc muncind împreună cu stareţul lor, care este primul la toate treburile. Cinul monahal se aseamănă cu cel al mănăstirii Flor din judeţul Gorohovsk. În acel pustiu nu se află decât pădure, nici un petic de pământ arabil, dar călugării se mulţumesc cu daniile credincioşilor, ce le sunt de folos pentru întreţinerea bisericilor, cât şi pentru întreţinerea vieţuitorilor obştii. În mănăstirea Sarov au fost construite cinci biserici din piatră, cu un exterior şi un interior frumos împodobit.

Mănăstirea Sarov a prosperat rapid, ajungând la un mod desăvârşit de existenţă datorită proniei dumnezeieşti. De aceea nu este de mirare faptul că multe mănăstiri din Rusia luau exemplu de vieţuire de la această obşte monahală. Binefăcătorii acestei mănăstiri au fost atraşi de râvna şi credinţa călugărilor de la Sarov. Atât oameni simpli, cât şi multe persoane de viţă nobilă, apoi urmaşii acestora, au avut mare dragoste şi evlavie faţă de acest loc, considerat de ei sfânt.

În timpul stăreţiei ieromonahului Efrem, mănăstirea Sarov a fost în mare pericol din cauza invaziei bandei lui Pugaciov, dar Dumnezeu a păzit-o de jefuire. Din oraşul Temnicov, banditii s-au împrăştiat, neajungând la Sarov.

Pe când se afla la conducerea mănăstirii, egumenul Efrem, pe data de 4 mai 1765, a plecat la cele veşnice egumenul mănăstirii Pesoc din oraşul Kastroma, ieroschimonahul Varlaam, un binefăcător al mănăstirii Sarov. Acesta a vieţuit în obştea Sarov timp de 22 de ani, după ce s-a retras aici, renunţând la funcţia de stareţ, ca să trăiască o viaţă liniştită în rugăciune tainică. Cât a trăit în mănăstirea Sarov a fost pentru fraţii obştii un exemplu prin viaţa sa evlavioasă.



Cuviosul Pahomie

Succesorul părintelui Efrem, al şaptelea egumen al mănăstirii Sarov, ieromonahul Pahomie, în lume Boris Nazar Leonov, de baştină din Kursk, dintr-o familie de negustori, a intrat în obştea acestei mănăstiri la o vârstă tânără, voind să-şi dedice viaţa slujirii lui Dumnezeu. A fost tuns călugăr în anul 1762, iar stareţ a fost ales în anul 1777 şi a respectat cu stricteţe voturile monahale. A fost blând, smerit, înţelept, un mare rugător şi postitor. El a păstorit timp de 18 ani obştea care i-a fost încredinţată de către Dumnezeu, ca un păstor smerit al oilor sale cuvântătoare. El supraveghea ca să se respecte strict regulamentul vieţii monahale în această mănăstire şi ordinea slujbelor bisericeşti. Cei care vizitau mănăstirea spuneau că este nemaipomenit să te rogi în această mănăstire unde slujbele religioase se săvârşesc într-un mod evlavios şi fastuos. Oricât de ocupat ar fi fost cu treburile administrării mănăstirii, stareţul Pahomie niciodată n-a lipsit de la slujbele religioase şi de la pravila chiliei. El venea la biserică primul şi pleca ultimul. Părintele Pahomie îi mustra părinteşte pe cei care neglijau slujbele religioase şi pravila de chilie, punându-i să facă mai multe închinăciuni la trapeză. Dar aceste sancţiuni erau aplicate cu multă dragoste şi milă părintească, fapt pentru care şi fraţii aveau faţă de el o dragoste şi frică fiiască. El s-a înfrânat în aşa mod încât de la începutul şi până la sfârşitul vieţii sale monahale, n-a ţinut în chilia sa nici apă, nici mâncare; ba mai mult decât atât, şi la trapeză mânca foarte puţin. Modul de viaţă aş evlaviosului stareţ Pahomie a servit fraţilor ca o învăţătură ziditoare pentru sufletele lor. Ei îl respectau pentru că era un om virtuos, modest şi mare postitor. Părintele Pahomie tot timpul îi întărea pe păstoriţii săi cu sfaturi din Sfânta Scriptură. În

vremea stăreției lui a crescut numărul viețuitorilor în mănăstire. Mulți credincioși dorind să-și mântuiască sufletele veneau din diferite părți ale țării ca să se stabilească cu traiul în această mănăstire. Pe atunci, în obștea mănăstirii Sarov se aflau mulți călugări destoinici, care au fost solicitați de către superiori ca stareți în alte mănăstiri. Pădurea deasă a Sarovului a devenit seră de călugări deosebiți, care serveau drept exemplu pentru alte mănăstiri. De aici au plecat mulți stareți vrednici și pricepuți la mănăstirea Schimbarea la Față din Valaam, la mănăstirea Dorotei și la alte mănăstiri.

Starețul Nazarie, unul dintre cei mai mari luminători ai Sarovului, a fost chemat de către Mitropolitul Sankt-Petersburgului, Gavriil, pentru reîntregirea vechiului Valaam, care ajunsese pe atunci în criză de viețuire. Starețul și episcopul locului, Teofil, s-au străduit să-l rețină în Sarov pe renumitul pustnic și l-au prezentat Prea Sfințitului Mitropolit ca fiind un om nepriceput și lipsit de experiență în viața duhovnicească. Însă Mitropolitul Gavriil a înțeles taina smereniei lui Nazarie și i-a răspuns starețului Pahomie: „Eu am aici mulți deștepți, trimiteți-mi prostul vostru". Astfel au fost nevoiți să-l slobozească pe smeritul ascet pe care, prin glasul arhipăstorului, Dumnezeu l-a ales ca unealtă pentru refacerea mănăstirii Valaam. După ce a consolidat această mănăstire, părintele Nazarie a dorit să se retragă din nou la Sarov, unde a și murit. Alți călugări de la Sarov au fost chemați pentru funcția de stareți la alte mănăstiri, dar au refuzat cu smerenie acest rang înalt, nedorind să renunțe la viața simplă a călugărului pustnic. Unii dintre aceștia au refuzat cu lacrimi în ochi demnitatea care le fusese oferită, arătându-se a fi nevrednici să conducă chiar cea mai mică obște. A fost un caz când unul dintre călugării Sarovului a refuzat rangul de episcop din smerenie. Pentru numirea în

funcţia de egumen misionar în America de Nord, renumitul stareţ al mănăstirii Chiril Novozersk, fost călugăr al mănăstirii Sarov, i-a indicat Prea Sfinţitului Gavriil pentru această funcţie un călugăr din mănăstirea Sarov, pe stareţul Ioachim. Dar acesta, iubind mănăstirea sa şi smerenia, mulţumit de starea călugărului simplu, câţiva ani s-a comportat ca un nebun ca să scape de înalta onoare. Astfel de călugări înduhovniciţi erau la Sarov în vremea stareţului Pahomie. Pentru viaţa sa severă şi evlavioasă, stareţul Pahomie era respectat şi iubit nu numai de fraţii obştii, dar şi de către oamenii de diferite categorii sociale din afara mănăstirii.

Mănăstirea s-a proslăvit în timpul păstoririi sale prin orânduiala şi respectarea strictă a regulamentului monahal, obţinând respect şi sprijin material de la poporul credincios. De la această obşte multe mănăstiri au împrumutat statutul monahal şi regulamentul cu tot cinul cântărilor şi slujbelor bisericeşti, fapt pentru care mănăstirea Sarov, de la începutul existenţei sale, a fost considerată prima „mănăstire disciplinară" dintre mănăstirile de obşte din Rusia. Gavriil, Mitropolitul Novgorodului, fiind încredinţat de viaţa duhovnicească experimentată şi strictă a călugărilor de la Sarov, i-a scris o scrisoare binevoitoare stareţului Pahomie, rugându-l să aleagă dintre călugării săi un stareţ pentru mănăstirea Iujsk. Iată ce scria el:

10 august 1786

Cinstite părinte stareţ Pahomie,

Am primit scrisoarea cuvioşiei voastre şi vă mulţumesc pentru râvnă şi rugăciune. Îmi pare rău că nu sunteţi de acord să-mi trimiteţi un stareţ pentru mănăstirea Iujsk. Cred că nu aţi uitat cuvintele Domnului:

„De te vei întoarce, Eu te voi aduce la starea cea dintâi și vei sta înaintea feței Mele; dacă tu vei deosebi lucrul de preț de cel fără de preț, vei fi ca gura Mea; și nu te vei întoarce la ei, ci ei se vor întoarce la tine" (Ieremia 15, 19).

Eu vă povățuiesc și vă îndemn să alegeți un bărbat cucernic și înduhovnicit care să slujească pentru mântuirea sufletelor aproapelui și pentru a-i împiedica pe schismatici în neorânduielile lor.

Vă trimit binecuvântarea mea și vă rog să mă pomeniți în rugăciunile cuvioșiei voastre.

Rămân în toate al dvs. binevoitor,
Gavriil, Mitropolit al Novgorodului

Stareţul Pahomie a devenit renumit datorită evlaviei sale, grijii sârguitoare pentru bunăstarea mănăstirii, pentru mântuirea sufletelor păstorite, pentru osteneala faptelor călugărești și pentru respectarea strictă a regulamentului vieții călugărești. Vestea despre viața lui înduhovnicită s-a răspândit departe de hotarele mănăstirii cârmuite, adunând mulțime de oameni credincioși care veneau la el să-i ceară sfaturi folositoare și binecuvântare. Astfel, încetul cu încetul, locul acela izolat de lume și ascuns în inima unei păduri, dar luminat de viața tainică a călugărilor și de profunzimea rugăciunilor lor și de frumusețea bisericilor construite acolo, s-a proslăvit și mai mult. Prin dragostea sa dezinteresată, cuviosul Pahomie a atras pe mulți binefăcători ai mănăstirii. Datorită ajutorului oferit de mulți binefăcători, mănăstirea a prosperat și s-a împodobit din ce în ce mai mult. Unii dintre cei călugăriți de către părintele Pahomie, râvnind la o stare de sfințenie, se retrăgeau în locuri izolate, îndepărtate, nepopulare, acoperite de codrii de rășinoase și de păduri dese, pentru a trăi în deplină zăvorâre, în singurătate. Acolo, în chiliile

lor pustniceşti, evlavioşii pustnici, ascunşi de lume, au muncit pentru faptele mântuirii sufletelor lor. Printre aceştia au fost şi egumenul Nazarie, ieroschimonahul Dorotei, schimonahul Marcu, ieromonahul Serafim şi alţii. Cunoscutul pustnic ieromonah Serafim a trăit de unul singur într-o colibă pustie, în deplină zăvorâre, vreme de mulţi ani. El s-a aflat întotdeauna aproape de ceilalţi călugări pustnici, căutători ai mântuirii, care s-au retras în zăvorârea pustiei cu binecuvântarea stareţului Pahomie. Iubitorul de sihăstrie cuviosul Pahomie discuta cu pustnicii despre modul lor de viaţă şi trăire pentru a se putea învrednici de harul Sfântului Duh. El le spunea că:

„Pustnicul trebuie să-şi supună mintea şi voinţa sa voii lui Dumnezeu şi să se păzească de lăcomie şi trândăvie, fiindcă aceste patimi dau naştere deprimării, somnului inutil, gândurilor necurate şi altor patimi trupeşti.

Călugărul trebuie să se păzească şi de istovirea necuvântătoare din timpul postului şi de consumul de hrană rece şi uscată, mai ales cei care au o conformaţie slabă, căci cei care au un corp sănătos şi rezistent pot să ţină temporar şi post mai aspru. Dar, în general, fiecăruia îi este indicat de către Sfinţii Părinţi să fie cumpătat în consumarea hranei astfel încât trupul şi sufletul să nu se istovească. Harul Duhului Sfânt întotdeauna ne înconjoară, dar faptele noastre rele ne împrejmuiesc ca o îngrăditură rezistentă din piatră, ce împiedică sălăşluirea Duhului Sfânt în noi, pentru că patimile îl îndepărtează. Orice păcat poate să îndepărteze Duhul Sfânt de la noi, dar cele mai neplăcute păcate sunt necurăţia trupească şi mândria sufletească. Dacă dorim să primim har de la Sfântul Duh trebuie să fim curaţi sufleteşte şi trupeşte, ferindu-ne de necurăţie şi întinare, pentru că trupul şi inima trebuie să fie templul Duhului Sfânt. Să ne ferim şi de mândria sufletească, să nu ne încredem în faptele noastre bune, să

nu ne lăudăm cu ele. Căci răsplătit va fi cel tăcut şi răbdător în încercările sale. Acela va fi binecuvântat de Dumnezeu pentru smerenie, pentru rugăciunea neîntreruptă şi pentru gândurile de trezvie îndreptate către Dumnezeu. În toate zilele să ne amintim de moartea noastră, de judecata Domnului Hristos, de Împărăţia cerurilor şi de chinurile veşnice.

Fericiţi cei curaţi cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu. Fericiţi cei săraci, că a acelora este împărăţia cerurilor. Şi ceea ce vi s-a poruncit să faceţi să spuneţi, fiindcă robi nevrednici suntem. Dacă veţi slăbi în rugăciune şi trezvie, atunci să vă îndeletniciţi cu cititul cuvântului dumnezeiesc şi a cărţilor sfinte, deoarece lectura adună mintea împrăştiată şi stârpeşte gândurile deşarte, prin citire sporeşte rugăciunea şi credinţa. Măcar de-ai fi un om cinstit, bun, drept şi milostiv, măcar de-ai îndeplini toate poruncile Domnului, dar cu toate acestea consideră-te a fi rob şi nevrednic, un instrument al lui Dumnezeu, prin care El lucrează. Există şi alt fel de smerenie şi anume aceea de a suporta cu răbdare şi supunere mâhnirile, supărările, batjocurile, mustrările, nenorocirile, bolile, socotindu-le a fi pedepse pentru păcatele tale, călugăre, şi nu spune niciodată: «Of, cât de nefericit sunt!». Să înţelegi că acestea încă sunt puţine pentru păcatele tale şi roagă-te lui Dumnezeu nu numai să te izbăvească de toate nenorocirile, dar să-ţi dea şi putere să le suporţi."

Prea Sfinţitul Episcop Teofil l-a considerat pe stareţul Pahomie părinte şi prieten. Fiind înştiinţat Episcopul Teofil printr-o scrisoare despre sfârşitul apropiat al cuviosului părinte, i-a scris acestuia o scrisoare în anul 1794, pe data de 24 august, în care îşi exprima dorinţa ca sfârşitul părintelui Pahomie să fie spre folosul duhovnicesc al fraţilor obştii, rugându-l să mijlocească

înaintea lui Dumnezeu în viața veșnică pentru ei, dacă deja îi este rânduit să părăsească această viață vremelnică. Scrisoarea avea următorul conținut:

Preacuvioase părinte stareț Pahomie,
Dragă frate,

Am primit scrisoarea ce mi-ai trimis-o, dar m-am întristat când am citit-o, pentru că mă anunțați despre grabnica plecare din această viață la cele veșnice și zic din tot sufletul: „O, părinte Pahomie, de ce ne lași orfani, de ce lași mănăstirea fără îndrumător?". Îmi pare sincer rău și mă rog lui Dumnezeu ca să-i miluiască pe viețuitorii obștii prin întoarcerea dumitale. Dacă nu, facă-se voia Atotțiitorului, Care îi bucură în sălașurile Lui pe cei chemați la El, binecuvântați cu mila Domnului. Mă rog să-mi trăiesc și eu viața în fapte bune, ca să-mi împlinesc cu demnitate viața binecuvântată și rânduită de Dumnezeu. Iartă-mi toate greșelile mele, ce le-am săvârșit înaintea dumitale cu lucrul, cu cuvântul și cu gândul. Și eu reciproc vă iert și vă dezleg și vă doresc sănătate spre mângâierea sfintei mănăstiri și spre bucuria mea sau, după voia Domnului, odihnă fericită".

Părintele stareț Pahomie, simțind că-l părăsesc puterile, când se afla pe patul de moarte, a ales cu consimțământul obștii stareț în locul său pe evlaviosul părinte Isaia, care era înzestrat cu toate virtuțile călugărești. El era blând, smerit, iubitor de Dumnezeu și de aproapele, ascultător și răbdător. Aceste calități și altele l-au rânduit înaintea fraților, fiind ales cârmuitor al mănăstirii Sarov.

Părintele Pahomie a murit la vârsta de 70 de ani în anul 1794.

În timpul păstoririi sale, în mănăstirea Sarov s-au făcut multe lucrări. În anul 1780, în peşterile subterane a fost renovată şi sfinţită pe data de 15 august de către Prea Sfinţitul Episcop Ieronim al Vladimirului biserica cu hramul Preacuvioşilor Părinţi Antonie şi Teodosie şi a tuturor făcătorilor de minuni de la Lavra Peşterilor din Kiev. De la prima sfinţire, această biserică s-a deteriorat din cauza umezelii şi multă vreme acolo nu s-au săvârşit slujbe religioase. În prezent, iconostasul acestei biserici este făcut din fier spre a evita altă deteriorare ce ar putea fi provocată de umezeală. Pentru aceasta, dinspre partea altarului a fost scos la suprafaţa pământului un burlan făcut din cărămidă, deasupra căruia s-a făcut o cupolă cu turlă şi cruce.

În anul 1784 a fost construită o bolniţă pentru liniştea fraţilor neputincioşi şi foarte bătrâni, iar pe lângă aceasta a fost ridicată o biserică cu două nivele. La nivelul de sus se afla altarul cu hramul Schimbarea la Faţă a Mântuitorului şi la nivelul de jos - altarul cu hramul preacuvioşilor părinţi Zosima şi Savatie, făcătorii de minuni de la Solovăţ. Ambele altare au fost sfinţite în anul 1786. Primul pe data de 16 august şi al doilea pe 17 august.

În anul 1789 a fost demontată de deasupra sfintelor porţi fosta biserică cu hramul Sfântul Ierarh Nicolae, şi un perete din piatră cu două turnuri. Pe acel loc a fost pusă temelia noii clopotniţe şi pe ambele părţi ale acesteia au fost ridicate două corpuri de chilii pentru călugări, a căror construcţie a fost încheiată în timpul părintelui stareţ Pahomie, iar construcţia clopotniţei a fost isprăvită în timpul stăreţiei părintelui Isaia. Clopotniţa are înălţimea de 38 de stânjeni (2,134 m). Clădirea este impunătoare cu o arhitectură frumoasă. Ea are vederea unei clădiri cu patru nivele de mărimea unei coloane dreptunghiulare. La primul nivel sunt sfintele uşi, arcada a fost înfrumuseţată

cu pictură ce redă pildele din Sfânta Evanghelie. La al doilea nivel deasupra sfintelor uși se află biserica cu hramul Sfântul Ierarh Nicolae, foarte luminoasă și fastuoasă. Sub biserică, deasupra arcadei sfintelor uși a fost construită biblioteca mănăstirii. Cea mai prețioasă carte dintre toate este Opera Părinților Bisericești. La nivelele trei și patru atârnă multe clopote: primul clopot are greutatea de 1200 puduri (1 pud = 16,381 kg), al doilea clopot – 555 puduri, al treilea clopot – 355 puduri, al patrulea clopot – 213 puduri, al cincilea clopot – 137 puduri, și alte clopote mai mici.

În vârful clopotniței a fost instalat un ceas, ce bătea la fiecare sfert de oră și la fiecare oră fixă.

În timpul stareţului Pahomie, în anul 1785, pe data de 21 mai, la Sarov a murit evlaviosul vistiernic al mănăstirii, ieroschimonahul Iosif, „un stâlp" temeinic pentru obștea Sarov. El a fost veșmântarul[4] mănăstirii timp de 20 de ani, apoi a făcut ascultare ca vistiernic al mănăstirii în decurs de 28 de ani. Frații obștii au dorit să-l aleagă stareț în locul bătrânului Efrem, dar, deși el a fost cel care timp de trei ani de zile l-a ajutat pe stareţul Efrem în administrarea mănăstirii, fiind un bărbat cu o viață curată, râvnitor și înduhovnicit, s-a îmbolnăvit de o boală grea, ce i-a provocat multă suferință și durere, din cauza căreia a și murit.

Un alt călugăr evlavios, care strălucea prin virtuțile dobândite pe parcursul vieții sale, ieromonahul Matei, a fost un colaborator destoinic al stareţului Pahomie, pe care îl ajuta la administrarea mănăstirii cu multă râvnă și dragoste pentru Dumnezeu. Viața lui era, în sensul adevărat al cuvântului, ascetică și cu precădere se evidenția de ceilalți prin postul aspru pe care-l ținea. El a murit în anul 1795.

---

[4] Sacristiarul.

Părintele Pahomie, încă înainte de a fi numit stareț al mănăstirii Sarov, se bucura de un respect deosebit atât din partea fraților obștii, cât și din partea unor înalți prelați ai Bisericii, Cuviosul Pahomie coresponda cu anumiți preasfinți părinți, care-l respectau și nu-l lipseau de atenția lor.

Iată câteva din scrisorile părintelui Pahomie, ce adeveresc acest fapt.

6 iulie 1775

Precuvioase părinte Pahomie!

Iubite frate întru Domnul Hristos, am primit scrisoarea dumitale. Mă bucur și Îi mulțumesc Celui Care vă păzește căile vieții.

Te îndemn ca un păstor, pe dumneata și pe toți frații obștii, să-l ajuți pe bunul stareț, părintele Efrem, în îndeplinirea tuturor intențiilor bune.

Slăvită este în această viață sfânta noastră mănăstire, ce este de ajutor săracilor, dar și mai slăvită va fi în viața veșnică. Te fericesc pentru aceasta și Îl rog pe Dumnezeu să te răsplătească pentru faptele cuvioșiei tale.

Cu aceasta închei și îți doresc să fii precum ai fost.

Ieronim, Episcop al Vladimirului

***

10 septembrie 1776

Preacuvioase părinte stareț,
cu dragoste frățească întru mântuire,

Scrisoarea cuvioșiei tale ne-a bucurat mult. Să dea Domnul ca și în continuare să aud despre bunăstarea mănăstirii voastre. Drepților părinți Efrem și Iosif transmite-le binecuvântarea mea, a păcătosului.

Precum după o iarnă cumplită este plăcută apariția primei berze, care prevestește sosirea primăverii, tot așa ne bucurăm de vestea bună despre însănătoșirea celor doi părinți evlavioși. Dorim să auzim despre terminarea lucrărilor de construcție a locașului Domnului, fiindcă astfel sperăm să vă vedem pe toți nu prin hârtie și condei, ci față către față.

Ne rugăm Domnului să îndeplinească dorința noastră comună.

Către toată obștea frățească a noastră și a cuvioșiei tale, cu dragoste și bunăvoință sinceră rămân

Ieronim, Episcop de Vladimir

***

30 ianuarie 1776

Preacuvioase părinte Pahomie,
dragă frate întru Hristos,

Scrisoarea dumitale am primit-o. Ne bucurăm și noi împreună cu cuvioșia ta că evlaviosul stareț Efrem trăiește. El vorbește adevărat că a trăi sau a muri depinde de puterea Domnului, dar și rugăciunea are multă putere.

Să ne rugăm așadar și pentru viața părintelui Efrem.

Vă doresc tuturor o viață îndelungată în zile.

Vom fi către cuvioșia ta precum am fost, cu bunăvoință sinceră.

Ieronim, Episcop de Vladimir

***

25 septembrie 1777

Preacuvioase părinte stareț,
cu dragoste frățească întru mântuire!

Scrisoarea dumitale trimisă prin părintele egumen Anastasie am primit-o. Acest fiu binecuvântat de mama care l-a născut și de cuvioșia ta, care l-ai educat zidindu-i în suflet dragostea pentru Dumnezeu și aproapele, se pare că va fi spre întărirea Sfintei Biserici și nu va șovăi să acorde sprijinul său mănăstirii, iar pentru cei ce viețuiesc în ea poate fi pildă demnă de urmat.

Dar oare la mănăstirea Sarov poate cineva să fie rău?

Doresc ca Bunul Dumnezeu să-l binecuvânteze pe Atanasie, pe mama lui și pe cuvioșia ta, dimpreună cu întreaga obște, și să vă înfrumusețeze viața tuturor cu dragostea pentru Dumnezeu și aproapele.

Cu această dorință rămân,

Ieronim, Episcop de Vladimir

***

20 septembrie 1778

Preacuvioase părinte stareț,
cu dragoste frățească întru mântuire!

Astăzi, 12 septembrie, pentru a rezolva multele treburi în legătură cu strămutarea mea, am sosit la Vladimir. Deși nu sunt sănătos trupește, sunt bucuros sufletește pentru că mi-am îndeplinit dorința de a vă vizita.

Motivul acestei bucurii este vădita mea mulțumire pentru buna rânduială a sfintei voastre mănăstiri, pentru ordinea pilduitoare și rar întâlnită într-o comunitate destul de mare.

O dovadă clară în acest sens este frumoasa mănăstire, ce constituie un munte de aur, care încântă sufletele și desfată simțurile cu frumusețea ei.

Aproape din nimic ați ridicat sfânta biserică. Ca să descriu tot ce m-a bucurat, mi-ar trebui mult timp și sănătatea mea șubredă nu-mi permite. De aceea, în tăcere Îl rog pe Dumnezeu pentru dragostea cuvioșiei tale oferită mie. Să te iubească El în veci și să te răsplătească întru totul cu nesfârșite bunătăți. Dumnezeiasca Lui pronie să cârmuiască întotdeauna corabia cuvioșiei tale și să o ducă spre țărmuri liniștite ale Împărăției Lui cerești. Întru această rugăciune voi stărui, și cu deosebită bunăvoință față de cuvioșia ta și iubiții frați ai obștii voi fi.

Ieronim, Episcop de Vladimir

***

Preacuvioase părinte stareț,
cu dragoste frățească întru mântuire!

În timpul șederii mele în îndrăgita dumitale mănăstire, în inima mea s-au împrospătat multe trăiri. Am primit și un sicriu, construit prin munca cuvioșiei voastre. Această dovadă a dragostei cuvioșiei tale față de mine am primit-o cu multă receptivitate și recunoștință! Cuvioșiei tale, meșterului Pitirim și tuturor fraților care au ajutat la lucrarea acestui sicriu, vă mulțumesc pentru prețiosul dar și mă rog Bunului Dumnezeu să vă răsplătească pe toți în veci în ceruri.

Pentru dumneata și îndrăgiții frați, cu multă bunăvoință rămân,

Ieronim, Episcop al Vladimirului

***

Preacuvioase părinte stareț,
cu dragoste frățească întru mântuire!

Scrisoarea dumitale am primit-o și este prielnic și folositor să ne amintim de moarte, de aceea și sicriul trebuie neapărat pregătit.

Dragul frate Pitirim mi-a promis că-mi va trimite alt sicriu, dar până acum nu și-a îndeplinit promisiunea. Amintește-i că, dacă nu isprăvește cu această sarcină în curând, îl voi chema la mine cu acel coșciug pe preacuviosia sa și atunci munca aceea îl va costa...

Vă rog să-mi spuneți imediat ce răspuns are economul meu referitor la acest lucru.

Rămân pentru cuviosia ta, dragă frate, binevoitorul

Ieronim, Episcop de Vladimir

***

4 februarie 1783

Preacuvioase părinte stareț,
iubiți frați întru Hristos Domnul,

Regret sincer că am deranjat cu scrisoarea mea. Sfatul meu îți va servi și pe viitor, drept cinstite părinte stareț, ca să nu slobozești din mâini cârma și marinarii de pe corabia mântuirii, ce este amenințată de valurile periculoase ale vieții. Să ai grijă ca fiecare dintre frații obștii să se țină strâns de funie, întrucât corabia, cu ajutorul Celui de Sus, se poate ancora pe un chei nepătruns de mintea omenească și să câștigați o comoară veșnică în ceruri, căci pentru aceasta mă rog și eu Bunului Dumnezeu.

Cu dragoste frățească,

Ieronim, Episcop al Vladimirului

***

21 octombrie 1784

Mănăstirii Sarov,
preacuviosului părinte stareț și
iubiților frați întru Hristos Domnul,
pace și binecuvântare!

În timpul vizitei mele prin eparhia pe care o păstoresc, ajungând și la mănăstirea Sarov, am rămas profund impresionat de ceea ce am văzut, de străduința cuvioșiilor voastre, de felul în care se săvârșesc sfintele slujbe, de faptul că se respectă cu strictețe regulamentul monahal întocmit de întâistătătorul Ioan și aprobat de Prea Sfințitul Ștefan, Mitropolitul Reazanului. Ca să se respecte și să se îndeplinească întotdeauna aceste reguli și rânduieli, se cere de la cuvioșiile voastre, iubiți frați, să faceți ascultare sinceră față de stareț și față de frații ce-au sporit în viața duhovnicească prin comportamentul lor exemplar. Ca un păstor, vă rog ca jertfa cuvioșilor voastre înaintea lui Dumnezeu să fie întotdeauna duhul smerit, inima curată și răbdarea nefățarnică. Să îndepliniți stăruitor poruncile Domnului Hristos, mai cu seamă prin purtarea crucii călugăriei. Străduiți-vă să atrageți binecuvântarea lui Dumnezeu asupra sufletelor voastre și asupra mănăstirii.

Fiți, precum spune Sfântul Apostol Pavel, temeinici, statornici, întotdeauna râvnitori în săvârșirea faptelor bune, căci munca cuvioșiilor voastre nu va fi stearpă înaintea lui Dumnezeu, căci pe astfel de lucrători Dumnezeu îi binecuvântează. În vasele sărăcăcioase Își sălășluiește Dumnezeu comoara Lui. Și veți primi de la Dumnezeu putere multă, căci noi singuri suntem destul de nevrednici să gândim că avem putere de la sine. Să nu uităm că bunăstarea noastră este de la Dumnezeu.

Acestea vă scriu, încredinţându-mă în rugăciunile şi slujirea cuvioşiilor voastre, după cum spune Sfântul Apostol Pavel, că va fi întru desăvârşire slujirea şi împărtăşirea cu Trupul şi Sângele Domnului Hristos. În comuniunea credinţei vom dobândi cunoaşterea Fiului lui Dumnezeu. Să fie harul Domnului Dumnezeu cu noi cu toţi. Amin.

Al vostru stăruitor şi smerit călugăr doritor de mântuire,

Victor, Episcop de Vladimir şi Murom

În timpul stăreţiei părinţilor Efrem şi Pahomie, s-au aflat în obştea mănăstirii Sarov mulţi vieţuitori evlavioşi precum:



Cuviosul ieromonah Pitirim, ctitorul „Soborului Uspenski“ din Mănăstirea Sarov

Pitirim, în lume Petru Ivanov Drujinin, născut într-o familie de negustori din Kursk, care s-a evidenţiat prin firea sa modestă, înţelepciune şi ascultare stăruitoare, bunăvoinţă faţă de stareţ şi faţă de fraţii obştii, prin respectarea strictă a voturilor monahale şi prin râvnă pentru mântuire. Cuviosul Pitirim a dobândit respectul şi recunoştinţa celor din jur prin viaţa sa ascetică şi prin grija permanentă pentru buna orânduială a mănăstirii. Prin strădania sa a fost începută şi sfârşită construcţia bisericii Adormirea Născătoarei de Dumnezeu. El a ştiut cum să-i convingă pe credincioşii care veneau la mănăstirea Sarov să contribuie prin jertfa lor la ridicarea acestei biserici. De aceea, părintele Pitirim a fost numit de către obştea mănăstirii ctitor al acestei biserici. Stareţilor mănăstirii Sarov le este cunoscut faptul că lui i s-a arătat un semn minunat, ceea ce constituie o dovadă că el a fost binecuvântat de Dumnezeu.

Odată, ieşind din chilia sa ca să meargă la utrenie, pe neaşteptate, a văzut pe cer o lumină ce izvora din nori şi o mână întinsă, care-l binecuvânta. Înainte de moarte, el a scris un testament cu următorul conţinut:

„Preacuvioase părinte stareţ,
al meu preamilostiv stăpân,
iubiţi fraţi întru Hristos,

În numele Domnului, stăruitor vă rog să nu abandonaţi umila mea cerere. Când Domnul Dumnezeu va binevoi să-mi sfârşesc viaţa, după ieşirea sufletului din păcătosul şi pieritorul meu trup, vă rog să mă îngropaţi simplu, după rânduiala bisericii, într-un mod cuviincios şi să nu mă uitaţi în rugăciunile voastre sfinte şi bineplăcute lui Dumnezeu. Să mă pomeniţi şi să-mi îngropaţi păcătosul meu trup în partea de apus a Bisericii Adormirea Maicii

Domnului, pe partea stângă a fostului altar, alături de ieromonahul Ioachim, lângă mâna lui dreaptă, cu umilință vă rog dragi părinți și frați. În ceea ce privește chilia mea, tot ce se găsește în ea, deși nu am nimic al meu și nu am avut niciodată, iar când am primit ceva pentru vreo muncă oarecare sau ceva străin mi-a fost dat pentru păstrare, nimic din toate acestea nu am folosit în interes propriu, ci am oferit spre folosul obștii. De aceea, vă rog stăruitor pe toți părinții și frații obștii, iertați-mă și mă dezlegați de toate pe mine, păcătosul. Iar hainele pentru înmormântare sunt pregătite de mult și le găsiți așezate sub laviță în lada din cămara rece.

În anul 1763, pe data de 6 martie, din voia Domnului și bunăvoința Mitropolitului Dimitrie al Novgorodului și Velicoluțkului, membru al Sfântului Sinod, am fost tuns rasofor la Moscova într-o biserică în formă de cruce de lângă hanul Reazansk. În același an, pe data de 20 martie, am fost călugărit în mănăstirea Sarov de către egumenul părinte Varlaam, iar părintele stareț Efrem mi-a fost naș de călugărie, duhovnic și îndrumător.

M-am născut într-o familie de negustori din orașul Kursk în anul 1727, pe data de 20 iunie. În anul 1759, pe data de 8 decembrie, la vârsta de 32 de ani, am părăsit orașul natal pentru a începe o viață călugărească. Mulțumesc lui Dumnezeu că într-un mod constrâns am fost hirotonit ieromonah în orașul Vladimir, în biserica Nașterea Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, de către Prea Sfințitul Pavel, Episcop de Vladimir și Murom în anul 1764, pe data de 19 septembrie.

Până în prezent nu am fost în alte mănăstiri, decât în cea rânduită mie, mănăstirea Sarov. Cu ajutorul lui Dumnezeu, eu, păcătosul, am răbdat toate necazurile, nenorocirile și uneltirile vrăjmașului și după puterile mele mi-am trudit, întărit fiind de către Bunul Dumnezeu. Așa

mi-am petrecut zilele în lenevie şi nepăsare, eu, afurisitul. De aceea, vă implor şi vă rog, părinţi şi fraţi, ca să vă rugaţi pentru mine, păcătosul, şi să nu mă uitaţi în sfintele voastre rugăciuni. Iar pe cine am supărat sau am ispitit ca om, smerit vă cer iertare şi vă rog să nu ţineţi minte necazurile, supărările, jignirile pe care vi le-am pricinuit. Toate vinovăţiile şi necazurile mele să le treceţi cu vederea. Iar pe părintele stareţ şi pe părintele vistiernic îi rog să ia aminte la rugămintea mea ca, după moarte, să i se dea chilia mea iubitului întru Hristos frate, fiului meu duhovnicesc, ieromonahului Ioachim. Să nu vă gândiţi că cer aceasta din cauza vreunei patimi, ci pentru că această chilie am primit-o de la tatăl lui şi doresc să i-o las fiului acestuia.

Cărţile ce le-am avut de la părintele Efrem să nu i le luaţi, pentru că acest călugăr Ioachim nu-şi va însuşi nimic, nici nu va pierde, nici nu va da nimănui nimic din ce este al mănăstirii fără binecuvântarea stareţului. Stăruitor vă rog să nu nesocotiţi rugămintea mea. Doresc să-i las chilia mea fratelui Ioachim din dragoste şi ataşament faţă de el, pentru bunăstarea şi curăţia lui sufletească.

Sicriul mi s-a făcut, încă, pe când eram în viaţă, şi anume, pe 15 mai 1784.

Vă rog să mă înmormântaţi după rânduiala bisericească, iar la sfârşit să-mi citiţi rugăciunile ce vor fi aşezate de Bunul Dumnezeu în mintea stareţului.

Dacă în viaţa mea am supărat pe cineva, sau am necăjit, sau rău cu rău am răsplătit, şi ce nu se cuvine am gândit şi săvârşit, de la toţi îmi cer iertare pentru toate câte le-am făcut şi-L rog pe Însuşi Dumnezeu să fiu iertat şi dezlegat de toţi pentru toate şi, la rândul meu, eu, păcătosul, pe toţi vă iert şi vă dezleg de toate păcatele voastre în vecii vecilor.

Eu, păcătosul, iubeam să citesc rugăciunea mare atunci când săvârşeam pravila de rugăciune înainte de slujire.

Scrisorile scrise de mine sau primite nu din patimă şi cele rămase din lume sau mănăstire, să nu le citiţi, ci să le ardeţi". Amin.

21 aprilie 1784

Acest cuvios părinte a murit în anul 1789 la vârsta de 75 de ani, pe când era stareţ părintele Pahomie.

Ioachim s-a născut într-o familie de negustori din Kursk. El şi-a început viaţa monahală la o vârstă tânără, dorind să-I slujească lui Dumnezeu cu dragoste în liniştea sihăstriei Sarov. Încă de la începutul vieţii sale în mănăstire, el s-a arătat a fi un călugăr cu o tărie de neclintit. Întotdeauna îi întrecea pe ceilalţi fraţi în ascultare. Multă vreme a fost răspunzător de bunul mers al slujbelor bisericeşti şi bibliotecar al mănăstirii. Ca un om înzestrat cu anumite calităţi deosebite şi esenţiale pentru un călugăr, a servit întotdeauna drept exemplu pentru ceilalţi fraţi. El era din fire blând şi foarte tăcut.

Cu o înţelepciune inspirată şi cultivată din cărţile sfinte şi din scrierile Sfinţilor Părinţi, era ca o alinare sufletească pentru fraţii obştii, mai ales pentru cei începători, care aveau nevoie de cuvinte de întărire şi îndrumare, de un suport moral, de un învăţător iscusit.

În decursul vieţii sale a fost cu luare aminte şi a avut darul smereniei. Pe când era ierodiacon şi rostea în timpul slujbelor ecteniile, iar la strană se cânta: „Doamne, miluieşte", adesea era văzut cu lacrimi în ochi. Odată, când conducerea clericală a dorit să-l trimită ca episcop misionar în America de Nord, el s-a prefăcut că este nebun, socotind a fi nevrednic pentru această chemare, şi astfel a fost lăsat în pace.

În anul 1802, la vârsta de 70 de ani, s-a despărţit de obştea Sarovului, plecând la cele veşnice.



Cuviosul ieromonah Isaia

Succesorul evlaviosului stareț Pahomie a fost ieromonahul Isaia. El s-a născut în orașul Suzdal, într-o familie de negustori din neamul Zubkovilor. La vârsta de 22 de ani a părăsit lumea și a intrat în mănăstirea Lavrei din Kiev, unde a făcut ascultare timp de 7 ani.

În anul 1770, când a venit în orașul său natal Suzdal ca să rezolve niște probleme personale, atunci a aflat despre existența mănăstirii Sarov, ce era localizată într-un loc retras și era renumită, fiindcă acolo se aflau mulți care duceau o viață evlavioasă. Aflând că nu departe de mănăstire, în pădurea Sarovului, trăiesc în singurătate, în mici bordeie, câțiva pustnici, Isaia s-a aprins sufletește de dorința de a intra în acea mănăstire. Astfel, el a plecat spre Sarov și a intrat cu ascultare în această obște. Iar pe data de 27 aprilie 1772, a fost tuns călugăr în această mănăstire. În același an, a fost hirotonit ierodiacon, iar în anul 1777, pe data de 6 iulie – ieromonah. Cu acordul obștii monahale, a fost numit în anul 1785 vistiernicul mănăstirii, iar stareț a fost ales în anul 1794, trăind în mănăstirea Sarov doar 37 de ani. Isaia, toată viața sa, a râvnit către o viață monahală înaltă și nu a ezitat să-și îndemne și turma sa cuvântătoare, ce i-a fost încredințată, ca să stăruie neîncetat în săvârșirea faptelor mântuitoare.

El a respectat cu strictețe voturile vieții monahale și a fost catalogat ca un păstor bun, înțelept și grijuliu pentru turma sa.

Cuviosul Isaia se evidenția prin frica sa față de Dumnezeu, prin smerenie, blândețe, iubire de sărăcie, și iubire față de aproapele în duhul Sfintei Evanghelii. Modul său de viață i-a adus faimă și respect din partea fraților obștii și a credincioșilor. Vestea despre acest virtuos călugăr de la Sarov s-a răspândit până în cele mai

îndepărtate locuri ale ţării, aducând la el mulţime multă de călugări şi mireni, care îşi căutau cu ardoare drumul spre mântuirea sufletelor lor.

Slujind lui Dumnezeu zi şi noapte, postind şi rugându-se cu lacrimi, cu timpul, el a devenit un slujitor virtuos şi un sprijin duhovnicesc prin sfaturile şi îndrumările sale înţelepte pentru mulţi fraţi din obştea Sarov. El avea faţă de fraţii din mănăstire o dragoste părintească. Cuviosul stareţ Isaia le spunea adesea:

- „călugărul care-şi doreşte mântuirea sufletului său să stea în chilia sa;
- să aibă rugăciune neîncetată;
- să fie cumpătat la mâncare;
- să pună strajă gurii sale.

Nepăsător este cel care nu ia în calcul aceste sfaturi, fiindcă ele stau la temelia multor virtuţi creştineşti.

Chilia pentru călugăr, le spunea cuviosul Isaia de multe ori, este ca şi sicriul pentru mort. Mortul niciodată nu se mişcă în sicriul său, iar călugărul care stă în chilia sa niciodată nu păcătuieşte.

Călugărul care stă singur în chilia sa este ascuns de lume, iar atunci când merge în lume, nu aude, nu vede, nu vorbeşte, cu acela este întotdeauna Dumnezeu. De omul tăcut fug şi duhurile rele, pentru că cei care nu vorbesc nu-şi divulgă tainele sufletului celui rău, iar cei care iubesc vorbăria multă nu vor fi ocoliţi de păcat.

O, frate, să nu te leneveşti pentru nimic. Nu amâna săvârşirea faptelor bune, trudeşte şi te roagă zi de zi, săptămână de săptămână, lună de lună, an de an.

Aşteptaţi întotdeauna şi fiţi pregătiţi să auziţi glasul trâmbiţei. Până când viaţa acestui veac nu se va sfârşi şi sufletul nu se va despărţi de trup, să ne grăbim fără de lene să dobândim prin fapte virtuţile, bucuria nesfârşită, liniştea necontenită şi, împreună cu îngerii şi cu toţi sfinţii, să-L

slavoslovim neîncetat pe Dumnezeu. Cu adevărat acel om care prin munca sa va câştiga toate aceste binecuvântări va avea linişte în viaţa veşnică, ca şi plugarul, care se hrăneşte din ceea ce au rodit seminţele semănate.

În zadar ne pierdem vremea preţioasă ce ne-a fost dată pentru mântuire. Să nu ne îngrijim pentru satisfacerea plăcerilor trupeşti, căci, ce vom primi bun de la trup?

Când vom începe să ne îngrijim de mântuirea sufletului şi vom săvârşi virtuţile creştineşti, când va veni Fiul lui Dumnezeu şi ne va găsi nepregătiţi? Acum, cât mai avem timp, să nu ne lenevim în săvârşirea celor trebuitoare sufletului. Viaţa noastră este trecătoare şi se scurge repede, precum fumul în văzduh.

Viaţa omului este ca norul ce se ridică de la pământ spre cer. Deci, osteniţi-vă şi pocăiţi-vă".

Cuviosul stareţ Isaia s-a îngrijit şi de înzestrarea şi înfrumuseţarea interioară şi exterioară a mănăstirii. El a supravegheat ca sfintele slujbe să fie săvârşite cu evlavie, la fel ca în vremurile anterioare lui, şi să fie respectat cu stricteţe regulamentul vieţii de obşte.

Smeritul şi blândul Isaia a fost foarte mult respectat de către Arhiepiscopul Astrahanului Nichifor, care era renumit pentru viaţa evlavioasă şi deosebitul dar de a predica Cuvântul lui Dumnezeu. El iubea foarte mult mănăstirea Sarov datorită faptului că aici călugării se străduiau prin modul lor sever de viaţă să devină bineplăcuţi lui Dumnezeu. Părintele Nichifor îi scria adesea stareţului Isaia. Iată ce scria el în una din scrisorile sale adresate cuviosului Isaia:

28 septembrie 1798,
Moscova

Preacuvioase părinte stareț Isaia,

Scrisoarea cuvioșiei voastre îmi întărește convingerea că vă amintiți de mine, și această bucurie îmi umple inima.

În ceea ce privește rugămintea cuvioșiei voastre, răspunsul meu este următorul: Sfinții Părinți – Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Efrem Sirul, Avva Dorotei, Sfântul Isaac Sirul, Sfântul Macarie Egipteanul, Sfântul Teodor Studitul, Preacuviosul Nil Postitorul și alții – au scris pentru călugări sfaturi și îndrumări folositoare. Astăzi, cine dorește să-i povățuiască pe călugări, acela trebuie să citească mai întâi ce au scris Sfinții Părinți sau să tacă cu desăvârșire, pentru a se feri de păcatul de a propovădui lucruri lipsite de cunoaștere. Să adăugăm la scrierile Sfinților Părinți și Filocalia, ce poate fi citită și înțeleasă de cei înțelepți și pricepuți. Nu mă îndoiesc că scrierile părinților numiți mai sus se găsesc în renumita dumitale mănăstire și sunt citite, de aceea consider fără rost să vi le trimit. De fapt, este vrednică de lăudat râvna cuvioșiei voastre și vă doresc din toată inima ca toți frații din obște să se folosească de scrierile Sfinților Părinți ca să poată ajunge la desăvârșire. Cer de la Dumnezeu binecuvântare pentru toată obștea Sarov.

Arhiepiscopul Nichifor

Părintele Isaia a fost un om milostiv, care-i iubea și ajuta mult pe cei săraci și neajutorați. El a respectat vechiul obicei specific acestei mănăstiri, dându-le celor nevoiași și sărmani hrană și alte lucruri folositoare.

Încă din vremurile străvechi exista în mănăstire obiceiul ca în fiecare an, pe data de 1 octombrie, în ziua prăznuirii Sfântului Acoperământ al Maicii Domnului, să se împartă celor săraci haine. Astfel, pentru această zi, erau pregătite scurte îmblănite, caftane, cizme şi mănuşi.

În ziua respectivă veneau mulţi săraci la mănăstire. La sfârşitul Sfintei Liturghii, ei erau adunaţi în curtea mănăstirii şi li se împărţeau haine fiecăruia după trebuinţă. Simţind că se apropie de sfârşitul vieţii sale pământeşti, părintele Isaia i-a cerut episcopului său să-l elibereze din funcţia de stareţ. Rugămintea i-a fost acceptată şi în locul lui, cu acordul întregii obşti monahale, a fost ales stareţ al mănăstirii părintele vistiernic, ieromonahul Nifon.

După un an de suferinţă din cauza unei boli trupeşti, cuviosul Isaia a murit în anul 1807, pe data de 4 decembrie, la vârsta de 67 de ani, lăsând în urma sa o amintire pilduitoare.



Cuviosul egumen Nifon

Cuviosul Nifon s-a născut într-o familie de mici burghezi din orașul Temnicov. De la o vârstă tânără și-a dorit să intre în mănăstirea Sarov ca frate, cerând cu insistență acest lucru, dar n-a fost primit pentru că regulamentul acestei mănăstiri interzicea includerea în obște a adolescenților, fapt pentru care a fost nevoit să revină în lume până la vârsta maturității. S-a întors însă la Sarov când a împlinit vârsta de 20 de ani. A fost primit în această obște în anul 1787, în timpul stareţului Pahomie. Aici, ca prim pas, el a dat dovadă de o ascultare desăvârșită față de stareț, tăindu-și propria voie. Tot ce avea la el din cele lumești a lăsat la picioarele cuviosului Pahomie. Atitudinea acestui tânăr l-a uimit pe părintele stareț, fapt pentru care l-a urmărit întotdeauna cu o deosebită atenție pe tânărul frate. O dată cu îmbrăcarea veșmintelor călugărești, Vasile (așa se numea în lume) a primit ca ascultare să fie responsabil de gospodăria mănăstirii și să slujească ca preot. Cu o deosebită râvnă, smerenie și pace, a făcut ascultare, uimindu-l pe îndrumătorul său duhovnicesc.

El a fost călugărit cu numele Nifon în anul 1792, pe data de 19 iunie. Peste un an de zile a fost hirotonit ierodiacon, iar în anul 1796 – ieromonah, și a fost numit duhovnic comun al fraților mănăstirii. Această funcție a îndeplinit-o spre folosul fraților obștii, oferindu-le fiilor duhovnicești sfaturile și învățăturile de care avea nevoie fiecare în parte.

În anul 1805 a fost numit vistiernicul mănăstirii, iar stareț a fost ales în anul 1806, la cererea stareţului Isaia și a întregii obști.

În anul 1818, în ziua de 12 martie, a fost ridicat la rangul de egumen al acestei mănăstiri, iar în anul 1832, „Cabinetul de aur" i-a acordat crucea de merit din aur.

În anul 1834 a fost numit arhiereu peste două mănăstiri. În anul 1837, pentru o slujire folositoare Bisericii, a fost distins de preşedinţia Sfântului Sinod cu crucea de merit din aur, împodobită cu pietre scumpe.

Cât s-a aflat la conducerea mănăstirii, egumenul Nifon s-a străduit să menţină statutul şi regulamentul vieţii de obşte, întocmit de către întâistătătorul părinte Ioan. Cuviosul Nifon avea o râvnă deosebită pentru slujbele bisericeşti, încât nici o slujbă nu s-a săvârşit în lipsa lui, deci ca stareţ era foarte ocupat cu diverse treburi externe şi interne ale mănăstirii. Râvna şi evlavia lui de a-l sluji lui Dumnezeu a servit drept exemplu pentru toţi vieţuitorii acestei mănăstiri. El adăuga faptă după faptă, străduindu-se, după exemplul Sfinţilor Părinţi, prin nevoinţe să biruie oboseala. El nu lua în calcul bătrâneţea şi slăbiciunea forţelor trupeşti, era mereu primul venit şi ultimul plecat de la slujbele bisericeşti. Venea la început şi asculta până la sfârşit cu o dragoste înflăcărată pentru Dumnezeu.

Egumenul Nifon urmărea cu stricteţe şi întotdeauna îi cerea fiecărui ieromonah slujitor de rând ca pentru Liturghia de noapte şi cea de dimineaţă, când începea proscomidia, să nu se grăbească să înceapă citirea ceasurilor până când nu se terminau de citit toate pomelnicele. Iar după ce se citeau pomelnicele se apropia paracliserul de ieromonahul care slujea şi îi spunea să dea binecuvântarea ca să înceapă citirea ceasurilor înainte de Sfânta Liturghie. În timpul proscomidiei, câţiva fraţi călugări citeau pomelnicele pentru vii şi morţi a ctitorilor şi binefăcătorilor sfintei mănăstiri. După rânduiala Sfintei Biserici, de fiecare dată în zilele de pomenire ale celor

răposaţi, la sfârşitul utreniei şi vecerniei, se săvârşea litia în pridvor; preoţilor slujitori li se dădeau pomelnicele, ce erau citite în taină. Iar în fiecare sâmbătă se săvârşea panahida pentru fraţii răposaţi, pentru binefăcătorii mănăstirii şi pentru cei ale căror nume erau înscrise pentru pomenirea veşnică. Astfel, rugămintea celor adormiţi întru veşnicie, de a fi pomeniţi în rugăciunile din cadrul slujbelor religioase, era îndeplinită cu sfinţenie.

În decursul a 35 de ani, cât a fost la conducerea mănăstirii Sarov, egumenul Nifon s-a îngrijit în mod special de împodobirea, înfrumuseţarea şi îmbunătăţirea ştiinţelor bisericii, ale mănăstirii. Acest părinte a fost un model de părinte binefăcător pentru turma sa cuvântătoare. Deşi a trecut prin multe ispite şi încercări din cauza unor fraţi „binevoitori", totuşi el a avut pentru toţi o dragoste nefăţarnică.

Părintele Nifon a ajuns la adânci bătrâneţe la fel de râvnitor şi statornic în îndeplinirea tuturor cerinţelor vieţii călugăreşti ca în prima zi când a intrat pe poarta mănăstirii. Din clipa în care s-a hotărât să părăsească lumea ca să-l slujească lui Dumnezeu, nu s-a mai îngrijit de deşertăciunile vieţii lumeşti. A ales drumul strâmt şi anevoios în schimbul celui larg şi păcătos. El a iubit sărăcia folositoare a vieţii călugăreşti, munca şi smerenia, dar mai ales neprihănirea. Cuviosul discuta adesea cu fraţii obştii despre virtuţile neagoniselii şi neprihănirii. Părintele Nifon îşi istovea trupul prin munci grele, deşi avea o sănătate şubredă. Ca o candelă ce se stinge, se sfârşea şi viaţa lui de la o zi la alta.

Simplitatea şi înţelepciunea duhovnicului Nifon i-a determinat pe mulţi oameni credincioşi să-l îndrăgească şi să-l respecte, ataşându-se sufleteşte de el. Stareţul era întotdeauna binevoitor şi prietenos cu toţi în comportare şi adresare. Iar în desăvârşita lui neagoniseală, era milostiv şi

compătimitor față de săraci. N-a lăsat pe nimeni dintre cei ce veneau la mănăstire să plece înainte de „a sădi" în inimile lor un strop de dragoste pentru Dumnezeu și pentru aproapele și desigur o amintire plăcută despre mănăstire și starețul acesteia. Fiind un iubitor al vieții pustnicești, pentru a înainta pe scara virtuților duhovnicești, el respecta postul aspru, iar rugăciunea inimii era exercițiul lui permanent. Cuviosul stareț era foarte mult apreciat și respectat de către Arhimandritul Fotie, starețul mănăstirii Iurev din orașul Novgorod, care adesea îi scria scrisori frățești, ca de exemplu:

„Toată învățătura este deșertăciune, toată cunoașterea este vis și tristețe pentru suflet dacă nu există cucernicie. Căci în această lume nimic nu este mai presus, mai desăvârșit decât viața feciorelnică, iar schiturile și mănăstirile sunt în fond locuri ale lui Dumnezeu...

Încă voi spune că nu există hrană mai dulce și mai consistentă pentru sufletele noastre și pentru viața călugărească decât cărțile Sfinților Părinți și viețile sfinților.

Spune Sfântul Isaac Sirul că nimeni nu poate afla Împărăția lui Dumnezeu din învățătură, ci prin viața bogată în ispite și încercări. Vai și amar va fi de noi, cei învățați, dar necuviincioși. Căci comoara de neprețuit este învățătura despre Hristos și viața lui sfântă. De aceea, Domnul, precum la început, așa și acum, mai bine prinde cu năvodul Evangheliei Sale pescari simpli nu prea înțelepți ca noi. Părinte, eu știu, cunoașterea noastră este nimicitoare, de aceea nu-i invidiez pe cei învățați. De la începutul vieții mele călugărești, întotdeauna am iubit și am primit sfaturile călugărilor vârstnici și așa procedez în continuare. Căci bătrânii mă învață măiestria vieții, ceea ce este mai presus de orice.

Părinte, bucură-te! Hristos Domnul este printre noi şi va fi în veci. Amin.

În Domnul Iisus Hristos al dumitale frate şi al altora, nevrednicul călugăr Fotie".

Stareţul Nifon, înainte de începerea vreunui post, îi îndruma pe toţi fraţii mănăstirii să suporte duhovniceşte toate necazurile şi încercările, le stârnea râvna pentru postire, îi învăţa cum trebuie să trăiască în mănăstire, cum să-şi taie propria voie, cum să parcurgă drumul strâmt şi dureros al vieţii călugăreşti. El îi sfătuia să aibă fiecare duhovnicul său şi să practice postul aspru, să săvârşească fapte bune.

Cuviosul Nifon le spunea: „Omul care nu săvârşeşte fapte bune în decursul vieţii sale, crezând că se poate mântui numai dacă n-a făcut păcate grele, se înşală amarnic, pentru că cine se îngrijeşte să dobândească bunuri vremelnice, acela după merit nu va primi nimic".

Preasfinţiţii Părinţi ai Tambovului iubeau foarte mult mănăstirea Sarov şi ori de câte ori veneau la Sarov se bucurau de o odihnă şi mângâiere sufletească. Dar, din cauza distanţei mari dintre mănăstire şi oraşul Tambov, arhipăstorii nu reuşeau să ajungă la Sarov decât o dată în an, în special la hramul mănăstirii, când se prăznuia Adormirea Maicii Domnului.

Egumenul Nifon, fiind slăbit de bătrâneţe şi boală şi simţind că se apropie vremea plecării sale la cele veşnice, adesea chema la el pe unii, apoi pe alţii dintre fraţii obştii, povăţuindu-i părinteşte, conform învăţăturilor dumnezeieşti. El le spunea să râvnească către viaţa pustnicească, să-şi păzească curăţia sufletească şi trupească, să aibă dragoste faţă de aproapele, să-şi înfrumuseţeze viaţa prin smerenie, să stăruie în post şi rugăciune. Spre sfârşitul vieţii pământeşti, în slăbiciunea forţelor trupeşti, permanenta lui îndeletnicire era

rugăciunea, care-l lumina şi îl întărea, pregătindu-l ca în orice vreme să se întâlnească cu Domnul Hristos. El a trăit în mănăstirea Sarov 56 de ani, murind la vârsta de 76 de ani, în anul 1842, pe data de 8 martie.

Despărţirea de stareţul Nifon a fost pecetluită de lacrimile îndureraţilor fraţi şi a tuturor celor prezenţi la înmormântare. Trupul lui a fost îngropat în biserica Adormirea Maicii Domnului, în partea de apus, aproape de mormântul stareţului Efrem, în locul pe care părintele Nifon şi l-a ales.

Mănăstirea Sarov întotdeauna a fost, pe bună dreptate, considerată unul dintre cele mai temeinice adăposturi duhovniceşti pentru cei care caută să se salveze de valurile furtunoase ale vieţii. Acest aşezământ monahal n-a sărăcit niciodată în exemple de smerenie şi vrednicie, fiind întotdeauna vindecătoare de toate suferinţele sufleteşti.

Multe personalităţi ale Rusiei au nutrit faţă de această mănăstire un respect deosebit, contribuind la bunăstarea ei prin donaţiile lor.

Mănăstirea Sarov şi înainte de a fi cârmuită de părintele Nifon se afla într-o stare înfloritoare, dar prin strădania părintelui stareţ Nifon, cu ajutorul Maicii Domnului – ocrotitoarea acestui aşezământ monahal –şi prin contribuţia binefăcătorilor ei a fost îmbunătăţit aspectul exterior şi interior al bisericilor mănăstirii.

În timpul stăreţiei egumenului Nifon s-au săvârşit următoarele lucrări:

În anul 1806, la biserica „de iarnă" cu hramul „Maica Domnului – Izvor purtător de viaţă", a fost construită o anexă; un cerdac din piatră cu fronton şi coloane, iar în interiorul acestei biserici a fost făcut un nou iconostas. În acelaşi an, pe data de 5 decembrie, această biserică a fost sfinţită. De atunci, în fiecare an, la această dată se săvârşeşte vecernie cu priveghere în amintirea acestui act de sfinţire a bisericii.

În anul 1809, din mărinimia unor binefăcători, a fost înveşmântat în argint auriu chipul Maicii Domnului de pe icoana de hram ce a fost încrustată cu pietre scumpe.

În anul 1821 a fost dărâmată vechea biserică cu hramul Sfântul Ioan Botezătorul de lângă izvorul mănăstirii şi a fost pusă din nou temelia pentru ridicarea unei biserici din piatră cu trei altare; unul în cinstea Sfântului Ioan Botezătorul, al doilea în cinstea Sfântului Apostol Iacov al lui Alfeu şi al treilea, în numele Sfântului Chiril al Ierusalimului. Această biserică a fost fondată spre slava lui Dumnezeu, din râvna şi spre pomenirea veşnică a unui boier din Astrahan – Chiril Fiodorovici G. Fiodorov. Biserica a fost ridicată în trei ani. Ea a fost concepută cu cinci turle, având o lungime de 10 stânjeni şi o lăţime de 7 stânjeni, cu un iconostas fastuos împodobit cu o sculptură iscusită şi coloane de o arhitectură excepţională.

Iconostasul sclipitor a fost aurit de sus până jos cu aur pur, iar sfintele icoane de pe iconostas au fost pictate şi se deosebesc prin eleganţa finisării. De mirare este faptul că această biserică a fost construită pe un izvor şi sub ea se află o fântână, către care, pe sub arcuri, s-a făcut o intrare directă şi aici, în anumite zile, pentru sfinţirea apei la mănăstire se face pelerinaj. Apa din această fântână este cristalină şi izvorăşte din abundenţă, ridicându-se la o înălţime de câţiva stânjeni cu ajutorul unei maşini speciale şi a unor ţevi subterane, fiind folosită la toate treburile gospodăreşti ale mănăstirii. Coborârea către această biserică este făcută din piatră albă cioplită.

În anul 1824, în afara mănăstirii s-a construit un imens grajd de cai împrejmuit de o clădire cu două nivele din piatră. Construcţia a fost concepută în formă pătrată fiecare parte având 40 de stânjeni. În afară de grajdul de cai, în această curte au fost construite locuinţe pentru muncitori şi chilii pentru călugării supraveghetori; un

atelier de tâmplărie şi unul de dogărie, depozit pentru diferite materiale, şopron pentru fân şi ateliere pentru repararea trăsurilor de vară şi de iarnă.

În anul 1828, la vechea trapeză, a fost anexată o trapeză mai vastă; luminată de ferestre mari, foarte frumoase prin eleganţa finisării interioare. Plafonul trapezei a fost făcut în formă de cupă, pe care s-a pictat chipul Domnului Iisus Hristos hrănind cu cinci pâini cinci mii de oameni, iar restul tavanului şi pereţii au fost pictaţi cu flori şi diverse modele.

În anul 1832, după mănăstire, s-a construit în cinstea Tuturor Sfinţilor o biserică cu un aspect exterior foarte frumos, cu o îngrăditură din piatră. Lângă ea s-a ridicat un cimitir pentru cei adormiţi din rândul fraţilor acestei mănăstiri, cât şi a celor veniţi din altă parte.

Egumenul Nifon a adunat în sacristie multe şi diferite obiecte bisericeşti, veşminte, odăjdii cu broderii scumpe folosite în timpul slujbelor. Sacristul se afla după altarul din biserica Adormirea Maicii Domnului şi conţinea multe obiecte bisericeşti de mare valoare.

Pentru că odăjdiile şi veşmintele erau făcute din ţesături scumpe, se foloseau cu mare atenţie şi grijă pentru a le menţine curate. La praznicele împărăteşti, pentru cei care făceau parte din soborul de preoţi slujitori, se pregăteau veşminte de o singură culoare sau mai multe culori, conferindu-le o notă aparte de măreţie slujbei respective şi celor care slujeau. Veşmintele se păstrau acoperite cu huse din pânză de in, fiind păstrate în dulapuri. Într-un dulap se păstrau câte treizeci de rânduri de veşminte.



Cuviosul Egumen Nazarie
al Valaamului

În vremea când Nifon era Egumenul Sihăstriei Sarov (1806–1842), viețuia acolo retras stareţul Nazarie, bărbat plin de virtuți, ce iubea viața singuratică și liniştea sălbăticiei. Din dor de pustie el părăsise Valaamul, unde era egumen, venind să locuiască în sălbăticie, la trei mile de sihăstria Sarovului, vieţuind ca pildă de viaţă virtuoasă fraților.

În chilia sa din pădure, unde plăcea lui Dumnezeu prin nevoința zăvorârii depline, purtat de duh, obişnuia să spună, urmând Marelui Vasile: „O, viaţă singuratică, sălaş al cereştii învăţături şi al dumnezeieştii cunoştinţe, şcoală unde numai pe Dumnezeu învăţăm! O, pustie, rai al dulceții, unde înmiresmate flori ale dragostei ba ard cu aprinse culori, ba sclipesc ca şi curăția zăpezii. Cu ele este pacea și liniştea; iar cele ce trăiesc dedesubtul lor rămân nemişcate de vânt. Acolo este tămâia deplinei omorâri nu numai a cărnii, ci, lucru şi mai vrednic de laudă, şi a voii înseşi, iar cădelnița rugăciunii neîncetate arde necontenit cu focul dumnezeieştii iubiri. Acolo sunt feluritele flori ale bunelor săvârşiri, strălucind de tot felul de podoabe, înflorind cu harul neveştejitei frumuseți. O, pustie, desfătarea sufletelor sfinte, rai al nesecatei dulceți! Tu eşti cuptorul în care puterea dogoritoarei văpăi cei trei tineri cu rugăciunea o au răcorit şi cu arzătoarea credinţă au stins împrejur cumplita văpaie în care se mistuie şi săgeţile şi lanţurile, însă cei înlănţuiţi nu ard, ci numai li se desfac legăturile păcatului, iar sufletul lor e tras în sus de cântarea dumnezeieştii laude, strigând: *Rupt-ai legăturile mele; Ție voi aduce jertfă de laudă* (Ps. 115, 7-8).

Stareţul Nazarie s-a născut în anul 1735, în gubernia Tambov, în satul Anosov, la o distanţă de 15 verste de oraşul Kadom. Tatăl său Codrat era citeţ la biserică, iar

mama sa se numea Mavra. Numele lui în lume era Nicolae. Ajungând să-L iubească pe Dumnezeu, a părăsit lumea în fragedă tinerețe. Încă din tinerețe era deosebit de evlavios, iar în al șaptesprezecelea an al vieții sale a plecat la Sihăstria Sarovului spre a duce o viață călugărească. A fost primit în obștea Sarov în anul 1752, în timpul stareţului ieroschimonah Isaac. În anul 1760 a fost tuns călugăr cu numele Nazarie la Astrahan de către Prea Sfinţitul Metodie. Iar în anul 1765, pe data de 22 octombrie, a fost hirotonit ierodiacon tot la Astrahan pentru că părintele Nazarie nutrea respect și dragoste frăţească faţă de Prea Sfinţitul Metodie. Apoi s-a întors la Sarov și în anul 1776, pe data de 6 decembrie, a fost hirotonit ieromonah de către Prea Sfinţitul Ieronim, Episcopul Vladimirului.

Singura grijă a lui Nazarie era împlinirea neabătută a pravilei călugărești. Întreaga sa viață de atunci înainte a fost una de trudă și nevoință. Încă din tinerețe Îl iubea pe Domnul, Îl căuta și se lipea de El prin întărirea și ținerea poruncilor Sale. Citirea Sfintelor Scripturi și scrierilor Sfinților Părinți era hrana cea de toate zilele a sufletului său. Sufletul său ajunsese atât de pătruns de gândul la cele dumnezeiești încât nu vorbea decât despre lucrurile ce puteau aduce vreun folos sufletesc. Cât despre cele lumești, nici nu știa ce să spună. Dar dacă deschidea gura ca să vorbească despre nevoințele ascetice împotriva patimilor, despre iubirea virtuții, atunci cuvântul lui se făcea izvor nesecat de dulceață. Și atât el, cât și cei ce îl ascultau uitau ceasul și vremea în dulcea convorbire. Cuvintele lui erau drepte, fără ocolișuri și pătrunzătoare. Nu-i plăcea să înceapă o convorbire fără a pune drept temei cuvântul lui Dumnezeu; și așa îi învăța pe ceilalți, astfel încât poveţele pentru mântuirea sufletului să se întemeieze nu pe mintea sa, ci pe cuvântul lui Dumnezeu.

Deşi aparent era aspru şi inaccesibil, cu sfaturile sale atrăgea inimile tuturor ca să-l iubească şi să-l asculte. Smerit el însuşi, pe cei ce îi cereau povăţuire îi învăţa mai întâi smerenia. Îşi ducea viaţa fără să se schimbe, în post şi neagonisire; abia de avea ceva mai mult decât nişte zdrenţe drept haine, iar încălţămintea o purta câte şase ani.

Prin anul 1774 s-a retras în deplină zăvorâre în pădurea Sarovului. Aspra sa vieţuire ascetică în acel loc a stârnit aşa de tare zavistia demonilor, încât aceştia au încercat nu o dată să-l îngrozească şi să-l ducă pe calea pierzaniei. El însuşi a povestit mai târziu că odată i-a venit gândul să pună napi, cugetând întru sine că fraţii aveau să vină să ia napi şi să primească tămăduire de boli. Abia îi venise acel gând de mândrie, că a şi simţit că cineva l-a lovit în cap ca şi cum ar fi fost o bâtă, şi atât de tare, încât nu a putut să stea în picioare şi a căzut la pământ, simţind în aer un miros puturos şi greţos. Atât de tare s-a speriat, încât abia de a putut să se târască până la mănăstire.

Faima vieţii de nevoinţă a pustnicului Nazarie a ajuns până la Sankt Petersburg. În acea vreme, Mitropolitul Gavriil hotărâse să reîntemeieze mănăstirea de pe insulele de la Valaam, care, de mai bine de un veac, zăcea aproape în paragină. El a căutat drept egumen un călugăr destoinic şi duhovnicesc, iar alegerea lui s-a oprit la părintele Nazarie, despre care auzise multe de la ucenicul său de chilie, Teofan, prieten apropiat al lui Nazarie. În 1781 el l-a chemat de la Sarov pe Nazarie la această lucrare, astfel încât la mănăstirea Valaam să se pună rânduiala de la Sihăstria Sarovului. Părintele Nazarie a refuzat cu smerenie greaua povară a egumeniei, arătându-şi nevrednicia; iar egumenul Pahomie de la Sarov, vrând să-l ţină acolo pe marele nevoitor, i-a spus despre el Mitropolitului Gavriil că este un om prea puţin inteligent şi fără experienţă în viaţa duhovnicească. Însă, arhiereul

şi-a dat seama de taina smereniei Părintelui Nazarie şi a răspuns: „Am mulţi *înţelepţi* de-ai mei; trimite-mi-l pe prostul tău". Astfel, fără să vrea, părinţii de la Sarov au fost siliţi să-l lase să plece pe smeritul nevoitor şi, în 1782, părintele Nazarie a fost întărit ca egumen la Valaam.

Prin venirea lui Nazarie, mănăstirea Valaam, aşezată pe insulele lacului Ladoga, a devenit curând o mare cetate monahală, punând în fapt marile idealuri monastice ortodoxe.

În rândul fraţilor al căror număr creştea necontenit, străluceau adevăraţi mari nevoitori, sfinţi necanonizaţi. Dar, când Nazarie venise la Valaam, era acolo doar un singur monah tuns, vreo câţiva fraţi şi doi preoţi de mir, care s-au înecat amândoi la scurt timp de la venirea sa, astfel că vreme de aproape un an părintele Nazarie a trebuit să slujească singur toate slujbele bisericeşti.

De-a lungul cârmuirii de douăzeci de ani a egumenului Nazarie, mănăstirea a fost reclădită cu totul şi pusă din nou în rânduială. Cel mai de seamă binefăcător al mănăstirii era Mitropolitul Gavriil însuşi, care avea nespusă dragoste şi cinstire faţă de părintele Nazarie. Dar şi mai însemnată decât înnoirea din afară era înnoirea lăuntrică a mănăstirii. Părintele Nazarie a aşezat până în cel mai mic amănunt întreaga tradiţie de la Sarov. El a pus în deplină rânduială slujbele bisericeşti şi a reaşezat cele trei feluri de viaţă monahală, pe care Valaamul le avusese chiar de la întemeierea sa, cu multe veacuri în urmă: viaţa chinovială, schivnicia şi pustnicia. El a început zidirea Schitului Mare în pădurea de dincolo de zidurile de împrejmuire ale mănăstirii, ca şi alte schituri, şi i-a îmbărbătat pe pustnici, dând el însuşi cea dintâi pildă de vieţuire pustnicească.

Slava faptelor stareţului Nazarie s-a răspândit dincolo de hotarele Rusiei, astfel încât la Valaam veneau călugări chiar de la Sfântul Munte Athos şi cu uimire vedeau un chip de vieţuire monahicească ce le plăcea chiar mai mult decât cel de la Sfântul Munte.

Părintele Nazarie se afla odată la Sankt Petersburg cu treburi de-ale mănăstirii şi mergea pe stradă împreună cu un alt stareţ. Tocmai atunci Marele Duce Pavel (viitorul Împărat Pavel I) trecea peste râul Neva cu caleaşca. Văzând pe stareţii îmbrăcaţi în chip modest, el a oprit caleaşca şi i-a întrebat: „De unde şi ce fel de stareţi sunteţi voi?". Şi aflând că unul dintre ei era egumenul Nazarie, i-a mulţumit pentru reuşita reîntemeiere a mănăstirii Valaam şi a spus că auzise multe despre stareţul Nazarie, care era renumit pentru experienţa duhovnicească şi grija pentru binele mănăstirii.

Dar, mai presus de toate, Fericitul Nazarie era un adevărat părinte pentru călugări şi maici, fiind încercat şi cunoscând viaţa duhovnicească din experiere: încercările ei, capcanele, căile spre culmile nevoinţei. Ochiul său veghetor era ager, lucrările sale - pline de acribie, iar cuvântul său avea mare putere duhovnicească; căci ardea cu nespusă flacără a trezviei şi iubirii adevărului, şi aceasta era de ajuns spre a săvârşi minuni de povăţuire duhovnicească pentru monahi.

În anul 1794, Sfântul Sinod a trimis din obştea mănăstirii Valaam câţiva fraţi ucenici ai Părintelui Nazarie - pe ieromonahul Ioasaf, în acea vreme ridicat la rangul de arhimandrit, şi pe monahul Gherman cu alţi zece oameni ca să propovăduiască credinţa ortodoxă în America. Aceşti misionari au convertit mii de păgâni de pe insula Kadeak la creştinism. În anul 1799, Ioasaf a fost hirotonit Episcop de Kadeak, dar n-a reuşit să ajungă acolo, fiindcă a murit într-un accident maritim.

Mănăstirea Valaam a devenit renumită datorită călugărilor trimiși în America, dar și datorită altor bărbați experimentați în viața călugărească, dar în mare parte acest renume se datora stărețului Nazarie, care s-a îngrijit de viața duhovnicească a mănăstirii Valaam și a viețuitorilor acesteia.

În anul 1801, egumenul Nazarie, din proprie dorință, a renunțat la funcția de stareț al mănăstirii Valaam.

Binemeritând a se odihni de greaua povară a cârmuirii mănăstirii, părintele Nazarie s-a retras pentru a duce o viață singuratică și de dumnezeiască vedere la distanță de o milă față de mănăstire. Pe când era încă egumen, pusese să i se zidească o chilie unde se retrăgea din când în când la liniște. Dar dragostea sa pentru mănăstirea Sarovului, locul unde pusese început nevoinței și își dăduse făgăduințele călugărești, îl chema mereu să se întoarcă. Deci după trei ani de zăvorâre la Valaam, a hotărât să se retragă la Sarov. A luat cu el pe ucenicul său, părintele Ilarion, și-a luat rămas bun de la Valaam și a făcut semnul crucii asupra apelor Ladogăi.

Sosind la Sarov, părintele și-a făcut o chilie retrasă în pădurea de pe malul râului Sarovka, la trei mile depărtare de mănăstire, în care a trăit izolat timp de cinci ani de zile. Când îl țineau puterile, îi plăcea să umble noaptea prin pădure, zicând pe de rost vechea Pravilă a celor Doisprezece Psalmi și nu se întorcea la chilie mai devreme de răsăritul soarelui. Nu o dată a întâlnit urși în codrul des, dar aceștia niciodată nu l-au atins, el urmându-și plimbarea fără teamă, încrezându-se pururea în voia lui Dumnezeu. Mulți pustnici și alți viețuitori în afara lumii veneau la el să-și cerceteze gândurile și viețuirea, să vadă de sunt ai lui Dumnezeu; iar povețele încercatului stareț le primeau ca pe voia lui Dumnezeu. Unul dintre aceștia a fost Sfântul Serafim, a cărui „Sihăstrie îndepărtată" se afla la două mile mai sus pe același rând și la cinci mile

depărtare de mănăstire. Cei doi sfinţi aveau o grijă comună, cea a mănăstirii Diveevo, a cărei întemeietoare, cuvioasa stareţă Alexandra Melgunova, avea mare evlavie la Fericitul Nazarie. Ea avea un portret al stareţului şi, ori de câte ori avea de început vreo lucrare, se întorcea spre portret ca şi cum s-ar fi adresat însuşi părintelui Nazarie, cerându-i blagoslovenia. Iar rugăciunile ei primeau întotdeauna răspuns îndată, ca şi ale tuturor celor ce făceau la fel. Cu puţin înainte de moartea ei, în 1789, Sfântul Serafim i-a făgăduit că va avea grijă de „orfanele" sale, aşa cum, desigur, făcuse mai înainte părintele Nazarie.

Sub îndrumarea părintelui Nazarie au apărut multe obşti monahale de maici în ţinutul Tambovului, alcătuite din cele ce doreau să ducă o viaţă curată şi plăcută lui Dumnezeu. El îndruma şi povăţuia maicile mai ales prin scrisori. Iată ce le scria părintele Nazarie:

„La mare înălţime este smerenia. Smerenia înţeleaptă are cinste şi valoare. Nu este nimeni mai presus înaintea lui Dumnezeu, decât cel smerit. Precum nu-i foloseşte luminii întunericul, aşa nici smereniei nu-i foloseşte mândria".

„Durerile şi necazurile să le primim ca pe nişte daruri de la Bunul Iisus: «Vreau, spune El, ca ucenicii mei adevăraţi în dureri şi necazuri să se afle». Iar păcate având, să nu deznădăjduiţi. Păcătoşi sunt cei care nu-L cheamă pe Dulcele Iisus; căci chemându-L, nu vor mai fi păcătoşi. Ca şi copilul care se murdăreşte şi începe să plângă, iar mama îl ceartă, apoi îl pupă şi îl îmbracă în hăinuţă curată, aşa şi noi, păcătoşii, să strigăm către Domnul: «M-a pângărit, curăţeşte-mă Tu, Mântuitorule, spală-mă; primeşte mărturisirea fărădelegilor mele şi nu lăsa vreun păcat în inima mea». De nimic nu se bucură mai mult Dumnezeu decât de pocăinţa păcătosului."

„Pentru Dumnezeu, străduiţi-vă să învăţaţi toaca pustiului mănăstirii. Căci ce înseamnă pustia? Conştiinţă

împăcată, minte curăţată prin rugăciune şi post rânduit. Rugăciunea încununată cu post nu-şi pierde osteneala, ci sădeşte în suflet roade bogate."

„Trei ani de zile eu n-am ştiut de durere şi întristare şi atât de mult m-am obişnuit să postesc, mâhnind neîncetat trupul, încât credeam că prin post se câştigă toate virtuţile. Dar când au venit la mine trei surori – deprimarea, plictiseala şi tristeţea – îndată le-am recunoscut şi nu ştiam cu ce să le ospătez. Am devenit fără vlagă, dar repede mi-am revenit, zicându-le:

- «Dragele» mele vizitatoare, vă rog, poftiţi ca să vă ospătez. Iată, voi aprinde o lumânare şi ne vom ruga, vom plânge, vom cânta.

Şi am început să cânt:

- Doamne mult Milostive, trezeşte-mă! Ziditorul meu, Doamne, miluieşte-mă! Fără de număr am greşit, Doamne, iartă-mă! Cum mă voi învrednici de mila Ta? Ce început voi pune mărturisirii păcatelor mele? Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, pomeneşte-mă în rugăciunile Tale!

Vizitatoarele mele, la un moment dat, dau bir cu fugiţii, iar eu le zic:

- «Măicuţelor», mai staţi.

Dar ele deja nu mai sunt. Deci şi rugăciunea are multă putere. Când veţi avea sufletul înflăcărat, rugaţi-vă mult, căci rugându-vă puţin vă veţi pierde mătăniile. Iar când vă cercetează lenea, atunci rugaţi-vă până transpiraţi".

În una din ultimele sale scrisori ni se descoperă felul vieţii sale duhovniceşti. „Nu ştiu cum eşti tu", scria el unei maici, „dar în ce mă priveşte, simt că am greşit faţă de oricine şi sunt dator tuturor; şi-atunci cum mai poţi să fii supărat pe cineva? Nu-i mare lucru să iubeşti mult trei sau patru oameni; e un nimic! Mai bine să iubeşti pe toţi cei din lume! Am o inimă iubitoare: porţile inimii mele sunt

deschise tuturor. Şi chiar dacă cineva poate că nu se bucură de mine, eu totuşi mă bucur de el".

Fericitul stareţ Nazarie era blând şi smerit, iar inima sa ardea de dragoste faţă de Dumnezeu, în aşa măsură încât nu înceta nicicând să zică cu mintea Rugăciunea lui Iisus, străbătând mereu nodurile mătăniilor din mâna sa. „Să ne rugăm cu duhul şi să ne rugăm cu mintea", scria el unei maici.

Să pătrundem cuvintele Sfântului Apostol Pavel: *Voiesc cinci cuvinte a grăi cu mintea mea, decât zece mii de cuvinte în limbi* (1 Corinteni 14, 19). Nu pot să spun cât suntem de norocoşi că ne-am învrednicit a rosti aceste cuvinte: *Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă pe mine, păcătosul!* Ce bucurie! Ia gândeşte-te, Doamne, al cui Nume îl rostesc! Al Ziditorului şi Întemeietorului a toate, înaintea Căruia se cutremură toate Puterile cereşti!"

Dumnezeu l-a înzestrat pe acest ascet cu darul înţelepciunii şi al clarviziunii.

Fraţii care veneau la el primeau binecuvântare şi sfaturi duhovniceşti folositoare. Iată ce le spunea el acestora:

- „să faci ascultare sfântă, tăind propria voie;
- să ai conştiinţă curată şi smerită;
- să înalţi către Dumnezeu neîncetat rugăciune stăruitoare cu trezvie şi aducere-aminte de moarte;
- să ai lucrul în mâini, rugăciunea în inimă şi pe buze, ochii în lacrimi şi mintea toată la Dumnezeu;
- să iei binecuvântare înainte de a lua ceva, înainte de a pleca undeva, înainte de a începe orice lucru sau orice faptă, căci unde este binecuvântare, acolo este şi harul Domnului ce ne curăţă, ne întăreşte şi ne uneşte cu Însuşi Dumnezeu; iar unde nu este binecuvântare, acolo este neorânduială, tulburare şi îndepărtare de Dumnezeu;
- să trăiţi în curăţie trupească şi sufletească;

- să iubiți tăcerea și liniștea sihăstriei;
- să vă judecați și să condamnați propriile fapte, cuvinte și gânduri;
- să păstrați sărăcia și neagoniseala ca pe o comoară de mult preț;
- să socotiți necinstea drept cinste, hula drept laudă, jignirea drept onoare, orice ispită și patimă drept răsplată minunată; iar cine te va mustra în fel și chip, să-i faci o plecăciune".

„Îngrădește-ți smerenia cu ocrotire, răbdarea cu întărire, dragostea cu acoperământ, căci unde este dragoste, acolo este Dumnezeu, iar unde este Dumnezeu, acolo este toată fericirea. Cel ce se află în dragoste, se află în Dumnezeu și Dumnezeu se află în el. Dragostea iartă multe păcate. Săvârșind acestea în smerenie și cu multă răbdare, nu vei fi uitat în veci."

„Omului credincios nimic nu-i este de trebuință decât Dumnezeu, iar dacă L-a găsit pe Dumnezeu, este mulțumit. Un sfânt, toată viața lui, s-a rugat cu lacrimi, spunând: «Liniștea mea! Liniște cerească! Unde să te găsesc? Numai în Cruce și în Hristos!»"

Părintele Nazarie a murit la vârsta de 72 de ani, pe data de 23 februarie 1809, și a fost îngropat în mănăstirea Sarov, lângă altarul din biserica „Maica Domnului – Izvor purtător de viață". Pe lespedea de piatră de pe mormântul lui, au fost scrise cuvintele:

„Nazarie, cu osemintele aici
și sufletul în ceruri;
De neuitat vei fi în inimile drept-măritoare
În care ai așezat sfinte odoare
Și înaintea cărora n-au preț nici
chiar mărgăritarele.
Te odihnești aici, părinte,
Fără durere, fără lacrimi,
Până în ziua mult așteptată a răsplății.

Din învățăturile Cuviosului Nazarie

Despre dragostea lui Dumnezeu
Despre monahism
Despre cum să stai în chilie și cum să ieși din ea
Despre Sfânta Liturghie și împărtășirea cu Sfintele Taine
Despre rugăciunea în chilie
Despre rugăciunea în Biserică
Despre zilnica curățire a cugetului
Despre nejudecarea aproapelui
Despre cum să stai la trapeză

Despre dragostea lui Dumnezeu

Cu toții avem dorul de a urma unei chemări mari, înalte, către locul unde, din vechime, locaş veşnic s-a pregătit nouă, plin de negrăită bucurie: *Că petrecerea noastră în ceruri este, de unde şi Mântuitor aşteptăm* (Filip. 3, 20). Astfel, cel ce doreşte a primi acea veşnicie, trebuie negreşit să cunoască ce este dragostea lui Dumnezeu pentru noi şi dragostea noastră pentru Dumnezeu. Şi, aşa cum El ne-a iubit pe noi, tot aşa trebuie să-L iubim şi noi pe El. *Că aşa a iubit Dumnezeu lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul născut L-a dat, ca oricine crede întru El să nu piară, ci să aibă viață veşnică* (Ioan 3, 16). Iar în alt loc, acelaşi apostol scrie: *Întru aceasta s-a arătat dragostea lui Dumnezeu întru noi, că pe Fiul Său cel Unul Născut L-a trimis Dumnezeu în lume, ca prin El viață să avem. Întru aceasta este dragostea, nu că noi am iubit pe Dumnezeu, ci că El ne-a iubit pe noi şi a trimis pe Fiul Său jertfă de ispăşire pentru păcatele noastre* (1 Ioan 4, 9).

Dar în ce chip a ispăşit El păcatele noastre vom cerceta ceva mai amănunțit. Isaia zice că El a luat chip de rob: *Şi nu vom avea chip, nici frumusețe ca să ne fie drag; disprețuit era, om al durerilor şi cunoscător al suferinței*... (Isaia 59, 2-3).

El a răbdat chinuri pline de cruzime, ca prin ele să şteargă fărădelegile noastre; a primit moarte de ruşine, ca prin aceasta să ne dea nouă viață şi mântuire. Şi astfel, dacă El nu S-a cruțat pe Sine şi aceasta numai pentru noi, oare nu trebuie ca noi, creştinii, să-L iubim pe El? Nu trebuie oare să păşim pe urmele Lui?

Să-L ascultăm pe Apostolul care zice: *Că spre aceasta ați fost chemați, că și Hristos a pătimit pentru voi, lăsându-vă pildă, ca să pășiți pe urmele Lui* (1 Petru 2, 21). Și cum a pătimit? *El a purtat păcatele noastre în trupul Său, pe lemn, pentru ca noi, murind față de păcate, să viețuim dreptății, cu a Cărui rană v-ați vindecat. Căci erați ca niște oi rătăcite, ci v-ați întors acum la Păstorul și Păzitorul sufletelor voastre* (1 Petru 2, 24-25). Trebuie deci să avem către El acea dragoste și supunere pe care El ni le cere. Oare nu a zis El Însuși cu preacuratele Sale buze: *Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta și din tot sufletul tău și din toată puterea ta și din tot cugetul tău* (Luca 10, 27). Și în alt loc Moise a zis: *Cuvintele acestea, pe care ți le spun eu astăzi, să le ai în inima ta și în sufletul tău; să le sădești în fiii tăi și să vorbești de ele când șezi în casa ta, când mergi pe cale, când te culci și când te scoli* (Deut. 6, 6-7).

De aici vedem că omul trebuie să-și aducă aminte necontenit de dragostea lui Dumnezeu față de noi și să caute a avea dragoste desăvârșită față de El. Aceasta însă se dovedește prin împlinirea poruncilor lui Dumnezeu. *Dacă voiești să fii desăvârșit, du-te, vinde averea ta, dă-o săracilor și vei avea comoară în cer; după aceea vino și urmează-Mi* (Matei 19, 21). Făcând aceasta, dragoste desăvârșită vei arăta Lui. *Cel ce are poruncile Mele*, zice El, *și le păzește pe ele, acela este care Mă iubește pe Mine, iar cel ce Mă iubește pe Mine va fi iubit de Tatăl Meu, și Eu îl voi iubi pe el și Mă voi arăta lui* (Ioan 14, 21).

Trebuie să știm că fără fapte bune nu arătăm dragoste față de El; *că nu cei ce aud legea sunt drepți la Dumnezeu, ci cei ce împlinesc legea vor fi îndreptățiți* (Rom. 2, 13).

Vezi dar cât de bun şi milostiv este Domnul. El a dat creştinilor legea nu pentru altceva decât pentru nimicirea răutăţii noastre, precum curăţirea păcatelor şi biruirea patimilor ce se luptă împotriva legii lui Dumnezeu.

Pentru aceea trebuie nu numai să ţinem poruncile lui Dumnezeu, ci trebuie să aducem şi daruri după poruncă: aşa cum Sfinţii Părinţi au dat, fiecare după puterea sa, unul cinci talanţi, altul zece, altul treizeci, tot aşa şi noi trebuie să sporim în facerea binelui şi în dragostea de Domnul nostru Iisus Hristos.

Sfântul Apostol Pavel îngrozeşte cu afurisenie pe cel ce nu voieşte a iubi pe Hristos: *Acela ce nu iubeşte pe Domnul Iisus Hristos, să fie anatema* (1 Corinteni 16, 22).

Iar Sfântul Vasilie cel Mare, în cel dintâi cuvânt al său despre dragostea de Dumnezeu, învaţă cu aceste cuvinte: „Fraţilor, ni s-a dat poruncă să iubim pe Dumnezeu, să-L dorim şi să însetăm numai de El; pururea să-L avem necontenit în minte; şi aşa cum pruncii se gândesc la mamele lor, aşa să gândiţi despre voi înşivă, că suntem zidiţi după chipul şi asemănarea Lui, că El ne-a făcut cu suflet nemuritor şi că, prin cuvânt şi prin minte, suntem cinstiţi mai presus de toate zidirile şi înzestraţi cu negrăite bunătăţi. Pentru voi S-a pogorât El din ceruri şi ne-a împăcat cu Dumnezeu şi Tatăl cel Ceresc, ne-a mântuit, ne-a îndreptăţit, făcându-ne fii şi moştenitori ai Împărăţiei Sale.

Doamne, Mântuitorul nostru, aprinde dragostea înlăuntrul nostru, ca să Te iubim pe Tine aşa cum este plăcut Ţie!

Suntem noi vrednici de dragostea Lui, praf şi ţărână fiind? Ci El ne-a iubit pe noi.

Cât de nemulţumiţi ne simţim neavând dragoste faţă de El! Cât suferim fără El, azvârliţi de valurile nenorocirilor! Dar chiar de uneori Îl lepădăm, El nu Se întoarce de la noi.

Fugim de El, dar El ne caută și ne cheamă la Sine, zicând: *veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi* (Matei 11, 28).

Dumnezeule, noi lepădăm dragostea Ta, dar Tu nu încetezi a ne iubi pe noi. Nu arareori primim insuflările diavolului mai mult decât legea Ta. Neîngrijindu-ne de noi și de mântuirea noastră, suntem osârduitori în lucrurile vicleniei. Și, cu toate acestea, omul zice adesea: Îl iubesc pe Dumnezeu. Ce lucru potrivnic! El crede că-L iubește pe Dumnezeu, dar poruncile Lui nu le împlinește. Ce fel de dragoste e aceasta? Nu e nimic altceva decât fățărnicie!

Când zici „Îl iubesc pe Dumnezeu", uită-te ce anume îți poruncește: *Precum Eu am făcut vouă și voi să faceți* (Ioan 13, 15).

De iubești pe Hristos Dumnezeu, rabdă ce a răbdat El și fă tot ce este plăcut Lui. El a învățat și a făcut. Negreșit, și dragostea ta trebuie să fie una care să facă binele, să rabde, să nu se tulbure de ceva din cele de față și în toate să-I mulțumească Lui pururea, nu cu cuvintele și cu limba, ci cu faptele. Să-L iubești pe El cu inima și cu mintea, din tot sufletul, virtutea și cugetul tău.

Iar de-L vei iubi pe El în acest chip, atunci auzi pe Isaia, care zice: *Au doară uita-va femeia pe pruncul ei și de rodul pântecelui ei n-are ea milă? Chiar când ea îl va uita, Eu nu te voi uita, zice Domnul cel Atotputernic* (Isaia 49, 15).

Despre monahism

Cercetează iarăşi cu grijă ce poruncă ne dă Mântuitorul Hristos. El zice: *Oricine voieşte să vie după Mine să se lepede de sine şi să-şi ia crucea şi să urmeze Mie* (Matei 16, 24).

Isaia Proorocul strigă: *Ieşiţi de acolo şi de necurat să nu vă atingeţi* (Isaia 52,11). Şi Ieremia acelaşi lucru zice: *Fugiţi din mijlocul Vavilonului* (Ieremia 51, 6). Iar David strigă: *Iată, m-am îndepărtat fugind şi m-am sălăşluit în pustie, că am văzut fărădelege şi dezbinare în cetate zi şi noapte* (Ps. 54, 7-10).

Să ştii că Fiul Omului S-a pogorât pe pământ nu spre a pierde sufletele oamenilor, ci spre a ne povăţui pe calea cea adevărată. Prin pilda vieţii Sale, şi nu doar prin cuvinte, El ne-a învăţat să dispreţuim lumea. Domnul nu a avut loc de odihnă în lume, iar celor ce au urmat Lui le-a poruncit să fugă de ea. Înşelătoare şi amăgitoare este viaţa în lume, fără de roadă truda ei, primejdioasă desfătarea ei, săracă bogăţia ei, nemincinoase cinstirile ei, nestatornice şi neînsemnate; şi vai celor ce nădăjduiesc în părutele ei bunătăţi: din pricina aceasta mulţi mor fără a se pocăi. Fericiţi şi preafericiţi sunt cei ce lasă lumea şi poftele ei.

Aleargă, iubite frate, aleargă la liniştea şi preaslăvita viaţă călugărească; ia jugul cel vrednic de laudă pe care Fiul lui Dumnezeu l-a numit jugul cel uşor şi povara Sa cea uşoară. Sfinţii Apostoli au iubit acest jug şi l-au dat mai departe credincioşilor, iar părinţii cei de Dumnezeu purtători şi de Dumnezeu insuflaţi, ajutaţi de harul lui Dumnezeu şi de iscusinţă, au sporit în această vieţuire şi ei

sunt cei ce ne sfătuiesc cum trebuie să ne trudim şi noi întru ea.

Vezi, frate, şi cunoaşte că viaţa călugărească e temeluită pe dumnezeieştile porunci, după învăţătura proorocilor, evangheliştilor şi apostolilor. Despre aceasta a zis Domnul: *Acela ce poate înţelege să înţeleagă* (Matei 19, 22). Tot despre ea este cuvântul Apostolului: *Voiesc ca toţi oamenii să fie precum sunt eu* (I Corinteni 7, 7). Încă şi înainte de Legea lui Moise, viaţa de nevoinţă străluceşte prin Enoh şi Melchisedec, sub Lege prin Ilie şi Ioan Botezătorul, iar în vremea harului, prin toate obştile şi legiunile de călugări.

Uită-te bine ce mulţi sunt cei ce bine vieţuind întru vieţuire călugărească s-au dus la Dumnezeu şi acum cu îngerii locuiesc. O, frate, doreşte liniştea şi buna vieţuire monahicească, apoi alege partea cea bună pentru tine.

Cunoaşte apoi că prin făgăduinţa călugăriei trebuie să te sileşti ca în toate să-ţi tai voia. Supune-te Domnului, umblă cu dragoste pe calea părinţilor tăi fără a te abate şi fără a dormita, ci priveghind cu grijă. Trebuie negreşit să dobândeşti virtuţile; caută-le, deci, zi şi noapte şi, ajungând a le cunoaşte, învaţă-le şi trudeşte întru ele. Fii un adevărat creştin care, dând făgăduinţele lui Dumnezeu şi înălţând în inima sa locaş virtuţilor, le împlineşte fără împotrivire.

Păzeşte-te ca nu cumva să te arăţi gol înaintea lui Dumnezeu. De ai ceva bun, nu te lăuda pentru aceasta, ci mai curând sporeşte întru săvârşirea binelui, pe măsura lucrurilor tale celor plăcute lui Dumnezeu, arătându-te înnoit, drept şi încercat întru toate.

Adu prinos lui Dumnezeu ca dar şi jertfă, nu arderi de tot, ci jertfeşte-te pe tine însuţi în orice clipă a vieţii drept cel mai vrednic prinos, tot aşa cum sfinţii şi-au omorât propriile patimi pentru Hristos. Ei n-au iubit lumea şi nici

cele din lume. Urmează exemplul vieții lor! Voiești a fi călugăr? Atunci leapădă-te de omul vechi și te fă un om nou, cugetă întru alt fel, vorbește întru alt fel, privește, umblă și lucrează întru alt fel: și toate se vor face noi.

Călugăr înseamnă a fi „altfel", potrivnic vieții lumești. Sfântul Ioan Scărarul spune că nu oricine s-a botezat se va mântui, ci acela care face voia Domnului. Deci, evident că nici oricine este tuns călugăr se va mântui, ci acela care îndeplinește voturile monahale; și nu toți cei din mănăstire sunt călugări, ci numai aceia care fac lucrare călugărească. Mântuitorul ne-a spus: *Nu tot cel ce zice Mie: „Doamne, Doamne!" va intra întru Împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu Carele este în ceruri. Mulți vor zice Mie în ziua aceea: Doamne, Doamne, au nu în numele Tău am proorocit, și cu numele Tău multe puteri am făcut? Și atunci voi mărturisi lor: Niciodată nu v-am cunoscut pe voi; depărtați-vă de la Mine* (Matei 7, 21-23). *Adevărat zic vouă, de nu vă veți întoarce și nu veți fi precum pruncii, nu veți intra în Împărăția cerurilor* (Matei 18, 3). *Și pentru ce Mă chemați: Doamne, Doamne și nu faceți ce vă spun?* (Luca 6, 46). Au nu știți că *fericiți sunt cei ce ascultă cuvântul lui Dumnezeu și-l păzesc* (Luca 11, 28)?

Sfântul Apostol Iacov scrie: *Dar faceți-vă împlinitori ai cuvântului, nu numai ascultători ai lui, amăgindu-vă pe voi înșivă. Căci dacă cineva este ascultător al cuvântului, iar nu și împlinitor, el seamănă cu omul care privește în oglindă fața firii sale; s-a privit pe sine și s-a dus și îndată a uitat ce fel era* (Iacov 1, 22-24). Așadar numai cel ce plinește legea este mântuit.

Crede cuvintele lui Dumnezeu, întru care toată legea lui Dumnezeu și proorocii se adeveresc.

Dar ce înseamnă a aduce jertfă de sine?

A aduce jertfă de sine înseamnă a ne omorî patimile în fiecare zi, aşa cum şi le-au omorât toţi sfinţii pentru Cel ce a murit pentru noi. Ei nu au iubit lumea, nici cele din ea, ci au adus dar plăcut lui Dumnezeu, din inimă curată, şi pentru aceasta fiii lui Dumnezeu s-au chemat. Fă la fel ca ei, dacă voieşti să fii fiul Celui Sfânt.

Călugărul trebuie să fie făcător al tuturor poruncilor Domnului, râvnitor al stării şi cinului celor fără trup, cunoscător al lui Dumnezeu, şi să aibă dragoste pentru El şi aproapele.

Călugărul nu trebuie în nici un chip să se plece spre glasul simţurilor şi al patimilor. El trebuie să-şi aibă mintea luminată de sus, trupul neprihănit, gura prinsă în tăcere şi limba curată. Iar inima şi sufletul să-i fie mereu întristate din cauza păcatelor sale, necontenite rugăciuni cu lacrimi şi suspine, neîncetată pomenirea morţii şi a Judecăţii de Apoi; lepădare de sine în toate, înstrăinare de lume; dispreţ pentru trup şi pentru toate cele plăcute simţurilor, adică trebuie să-şi supună trupul, iar pentru curăţirea şi înnoirea sa, trebuie să se supună asprei, necăjitei trude a nevoinţei, având totdeauna răbdare fără cârtire şi dragoste cu mulţumire.

Călugărul trebuie să fie nesupărăcios, neviclean, fără strop de mândrie, supus în toate, neagonisitor, neiubitor de sine, să fie blând, tăcut, smerit, supus, ascultător faţă de toţi cei care vieţuiesc în rânduială. Trupul să-ţi fie străin, călugăre, ca al unui mort, iar duhul să ţi-l pregăteşti a fi locaş Duhului Sfânt, să rămâi neîncetat în rugăciune şi citirea cărţilor dumnezeieşti. Astfel trebuie să fie călugărul şi astfel de temelie trebuie să pună pentru împlinirea făgăduinţelor sale, ca să poată aduce lui Dumnezeu nu numai darurile nevoinţei văzute, ci şi jertfa sufletului şi duhului. Dacă voieşti să intri în Împărăţia cerurilor, trebuie neapărat să-i întreci cu mult în virtute pe păcătoşii ce

vieţuiesc pe pământ şi să trăieşti ca un înger pământesc; căci Împărăţia cerurilor este în Hristos.

Trebuie să suferi lipsuri întru nevoinţa trupului şi a sufletului. Aşa cum au răbdat Hristos şi ucenicii Săi, şi aşa cum toţi sfinţii s-au nevoit şi s-au lepădat de lume, de pofte, de porniri, de toate dorinţele lumeşti, păzind poruncile lui Hristos cu sârguinţă şi cu dragoste, tot aşa, de voieşti a dobândi Împărăţia cerurilor, trebuie să înduri lipsuri şi să iei pe grumajii tăi jugul lucrării lui Hristos. Jugul acesta împovărează trupul, dar înalţă sufletul la cer. Pentru aceea nu cârti când te afli în posturi, în privegheri, în ascultare, în singurătate şi în linişte sufletească, în cântări, în rugăciuni, în lacrimi şi în lucrarea mâinilor şi în purtarea oricăror necazuri ce vin de la trup, de la lume şi de la diavol.

Vieţuind astfel, ca un înger, vei dobândi înlăuntrul tău Împărăţia cerurilor; căci Hristos zice: *Împărăţia lui Dumnezeu înlăuntrul vostru este* (Luca 17, 21). Atunci nimic lumesc nu va putea dăinui în sufletul tău; atunci vei cunoaşte că eşti ucenic ascultător al lui Hristos, că ai luat crucea Lui, adică necazurile, nevoinţele, virtuţile şi că fugi din mijlocul lumii şi te lepezi de toate amăgirile ei şi de lucrurile ei.

Atunci vei primi din Sfânta Scriptură dovada limpede şi adeverită că fără desăvârşită lepădare de lume nu poţi să fii călugăr desăvârşit. Intră în tine însuţi şi caută. Străduieşte-te, frate, cât poţi să lepezi de la tine tot ce este lumesc şi trupesc.

Iar ca să cunoşti calea cea adevărată, la început trebuie să iei negreşit aminte aceste mântuitoare cuvinte: *Nimeni, punând mâna sa pe plug şi privind înapoi, nu este potrivit pentru Împărăţia lui Dumnezeu* (Luca 9, 62).

Şi astfel să ştii că cel ce se leapădă de lume şi de tot ce este în ea pentru Dumnezeu trebuie negreşit să împlinească făgăduinţele, pururea cu luare-aminte să se străduiască a se apropia cât mai grabnic de Dumnezeu şi a se lipi de el în chip nefăţarnic.

Iar dacă, intrând adânc înăuntrul tău, te vei cerceta cu băgare de seamă, vei afla că încă nu ai plecat nicicum din lume şi nu te-ai slobozit de toate dorinţele lumeşti; pentru aceea trebuie să te lepezi de lume şi să-ţi omori patimile trupeşti şi să te dai acestei lucrări ca şi cum ai învăţa cea mai înaltă măiestrie – căci nu se află în lume vreo altă măiestrie mai plină de înţelepciune şi iscusinţă decât aceasta, ca să ajungi să cunoşti toate patimile ce dau neîncetat înţelepciunea de a le birui cu postul, adică cu înfrânarea; străduieşte-te întru toate a te deprinde cu viaţa virtuoasă, ca un deşert să-ţi fie lepădarea de lume.

Încă de la început trebuie să ai mare sârguinţă pentru viaţa călugărească, dragoste arzătoare şi cea mai fierbinte înclinare către ea; să cercetezi Sfânta Scriptură şi scrierile Sfinţilor Părinţi pentru a şti cum trebuie să vieţuieşti şi să te îmbraci în chipul monahicesc şi cum să te sileşti către aceste stări şi să te întăreşti întru ele, şi cum să lucrezi pentru a te curăţa de păcate şi a dobândi Împărăţia cerurilor.

Ia această scurtă povaţă drept pravilă a ta şi călăuzeşte-te după ea, până ce harul lui Hristos te va cerceta şi te va lumina, ridicându-te la măsura bărbatului desăvârşit care trăieşte întru Hristos.

Despre cum să stai în chilie și cum să ieși din ea

Nu ieși din chilie înainte de vreme, afară de vreo nevoie deosebită: dacă trebuie să faci ascultare de aproapele tău pentru dragoste frățească, ori să slujești vreunui neputincios, ori ești trimis undeva, pentru vreo faptă de milostenie, de către egumen, ori de către vecinul tău, ori la părintele tău duhovnicesc care te povățuiește după Dumnezeu – pentru aceasta, du-te.

Ia aminte și la aceasta: dacă ieși din chilie pentru pricinile arătate, care sunt cu blagoslovenie, silește-te cât poți ca atunci când mergi să nu privești deloc în lături, ca nu cumva ochii tăi să se facă curioși față de vreun lucru.

Iar de întâlnești pe neașteptate pe cineva pe cale, ori vezi ceva vătămător, ori vezi pe unii stând de vorbă la vreme nepotrivită, atunci ferește-te a sta cu ei ori a te așeza; ba chiar ferește-te a cugeta dacă să stai cu ei și să asculți ce spun; ci fă-le închinăciune în tăcere și treci pe lângă ei, ducându-te în treaba ta. Iar de îți vor zice ceva, ori te vor opri, fă-le iarăși închinăciune, zicând: Iertați-mă, am treabă și trebuie să mă grăbesc la ascultare. Și mergi degrabă în treaba ta sau la cel la care ai fost trimis și cugetă la cuvintele acestea: *Fericit bărbatul care n-a umblat în sfatul necredincioșilor, și în calea păcătoșilor nu a stat* (Ps. 1, 1).

Ajungând la omul la care ai fost trimis, silește-te cât poți să nu zici nimic prea mult, nici să stai fără a fi nevoie; ci îndată ce ai făcut ce ți s-a dat, întoarce-te degrabă la chilie cu duhul liniștit.

Păzeşte-te cât poţi şi întru aceasta: de încep a şopti în urechile tale, precum şarpele către Eva, gânduri de mândrie şi judecată împotriva aproapelui, sau de slavă, nu rămâne nesimţitor la încercarea amăgitorului vătămător de suflet. Că negreşit se va ridica împotriva ta cu gânduri de părere de sine, încercând a te încredinţa că toţi fac lucrurile greşit şi numai tu faci totul bine. Fereşte-te cât poţi de a cădea în aceasta. Sileşte-te să nu laşi să intre în mintea ta gânduri ca să te facă să te lauzi, zicând în cugetul tău: Cât de bine am făcut asta sau cealaltă! Nu am stat cu cei ce vorbesc deşertăciuni sau nu am făcut una sau alta; iată că am împlinit porunca lui Hristos.

Păzeşte-te cât poţi, ca să nu primeşti în inimă şi în suflet gânduri de îndreptăţire şi laudă de sine; căci în ele se ascunde un rău arzător de suflet. Pe tăcute, dintr-o dată şi pe neştiute, în suflet şi în inimă, prin gânduri cu totul nevinovate, intră aşezându-se şi pătrunzând până în străfundurile aproapelui slava deşartă, părerea de sine şi mândria, şi altele asemenea lor. Spre a stăvili cu tărie intrarea lor în suflet, trebuie să te arăţi din toată inima cu totul străin, un prostănac, un neînţelept, neputând să gândească şi care nu are nimic. Începe a te mustra şi a te judeca singur din tot sufletul, gândind aşa: Ce voi face şi ce voi spune eu, cel ce rătăcesc fără simţire, răufăcător înaintea lui Dumnezeu, care sunt tină şi vierme? Nu numai că sunt nevrednic a grăi ceva către vreun om, ci sunt netrebnic chiar a auzi ceva de la vreun om; sunt potrivnic lui Dumnezeu, leneş şi fără grijă faţă de lucrul lui Dumnezeu, plin de tot felul de necurăţenii. Cum mă apropii eu de cei pe care Dumnezeu, Văzătorul inimilor, i-a găsit vrednici, milostivindu-se de ei şi păzindu-i, împotriva cărora eu, nepocăitul, am îndrăznit a mă ridica cu gânduri vătămătoare? Dacă încep a vorbi cu ei, iar Dumnezeu le descoperă gândurile şi simţirile mele

necurate, atunci cu dreptate mă vor alunga ca pe un câine. Asemenea cugetare și înstrăinare să-ți fie ca o pravilă, ca să te poți ține departe de deșartele vorbiri omenești; și ferește-te de râs, de judecată, de hulă, de vătămătoare vorbire deșartă, de slava deșartă cea de suflet pierzătoare și de înălțarea cu mintea.

Ai mare grijă și când îți vine gândul să mănânci ceva sau să te duci la chilia cuiva după voia ta. Uneori ispititorul te îmboldește cu gândul că ai vreo trebuință care ar putea fi blagoslovită, când de fapt nu este nimic de acest fel; când este așa, păzește-te cât poți de a ieși din chilie; silește-te să înfrângi gândul cel viclean. Dar dacă, după o cugetare nepătimașă, te încredințezi deplin că ai o trebuință să ieși care poate fi blagoslovită, cum ar fi cercetarea unui bolnav sau altă nevoie arătată mai sus, atunci du-te, având grijă la cele spuse mai înainte. Iar când ai ieșit să te duci la cineva, ține această rânduială. Pe calea spre chilia lui spune-ți așa: mă duc la cutare, dar oare voi cuteza eu, nepocăitul, să-l tulbur pe cuviosul care se îndeletnicește cu cugetarea la Dumnezeu întru rugăciune și care petrece întru cuvioasă liniște? Și-atunci, pune înaintea ochilor tăi păcatele tale și spune-ți, nu cu buzele, ci cu sufletul și inima; de voi intra în chilie și părintele sau fratele mă va vedea pe mine, necuratul, oare va răbda necurăția mea? Oare nu mă va mustra și mă va scoate din chilia lui ca pe un netrebnic? Oare nu-mi va zice, din pricina tulburării sufletești: de ce ai venit să-mi tulburi cuvioasa îndeletnicire și să-mi spurci chilia?

Pleacă tu, care nu ai grijă de sufletul tău! Iar de mi se întâmplă așa ceva, fi-voi oare în stare să îndur cu răbdare învinovățirea cu mulțumire? Gătește-te, nepocăitule, pentru răbdare, ca nu cumva să primești mai degrabă rușine din pricina nerăbdării și ca nu cumva să faci supărare unui om sfânt.

Cugetă astfel şi fă aceasta ca unul ce se joacă numai cu gândurile; ci, recunoscându-ţi necurăţia lăuntrică şi nevrednicia, înjoseşte-te cu adevărat din toată inima şi din tot sufletul. Fă astfel, şi fă din aceasta pravila ta. Căci de vei cugeta astfel şi vei smeri sufletul tău cu osândirea de sine şi recunoaşterea păcatelor tale, vei merge din putere în putere, cu harul lui Dumnezeu, iar Hristos, Cel ce ridică pe cei smeriţi, nu te va lăsa, ci sufletul tău cu duhovnicească bucurie şi negrăită dulceaţă va cerceta. Numai să faci lucrările arătate mai sus din toată inima şi din tot sufletul şi din tot cugetul tău. Căci Preadulcele Iisus iubeşte pe cei ce doresc cu smerită înţelepciune şi pe cei ce doresc din toată inima şi cu sârguincioasă dragoste desăvârşită îndreptare, vrea ca toţi la cunoştinţa adevărului să ajungă.

Rămâi întru această cugetare oriunde te-ai afla – în chilie, ori la ascultarea de până la Sfânta Liturghie, ori la vreo altă slujire a Bisericii.

Despre Sfânta Liturghie şi împărtăşirea cu Sfintele Taine

Venind vremea dumnezeieştii Liturghii, de este cu putinţă, grăbeşte a fi acolo la începutul ei şi intră în biserică cu însufleţire şi cu osârdnică dragoste. Mergi la locul tău şi fă aşa cum s-a spus mai sus despre slujba de dimineaţă.

Stai cu frică şi cu cutremur, zugrăvindu-ţi în cuget, în inimă şi în suflet pe Fiul lui Dumnezeu, Carele pentru fărădelegile tale S-a dat morţii şi S-a adus jertfă pentru mântuirea tuturor celor ce cred în El.

Iar de voiești a te împărtăși cu Dumnezeieștile Taine, având dezlegare de la duhovnic, petrece mai înainte o săptămână în adevărată postire, adică în deosebită înfrânare de la hrană și băutură multă și plăcută, după o anume pravilă și după puterea ta. Caută a te păzi întru trezvie, întru dragostea cea către Dumnezeu și în rugăciune stăruitoare cu zdrobire de inimă, gemând și tânguindu-te cu suspinuri din inimă și cu lacrimi. Să știi că nimic nu curățește mai bine prihănirile sufletului și trupului decât lacrimile, zdrobirea de inimă, geamătul și suspinarea inimii. Cugetă totodată și la aceasta: Firește că ești mâniat foarte pe Iuda vânzătorul, ca și pe cei care L-au răstignit pe Hristos și L-au străpuns cu piroane și cu suliță; ci ia aminte la tine însuți, ca nu cumva și tu să te faci vânzător al Trupului și al Sângelui lui Hristos. Iuda a vândut pe Hristos o singură dată; dar tu oare nu-L vinzi pe El de nenumărate ori, atunci când nu ești credincios cuvintelor și poruncilor Sale. El a suferit răni de la răstignitorii Săi o singură dată; dar tu oare nu-L rănești pe El de nenumărate ori cu patimile și păcatele tale cele neplăcute lui Dumnezeu? Căci El a răbdat chinuri pentru fiecare păcat al nostru.

Intră înlăuntrul tău cu sufletul, inima și gândul: oare nu vezi înlăuntrul tău prăpastia de patimi și păcate – hulă, răpire, lăcomie, desfrânare, beție, pizmă, viclenie, înșelăciune, ură față de aproapele, zavistie, vorbire de rău, judecarea aproapelui, defăimare, lipsă de dragoste, răutate, mândrie, iuțime, mânie și chiar necurăție? Având atâta josnicie înlăuntrul tău, oare nu ești fără purtare de grijă pentru sufletul tău, fără purtare de grijă pentru curățirea ta prin rugăciunea cu mare sârguință și osârdie, ca și prin alte lucruri plăcute lui Dumnezeu și prin adevărata pocăință?

Silește-te pe cât poți ca prin zdrobirea de inimă, suspinuri și multe lacrimi să-ți speli întinăciunea sufletului

și trupului. Ai grijă ca nu cumva să primești Sfintele Sfintelor cu sufletul necurățit ca să îți fie spre judecată ție. Ia bine seama ca nu cumva să te unești cu cei ce L-au răstignit și omorât pe Hristos și ca nu cumva să te faci ca Iuda vânzătorul. Vezi ce mănânci. Ce este mâncarea aceasta? Oare nu pe Însuși Dumnezeu primești? Ce hrană ți se dă ție? Oare nu adevărata mană pogorâtă din cer, ca să trăiești în veac?

Înțelege că te împărtășești cu Taina Tainelor cea negrăită, cu Dulceața dulceților și cu Sfânta sfintelor, de la care tu însuți te sfințești. Și pentru aceasta negreșit să ai întru tine mare și neclintită credință și să te desparți cu totul de toate greșelile, făcându-ți sufletul și trupul curate și cât se poate de sfinte, căci gătești întru tine intrare Celui Sfânt. Vezi cu ce negrăită cinstire ești cinstit când te împărtășești de dumnezeiasca Taină! Preacurații Îngeri stau de față în chip nevăzut, tremurând și neputând să privească de spaimă, iar tu, cel ce ești pământ și plin de toată necurăția, te împărtășești cu aceasta; tu, cu patimile și păcatele tale, vrăjmaș al lui Hristos Dumnezeu, te unești cu Cel Dumnezeiesc și Sfânt și te faci un trup și o carne cu Hristos, cum El Însuși zice: *Acela ce mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu, întru Mine rămâne și Eu întru el* (Ioan 6, 56).

Cugetă, frate: După această sfântă mâncare și băutură - care e Trupul și Sângele lui Hristos - au flămânzit și însetat toți strămoșii noștri de la Adam cel dintâi zidit, și toți proorocii, și nu le-au primit; iar tu, așa de îndepărtat de ei cu nevrednicia, te împărtășești de Dumnezeiasca hrană. Mulțumește lui Dumnezeu pentru nespusa Lui milostivire, ca să te facă vrednic de aceasta. Și înțelege încă și aceasta: că și de ai fi avut ori vei avea curăția îngerilor sau cuvioșia și sfințenia Sfântului Ioan Botezătorul, chiar și atunci, fără marea milă a lui

Dumnezeu nu ai putea fi vrednic de Dumnezeiasca Taină. Iar de cugetă cineva întru sine: Eu sunt preot, așadar sunt vrednic, atunci, dimpotrivă, va fi nevrednic de slujirea preoțească. Că așa cum era în pântecele Preasfintei Fecioare, la fel și aici pe altar, cu voia Atotputernicului Dumnezeu și lucrarea Duhului Sfânt, se află Trupul și Sângele lui Hristos. Vezi cu cât este aceasta mai presus de firea, înțelegerea și judecata omenească! Pentru aceea nimeni nu poate a se împărtăși cu vrednicie, fără numai cel ce crede cu adâncă smerenie și are nădejde tare în Domnul.

Să ai grijă a te cerceta cu frică, cu cutremur și cu adevărată smerenie, cu înjosire de sine și cu zdrobire de inimă, cu suspinuri și lacrimi, cu dragoste osârdnică, cu credință și nădejde neîndoită, cu cinstire și cu bucurie și cu mare mulțumită din toată inima și sufletul, și așa să te apropii de dumnezeiasca împărtășire. Apropie-te negreșit, ținând această povață: apropiindu-te de sfântul altar, închipuiește-ți că, într-adevăr, te-ai făcut vrednic a te afla la Cina cea de Taină împreună cu Hristos și Sfinții Apostoli.

Când se deschid ușile împărătești și auzi: „Cu frică de Dumnezeu...", cazi cu înfricoșare înaintea Atotputernicului Dumnezeu și Judecător; și, pe cât poți, te silește ca să nu-ți iasă din minte cele spuse mai sus, ci închipuiește-ți-le împreunate în cruce și strânse la piept, pleacă puțin capul, privește cu cinstire, cu ochii pliniți de lacrimi și spune rugăciunile: „Cred, Doamne, și mărturisesc că Tu ești cu adevărat Hristos, Fiul Dumnezeului Celui Viu...; Cinei Tale celei de Taină, astăzi, Fiul lui Dumnezeu, părtaș mă primește...".

Rostește-le din tot sufletul cu suspinuri, cu frică și cu cutremur și cu zdrobire de inimă. Roagă pe Preamilostivul Dumnezeu ca măcar în această clipă să te cerceteze cu

harul Său, ca să ai zdrobire a inimii și fierbinte simțire și să verși lacrimi din belșug. Și cugetând astfel, privește neclintit și cu simțire Sfântul Potir și roagă-te ca Dumnezeiescul Foc să nu te ardă, ci să tămăduiască sufletul și trupul tău prin primirea Lui. Nădăjduiește și crede că, de vei face și vei simți cum s-a arătat aici, vor arde toți spinii păcatelor ce cresc întru tine. Apoi, de îndată ce vezi mâna preotului întinzându-se cu Sfintele Taine și atingându-se de buzele tale, nu cugeta să primești dumnezeiescul dar din mâna preotului, ci închipuiește-ți și crede cu tot sufletul că le primești din mâna lui Hristos Însuși, Carele stă nevăzut, punându-le în gura ta. Închipuiește-ți și crede fără șovăire că mănânci acum însuși Trupul Domnului, care s-a luat din via și de viață dătătoarea alcătuire a trupului Său, și că acum bei sângele și apa ce curge din însăși coasta lui Hristos; că-L vezi pe Hristos răstignit pe Cruce și că acum din rănile Sale curge sânge și lumină și viață. Așa să primești Împărtășania și așa să crezi fără șovăire; așa să-ți închipuiești neîncetat în cugetul tău.

Te sfătuiesc a învăța pe de rost rugăciunea Sfântului Dimitrie al Rostovului, care e de mult folos la vremea împărtășirii și ale cărei cuvinte urmează. Apropiindu-te cu astfel de gânduri și simțiri, spune în cugetul tău: „Deschideți-vă uși și zăvoare ale inimii mele, să intre Hristos, Împăratul slavei! Intră, Lumina mea, și întunericul meu luminează; intră, Tămăduitorul meu, și ale mele răni tămăduiește; intră, Dumnezeiesc Foc, și spinii păcatelor mele arde; aprinde cele din lăuntrul meu și inima mea cu flacăra dragostei; intră, Împăratul meu, și nimicește în mine împărăția păcatului; șezi pe tronul inimii mele, Împărate și Doamne al meu, și singur Tu întru mine împărătește“. Cu asemenea bune cugetări te împărtășește cu Dumnezeieștile Taine.

Nu uita încă și suspinarea deasă și zdrobirea; plângi necontenit, tânguiește-te, osândește-te pe sine că ești cu totul nevrednic, că încă nu te-ai dezbrăcat de trup și de lume, că nu ți-ai omorât trupeștile patimi, ci ești plin de toată pofta cea necurată și necuvenitele porniri ale sufletului, că ești leneș spre nevoința duhovnicească, că ești căzut și negrijuliu și rece față de săvârșirea cuvântului lui Dumnezeu; că ești cel mai neînsemnat și ticălos și necurat și nevrednic vas al primirii Izvorului Vieții, pe Care cerurile cerurilor nu Îl pot cuprinde.

Cugetă că nu Înger primești cu Sfintele Taine, ci pe Domnul Îngerilor și Judecătorul tuturor. Cugetă încă și la aceasta: cu câtă bucurie a săltat Înaintemergătorul în pântecele maicii Sale și s-a închinat Stăpânului Său; și în ce chip au slăvit păstorii și magii cu daruri, și Simeon și Ana pe Stăpânul lor și s-au închinat Lui cu minunare, cu frică și cu bucurie; în ce chip și ceilalți sfinți și toți cuvioșii, cu bună-cinstire, cu bucurie și cu mulțumire au strălucit ca soarele, unindu-se cu Trupul și Sângele lui Hristos, și trăiesc cu El pururea, cu același dor și mare osârdie grăbește și tu către Izvorul cel preadulce al bunătăților și mulțumește Domnului pentru negrăita Lui milostivire, ca El, înfricoșatul Dumnezeu, să nu Se scârbească de ticăloșia noastră, ci să Se unească cu noi pentru nemăsurata Sa dragoste către noi.

Să mulțumești cu toată puterea ta Domnului, nu numai cu cuvântul și cu gândul, ci și cu fapta. Silește-te pe cât îți este cu putință să te ferești de multă vorbărie. Dumnezeu să-ți fie curata și sfânta îndeletnicire; și rămâi întru cinstire nu numai înainte de împărtășire, ci păzește-te de orice lucru rău și după ce ai primit Sfintele Taine. Silește-te totdeauna a rămâne cu Hristos, Împăratul și Dumnezeul tău, și nu-L despărți de tine.

La sfârşitul Dumnezeieştii Liturghii intră în chilia ta întru tăcerea limbii, cugetului şi a tuturor simţurilor; rămâi în rugăciune şi mulţumire şi săvârşeşte atunci şi toate cele ce ţi s-au dat mai sus să le săvârşeşti după slujba de dimineaţă.

Despre rugăciunea în chilie

Când pleci din biserică la chilie, după ce s-a sfârşit slujba, ai grijă pe cât poţi să nu stai cu cineva ori să zici ceva. Şi mai ales păzeşte-te de vătămătoarea vorbire deşartă şi de râs; ci du-te în grabă la chilie, neîncetând a rosti cu buzele minţii şi cu gândul Rugăciunea Numelui lui Iisus.

Ajungând la chilie, închide uşa şi, de vei putea, stai în picioare şi cu osârdie, trezvie şi mulţumită roagă-te puţin pentru tine, pentru părinţi, pentru binefăcători şi pentru întreaga lume, câteva metanii ori închinăciuni cu rugăciune.

După aceasta ia o carte şi citeşte puţin.

De eşti istovit de muncă, boală sau bătrâneţe, cum am zis mai sus, şi nu mai ai putere a împlini aceasta, atunci, pentru pricinile arătate, poţi lăsa nevoinţele şi, în locul lor, să te rogi puţin cu metaniile şezând.

După ce ai făcut toate, trezeşte-ţi mintea şi gândurile cu rugăciunea cât poţi de mult; ia aminte ca nu cumva gândurile tale să se avânte spre lucruri nefolositoare ori vătămătoare sufletului.

Aşa să faci şi să te păzeşti negreşit după fiecare slujbă. După ce te-ai odihnit puţin şi ai făcut cele arătate în această povăţuire, dacă pentru truda trupească ţi s-a dat vreo lucrare sau o ascultare de obşte, purcede la ea ca şi

cum ţi-ar fi fost dată de Însuşi Hristos, iar nu de vreun om. Scoală-te deci degrabă, slujeşte cu dragoste, trudeşte fără să cârteşti, ostenindu-ţi trupul.

De nu ţi s-a dat nimic de lucru, fă orice lucru de mână ai, sau îndrumă-ţi sufletul cu citirea vreunei cărţi, ori fă orice lucru ce nu e potrivit mântuirii noastre.

Ai grijă mai ales la aceasta, să nu leneveşti vreodată în chilia ta. Căci lenea este întâiul dascăl al oricărei răutăţi şi, atunci când prinde rădăcină în cineva, va avea trebuinţă de multă trudă ca să o dezrădăcineze.

În vreme ce săvârşeşti lucrul de mână ori ascultarea ta cu toată puterea pe care o ai, păstrează pe buze, în minte şi în gând rugăciunea şi preascumpa şi de suflet, mântuitoarea tăcere; şi, în acelaşi timp, fereşte-te cât poţi să priveşti în lături, căci aceasta răspândeşte mintea, amăgeşte simţirile şi nu rareori îţi împovărează şi cugetul şi sufletul.

Sileşte-te pe cât îţi este cu putinţă să iei aminte la sine, să priveghezi cu trezvie la sufletul şi simţirile tale, ca şi la lucrul de mână sau ascultarea cu care te îndeletniceşti.

Păzeşte-te ca nu cumva să te ispiteşti în vreun fel văzând ceva sau pe cineva, sau auzind ceva, ca nu cumva să judeci pe aproapele tău în ceva sau să te porţi cu îndrăzneală faţă de el. Fugi de îndrăzneală ca de otravă, căci e cu totul vătămătoare omului şi îl face să se trufească.

Fă totdeauna ceva ce ţi se potriveşte, sau ceea ce ai primit blagoslovenie să faci de obicei, sau ceea ce ţi se cere; dar, îndeobşte, nu cuteza a face nimic după capul tău, orice ar fi.

Ţinând astfel pravila aceasta sau gătindu-te pentru ascultare, de săvârşeşti vreo ascultare şi se întâmplă a fi cu tine un altul la aceeaşi ascultare, fă-i metanie cu smerenie şi zi rugăciunea în şoaptă. După ce ai luat blagoslovenie,

fă ascultarea cum s-a arătat mai sus, cu rugăciune, cu dragoste, cu sârguință și deplină trezvie. Fă-o nu ca înaintea oamenilor, ci desăvârșit, ca înaintea lui Dumnezeu și a îngerilor Săi; că nu pentru oameni lucrezi, ci pentru Însuși Dumnezeu te nevoiești. Cugetă că tot cel ce face lucrul lui Dumnezeu fără de grijă este blestemat și vrea să placă oamenilor; ferește-te dar pe cât îți este cu putință de lipsa de grijă și de a plăcea oamenilor.

Despre rugăciunea în Biserică

Ia aminte, iubite frate, la sfatul acesta care slujește mântuirii sufletelor noastre: scoală-te negreșit la miezul nopții, înainte de slujba de dimineață, stai înaintea lui Dumnezeu și varsă înaintea Lui rugăciunea ta din toată inima o vreme, așa cum se va arăta mai jos.

Sosind ceasul slujbei de dimineață, scoală-te cu toată sârguința și către începutul dumnezeieștii slujbe a Bisericii grăbește; și ajungând la biserică pentru rugăciunea cea de obște, stai în locul potrivit, adună-ți toate puterile cugetului, în așa chip încât să nu visezi ori să rătăcești în toate părțile, urmând relelor însușiri și lucruri ce stârnesc patimile voastre.

Silește-te pe cât poți a pătrunde adânc cu inima citirile și cântările din biserică și a le încrusta pe ele pe tablele inimii.

Fii cu luare-aminte, fără trândăvie, nu slăvi cu trupul, nu te sprijini de perete ori de stâlpii din biserică; ci stai cu picioarele drepte și înfipte cu tărie în pământ, ține-ți mâinile împreunate, pleacă-ți capul spre pământ și mintea ți-o îndreaptă către lăcașurile cerești.

Ai grijă cât poţi de mult să nu îndrăzneşti nu doar a vorbi despre ceva, ci chiar a fi cu ochii la cineva sau la ceva. Ia aminte la citirea şi cântarea din biserică şi te străduieşte pe cât poţi să nu-ţi laşi mintea să se lenevească.

Dacă ascultând cântarea şi citirea din biserică nu le poţi înţelege, atunci cu evlavie zi întru sine Rugăciunea Numelui lui Iisus astfel: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul!". Sileşte-te a pune rugăciunea aceasta adânc în suflet şi în inima ta; spune-o cu mintea şi cu gândul şi n-o lăsa nici o clipă să plece de pe buzele tale; împreuneaz-o pe cât îţi este cu putinţă cu răsuflarea, şi cu toată puterea ta străduieşte-te ca dimpreună să te sileşti către zdrobirea din toată inima, astfel încât cu lacrimi să te pocăieşti de păcatele tale. De nu ai lacrimi, atunci să ai măcar zdrobire şi tânguire a inimii. Bagă de seamă să nu stai la vreo slujbă bisericească fără aceasta.

Totodată, sileşte-te a păstra o adâncă linişte, astfel ca, în vremea cântării, citirii sau ascultării să ai minte nerăspândită, inimă neîndoielnică şi gânduri curate; că prin aceasta poţi sătura sufletul tău cu duhovniceasca hrană care este cuvântul lui Dumnezeu.

Şi tot aşa, *nu te înălţa pe sine, ci fii smerit* (Luca 14, 11); *că Domnul mândrilor le stă împotrivă, iar celor smeriţi le dă har* (Pilde 3, 34).

Întipăreşte acestea în inima ta şi în sufletul tău şi priveghează cu luare aminte ca nu cumva să te înalţi pe sine. Şi de îţi vin cumva din aceasta lacrimi, sileşte-te ca ele să-ţi fie spre sufletesc folos şi să curăţească păgânătatea şi nedreptăţile tale.

Rămâi întotdeauna întru această pocăinţă şi înţelepciune a smereniei, rugându-te şi aşteptând harul lui Dumnezeu să-ţi cerceteze de sus sufletul cu dumnezeiască luminare.

Rogu-te, iubitorule de virtute, primeşte toate graiurile acestea cu dragoste din inimă şi aşază-le temei virtuţii tale. Că tot cel ce doreşte a trăi cu evlavie şi a plăcea lui Dumnezeu săvârşeşte tot lucrul lui Dumnezeu nu cu nebăgare de seamă, ci cu sârguinţă şi osârdie, ca să ajungă cât mai grabnic a se preschimba întru bărbat desăvârşit, la măsura vârstei plinirii lui Hristos.

În lăcaşul lui Dumnezeu stând, închipuieşte-ţi că te afli chiar în ceruri, că stai înaintea lui Dumnezeu împreună cu puterile cele de sus şi faci tot ceea ce fac şi ele. Şi închipuindu-te astfel, pune-ţi legământ ca în nici un chip să nu ieşi din biserică înainte de sfârşitul slujbei.

De vei sta astfel cu desăvârşită rânduială, aşa cum s-a spus, iar din aceasta osteneşti foarte tare ori eşti istovit din pricina vreunui beteşug trupesc sau a vârstei înaintate, atunci aşază-te oriunde este vreun loc în biserică, pentru a nu ispiti pe fratele tău.

Cercetează-te pe sine: de nu cumva osteneala ţi se trage de la deznădejde sau neglijare, ori de nu cumva răspândirea minţii şi patimile trupeşti te fac să-ţi pierzi tăria şi bărbăţia. Cugetând astfel, învinuieşte-te cu nerăbdare de neputinţă, de slăbiciune, de trândăvie şi iarăşi te ruşinează înaintea lui Dumnezeu, a îngerilor Săi şi a oamenilor, şi cugetă întru sine că *cel ce va răbda până la urmă, acela se va mântui* (Marcu 13, 13).

Dacă stând în rugăciune ajungi cu totul neputincios a răbda vreo firească trebuinţă ori dacă te loveşte vreo mare durere, învinuieşte-te tot pe tine, aşa cum s-a scris mai sus.

Iar de pleci din biserică cu vreo ascultare dată ţie, chiar şi atunci cugetă întru tine cu înjosire, că te-ai lipsit de împreună-şederea cu locuitorii cerului şi de bucuria de a fi de faţă cu ei.

Dacă vei cugeta astfel, şi sufletul tău îl vei învinovăţi, şi dacă până în sfârşit vei răbda, spori-vei din putere în putere şi în chip nevăzut vei primi de la Dumnezeu sănătatea trupului şi luminarea sufletului.

Despre zilnica curățire a cugetului

După masa de seară mergi la duhovnic. Pleacă-te lui ca lui Hristos Însuşi, cazi în genunchi şi arată lui starea sufletului tău în vremea zilei ce a trecut, cercetându-te pentru toate cele ce ai fost îngăduitor cu tine împotriva conştiinței cugetului, sau pentru lucrurile cu care te-ai mândrit şi ai căzut în slava deşartă, sau pentru cele cu care ai supărat pe cineva ori tu te-ai supărat pe aproapele tău, sau pentru care ai murmurat ori ai judecat pe aproapele tău. Caută să afli şi să osândeşti chiar şi cel mai subţire gând ce ţi-a vătămat curăţia cugetului. De nu poţi ţine minte totul, scrie pe hârtie ce trebuie să mărturiseşti. După o asemenea mărturisire curată şi adevărată, primind dezlegare şi iertare ca de la Însuşi Dumnezeu şi sărutând icoana şi Crucea, fă metanie până la pământ înaintea părintelui tău duhovnicesc şi du-te în tăcere la chilie. Nu lăsa să-ţi plece din gură numele Domnului Iisus şi rugăciunea către El, străduieşte-te mai ales în vremea când mergi să nu stai de vorbă cu nimeni despre nimic, ca nu cumva după mărturisire să aduci asupra sufletului şi cugetului tău o altă năpastă, care va pricinui mari piedici rugăciunii tale de noapte, şi ca să poţi mai sigur a dobândi un consimţământ de pocăinţă în inimă şi în suflet.

Despre nejudecarea aproapelui

Uneori este mai bine să cazi şi să te ridici decât să judeci pe aproapele; că cel ce a păcătuit este tras către înjosirea de sine şi căinţă, pe când cel ce judecă pe cineva care a păcătuit se întăreşte întru amăgirea de sine şi în mândrie. Pentru aceea, fiecare pe cât poate să se ferească a judeca.

Chiar şi cel ce abia s-a născut şi a vieţuit o singură zi în lume, chiar şi acela s-a împărtăşit de păcat, după proorocia lui David că întru fărădelegi ne-am zămislit şi în păcat ne-am născut din pântecele maicii noastre.

Ispiteşte-te pe tine şi cugetul tău cu băgare de seamă, nu cumva eşti vinovat, de nu pentru acest păcat, atunci pentru altul, de nu pentru unul mare, atunci pentru unul mai mic, de nu cu fapta, atunci cu cuvântul sau cu gândul. Cugetă neîncetat şi la aceasta. Nimeni nu poate a se îndreptăţi înaintea Domnului cu faptele sale şi nimeni nu poate fi curat înaintea ziditorului său; toţi suntem păcătoşi, toţi neputincioşi, toţi avem trebuinţă de ajutorul şi mila lui Dumnezeu. Şi fiindcă toţi suntem zidiţi de singur Dumnezeu şi El este Judecătorul tuturor, cum de cutezi a lua judecata Ziditorului asupra ta? Cum judeci pe fratele tău înainte de judecata lui Dumnezeu, înainte de venirea lui Hristos? Asemenea păcătos fiind şi tu, cum de judeci pe fratele tău cel ce a păcătuit, ale cărui fapte nu le poţi cunoaşte cu adevărat, nici a vedea gândurile lui şi zdrobirea inimii sale? Cum poţi să judeci tu, câtă vreme nu poţi nici să-i dai osânda veşnică pentru păcat, nici să-l ierţi şi să-l slobozeşti din chinurile veşnice?

Ține minte întotdeauna cuvintele Mântuitorului Hristos: *Nu judecați, ca să nu fiți judecați. Căci cu judecata cu care judecați, veți fi judecați* (Matei 7, 1-2). Și cuvintele Sfântului Apostol Pavel: *Și noi știm că judecata lui Dumnezeu este după adevăr, față de cei ce fac unele ca acestea. Și socotești tu, oare, omule, care judeci pe cei ce fac unele ca acestea, dar le faci și tu, că tu vei scăpa de judecata lui Dumnezeu?* (Rom. 2, 2-3).

Ia aminte, iubite frate, la această lucrare a Proniei lui Dumnezeu, săvârșită spre a ne face să fim cu băgare de seamă, ca să ne ferim în orice chip de judecare.

Era undeva un bărbat cu viață sfântă care, auzind de un frate ce căzuse într-un păcat greu, a oftat și a zis acestea: o, rău a făcut fratele! Și ce vedenie înfricoșată i-a fost să vadă pentru aceste vorbe? La porunca lui Dumnezeu, Sfântul Înger i-a înfățișat celui ce judecase sufletul celui ce a păcătuit și i-a zis: vezi, cel pe care l-ai judecat a adormit, deci unde poruncești ca să-l pun, întru Împărăție sau la osândă? Starețul s-a minunat. Apoi iarăși Îngerul a zis către stareț: De vreme ce tu ești judecător drepților și păcătoșilor, spune ce poruncești pentru acest smerit suflet? Oare îl vei milui pe el sau muncilor îl vei da? Zicând aceasta, s-a făcut nevăzut. Și așa de înfricoșat și de greu i-a fost acelui sfânt bărbat întru cugetul său încât s-a osândit să rămână toată viața întru întristare și nemângâiată tânguire. Și a căzut cu fața la picioarele Sfântului Înger, i-a cerut iertare și abia așa a luat iertăciune; iar mai apoi și-a petrecut viața plângând.

Să știi, păcătosule, că numai lui Dumnezeu Îi este cu putință a îndreptăți sau a osândi zidirea Sa. El vede faptele și gândurile fiecăruia și judecă pe fiecare după puterea și cugetarea sa. Că într-un fel judecă pe domni și pe boieri și în alt fel îi judecă pe episcopi, preoți, egumeni, ieromonahi și monahi; și în alt fel pe oamenii de rând; în alt fel pe

bătrân şi în alt fel pe tânăr; în alt fel pe bolnav şi în alt fel pe cel sănătos. Şi de este aşa, cine va putea să desluşească negrăitele judecăţi ale lui Dumnezeu şi să-l osândească pe aproapele său? Numai Domnul, Cel ce a făcut toate şi a aşezat toate, Cel ce ispiteşte inimile şi gândurile. Pentru aceea, cercetează cu luare aminte: nu este oare chiar patima ta ceea ce tu judeci a fi păcat la altul, ca şi cum tu însuţi ai fi fără de păcat şi fără de vină?

Îl chinuieşti pe aproapele tău pentru un păcat mic, fără a lua seama şi a simţi multele tale fărădelegi. Nu este oare înfricoşat lucru? Domnul şi Ziditorul îndură atâta vreme nelegiuirile tale, iar tu osândeşti pe fratele tău pentru un păcat şi nu cugeţi că-L faci pe Domnul să lase răbdarea Sa faţă de tine şi să te osândească pe vecie!

O, păcătosule! Opreşte-te a mai judeca pe aproapele, chiar de l-ai vedea cu ochii tăi păcătuind. Sileşte-te cât poţi să nu-ţi judeci fratele; că este un Judecător al tuturor, Fiul lui Dumnezeu. Lasă povara aproapelui în seama Celui Atotputernic şi îngrijeşte-te de povara păcatelor tale; că pentru tine vei da răspuns. Nu lepăda poruncile date ţie de Dumnezeu, nu judeca şi nu vei fi judecat. Îndreptăţeşte pe aproapele tău şi nu-l judeca; să nu fii ca scăldătoarea ce acoperă şi înlătură murdăria fiecăruia, dar rămâne ea însăşi plină mereu de murdărie.

Străduieşte-te a nu judeca, ci mai curând te roagă, plângi şi te tânguieşte pentru cel căzut şi bucură-te pentru cel ce se ridică din cădere şi se mântuieşte, ca nu cumva şi tu să te judeci cu înfricoşată judecată a Dreptului Judecător. Străduieşte-te a dobândi îndreptăţirea înaintea Atotputernicului, zicându-ţi mereu aceste vorbe: Cine sunt eu ca să judec pe aproapele meu? Om păcătos şi nelegiuit. Deci învinovăţeşte-te pe tine, iar nu pe alţii, după cuvântul care zice: *Fă tu însuţi socoteala, ca să te dezvinovăţeşti* (Isaia 43, 26).

Despre cum să stai la trapeză

De eşti în stare a te înfrâna astfel încât să iei hrană doar o dată pe zi, şi aceasta după apusul soarelui, rânduieşte-ţi aceasta cu sfatul şi blagoslovenia unui bătrân încercat şi deosebitor. Însă cum să faci în privinţa acestui lucru, se spune în rândurile următoare.

Dar de nu eşti în stare a mânca doar o singură dată, atunci, de îndată ce vine vremea mesei, intră în trapeză cu toţi ceilalţi. Nu te despărţi de fraţi.

De va fi rândul tău să slujeşti la masă fraţilor, arată-te plin de cinstire, grijă şi bucurie. Slujeşte-le din toată inima, aşa cum Îl slujeşti pe Însuşi Hristos şi pe Îngerii Săi, iar nu pe oameni.

Fii binevoitor şi cu dragoste caldă către toţi fraţii.

Veghează cu luare aminte ca nu cumva să se ridice împotriva ta gândul mândriei şi al slavei deşarte, cum că, slujind fraţilor, faci totul cât se poate de bine.

Mândria se sălăşluieşte în om atunci când încă nu se cunoaşte pe sine desăvârşit. Cunoaşte-te deci şi te păzeşte cu orice chip de mândrie şi slavă deşartă, ca de o mare vătămare trupească.

De ţi se face cinstea a şedea la masă cu ceilalţi, cugetă întru sineţi: cine sunt eu, nevrednicul, care am intrat aici? Să fii cu frică şi cu ruşine înaintea lor, ca şi cum ai şedea dinaintea unor împăraţi şi domni. Alege totdeauna pentru tine lucrurile cele mai proaste şi, de este cu putinţă, locul cel mai de pe urmă. Nu te uita împrejurul tău niciunde şi nu fi curios. Nu te uita cum şade cineva ori cum mănâncă sau bea.

Să nu atingi ceva de pe masă înainte de blagoslovenia preotului ori a fratelui mai bătrân. Aşteaptă până ce toţi ceilalţi încep a mânca sau a bea şi atunci mănâncă şi tu, cu mulţumire şi în chip cuvios.

Caută cât poţi să mănânci orice fel de mâncare, oricum ar fi - fie că este sau nu gustoasă, fie că se dă cuiva mai multă sau mai puţină; caută însă să ai mintea curată.

Nu lăsa să-ţi iasă din minte rugăciunea către Domnul Iisus şi amestec-o cu hrană de pe limba ta; adică să fie hrana din gura ta amestecată cu rugăciunea.

Ia bine aminte ca nu cumva să se atingă de buzele tale vreo cârtire sau pizmă, dimpreună cu gândul de a mânca mai mult din vreo mâncare mai gustoasă. Iar de se întâmplă să-ţi vină un asemenea gând în minte, atunci lipseşte-te cu totul de mâncarea cea gustoasă sau nu-ţi îngădui să mănânci nimic în toată ziua aceea, ca mintea ta să nu mai cuteze a primi asemenea dorinţă a iubirii de plăceri.

Satură trupul tău cu hrană în aşa chip încât să nu te simţi plin ori îngreuiat, ci încă să ai puţină foame şi sete. Hrăneşte-ţi mai curând sufletul cu cele de Dumnezeu insuflate cuvinte şi cu vieţile Sfinţilor Părinţi, ce se citesc în vremea mesei.

Caută cât poţi mai mult să ţii sufletul şi trupul tău dimpreună întru trezvie şi grijă; hrăneşte cu hrană trupul tău, iar cugetul tău îl satură şi îl împodobeşte cu cuvintele cele dumnezeieşti.

Caută şi vezi de eşti vrednic a mânca pe săturate împreună cu cei cuvioşi! S-ar fi cuvenit mai înainte de toate să te pocăieşti şi să ceri milostivire, primind desăvârşită iertare de la iubitorul de oameni Dumnezeu şi aşa ai fi putut cu vrednicie să mănânci pâine şi să te desfătezi împreună cu sfinţii părinţi. Dar tu, cel ce nu ai

arătat desăvârşită pocăinţă, cum de cutezi a te împărtăşi şi a te desfăta cu bunătăţile gătite celor drepţi?

Cugetând necontenit astfel şi osândindu-te, hotărăşte singur cât trebuie să mănânci şi să bei zi de zi ca să-ţi plineşti cele de trebuinţă firii. Fereşte-te cât poţi nu doar să mănânci peste măsură, ci chiar să nu mănânci destul ca să te saturi. Ţine minte cele spuse mai înainte, că trebuie să mănânci şi să bei doar atâta cât să rămâi încă puţin flămând şi însetat.

Adu-ţi aminte totodată şi de Mântuitorul Hristos şi cugetă aşa: Cât de mult a suferit El pentru mine, păcătosul! A îndurat nu numai foame şi sete, ci şi mari chinuri şi răstignire, şi moarte pentru fărădelegea mea. Iar eu, cel fără de grijă şi preaplin de păcate şi de fărădelege, nu voiesc să îndur nici măcar pentru iertarea şi mântuirea mea? Încearcă cât poţi, că Dumnezeu te ajută să dobândeşti răbdare întru suferinţa lipsurilor şi necazurilor; cere, bate, caută zi şi noapte şi vei dobândi ajutor şi întărire de la Mântuitorul Hristos ca să înduri, de vei dori aceasta din toată inima şi din sufletul tău.

Mâncând deci la masă cu o asemenea stare plăcută lui Dumnezeu, păzeşte-te să nu te legi de bucatele mai bune ori mai gustoase. Deci, de se arată ochilor tăi şi minţii tale vreo mâncare mai bună decât alta şi îţi vine gândul: las-o pe aceasta şi te satură de hrana cea mai bună, atunci fă tot ce poţi ca să-ţi birui gândul şi dorinţa. Osândeşte-te şi cugetă că nu eşti vrednic de acea hrană şi băutură. Dă-o deci vecinului tău, dar tu nu mânca sau bea din ea; că gândul tău o doreşte din pricina împătimirii. Ai grijă ca nu cumva prin mâncarea ta cea aleasă să fugă de la tine zdrobirea inimii. Că din pătimaşa dorinţă de bucate şi băuturi plăcute se naşte cea rea şi de suflet pierzătoare îmbuibare cu mâncare şi băutură. Sileşte-te a te înfrâna puţin prin cumpătare, ferindu-te astfel de o mare legătură.

Fii cu luare aminte și la faptul că, de vei ședea cu frații la masă și voiești a te înfrâna, iar frații încep a-ți da câte ceva de mâncare sau băutură, pleacă-te lor, nimic zicând. Dar de încep din nou să te silească să iei oarece, atunci pleacă-ți din nou capul și răspunde cu glas blând și liniștit: iartă-mă, dar m-am săturat de-acum. Ține minte că oriunde și la orice lucru trebuie să răspunzi fraților cu blândețe și liniștit.

Iar de va veni vreun frate sau închinător să te cerceteze pentru dragostea lui Dumnezeu sau cu vreo treabă înainte de Liturghie, să nu îndrăznești a mânca ori a bea cu ei. La fel să faci și de va veni cineva la tine după masa de prânz.

De ai tărie și te poți înfrâna, atunci înfrânează-te seara de la cină. Dar de voiești a merge la trapeză pentru cină doar ca să-ți ascunzi înfrânarea față de frați, atunci du-te la trapeză și străduiește-te a sluji cu dragoste fraților în vreun anume fel, în loc de a cina. Iar de este de datoria ta, sau ai vreo altă pricină ce îți cere să șezi cu frații, atunci ia câte puțină mâncare nu prea des, astfel ca numai să pară că mănânci.

Bagă de seamă și cunoaște că patima își ia început mai ales din lipsa de înfrânare și din

Cunoaşte că lipsa de cumpătare la hrană şi la bucate alese este maica tuturor patimilor rele. Şi astfel, dându-şi seama că acest rău vătămător de suflet duce pe om la prăpastie, caută cât poţi mai bine, iubite frate, să te păzeşti de el. Nu te sătura de mâncare şi băutură, şi nu da desfătare pântecelui tău, ca nu cumva să mori duhovniceşte. Că de îţi vei îngădui a te deprinde cu lăcomia, de multă trudă vei avea trebuinţă şi de multă răbdare ca să te izbăveşti de ea şi să te întăreşti întru înfrânare.

După masă ridică-te împreună cu fraţii, dă mulţumită lui Dumnezeu. De este de faţă vreun preot sau mai-marele tău, primeşte blagoslovenia lui; iar de nu este de faţă vreunul dintre aceştia, atunci fă închinăciune fraţilor, mulţumeşte-le şi cere iertăciune. Apoi du-te în linişte la chilie, închide uşa şi, de vei putea, fă câteva metanii cu rugăciune şi mulţumită, iar după aceea ia o carte, citeşte puţin şi cugetă la cele ce ai citit.

Dacă ai făcut toate la masă aşa cum s-a menţionat mai sus, dacă ai mâncat şi ai băut cu rugăciune, cu cumpătare şi te-ai ridicat fără a fi cu totul sătul, atunci vei avea un somn scurt, dulce şi sănătos şi curând te vei trezi, căci îngerul tău păzitor te va trezi degrabă.



Cuviosul Ilarion,
ucenicul starețului Nazarie

Părintele Ilarion s-a născut într-o familie din clasa de mijloc din Sankt Petersburg şi a venit la mănăstirea Valaam pe la vârsta de douăzeci de ani. Pe vremea aceea, Valaamul se afla într-o stare bună: tipicul de la Sarov, adus de sfântul său egumen, începea să dea roade. Pe multele ostroave, la fel ca la slăvitele sale începuturi din urmă cu o mie de ani, înfloreau din nou cele trei feluri de viaţă monahicească - cea chinovială în cetatea principală, cea sihăstrească în insulele mai îndepărtate şi în peşteri, şi cea schivnicească cu doi sau trei monahi trăind în ascultare unul cu altul. Stareţul Nazarie era un foarte încercat îndrumător duhovnicesc, insuflând tinerilor începători dorinţa de a îmbrăţişa întreaga vieţuire întru trezvie. Unul dintre aceşti nevoitori a fost Varlaam, viitorul egumen, care mai apoi a plecat la Optina şi prieten al Sfântului Gherman cel ajuns în Alaska, care de asemenea s-a nevoit singur în pustie la câteva mile depărtare şi care venise de la Sarov să se alăture iubitului său stareţ Nazarie.

Curând, stareţul Nazarie a văzut că Ilarion are stofă de călugăr şi, după ce Sfântul Gherman cu ceilalţi părinţi au plecat în America în misiune, l-a făcut ucenicul său de chilie. Ilarion a devenit şi secretarul egumenului, scriindu-i el totul, întrucât părintele Nazarie nu ştia ce scrie. Când părintele Nazarie s-a retras din slujba de egumen şi, căutând liniştea, s-a aşezat într-o chilie retrasă în pădure, departe de mănăstire, Ilarion i s-a alăturat.

În anul 1804, părintele Nazarie a hotărât să se întoarcă la Sarov, luându-l cu el şi pe Ilarion. Vrednică de însemnare a fost călătoria acelor călugări, descrisă aşa de grăitor de Ilarion în *Viaţa noului întemeietor al Valaamului, Nazarie*. Nici unul dintre ei nu a mai revăzut

Valaamul. La Sarov, ei s-au aşezat într-o chilie din adâncul pădurii, lângă râul Sarovka, urmându-şi viaţa în linişte. Atunci, credinciosul slujitor de chilie a pus pe hârtie însufleţitoarele învăţături despre viaţa monahală ale bătrânului său îndrumător, ca şi întâmplările mai însemnate petrecute în lunga sa viaţă. De pildă, el descrie felul cum bătrânul obişnuia să-şi petreacă nopţile hoinărind de unul singur în codrii deşi ai Sarovului şi întorcându-se în zori, întâlnind adesea urşi. Cum ar fi putut să cunoască părintele Ilarion nevoinţele singuratice ale stareţului Nazarie, de nu le-ar fi fost el însuşi martor şi nu ar fi fost în acelaşi duh?

În acea vreme, Sarovul era împodobit cu mari nevoitori; pe lângă mai marii purtători de Duh, erau pustnici ce vieţuiau pe acelaşi râu Sarov – Dositei, Alexandru, rătăcitorul Marcu cel nebun pentru Hristos şi, fireşte, Sfântul Serafim, care se sfătuia cu stareţul Nazarie în ce priveşte meşteşugul pustniciei şi al vieţii duhovniceşti. După adormirea stareţului Nazarie, Ilarion a rămas prieten apropiat al Sfântului Serafim până la sfârşitul vieţii acestuia. Sfântul Serafim trimitea pe toţi să se mărturisească la părintele Ilarion şi i-a încredinţat tunderea în monahism a maicilor sale de la Diveevo.

Din scrisorile sale din 1828 se vede că stareţul Ilarion, ca urmare a unor învinuiri mincinoase, a fost silit să părăsească Sarovul pentru o vreme de canonisire, întemniţat în mănăstirea Sfânta Treime din Kozlov. E limpede că vrăjmaşul s-a răzbunat pe el pentru ajutorul dat Sfântului Serafim, care era necontenit defăimat şi prigonit, dar pe care Ilarion îl cinstea fără frică faţă de toţi.

După moartea stareţului Nazarie, părintele Ilarion s-a mutat în mănăstirea propriu-zisă şi cât a mai trăit a fost cel dintâi duhovnic al călugărilor şi închinătorilor. Văzând marea trebuinţă de învăţături duhovniceşti, asemenea celor

însemnate de el din gura stareţului Nazarie, a alcătuit din ele o întreagă carte – *Poveţele stareţului Nazarie*, pe care le-a răspândit cât a putut de mult, şi a alcătuit chiar un mic volum cu propriile începuturi, versiunea lărgită a *Arătărilor stareţului Nazarie*, dându-i numele de *Scurtă scară duhovnicească*. Puţinele scrisori rămase de la el dovedesc în chip minunat smerita şi blânda sa stare duhovnicească. Se pare că tot el a fost mai marele „scriptoriumului" monahal, unde călugării nu numai că adunau şi copiau cu acribie scrierile părinţilor din vechime, ci şi păstrau pentru posteritate vieţile şi scrierile povăţuitorilor lor monahi contemporani, precum Fericitul Teodor de Sanaxar, Teofan de la Solovki, părinţii de la Sarov şi alţii. Ele s-au publicat la scurt timp după moartea sa (1849), datorită lui Ioan Kireievski şi stareţilor de la Optina, răspândindu-se peste tot şi fiind mult preţuite de călugării ruşi iubitori de pustie. Unul dintre egumenii de la Sarov era frate după trup cu întemeietorii Optinei, Moise şi Antonie, care şi ei erau apropiaţi de Sarov. Primul şi-a început viaţa monahală acolo şi a fost călăuzit în îndeletnicirea cu Rugăciunea lui Iisus de însuşi Sfântul Serafim. Celălalt, la Optina, era în strânsă legătură cu Varlaam, fostul egumen al mănăstirii Valaam şi ucenic al Cuviosului Nazarie.

Iată câteva din scrisorile părintelui Ilarion, ce scot în evidenţă anumite trăsături ale firii sale:

23 ianuarie 1839

Din suflet îţi mulţumesc, dragă frate, părinte Andrei, pentru scrisoarea dumitale.

Lucrarea Domnului şi rugăciunile Preacuviosului Serghie te-au ajutat să rămâi la lavră. Pentru cel care se îngrijeşte de mântuirea sufletului său cu trezvie, orice loc îi este spre sfinţire. „Nu locul îl sfinţeşte pe om, ci firea şi lucrarea lui de strădanie în a deveni bineplăcut lui

Dumnezeu". Aşadar trăieşte, frate, şi te mântuieşte şi roagă-te pentru mine, nevrednicul. Deşi eu trăiesc în renumita mănăstire Sarov, sunt totuşi un păcătos, căci nu locul te mântuieşte. Că doar şi Iuda a fost în preajma Mântuitorului Hristos şi nu s-a mântuit. Peste tot, frate, trebuie să ai trezvie şi cunoaştere de sine. Iartă-mă, frate! Eu, cel mai păcătos rob, Ilarion, mă închin cu plecăciune înaintea ta.

***

21 mai 1828

Preacuvioase părinte O... C...,
Dragă frate întru Hristos Domnul,

Îţi mulţumesc din suflet pentru bucuria pe care mi-ai oferit-o, primind scrisoarea dumitale.

Prin această scrisoare mă sfătuiţi să nu deznădăjduiesc, dar pururi să mă bucur. Asta şi fac. Deşi nu sunt nici postitor, nici rugător şi nici pustnic, dimpotrivă, beau, mănânc cu toţi, vorbesc, dar toate le fac după Cuvântul Domnului. În toate încercările vieţii, oftând spun din inimă: „Slavă Domnului în toate!"

Eu acum văd şi înţeleg îndeajuns că Însuşi Iisus m-a îndemnat să merg pe acest drum în viaţa mea pământească şi m-a pregătit să duc cu drag crucea dată mie şi cu ajutorul Lui nu-mi este greu să suport, pentru că îmi este spre folos veşnic. Eu L-am rugat pe Dumnezeu să mă îndrepte de la drumul greşit. Şi Dumnezeu m-a oprit, fapt pentru care întotdeauna Îi mulţumesc. Părintele Arhimandrit H... a fost aici la mănăstirea Sfânta Treime şi m-a întărit cu multe cuvinte folositoare şi chiar m-a onorat de a sluji împreună cu sfinţia sa.

El a luat „hotărârea" mea şi mi-a promis să mă ajute. Eu adesea îi povăţuiesc pe unii fraţi, iar acum a venit şi rândul meu să respect povaţa: „Este mare lucru să nu te întristezi când eşti năpăstuit, dar din adâncul sufletului să mulţumeşti lui Dumnezeu nu numai când eşti în bunăstare, ci şi atunci când eşti nefericit".

Nimic n-ar trebui să tulbure liniştea sufletului, dar, totuşi, când eşti năpăstuit, suferi.

Dar ce poate fi mai mulţumitor decât să-ţi duci jugul cu drag, fără a cârti?

Nu este nimic mai milostiv decât să uiţi toate supărările ce ţi s-au pricinuit. Cu această cugetare mă întăresc şi îmi spun: „Rabdă, păcătosule, suferă, şi în supărare laudă-L pe Dumnezeu". Căci fără trudă, nu primeşti odihnă, fără luptă, nu câştigi. Iar învingătorului, spune Domnul Hristos, îi va fi dat să guste din pomul vieţii, ce se află în mijlocul Raiului lui Dumnezeu. „Cel ce va birui va moşteni acestea şi-i voi fi lui Dumnezeu şi el Îmi va fi Mie fiu" (Apocalipsa 21, 7).

Aşadar, dragă frate, să-ţi ajute Dumnezeu să învingi, iar pe mine, învinsul păcătos, te rog să mă pomeneşti în rugăciunile dumitale.

Rămân în nădejdea dragostei şi strădaniei cuvioşiei tale, eu, nevrednicul ieromonah Ilarion al Sarovului. Mă închin cu metanie în faţa domniei tale.

După tristeţe urmează bucurie, iar vinovăţia atrage asupra sa pedeapsă.

***

16 noiembrie 1837

Preacinstite şi preacuvioase părinte ieromonah A...,
Iubite frate întru Hristos, binecuvântează!

De mult timp am dorit să-ţi scriu, dar am amânat din cauza unor obstacole.

Dar astăzi am primit scrisoarea dumitale şi iată, îţi răspund.

Sfânta Biserică suferă pentru mari păcate, fiind pedepsiţi în mod evident cei păcătoşi.

Sfânta Taină a Spovedaniei este tainică. Noi ne căim pentru păcatele noastre lui Dumnezeu înaintea părintelui duhovnic, căruia îi este dată puterea de a lega şi a dezlega pe păcătos.

Dar bine este să fii fiul unui duhovnic iscusit şi înţelept, nu al unuia care se ţine de „Molitfelnic" ca orbul de cârjă. Aşa că, dragă frate, nu deznădăjdui în căderea şi tristeţea în care te afli şi nu te mâhni, că duşmanul, deşi te-a rănit mult, nu ţi-a tăiat capul. Nu deznădăjdui, frate, slujeşte, şi cu binecuvântare îndeplineşte-ţi funcţia ce ţi-a fost încredinţată. Fii sârguincios şi sever, în acelaşi timp fii şi milos şi blând.

De timpuriu ai ajuns în funcţie de conducere, unde trebuie să ai inimă de diamant ca să rezişti. Dar nu singur ţi-ai ales-o, ci de Însuşi Dumnezeu şi de superiorii dumitale ai fost căutat şi numit. Eu îţi voi spune să nu fii trist, dar străduieşte-te să-ţi ispăşeşti păcatele, nu să le înmulţeşti. Şi după îndrumarea duhovnicului, slujeşte cu smerenie şi îţi va fi spre mântuire. Să ceri, dacă se poate, superiorilor dumitale să te elibereze din funcţia de conducere, din cauza neputinţei. Că este mai uşor să fii condus decât să conduci. Dar, precum păcatele mici întind calea spre păcate mari, întăreşte-te, teme-te, deşteaptă-te,

ca duşmanul neamului omenesc să nu te doboare în groapa pe care el deja o sapă.

Fii cu luare aminte la faptele dumitale şi cu ajutorul lui Dumnezeu vei avea sorţi de izbândă.

Vă doresc sănătate, bunăstare şi să vă dea Dumnezeu ajutor, har şi multă milă.

Rămân în nădejdea dragostei şi străduniei dumitale că mă vei pomeni în rugăciunile cuvioşiei tale pe mine, păcătosul şi nevrednicul Ilarion al Sarovului.

Îmi închin trupul meu păcătos înaintea dumitale, dragă frate întru Hristos

***

21 februarie 1838,
Sarov

Preacinstite şi preacuvioase M.,
Părinte D.,

Îţi mulţumesc din suflet, dragă frate, pentru scrisoarea dumitale, despre care am vorbit şi cu stareţul Alexandru.

Ne-am bucurat că eşti sănătos, dar ne-a uimit şi profund ne-am întristat când am aflat cu câtă neplăcere ai primit confirmarea nevinovăţiei dumitale. Dar Proorocul scrie: „Această lucrare m-a ponegrit înaintea Domnului". Însă este, de asemenea, scris: „Preaînţeleptului îi este indiferent chiar dacă este străjuit, deşi îl doare, dar în schimb pentru toate va fi răsplătit de Bunul Dumnezeu".

De aceea îţi doresc, frate, să ai binecuvântarea Domnului în toate faptele bune. Iar postul ce începe să-ţi fie spre mântuirea sufletului, să-l sfârşeşti sănătos, ca să te poţi închina cu râvnă Domnului Hristos în ziua Învierii.

Rămân duhovnicul dumitale, acelaşi Ilarion al Sarovului.

Ne închinăm împreună cu stareţul Alexandru şi te rugăm să ne pomeneşti în rugăciunile dumitale.

„Să începem nevicios postul, prin care dobândim mântuirea sufletului. Să lucrăm Domnului cu frică, să ne ungem capetele cu mir binefăcător şi să ne spălăm feţele cu apă curată." Amin.

Iartă-mă, frate, nu ne vom vedea curând.

***

30 iunie 1838

Dragă frate şi părinte D.,

Te felicit o dată cu mutarea domniei tale de la mănăstirea Sarov la mănăstirea Tolfev. Să te ajute Dumnezeu ca la noul loc să avansezi în cunoaşterea Domnului Hristos şi să te înnoieşti cu alte fapte mântuitoare. Să te întăreşti în credinţă şi să-I slujeşti lui Dumnezeu în cucernicie şi dreptate. Că este scris: „Înalţă-te, omule, şi înlocuieşte vechiul cu nou...". „Căci şi copacul răsădit este fragil şi cere apă, precum şi întăritura cere legătură". Apa simbolizează lacrimile. Dar cine nu le are, acela trebuie să ofteze cât mai des. Întăritura simbolizează bătrânii iscusiţi, iar legătura este cuvântul sfânt al lui Dumnezeu.

„Fericit bărbatul care în Legea Domnului va cugeta ziua şi noaptea. Mai bună este mie întotdeauna Legea buzelor tale decât miile de aur şi argint. Cercetaţi scrierile, că în ele este viaţa veşnică." Aceasta îţi doresc stăruitor.

Rămân cu nădejdea dragostei şi strădaniei rugăciunilor dumitale, ieromonahul Ilarion al Sarovului.

Mă închin dumitale eu, nevrednicul, și îți trimit binecuvântarea mea, iar pentru scrisoare îți mulțumesc respectuos.

„Părintele Dorotei scrie: «Că nici o virtute nu este mai presus decât virtutea smereniei». Precum nu poți construi o corabie fără cuie, tot așa nici fără de smerenie înțeleaptă nu poți să te mântuiești.

Sfântul Duh Se sălășluiește acolo unde este smerenie, înțelepciune, dragoste și blândețe, scrie Preacuviosul Macarie. Acestea și altele sunt Poruncile Domnului."

Iartă-mă, frate!

***

17 septembrie 1840, Sarov

Dragă frate, părinte D.,

Cred că ai primit scrisoarea mea în care te-am înștiințat despre starețul Alexandru. Iar acum îți spun că, după multă suferință din cauza unei boli, el a murit în noaptea de 5 august, mutându-se din biserica luptătoare în cea triumfătoare, unde va sălășlui veșnic cu Domnul Hristos. După el a plecat la cele veșnice, pe data de 16 august, părintele Ilarie.

Dumnezeu să-i ierte!

Veșnica lor pomenire. Și odihnă împreună cu toți sfinții. Iar nouă, frate, să ne dăruiască Dumnezeu zile îndelungate ca să-I slujim cu evlavie.

Îți voi fi mereu recunoscător pentru Sfintele icoane ce mi le-ai trimis.

Dragă frate, și în continuare rămân cu nădejdea dragostei și strădaniei rugăciunilor dumitale, eu, nevrednicul călugăr Ilarion al Sarovului.

Mă închin în fața dumitale cu umilință și smerenie.

Din învățăturile părintelui duhovnicesc Ilarion

Despre rugăciune

Cea dintâi şi începutul tuturor virtuţilor e rugăciunea, despre care Apostolul a zis: *Neîncetat vă rugaţi* (1 Tes. 5, 17). Adică cheamă totdeauna Numele lui Dumnezeu, fie că vorbeşti, că şezi, că umbli, că lucrezi, că mănânci sau faci orice altceva. În orice vreme şi în orice loc se cuvine să chemi Numele lui Dumnezeu; că întru acest chip ispita vrăjmaşului este nimicită, scrie Hrisostom. „Bate pe vrăjmaşi", zice Ioan al Scării, „cu Numele lui Hristos", că nu vei găsi altă armă mai tare în cer sau pe pământ.

Rugăciunea e alungarea întristării şi deznădejdii, înflorirea blândeţii şi nemânierii, arătarea bucuriei şi mulţumirii, dobândirea şi înmulţirea a nenumărate bunătăţi.

Nădăjduiesc să sporeşti în virtuţi şi aceasta se va întâmpla mai ales de vei trăi cu luare-aminte şi nu vei lăsa Rugăciunea lui Iisus. Că aceasta este cea dintâi şi începutul tuturor virtuţilor. Nimic nu te păzeşte aşa de mult de intrarea vicleanului demon decât rugăciunea (rugăciunea minţii) şi fierbintea rugăciune stăruitoare.

Lumina casei vine de la făclia aprinsă, dar lumina minţii este rugăciunea. Orice ispită sau tulburare de la vrăjmaşul e mistuită de rugăciune. Din rugăciune se naşte frica lui Dumnezeu, şi ea, potrivit Scripturii, *este începutul înţelepciunii* (Pilde 9, 10). Având această frică, Proorocul a strigat: *Mai înainte am văzut pe Domnul* (cu ochii minţii) *înaintea mea pururea, căci de-a dreapta mea este, ca să nu mă clatin* (Ps. 15, 8). Apoi, spunând folosul din aceasta, zice în chip de laudă: *Fericit bărbatul care se*

teme de Domnul, întru poruncile Lui va voi foarte (Ps. 111, 1); *mântuirea Lui este aproape de cei ce se tem de Dânsul* (Ps. 84, 10). Frica Domnului este tatăl luării aminte (la rugăciunea minții în inimă, iar luarea aminte este maica odihnei lăuntrice). Cei ce iau aminte la mântuirea lor (adică lucrătorii rugăciunii) nu iau aminte la lipsurile aproapelui. Aceştia sunt cei ce sporesc.

Cât despre tăcere s-a spus: „O, tăcere, carul ce duce la ceruri!". Începutul curățirii sufletului este tăcerea întru Domnul (lucrarea cu mintea a Rugăciunii lui Iisus). Urechile celui tăcut (adică ale celui ce se roagă cu mintea) aud lucruri minunate.

Despre osândirea de sine

Învață osândirea de sine, adică să te învinovățeşti în cugetul tău pe tine, iar nu pe alții, şi să te numeşti singur nevrednic, delăsător, leneş şi fără purtare de grijă.

Cel ce are osândire de sine are odihnă, scrie Avva Dorotei, şi niciodată nu se tulbură, dacă unuia ca acesta i se întâmplă vreo boală, batjocuri, prigoane şi orice alte necazuri de acest fel, el le pune pe seama păcatelor sale şi mulțumeşte lui Dumnezeu. Dacă unul ca aceste e pedepsit ori mustrat de mai marele său, el primeşte totul ca pe ceva ce îi este spre bine şi socoteşte totul ca fiind de la Dumnezeu.

Mândria ajunge a se sălăşlui în om atunci când încă nu se cunoaşte pe sine desăvârşit; deci cunoaşte-te şi fugi cât poți de mândrie şi de slava deşartă ca de o mare vătămare sufletească. Însă nu le poți goni de la tine cu nimic altceva decât cu neîncetată osândire de sine şi cu înjosirea de sine.

Despre cunoaşterea de sine

Cunoaşterea de sine înseamnă a te socoti nevrednic de orice sarcini mai înalte. A te cunoaşte înseamnă a te socoti adormit, delăsător, leneş, neputincios şi aşa mai departe; aceasta înseamnă să nu iei aminte la păcatele altora, ci să te uiţi la ale tale şi pururea să te căieşti pentru ele, adică să ai dreaptă socoteală în privinţa ta şi să te judeci pe tine, afară de cele ce ţin de datoria ta. *Pe voi înşivă, ispitiţi, de sunteţi întru credinţă*, scrie Apostolul.

Despre blândeţe

Despre cereştile virtuţi ale blândeţii şi smereniei, Domnul Însuşi ne învaţă zicând: *Învăţaţi de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima şi veţi afla odihnă sufletelor voastre* (Matei 11, 29). Nu de la îngeri vă învăţaţi, nici de la oameni, ci de la Mine, zice El, adică de la Înţelepciunea cea mai înaltă.

Blândeţea din afară se arată astfel: umbletul să vă fie blând, blândă şi şederea, blânde privirile, blânde şi cuvintele; să aveţi toate acestea, căci prin ele se arată creştinul. Veşmântul omului, râsul şi umbletul lui vorbesc despre el.

Blândeţea sufletului, după omul cel lăuntric, este înfrânarea mâniei, îmblânzirea iuţimii şi a nu căuta răzbunare când îl supără cineva, chiar dacă are putinţă, şi să primească batjocurile fără a batjocori la rândul său.

Blândețea înseamnă a nu vătăma pe cineva nici cu cuvântul, nici cu fapta, nici cu porunca, ci a câștiga inima fiecăruia prin puterea ta, după cuvântul Domnului: *Îmi îndrept privirea Mea spre cei smeriți, cu duhul umilit și care tremură la cuvântul meu* (Isaia 66, 2). Iar cuvântul proorocesc zice: *Îndrepta-va Domnul pre cei blânzi la judecată, învăța-va pre cei blânzi căile Sale* (Ps. 24, 10).

Că binevoiește Domnul întru norodul Său și va înălța pre cei blânzi întru mântuire (Ps. 149, 4). *Dar cei blânzi vor moșteni pământul și se vor desfăta întru mulțimea păcii* (Ps. 36, 11).

Iar despre omul ce primește odihnă și pace prin blândețe, scrie Hrisostom: „Nu e nimic mai tare ca blândețea, nimic mai puternic; ea ține sufletul nostru întru necontenită liniște și se străduiește a-l duce spre un liman, și ne este pricină a toată mulțumirea; și nimic nu poate da sufletului odihnă și mai mare liniște ca blândețea și smerenia. Ea îi este mai de cinste decât toate cununile celui ce a dobândit aceste virtuți; este mai de folos decât orice dregătorie și slavă.

Sufletul drept - zice Sfântul Ioan Scărarul - este împreună locuitor cu smerenia, iar sufletul cel rău este robit vicleniei. Sufletele blânzilor sunt pline de cunoștință, dar înțelegerea unui suflet plin de mânie e acoperită de bezna necunoștinței.

Sufletul blând primește vorbele înțelepciunii: *Că mulți oameni mari și slăviți sunt, dar tainele se descopăr celor smeriți. Că mare este puterea Domnului*... (Sirah 3, 19).

Cel ce urăște pe cei ce îl mâhnesc urăște blândețea, iar cel ce fuge de cei ce îl mâhnesc fuge și de odihna ce este în Hristos, după cuvântul Avvei Dorotei.

Dumnezeu Se odihnește în inimile blânde, dar sufletul neliniștit este sălaș diavolului. Sufletul blând este scaunul sărăciei cu duhul, iar mintea mânioasă este roaba vicleniei.

Despre smerenie

Străduieşte-te mai presus de toate a dobândi smerenia. Smerenia înseamnă să-şi cunoască omul cu adevărat nimicnicia sa şi să se disprețuiască pe sine. Cel ce, cunoscându-şi neputința, păcătoşenia şi nevrednicia, nu se înalță nicidecum cu cugetul, ci se socoteşte a fi mai rău decât toți, a fi cel mai păcătos, cel mai de pe urmă dintre toți şi dedesubtul tuturor, acela este smerit.

Cel smerit, de are vreo virtute, nu o pune pe seama puterii sale, ci în seama ajutorului lui Dumnezeu, după cuvântul lui Iisus Hristos, Care a zis: *Aşa şi voi, când veți face toate cele ce s-au poruncit vouă, ziceți că robi netrebnici suntem* (Luca 17, 10). *Fără Mine*, zice Domnul, *nu puteți face nimic* (Ioan 15, 5).

Smerenia înseamnă a te cunoaşte pe tine ca fiind nimic. Cel mai bun ajutor pentru ocolirea ispitelor este blândețea şi sărăcia cu duhul şi necontenita priveghere a minții.

Mare este înălțimea smereniei, după cuvântul Sfântului Macarie, şi mare e înălțarea şi cinstirea sărăciei cu duhul. Nu este altul mai înalt decât omul smerit, nici vreun altul nu e slăvit decât cel sărac întru viața cea veşnică, decât cea a smereniei, după cum mărturiseşte Adevărul.

Unde nu este lumină, totul e acoperit de întuneric; iar unde nu este smerenie, toate lucrurile noastre sunt urâciune înaintea lui Dumnezeu, zice Sfântul Ioan al Scării.

Dumnezeu Se bucură întru cel smerit, iar de cel mândru Se îndepărtează; unde este smerenie, străluceşte slava lui Dumnezeu.

Mândria este vrăjmaşa lui Hristos, iar smerenia este plăcută Lui, după cum spune Sfântul Dimitrie al Rostovului.

Chiar de va fi săvârşit cineva nenumărate fapte bune şi va fi împlinit toate virtuţile, dacă are părere de sine, este cel mai sărac şi mai nenorocit dintre toţi, cum zice Hrisostom.

Adevărata bogăţie a omului în viaţa aceasta, după Sfântul Ambrozie, este smerenia, nu înălţarea.

Nimic nu zdrobeşte aşa de tare inima şi nu smereşte sufletul decât a te însingura în cugetul tău şi a rămâne tăcut faţă de oricine. Smerenia este temelia creştinătăţii.

De vei începe a te păzi cu grijă după povaţa aceasta, pizmaşul diavol nu va suferi şi fie va ridica împotriva ta o încercare de la cea mai mare ispită, spre a-ţi pune la încercare smerenia şi tăria, fie va întrarma împotriva ta pe cei făţarnici şi care vieţuiesc întru delăsare; şi ei vor începe a te învinovăţi, a te batjocori, şi poate chiar a te lovi, a te dispreţui şi a te urî, pricinuindu-ţi multe supărări. Ci întru aceasta lipeşte-te şi mai mult de tăcere şi de smerenie. Ţine neîncetat rugăciunea către Domnul Iisus pe buzele tale şi în adâncul inimii tale, ca să nu cârteşti împotriva lor, nici să te mântuieşti câtuşi de puţin. Primeşte toate cu mulţumire, cugetând întru sine: „Cum pot eu, ticălosul, să mă mânii pe fratele meu pentru nimic?". Şi, în acelaşi timp, adu-ţi aminte neîncetat de păcatele tale, că şi tu, chiar de nu ai lovit pe aproapele, atunci l-ai osândit sau l-ai vorbit de rău, l-ai batjocorit şi l-ai vătămat cu defăimare, şi supărare făcând aproapelui tău, te-ai ridicat împotriva Mântuitorului Hristos şi L-ai rănit.

Așadar, să te recunoști din tot sufletul a fi vrednic de a suferi și mai mult decât înduri acum. Adu-ți aminte cuvintele spuse de Mântuitorul Hristos despre facerea de bine către aproapele tău, cuvinte ce sunt adevărate și pentru orice cuvânt de ocară sau faptă vătămătoare împotriva aproapelui: „Orice faci aproapelui tău, zice El, Mie îmi faci". Adu-ți aminte și de suferințele Lui cele până la moarte, de nespusa Lui bunătate și de dragostea Lui către noi, dragoste ce îndură nedreptățile noastre și socotește cât de ușor îți este să rabzi pentru El micile supărări, și aceasta cu neîndoielnicul Lui ajutor, dacă îl dorești cu adevărat.

De vei cugeta cu dreptate întru acest chip și cu dragoste vei îndura ispitele, vei dobândi curând ajutor și mângâiere de la Mântuitorul Hristos.

Despre ascultare

Străduiește-te a trece prin sfânta ascultare cu sârguință, fără să te plângi, lepădând voia. Străduiește-te a-ți împlini îndatoririle cu băgare de seamă și cu dreaptă socoteală, ca și cum ți-ar fi rânduite de Însuși Domnul, având pe egumen ca pe Însuși Dumnezeu, iar pe frați, ca pe îngerii lui Dumnezeu. Cel ce se supune capului, adică egumenului, se aseamănă îngerilor, iar cel ce se împotrivește acestora face loc diavolului în inima sa. Doamne miluiește! Înfricoșat este cuvântul acesta scris de Sfântul Efrem Sirul.

Mântuitorul Hristos ne-a dat pildă pe Sine Însuși. El S-a smerit pe Sine și a fost ascultător până la moarte. Ocărându-se, împotrivă nu a ocărât; pătimind, nu a

îngrozit. Dar cel ce răspunde înapoi este sabie cu două ascuţişuri, cu unul se taie pe sine şi cu celălalt pe aproapele său.

Fii binevoitor şi cu dragoste caldă către toţi fraţii. Să ai inima, ochii şi chipul voioase, pline de duhovnicească cinstire; lipeşte-ţi cu tărie sufletul de întreaga frăţie şi slujeşte tuturor cu inimă deschisă, fără nici o făţărnicie. Nu îţi îngădui să gândeşti că pentru aceasta vei primi vreo laudă de la cineva; ci închipuieşte-ţi că slujeşti lui Dumnezeu şi Îngerilor Săi, de a căror slujire eşti cu totul nevrednic. Dar slavă lui Dumnezeu că te-a învrednicit Domnul de această slujire!

Veghează cu luare-aminte ca nu cumva să se ridice împotriva ta gândul mândriei şi al slavei deşarte, cum că slujind fraţilor faci totul cât se poate de bine. Caută cât poţi să nu îngădui să lucreze în tine nefolositorul, răul şi de suflet pierzătorul gând al slavei omului, încât uneori nici nu bagi de seamă cum gândurile acestea ale tale se trufesc şi-ţi gătesc căderea.

Fă întotdeauna ceea ce ţi se porunceşte să faci sau ceea ce ai primit blagoslovenie să faci de obicei sau ceea ce ţi se cere; dar îndeobşte să nu cutezi a face nimic de la sine, orice ar fi. La lucrul de mână ori la ascultare păstrează cât poţi pe buze, în minte şi în gând rugăciunea şi preascumpa şi de suflet mântuitoarea tăcere. Tot aşa, străduieşte-te să iei aminte la tine, să rămâi priveghind cu băgare de seamă la sufletul şi simţirile tale, oricare ar fi lucrul mâinii sau ascultarea cu care te îndeletniceşti. De se întâmplă a fi cu tine un altul la aceeaşi ascultare, fă-i metanie cu smerenie şi zi rugăciunea în şoaptă. După ce ai luat blagoslovenie, lucrează cum s-a arătat mai sus, cu rugăciune, cu dragoste, cu sârguinţă şi deplină trezvie.

Lucrează nu ca înaintea oamenilor, ci desăvârşit, ca înainte lui Dumnezeu şi a îngerilor Săi; că nu pentru

oameni lucrezi, ci pentru Însuși Dumnezeu te nevoiești. Ține minte că tot cel ce face lucrul lui Dumnezeu fără de grijă este blestemat și vrea să placă oamenilor; ferește-te dar, pe cât îți este cu putință, de lipsa de grijă și de a vrea să placi oamenilor.

Despre cugetul curat

Să ai cugetul curat și deschis, cum zice Apostolul: *Și întru aceasta și eu mă străduiesc să am totdeauna înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor un cuget neîntinat* (Fapte 24, 16).

Căci încredințați suntem că avem un cuget bun, dorind ca întru toate cu cinste să trăim (Evr. 13, 18). Că așa cum este cu neputință să cadă ploaie fără nori, tot așa fără un cuget bun e cu neputință să fii plăcut Domnului. Pentru aceea, noi descoperim părintelui nostru nu numai ceea ce spunem, ci și ceea ce gândim; că ceea ce se arată lumină este, iar ce nu se arată este întuneric. Și va veni vremea când ne vom judeca nu după cartea cunoașterii și înțelegerii, ci după cartea cugetului.

Îmi pare că uneori este mai bine să cazi și să te ridici, decât să judeci pe aproapele; că cel ce a păcătuit este tras către înjosirea de sine și căință, pe când cel ce judecă pe cineva care a păcătuit se întărește întru amăgirea de sine și în mândrie. Pentru aceea, fiecare pe cât poate să se ferească a judeca.

Cercetează-te, frate, cu grijă pe tine și cugetul tău, de nu cumva ai vreun păcat, de nu într-un lucru, atunci în vreun altul, de nu întru ceva mare, atunci întru ceva mic; și nu cumva să fi greșit, de nu cu fapta, atunci cu cuvântul sau cu gândul.

Cât despre fratele tău cel păcătos, tu nu vezi gândurile lui, nici zdrobirea inimii sale, deci cum poţi să-l judeci? Cred că uneori este mai bine să cazi şi să te ridici decât să judeci pe aproapele; pentru că cel ce judecă pe cineva care a păcătuit se întăreşte întru amăgirea de sine şi în mândrie.

Când ai păcătuit în ceasurile zilei, trebuie să te mărturiseşti îndată dacă ai prilejul. După masa de seară să mergi la duhovnic, să te pleci lui ca lui Hristos Însuşi, arată-i starea sufletului tău în vremea zilei ce a trecut, ispitindu-te pentru toate cele cei ai făcut cu fapta, ori ai gândit rău, ori ai zis, ori ai fost îngăduitor cu tine împotriva cugetului, sau pentru lucrurile cu care te-ai mândrit şi ai căzut în slava deşartă, sau dacă ai supărat pe cineva ori tu te-ai supărat pe aproapele tău, sau ai pârât, sau ai judecat pe aproapele tău. Caută să afli şi să învinuieşti chiar şi cel mai subţire gând ce ţi-a vătămat curăţia cugetului. De nu poţi ţine minte totul, scrie pe hârtie ce trebuie să mărturiseşti.

După o asemenea mărturisire curată şi adevărată, primind dezlegare şi iertare ca de la Însuşi Dumnezeu şi sărutând icoana şi Crucea, fă metanie până la pământ înaintea părintelui tău duhovnicesc şi du-te în tăcere la chilie, dând mulţumire din inimă lui Dumnezeu, Care te-a învrednicit să te mărturiseşti şi să ai cugetul împăcat.

În lipsa duhovnicului, după trebuinţă, poţi mărturisi cele ce-ţi tulbură cugetul unui frate din mănăstire sau oricărui alt apropiat ce duce o viaţă întru frica lui Dumnezeu şi are înţelegere duhovnicească, putând să-i ceri rugăciunile şi blagoslovenia. Iar de nu ai pe unul ca acesta lângă tine, atunci mărturiseşte-te lui Dumnezeu întru auzul Îngerilor şi al Arhanghelilor, cu lacrimi, cu osândire de sine, mustrare şi mare căinţă din toată inima, loveşte-ţi pieptul şi de te mustră şi te învinovăţeşte cugetul tău întru ceva, pune-ţi vreun canon şi împlineşte-l până ce ai putinţă de a mărturisi totul părintelui tău duhovnicesc.

Către duhovnicul tău ori către povățuitorul tău, căruia trebuie să-i mărturisești faptele și gândurile tale, să ai dragoste, credință statornică și o asemenea cinstire, încât să nu-l judeci întru nimic, nici să te tulburi de îl va învinui ori îl va judeca cineva. Chiar de ți se va părea că păcătuiește, să nu te tulburi și nici să nu-ți slăbească credința în el; ci mustră-te pe tine cât poți, iar nu pe el, și spune-ți acestea: „Eu, păcătosul, am privit pe părintele meu cu ochi necurați și în necurăția mea îl judec și pentru aceasta nu văd curăția lui".

Deci osândindu-te astfel, roagă-te cu sârguință către Domnul Dumnezeu pentru îndreptarea lui. Și dacă într-adevăr s-a poticnit, cugetă astfel: Domnul Dumnezeu a îngăduit să vină ispita asupra lui; dar cum pot să-l judec eu, păcătosul, nevăzându-i nici faptele, nici pocăința? Pot eu oare să văd în sufletul lui? Chiar de a păcătuit, poate că de acum s-a și pocăit cu desăvârșire și a primit deplina curățire de la Dumnezeu. Să nu lași să-ți iasă din inimă și din minte cuvintele acestea: *Cine ești tu, ca să judeci pe sluga altuia? Pentru stăpânul său stă sau cade*... (Rom. 14, 4).

Despre tăcere

Tăcerea, după cuvântul Sfântului Arsenie, este rădăcina nepăcătuirii și deci este de mare trebuință începătorului să o dobândească.

Să nu vorbești neîntrebat. Vorbește puțin și încet și nu vorbi fără să fie nevoie.

Cel ce-și păzește buzele își păzește sufletul, dar cel ce e îndrăzneț cu buzele se necinstește.

Tăcerea adună, iar vorba multă risipeşte.

Cel înţelept ne învaţă zicând: *Fii grabnic la auzit, zăbavnic la grăit, zăbavnic la mânie* (Iacov 1, 19).

Cel tăcut este mare cu înţelegerea.

Despre voie

Să nu-ţi faci voia şi să nu născoceşti nimic după mintea ta, şi aşa te vei izbăvi de cârtire şi vei lepăda voia ta ca pe o haină de ruşine; că facerea voii este mai vătămătoare decât toate faptele rele.

Toţi cei ascultători s-au mântuit, dar cei ce şi-au făcut voia s-au vătămat şi mulţi au pierit.

Părăsirea rugăciunii este căderea celui ce se linişteşte; dar a ucenicului începător este încrederea în mintea sa.

Şi nu cunosc vreo altă cădere a călugărului, zice Avva Dorotei, decât încrederea în mintea sa.

Iar Petru Damaschin zice: „Despre lucrarea noastră monahicească să ştim aceasta: că orişiunde ne putem mântui de vom lepăda dorinţele noastre.

Despre iertare

Atunci când tu, om fiind, păcătuieşti în vreun fel, pocăieşte-te de aceasta înaintea lui Dumnezeu, şi de eşti mustrat de cineva, atunci fără a te dezvinovăţi, îndată cu metanie zicând: „Iartă-mă, am păcătuit, sunt vinovat".

Că bine este, învaţă Avva Dorotei, a răspunde la orice învinuire: „Iartă-mă!".

De te mustră cineva, te necăjeşte sau te ocărăşte în vreun fel, nu te mânia pe el, ci plecând, roagă-te pentru el

lui Dumnezeu aşa: Doamne, iartă-l; şi pune acea ocară pe seama diavolului, că diavolul este cel ce ne învaţă să ne ocărâm unii pe alţii.

Să nu minţi niciodată în nici un fel şi să nu ţii în inima ta nici un fel de rău fiindcă cel ce urăşte pe cei ce îl mâhnesc urăşte blândeţea, iar cel ce fuge de cei ce îl mâhnesc fuge şi de odihna ce este în Hristos: *Cel ce leapădă mustrarea îşi urgiseşte sufletul său, iar cel ce ia aminte la dojană dobândeşte înţelepciune* (Pilde 15, 32).

Despre răbdare

Încearcă cât poţi, că Dumnezeu te ajută să dobândeşti răbdare întru îndurarea lipsurilor şi necazurilor. Cere, bate, caută zi şi noapte, şi vei dobândi de la Mântuitorul Hristos ajutorul şi întărirea răbdării, de vei dori aceasta din toată inima şi din tot sufletul tău.

Trebuie să ajungem încercaţi şi întru îndelunga-răbdare, ca să îndurăm fără cârtire toate câte ni se întâmplă. Răbdare vom avea atunci când primim toate cele ce ni se întâmplă, atât cele veselitoare, cât şi cele mâhnicioase, fără deosebire, ca din mâna lui Dumnezeu.

Întru răbdarea voastră veţi dobândi sufletele voastre (Luca 21, 19). Îndură, robule al Domnului, şi vei dobândi sufletul tău, căruia i-ai pricinuit pierzare cu păcatele.

Întru răbdare este soborul tuturor virtuţilor prin care se mântuiesc sufletele noastre, cum zice Sfântul Efrem: „Cel ce dobândeşte răbdarea ajunge la toată virtutea; că acela în întristări se bucură, în necazuri este tare, în primejdii bucuros, gata de ascultare, plin de dragoste, dă laudă în supărări, este smerit în mustrări şi neclintit în nenorociri.

Cel ce a dobândit răbdarea a dobândit nădejdea, iar unul ca acesta e împodobit cu toate bunătăţile.

Cât despre celelalte virtuţi, precum credinţa, nădejdea şi dragostea, citeşte tu însuţi în sfintele cărţi şi ascultă poveţele prin care te vei înţelepţi şi bunătăţile cele veşnice vei moşteni, întru Iisus Hristos, Domnul nostru. Fie ca toţi să dobândim aceste lucruri cu ajutorul Lui şi cu Dumnezeiescul har. Amin.

Predica de la înmormântarea Cuviosului Ieromonah Ilarion

Nevoindu-se în viața monahală peste o jumătate de veac, a ajuns la sfârșitul vieții, la 12 noiembrie 1841, la vârsta de 70 de ani. Era cunoscut multora ca un bărbat cu viață din cele mai curate, care a povățuit și mângâiat pe cei întristați, și ca un călugăr cu vorbire caldă și iubitoare. Întreaga sa viață a fost afierosită nevoinței rugăciunii și dragostei față de alții, atât de mișcător oglindită în predica expusă mai jos, ținută de un fiu duhovnicesc la înmormântarea sa. Cu adevărat, cu duhul, el a fost unul dintre cei vechi!

„Și astfel, peregrin pe pământ, călătoria ți-ai săvârșit; trecut-ai marea ispitelor și necazurilor; și la liman ai ajuns! Dar ce fel de cete te înconjoară? Iată, părinte și povățuitor al nostru: de la apus și de la miazănoapte, de la mare și de la răsărit, venit-au ai tăi copii, nu ca să vadă sfârșitul tău, ci ca să audă de pe buzele tale pline de miere cuvintele vieții celei veșnice; dar tu dormi, cu ochii și buzele închise.

Scoală-te, scoală-te, blagoslovește! Vai, fără de suflare este... Părinte, unde-ți sunt făgăduințele făcute mereu tuturor? Nu sunt decât trei zile de când ai zis: «Iartă-mă, frate, rămas bun», și ai părăsit lumea.

Vai, ce schimbare! Vai, ce pierdere! Unde este părintele nostru? Unde este povățuitorul nostru? Ce am pierdut oare? Numai inima știe. Părinte, părinte! Deșteaptă-te, scoală-te! Bieții săraci cer de pomană: Dă lor! La poartă un închinător așteaptă mângâierea ta; un bolnav, abia mai răsuflând, așteaptă să-l cercetezi, să te rogi pentru el, să-l vindeci; cel căzut în ispită așteaptă întărire în necazul său; glasul clopotelor te cheamă la biserică, la cântare și rugăciune; fiii Bisericii te așteaptă acolo cu prinoase pentru Jertfa cea fără de sânge. Dar nu, cu adevărat; nici glasul clopotelor, nici al meu, nici al nostru, al tuturor, nu poate să te deștepte din somnul cel adânc. Odihnește-te până la glasul trâmbiței Arhanghelului!

Dumnezeule, Tu vezi întristarea noastră, Tu auzi suspinele inimilor noastre. Tu vezi râurile de lacrimi ce scaldă ochii noștri. Îndrăznim a zice Ție: unde vom găsi povățuitor și sfătuitor pentru mântuirea noastră? Unde vom dobândi mângâiere în întristări și primejdii? Iar dacă al Tău este cuvântul că Tu voiești ca toți să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină, și dacă mântuirea prin multă sfătuire se dobândește – atunci de ce l-ai luat pe înțeleptul povățuitor, călăuzitor și dascăl al mântuirii noastre?... Nu îndrăznim a spune mai mult. Dreptatea Ta este dreptate în veac, și cuvântul Tău este adevărul: «Pământ ești, frate, și în pământ te vei întoarce, la fel ca și noi».

Deci căzând la Tine, ne rugăm Ție, milostive Doamne. Arată mila Ta acestui rob al Tău care s-a dus de la noi; să nu intri cu el la judecată, că de te vei uita la fărădelegi, Doamne, cine va suferi, fie și o zi de ar fi trăit pe pământ? Ci primește-ne sub brațul preaînaltei tale ocrotiri, pe cei ce orfani am rămas de învățătura cuvântului și adevărului

Tău, şi să ne fii Tu Însuţi călăuză şi căpetenie pe calea mântuirii vieţii şi luminii!

Să dăm sărutarea cea mai de pe urmă neuitatului nostru părinte şi povăţuitor, să udăm ţărâna lui cu lacrimi şi să aducem rugăciuni pentru odihna sa în sânul lui Avraam.

Iar ţie, părinte al nostru, îţi dăm ultima noastră jalbă. De îţi va da Domnul îndrăznire înaintea scaunului slavei Sale, nu ne uita, aşa cum ai făgăduit, cercetând sufletele şi inimile noastre, cerând har de la Domnul nostru Iisus Hristos.

Să nu înceteze niciodată de pe buze şi din inimile noastre acest strigăt: «Veşnică pomenire!».

Iartă-ne! Pacea fie cu tine! Du-te în pace în lăcaşul cel ceresc gătit ţie de la întemeierea lumii. Amin".

Calităţile esenţiale ale firii părintelui Ilarion au fost blândeţea şi dragostea.

Oricine a venit la el să-i ceară, sfatul indiferent cât de păcătos ar fi fost, n-a fost nici certat şi nici pedepsit cu vreun canon greu de îndeplinit. Cuviosul părinte niciodată n-a însărcinat pe cineva cu vreo povară grea. Dimpotrivă, şi-a purtat cu drag crucea, trecând peste multe încercări. Dacă a şi vădit pe cineva, întotdeauna a făcut acest lucru într-un mod calm şi blând, povăţuindu-i cu smerenie şi dragoste; străduindu-se să le trezească conştiinţa şi să le arate drumul mântuirii.

Nici bogaţii, nici săracii, nici ţăranii, nici demnitarii n-au plecat de la el fără a primi sfaturi folositoare. Pentru toţi „curgea apă vie" din gura smeritului părinte duhovnic. Toţi simţeau puterea dragostei lui blânde. El se îngrijea mai ales de cei pe care-i vedea predispuşi la bine. De aceea, pe aceştia îi întărea cu sfaturile şi îndemnurile sale.

Întotdeauna le vorbea despre ispitele şi încercările ce le vor întâmpina pe parcursul vieţii lor şi le stimula dragostea lor pentru Dumnezeu, oferindu-le dragostea lui.

Cuviosul Ilarion le spunea fraţilor săi călugări că: „Chilia duhovnicească: smerenia – afirmarea, fundamentul; răbdarea – îngrădirea, pereţii; dragostea - acoperământul, acoperişul.

Ispitele sunt vremelnice, dar plata este veşnică.

Cu ce pe aproapele îl vei năpăstui, cu aceea singur vei pătimi.

Dacă vei vedea pe cineva păcătuind, să nu-l judeci, dar să te rogi pentru el Iubitorului de oameni, ca Dumnezeu să-l îndrepte, iar pe tine de păcatul căderii să te ferească.

Pe oricine consideră-l părintele şi binefăcătorul tău, iar tu supune-te tuturor.

Nu destăinui niciodată neputinţele fraţilor tăi, că aceasta Îl supără pe Dumnezeu.

Îndeletnicirea celui credincios trebuie să fie: rugăciunea, citirea şi ascultarea scrierilor dumnezeieşti, săvârşirea ascultării impuse.

Povara luptătorului este de scurtă durată, iar a călugărului – până când se duce la Dumnezeu.

Dacă ai ales să fii călugăr, rabdă-le pe toate cu bine. Odihna îţi va fi în ceruri! Unde ne vom duce şi la ce vom fi supuşi, Domnul ştie.

Du-te unde doreşti, trăieşte unde vrei, dar oriunde ai fi, crucea răbdării n-o azvârli.

Mereu să gândeşti că orice om din lume este mai bun decât tine. Căci acest gând poate săvârşi multe minuni, iar toate celelalte îţi vor veni de la Dumnezeu.

Consideră-te nedemn a fi în rândul fraţilor, ca să nu cazi în mândrie.

Părintele duhovnic folosea adesea cuvintele Sfântului Ioan Gură de Aur când dădea sfaturi celor ce trăiau în lume, spunându-le: „Milostenia are aripile puternice. Ea străbate văzduhul, zboară pe lângă lună, depăşeşte şi razele soarelui, se înalţă până la vârful ceresc, dar nu se opreşte acolo, ci trece pe lângă cetele îngereşti, soborul arhanghelilor şi toate puterile cereşti şi se opreşte înaintea altarului împărătesc".

Mare este însemnătatea cuviosului Ilarion în galaxia luminătorilor de la Valaam şi Sarov. Legătura sa cu egumenul Nazarie şi apropierea de Sfântul Serafim fac din el o figură cheie în înţelegerea felului cum se transmitea sfinţenia şi cum se suferă pentru ea, în deplina predanie monahală a „ţinerii Adevărului".

Cuviosul ieromonah Evghenie

În timpul stăreției egumenului Nifon a venit la mănăstirea Sarov, la o vârstă înaintată, ieromonahul Evghenie, care a devenit un slujitor stăruitor al mănăstirii.

Acest smerit și respectuos bătrân avea un mod de-a fi deosebit, era evlavios și foarte blând. De aceea, „novicii" care intrau în această mănăstire deprindeau de la el, cu o încredere deosebită, hărnicia, sârguința, rugăciunea și alte virtuți.

Sufletul său străpuns de evlavie atrăgea asupra sa atenția începătorilor de curând intrați în mănăstire. Prin comportamentul său, el îi impresiona pe frații săi întru Hristos, îndemnându-i să-i urmeze în neprihănire, în ascultare, în smerenie și în blândețe. Astfel i-a ajutat el pe cei care căutau mântuirea sufletelor lor să avanseze în viața lor duhovnicească. În consecință, el a fost ales duhovnic și multă vreme a făcut această ascultare spre folosul fraților obștii. Pentru că avea o înțelepciune smerită și preocupare sinceră pentru mântuirea aproapelui, el însuși cerea sfaturi înțelepte bătrânilor înduhovniciți și experimentați în viața lor călugărească, purtând o corespondență duhovnicească cu bărbați evlavioși, de la care primea scrisori povățuitoare:

1 martie 1815

Preacuvioase şi preacinstite părinte
ieromonah Evghenie,
Iubite frate şi prieten întru Hristos,

Nu te miraţi, iubite frate, că, ajungând la vârsta de 47 de ani, ai început să te simţi mai rău decât înainte.

Dumneata te îndrepţi, deja, spre al unsprezecelea an de când eşti în mănăstire, şi de acum mai des îţi vine în minte gândul morţii, ce stârneşte o oarecare frică şi spaimă, pentru că ai unele neputinţe sufleteşti. De aceea îţi spun sincer că nu îţi va fi frică şi teamă de moarte, dacă îţi vei tămădui aceste neputinţe sufleteşti cu pocăinţă, îndepărtându-vă de rău şi făcând numai bine. Căinţa, lacrimile, îndreptarea sunt roade ale pocăinţei cu smerenie, ce ne deschid nouă braţele Părintelui Ceresc. Iar Sângele Domnului Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, ne curăţă de orice păcat. Fără aceste roade ale pocăinţei nu vom putea tămădui neputinţele noastre sufleteşti, încredinţându-ne numai în ajutorul Preamilostivului Dumnezeu, Maicii Domnului şi tuturor sfinţilor.

Pe Dumnezeu Îl preamărim precum Proorocul, cerând milă şi judecată. Pe cât de nemărginită este mila lui Dumnezeu, pe atât de dreaptă îi este şi judecata. Pentru curăţarea păcatelor noastre, El a rânduit prin Botez Taina Sfintei pocăinţe. Cine o foloseşte cum se cuvine se mântuieşte: Iată mila! Iată judecata! Dumneata oare consideri neputinţe sufleteşti slăbiciunile zilnice ce le au chiar şi sfinţii sau altfel spus păcatele iertătoare, care nu ne lipsesc pe noi drept-credincioşii de bucuriile lui Dumnezeu? Dar şi acestea trebuie sincer spovedite lui Dumnezeu, înaintea părintelui duhovnic, pentru că suntem

datori să ne curăţăm şi să ne izbăvim şi de aceste păcate. Astfel, nu vom trăi cu frică şi cu spaima morţii.

Uneori putem fi cercetaţi doar de duhul puţinei credinţe sau de duhul necredinţei. Însă împotriva acestora vă sunt cunoscute armele: credinţa şi deznădejdea în Mântuitorul nostru, încununate cu rugăciune stăruitoare. Cu aceste arme vom putea lupta împotriva duhurilor rele. Şi aşa, Dumnezeul păcii va fi cu noi în veci.

Încredinţându-mă de statornicia bunăvoinţei şi dragostei cuvioşiei tale, îţi cer să mă pomeneşti în sfintele tale rugăciuni şi să ne dea Dumnezeu după marea Sa milă să avem întotdeauna pocăinţă sinceră şi roadele faptelor noastre Lui să i le dăruim.

Îţi doresc sănătate, mântuire şi spor în toate.

Cu respect deosebit şi nemăgulitor, rămân al dumitale frate întru Hristos şi bun prieten, smeritul rugător

Ieromonah Mihail,
Moscova,
Mănăstirea „Înălţării Domnului la cer" din
Novospask

***

7 martie 1816,
Mănăstirea Novopask

Dragă prietene şi frate întru Hristos!

Mă bucur sincer şi-I mulţumesc lui Dumnezeu că eşti sănătos şi mulţumit de toate şi că mama dumitale Taisia se mântuieşte întru Domnul. Desigur, corect ar fi să moară bătrânii mai întâi, dar adesea se întâmplă să vezi cum un preot bătrân îngroapă un tânăr.

Eu cred că mama dumitale ar fi dorit să fie înmormântată de dumneata, dar numai Dumnezeu ştie ce va fi cu fiecare dintre noi. Deci, să ne lăsăm întru totul în voia şi mila lui Dumnezeu.

Este îmbucurător faptul că eşti mulţumit de superiorii dumitale şi că nu îţi doreşti slavă şi nici nu te gândeşti la ea. Acest fapt este rar întâlnit în zilele noastre, ca şi „musca albă". Cât despre ştiinţe, nu fi mâhnit că nu ai avut posibilitatea să le studiezi. În cazul acesta, nu poţi decât să te instruieşti în toate din Sfânta Scriptură şi să izbuteşti în cucernicie, precum spune Sfântul Apostol Pavel (Evrei 13, 9): „Nu vă lăsaţi furaţi de învăţăturile cele de multe feluri, căci bine este să vă întăriţi prin har inima voastră, nu cu mâncăruri, de la care n-au avut nici un folos cei ce au umblat cu ele".

Nu ştiu de ce dumneata doreşti să te vezi cu mine, ca să discutăm despre Domnul?

Adevărat este că eu de acum sunt bătrân, slăbit, bolnăvicios şi nu prea pot, nici nu sunt dispus să călătoresc. Dar dumneata încă nu eşti într-o astfel de stare. De aceea, dacă doreşti şi ai vreo ocazie prielnică, poţi să vii să te închini Preasfântului Dimitrie, Preacuviosului Serghie şi Făcătorilor de minuni moscoviţi. Atunci, dacă vei dori şi voi fi viu, putem să ne vedem.

În anul 1812 am fost nu departe de dumneata, la Mănăstirea Peşterilor din Nijegorod. Dacă m-ai fi văzut atunci în ce stare jalnică eram! Mi se întâmplase o nenorocire. Într-o zi, la amiază, pe neaşteptate, am fost alungat fără să-mi iau cele necesare, fiind jefuit, mi-au dat foc la toate. Atunci, neavând unde să-mi plec capul şi nici cele necesare pentru a putea supravieţui, neştiind

care este sfârşitul încercării mele, fiind şi vreme de toamnă spre iarnă, am venit la mănăstirea din Nijegorod, unde am stat aproape două luni de pe data de 28 septembrie până pe 10 decembrie.

În altă ordine de idei, nu-mi este clar de ce îţi este ca o povară această ascultare de a fi duhovnicul fraţilor obştii şi de ce îţi tulbură liniştea sufletului. Numărul fiilor duhovniceşti se pare că nu este chiar aşa de mare, aproape o sută. Preoţii de mir au şi mai mulţi. Eu cred că deja ai căpătat şi o experienţă, fiind duhovnic de aproape zece ani. Şi deşi te-ai gândit şi gândeşti în continuare să renunţi, dar ai o temere faţă de părintele stareţ, totuşi, eu zic că şi faţă de fiii duhovniceşti, şi mai ales faţă de Dumnezeu, să ai temere, ca să nu-L superi pe El şi pe ei prin această faptă.

Deocamdată n-am să te văd personal, dar din dragostea ce o nutresc pentru dumneata consider necesar să îţi dau un sfat prietenesc: Dumnezeu te-a chemat la această ascultare în mod corect, prin stareţ şi fraţii obştii, cu binecuvântarea şi consimţământul episcopului, iar dumneata, din dragoste pentru Mântuitorul, Care zice: „Paşte oile Mele" (Ioan 21, 17), ai acceptat să fii duhovnic. Prin urmare, trebuie să îndeplineşti această funcţie până când mai ai putere şi să renunţi doar atunci când vei avea cea mai întemeiată şi binecuvântată pricină de a renunţa. Căci şi Sfântul Apostol Pavel spune în Epistola I Corinteni 7, 24: „Fiecare, fraţilor, în starea în care a fost chemat în aceea să rămână înaintea lui Dumnezeu". Iar în Apocalipsa 2, 10 scrie: „...Fii credincios până la moarte şi îţi voi da cununa vieţii". Însă dumneata susţii că trebuie să dobândeşti o mare sfinţenie şi înţelepciune ca să fii îndrumătorul altora şi spui că eşti cu multe neputinţe şi neajunsuri. Într-adevăr, aşa este,

funcția de preot și duhovnic cere aceste virtuți. Dar eu cred că atunci când ai acceptat să-I slujești lui Dumnezeu, ai acceptat să ai și râvnă de-a dobândi sfințenie și înțelepciune. Și, fără îndoială, acestea se pot dobândi de la Dumnezeu. Totul este cu putință celui credincios și rugător. Și, ca să săvârșești Sfânta Liturghie, trebuie să ai nu mai puțină sfințenie ca atunci când ești duhovnic, chiar și mai multă. Deoarece, uneori, după judecata Episcopului, preotul poate fi oprit de la săvârșirea Sfintei Liturghii, iar atribuțiunea de duhovnic este lăsată numai dacă respectivul preot este iscusit și demn pentru a fi duhovnic. Și, în caz contrar, uneori funcția de duhovnic este suspendată pentru cel care face abuz de puterea acesteia, iar săvârșirea Sfintei Liturghii îi este îngăduită. Dar dumneata susții că îți este greu și te simți împovărat. Adevărat, dar chiar și așa nu este ceva imposibil de săvârșit, mă pronunț în cazul dumitale. Nu uita că, pentru multă muncă și multă osteneală, mare este și plata, numai să râvnești să ai în fața fraților acea stare ce ar trebui să o ai înaintea lui Dumnezeu.

„Și la acestea, Domnul mi-a răspuns: «De te vei întoarce, Eu te voi aduce la starea cea dintâi și vei sta înaintea feței Mele; dacă tu vei deosebi lucrul cel de preț de cel fără de preț, vei fi ca gura mea...»" (Ieremia 15, 19).

Se știe că cel ce a întors pe păcătos de la rătăcirea căii lui își va mântui sufletul de la moarte și va acoperi mulțime de păcate (vezi Iacov 5, 20). Iată plata!

Spre ajutorul și vindecarea neputinței și epuizării puterilor dumitale îți va fi harul dumnezeiesc, sfaturile bătrânilor călugări experimentați și porunca fermă a episcopului dumitale de la care poți uneori, în caz de căderi îndoielnice, să ceri îndrumare fără să menționezi nume de persoane. Iar când, într-adevăr, nu îți va mai

permite sănătatea şi nu te vei simţi în putere să fii duhovnic, atunci caută pe altcineva să îţi ia locul şi respectivul să fie nu mai puţin, ci mult mai destoinic şi vrednic decât dumneata pentru această funcţie. Numai aşa, din dragoste pentru Dumnezeu şi aproapele, cu smerenie poţi renunţa la această funcţie. Iar succesorul dumitale să conducă mai bine turma lui Hristos şi dumneata să-ţi petreci ultimele zile în linişte şi rugăciune pentru mântuirea sufletului.

De fapt, să te lumineze Domnul Dumnezeu cu harul Său, ca să alegi ce îţi este de folos spre mântuire, iar eu nu pot să spun mai mult decât am spus şi nici să răspund la întrebări neclare şi nedeschise numai bazându-mă pe anumite presupuneri.

În semn de recunoştinţă şi dragoste, îţi trimit cartea „Letopiseţul anilor 1206 până la anul 1534". Te rog să primeşti acest dar cu aceeaşi dragoste cu care a fost oferit.

Îţi doresc să petreci postul de patruzeci de zile spre mântuirea sufletului şi te felicit pentru luminosul praznic ce se apropie – Învierea Domnului – care să îţi fie lumină şi bucurie întru veşnicie.

În sfârşit, dorindu-ţi fericire şi bucurie cerească şi având către persoana dumitale respect şi dragoste sinceră, îţi cer să mă pomeneşti în sfintele dumitale rugăciuni.

Cu dragoste frăţească mă aflu al dumitale, preacuvioase frate întru Domnul,

Smeritul rob şi rugător,
Ieromonahul Mihail



Cuviosul egumen Isaia

Cuviosul egumen Isaia s-a născut în familia unor negustori moscoviţi. El a intrat în mănăstirea Sarov în anul 1805, iar pe data de 6 septembrie 1812 a fost tuns călugăr. În anul 1815, pe 14 martie, a fost hirotonit ieromonah, iar în anul 1822 a fost numit vistiernicul mănăstirii, făcând această ascultare până în anul 1842, când prin decizia întregii obşti a fost ales stareţul mănăstirii Sarov în locul răposatului egumen Nifon.

În anul 1846, pe data de 15 august, a fost ridicat la rangul de egumen de către Prea Sfinţitul Nicolae, Episcop al Tambovului şi Şaţkului.

În anul 1850 i s-a oferit cârja de egumen şi crucea de merit.

Părintelui Isaia îi plăcea să discute întotdeauna despre sârguinţă, curăţie şi despre cerinţele vieţii călugăreşti, amintindu-le mereu despre regulamentul vieţii monahale. El le amintea adesea şi despre măreţia acestei vieţi, ce trebuie obţinută prin slujire şi ascultare. Cuviosul părinte îi îndruma să respecte de dumnezeieştile slujbe, urmând exemplul blândului şi înţeleptului părinte întâi-stătător Ioan, al evlaviosului stareţ Efrem şi smeritului stareţ Isaia. Mai mult decât atât, părintele Isaia iubea să le vorbească fraţilor săi despre viaţa sfinţilor apărători ai Bisericii: Sfântul Macarie, Sfântul Pahomie cel Mare, Sfântul Ioan Gură de Aur şi despre alţii, pe care-i numea stâlpii Bisericii Ortodoxe, şi adesea îi cita drept pildă de tărie şi statornicie în credinţă.

Fiind foarte modest, el întotdeauna mergea la pravila de chilie ce se săvârşea în comun.

Călugărul fără pravilă, spunea el, nu este călugăr, căci şi Sfinţii Părinţi au trăit în rugăciune continuă, în tăcere profundă şi postire aspră. Astfel s-au învrednicit ei de

harul dumnezeiesc, ce i-a întărit și sfințit în faptele lor. Iar pe noi să ne ajute Dumnezeu ca măcar această mică pravilă să o îndeplinim cu sârguință. Părintele stareț era un exemplu prin modul său de viață călugărească și marea râvnă ce o avea pentru slujirea Domnului. El nu a lipsit de la nici o slujbă religioasă până când n-a ajuns la capătul puterilor. El avea o sete nepotolită de a fi într-o relație apropiată și profundă cu Mântuitorul Hristos prin împărtășirea cu Sfintele Taine. Părintele mereu spunea: „Până când mai avem timp, trebuie să ne nevoim pentru ca să nu ne petrecem viața în zadar, ca la plecarea din această viață să moștenim Împărăția cerurilor, pe care n-o vom merita dacă nu vom fi asemenea copiilor nevinovați. Fără dragoste pentru Dumnezeu și pentru aproapele, nu ne va fi dat să vedem fața lui Dumnezeu. Trebuie să ne străduim întru totul să facem voia Domnului spre a dobândi mântuirea sufletului, care este mai de preț decât lumea întreagă.

Sărăcia și neagoniseala reprezintă averea ce-i este necesară călugărului. Toate bogățiile lumii nu valorează nimic înaintea fericirii veșnice, ce ne este făgăduită de Bunul Dumnezeu. Părintele Isaia întotdeauna îi îndemna pe frați să rabde fără a cârti toate necazurile și greutățile. El spunea că va aduce folos sufletesc rugăciunea neîntreruptă, îndelungatele privegheri, multele închinăciuni, poverile îndelungate și toate istovirile trupești și ostenelile sufletești. Trebuie să aveți unii față de alții dragoste nefățarnică, să faceți ascultare, să fiți răbdători și smeriți, căci numai câteva închinăciuni nu ne vor mântui. Călugărul nepăsător față de mântuirea lui este hulitor de Dumnezeu. Înfrânarea, ostenelile, părăsirea deșertăciunilor lumești, păstrarea în minte a gândului la Dumnezeu, șederea cu folos sufletesc în chilie, în stare de permanentă rugăciune, iată, acestea sunt podoabe călugărești.

Părintele egumen Isaia a murit în anul 1858, pe data de 16 aprilie, în noaptea dinaintea Sfintelor Paşti, la ora patru dimineaţa. Înainte de a se despărţi de lume, a fost împărtăşit cu Sfintele Taine de către soborul de preoţi slujitori.

Părintele Isaia a fost lucid până în ultimele clipe ale vieţii sale. El s-a stins din viaţă la vârsta de 73 de ani, după ce a trăit în mănăstirea Sarov 54 de ani, dintre care 16 ani a fost stareţ al acestei mănăstiri. Astfel, obştea a rămas fără bunul şi smeritul părinte Isaia. Sicriul lui a fost făcut din lemn de chiparos încă din anul 1850. El a fost înmormântat lângă stareţul Isaia, după altar, în partea stângă, în biserica Adormirea Maicii Domnului.

El însuşi a dorit să fie înmormântat în acel loc pentru că l-a respectat mult pe stareţul Isaia şi din dragoste pentru el i-a purtat şi numele, imitându-i şi viaţa.

Ei au trăit multă vreme nedespărţiţi, iar mai târziu le-au fost alăturate din nou trupurile, deşi neînsufleţite. Cât de înduioşătoare este o astfel de unitate de sfinţenie!

Părintele Isaia, cât a condus mănăstirea timp de 16 ani, a îmbunătăţit în mod considerabil acest aşezământ monahal.

El avea faţă de întreaga obşte o atitudine părintească, fiind tăcut din fire şi înzestrat cu un caracter ce-i scotea în evidenţă blândeţea şi delicateţea. Era uimitor de binevoitor şi îngăduitor faţă de toţi, evidenţiindu-se printr-o înţelepciune smerită, izvorâtă din dragoste pentru Dumnezeu şi aproapele, fapt pentru care era foarte mult îndrăgit şi respectat de către toţi fraţii obştii.

Biserica cu hramul „Maica Domnului – Izvor purtător de viaţă", a fost refăcută din nou în anul 1844, datorită strădaniei părintelui stareţ Isaia. În locul unei cupole nu prea mari au fost ridicate cinci cupole măreţe, înfrumuseţate cu cinci cruci aurite cu aur pur. Această

biserică de mărime imensă reprezintă o perioadă de mare preț pentru mănăstirea Sarov. Din laterale s-au adăugat coloane ce îi atribuie bisericii o vedere impunătoare. Biserica este superbă prin frumusețea ei exterioară și interioară. Cele patru coloane ce au existat înainte în interiorul bisericii au fost scoase, iar partea de sus a bisericii a fost făcută în formă de cupă, pe care s-a pictat Biserica Triumfătoare.

În exterior, biserica se evidențiază printr-o arhitectură superbă, iar interiorul – printr-o expresivitate deosebită a picturii.

În fața altarului, într-o adâncitură semicirculară este așezat iconostasul.

Partea de sus de deasupra bolții este făcută în formă de cupă a cărei pictură conține un fond stelar aurit și înfrumusețat într-un mod deosebit. După demolarea coloanelor de piatră, în locul celor două ce stăteau aproape de iconostas, în partea stranilor din dreapta și din stânga, au fost făcute două chivote gravate frumos, având aureole deasupra lor. Aceste chivote a căror gravură a fost aurită constituie frumusețea acestei biserici. În cele două chivote au fost fixate cele două icoane sfinte, ce au stat înainte pe stâlpi. În chivotul de după strana din dreapta a fost fixată icoana făcătoare de minuni cu chipul Maicii Domnului – Izvor purtător de viață, iar în chivotul din partea stranei din stânga – icoana cu chipul Adormirii Maicii Domnului. Lângă prima icoană a fost aranjat locul pentru egumen, iar lângă icoana a doua din partea stângă – locul pentru ieromonahul slujitor, care în timpul pravilei de dimineață și de seară rostește de acolo ecteniile.

Iconostasul a fost făcut într-un mod deosebit, iar cel vechi a fost dus în biserica bolniței.

Biserica este construită în așa fel încât naosul să fie destul de spațios atât pentru călugări, cât și pentru numărul mare de creștini rugători care vin la mănăstire.

Podeaua din altar şi până la mijlocul bisericii este din parchet de stejar, iar cealaltă jumătate este acoperită cu vopsea.

Bolţile şi cupolele bisericii se sprijină pe patru stâlpi imenşi, doi dintre aceştia fiind la intrarea în biserică, iar ceilalţi doi – în altar, după iconostas.

Biserica bolniţei cu hramul Preacuvioşilor Zosima şi Savatie, prin grija şi strădania egumenului Isaia, a fost extinsă cu ajutorul evlavioşilor binefăcători ai mănăstirii. La cea existentă, s-a ridicat în rând cu ea din partea de sud şi cea de nord, pridvoare unite cu biserica prin arcuri semicirculare ce formează vederea unei biserici ample şi mărețe. Bolţile sunt înfrumusețate cu o pictură pe zid. Iconostasul este cel adus din biserica „Maica Domnului – Izvor purtător de viață".

Pridvorul bisericii cu hramul Schimbarea la față a Mântuitorului din partea de sud-vest, din cauza unei stări avansate de deteriorare, a fost demolat, iar intrarea în această biserică a fost făcută din nou mai largă din partea de vest.

Trapeza a fost îmbunătățită şi extinsă. Din trapeză, printr-o arcă nou făcută, s-a deschis întreaga aşezare interioară a bisericii.

Iconostasul, de o arhitectură deosebită, a fost înfrumusețat cu o gravură aurită, fiind făcut în formă de cerc acoperit cu arcuri lucrate în gravură aurită, deasupra cărora a fost pictată imaginea Mântuitorului înconjurat de razele slăvitei Sale Schimbări la față.



Cuviosul egumen Serafim

Succesorul părintelui egumen Isaia, al unsprezecelea stareț al mănăstirii Sarov, egumenul Serafim, provenea dintr-o familie de țărani din gubernia Perm. În lume, el s-a numit Spiridon Andreev Pestrov. În mănăstirea Sarov a intrat în anul 1823, la vârsta de 19 ani, împreună cu tatăl său Andrei (în călugărie, Arsenie). Spiridon a fost tuns călugăr în anul 1835, pe data de 20 iunie, iar pe data de 29 septembrie, în același an, a fost hirotonit ierodiacon de către episcopul Tambovului Arsenie (ulterior, Mitropolit al Kievului), iar în anul 1844, pe data de 29 mai, a fost hirotonit ieromonah de către Prea Sfințitul Nicolae, Episcop al Tambovului.

În anul 1848 a fost numit vistiernicul mănăstirii, îndeplinind această ascultare până în anul 1858, când după moartea stareţului Isaia, la cererea întregii obști și cu aprobarea episcopului local a fost numit stareț al mănăstirii Sarov pe data de 17 mai 1858.

În anul 1849 i s-a oferit brâul, iar în anul 1858 i s-a oferit crucea de merit de bronz cu ocazia comemorării războiului din anii 1853-1856. În anul 1862 a fost distins cu crucea de merit din aur.

În anul 1867 a fost ridicat la rangul de egumen.

În luna noiembrie a anului 1873, conform deciziei Sfântului Sinod, a fost eliberat din funcția de stareț din cauza bolii și a bătrâneții.

El a murit la vârsta de 74 de ani, în anul 1878, pe data de 5 octombrie, și a fost înmormântat lângă părintele egumen Isaia, după altar, în partea stângă, în biserica Adormirea Maicii Domnului.

În decursul a paisprezece ani de conducere a mănăstirii Sarov de către părintele egumen Serafim, regulamentul monahal s-a respectat, ordinea şi starea interioară şi exterioară a bisericilor s-a menţinut conform regulilor stabilite de către predecesorii săi.

Fiind un păstrător riguros al ordinii şi tradiţiilor lăsate de stareţii acestei mănăstiri, părintele Serafim urmărea cu mare atenţie să fie respectate şi săvârşite toate slujbele religioase. Adesea, în cursul zilei, era văzut umblând prin mănăstire, cercetând chiliile călugărilor, sau în afara mănăstirii, acolo unde, fără binecuvântarea superiorilor mănăstirii, fraţilor călugări le era interzis să meargă.

El se manifesta ca un ucenic adevărat al părintelui egumen Nifon, imitându-l în ceea ce privea munca lui de îndrumător şi coordonator al fraţilor obştii, „pedepsindu-i" prin sancţiuni părinteşti, calculate şi blânde. Datorită acestei supravegheri stricte pentru a se respecta tradiţiile şi statutul disciplinar al mănăstirii, părintele Serafim a dobândit dragostea şi respectul ierarhilor Bisericii Rusiei şi a altor oameni evlavioşi, cu care avea o comunicare constantă prin scrisori povăţuitoare şi pline de dragoste frăţească.

Când părintele Serafim a fost numit stareţul mănăstirii Sarov, Prea Sfinţitul Arsenie (ulterior, Mitropolit al Kievului) îi scria:

15 septembrie 1858,
Varşovia

Înalt Preacuvioase părinte stareţ,
iubite frate întru Hristos,

Mă bucur şi vă felicit din suflet pentru noua numire a cuvioşiei voastre şi îl rog pe Dumnezeu să vă dea putere şi tărie ca să aveţi bună sporire în această fericită, dar nu uşoară sarcină. Mănăstirea Sarov este renumită, prin urmare şi responsabilitate de a o cârmui este destul de mare. Dar cu ajutorul lui Dumnezeu, cu grija şi strădania voastră, totul va decurge bine. Sfântul Apostol Pavel spunea că, celor care-L iubesc pe Dumnezeu, totul le sporeşte în bine, iar domniei voastre această dragoste nu-i lipseşte.

Cinstitorii de Dumnezeu, părinţii Nifon şi Isaia, văzându-vă acum în locul lor la cârma mănăstirii se bucură, fiindcă ei v-au iubit şi v-au pregătit pentru a le susţine tradiţiile monahale şi dorinţele lor de prosperare a mănăstirii.

Vă rog stăruitor să nu uitaţi a mă pomeni în rugăciunile cuvioşiei voastre pe mine, nevrednicul, că mult poate fi înlesnită rugăciunea cu dragostea celui drept. Şi eu am mare nevoie de rugăciune.

Cer binecuvântarea Domnului peste voi şi peste toată obştea.

Smeritul rob,
Arhiepiscopul Varşoviei,
Arsenie

În rândurile ce urmează redăm prin câteva scrisori ataşamentul şi respectul ce-l avea faţă de mănăstirea Sarov şi stareţul acesteia, Prea Sfinţitul Platon, Episcop de Kastroma.

21 aprilie 1864

Înalt prea cuvioase părinte stareţ,
iubite frate întru Hristos,
Hristos a Înviat!

Însuşi Dumnezeu să vă răsplătească pentru dragostea cuvioşiei voastre faţă de mine, nevrednicul. Bunăvoinţa cuvioşiei voastre faţă de mine, cu ocazia praznicului Învierii Domnului Hristos, este să mă ridice la tronul Celui Preaînalt şi să se reverse binecuvântarea lui Dumnezeu peste mine. Primiţi stăruitoarele mele felicitări cu ocazia preaîmbucurătorului praznic al praznicelor. Să vă dăruiască Domnul Cel Înviat cuvioşiei voastre şi întregii voastre obşti monahale acea bucurie cerească, ce nu poate fi luată de nimeni şi de nimic.

Rugaţi-vă, preacuvioşilor părinţi, urmând exemplul vitejilor cuvioşiei voastre predecesori, pentru lume şi pentru Sfânta Biserică, ca să le ocrotească Dumnezeu de flăcările iadului. Căci în ultima vreme iadul îşi ridică parcă toată puterea ca să vatăme mireasa lui Hristos – Sfânta Biserică. Rugaţi-vă şi pentru noi, arhiereii, ca să ne dea Dumnezeu înţelepciune să propovăduim drept cuvântul adevărului şi să slujim după voia Lui.

Mila lui Dumnezeu să stăruie cu prisosinţă peste sfânta mănăstire a Sarovului în veci, pentru rugăciunile pustnicilor ei, a celor care se odihnesc şi a celor care se nevoiesc.

Al dumitale frate binevoitor Platon,
Episcop de Kastroma

***

5 aprilie 1873

Înalt Preacuvioase părinte egumen,
iubite frate întru Hristos Domnul,

Nu am cuvinte ca să-mi exprim mulțumirea pentru grija și dragostea frățească a cuvioșiei voastre față de mine, nevrednicul. Vă rog în continuare să nu mă uitați în sfintele voastre rugăciuni, căci Dumnezeu vă va răsplăti cu mila și binefacerile Lui.

Acum nu numai asceții, sihaștrii, pustnicii sfintelor mănăstiri, dar și noi, cei rânduiți să fim păstori ai turmelor cuvântătoare, întâmpinăm diferite greutăți și obstacole în calea mântuirii.

Probabil că a venit vremea când trebuie să ne mântuim trecând prin și peste multe dureri trupești și sufletești. Vă rog, preacuvioase părinte, să nu neglijați obiceiurile și tradițiile mănăstirii Sarov, cercetați și biserica, și trapeza, după exemplul înaintașilor cuvioșiei voastre. Căci în aceasta constă fericirea și mulțumirea sufletească a viețuitorilor mănăstirii, mai ales acum, în aceste timpuri ispititoare.

În numele Domnului duceți această povară a stăreției spre binele sfintei mănăstiri și spre veșnica voastră mântuire.

Datorită rugăciunilor sfinților cuvioși părinți predecesori ai cuvioșiei voastre, mănăstirea Sarov nu va duce niciodată lipsă de părinți cuvioși și plini de spirit de sacrificiu.

Să dea Domnul ca mănăstirea Sarov să fie liman și adăpost mântuitor pentru căutătorii și dornicii de mănăstire.

Sfinți părinți, pomeniți-mă pe mine, păcătosul, și pe toți arhiereii ortodocși ai Rusiei în rugăciunile cuvioșiilor voastre.

Părinte egumen, să păstrați bunăvoința voastră față de mine, nevrednicul, și să nu mă uitați la rugăciune.

Nu avem putere - nici trupească, nici sufletească - pentru marea și dificila noastră slujire, fiindcă ea devine din ce în ce mai grea.

Binecuvântarea lui Dumnezeu să fie peste cucernicia voastră și peste întreaga obște monahală ce v-a fost încredințată.

Al vostru nevrednic frate Platon,
Episcop de Kastroma

Astfel de atitudine, cu adevărat creștinească, în duhul Bisericii Ortodoxe, aveau prelații ei, contribuind, o dată cu trecerea timpului, tot mai mult și mai mult la buna rânduială a mănăstirii Sarov și la înfrumusețarea sfintelor biserici ale lui Dumnezeu.

În timpul părintelui egumen Serafim, cu ajutorul binefăcătorilor creștini, au fost înfrumusețate sfintele icoane de pe iconostasul bisericii „Maica Domnului – Izvor purtător de viață”, fiind îmbrăcate în aur argintat și împodobite cu pietre scumpe.

Prin grija și strădania părintelui stareț Serafim, s-a întemeiat o gospodărie forestieră a mănăstirii. Această gospodărie, necesară și utilă pentru treburile mănăstirești și pentru întreținerea obștii, a fost dotată pentru totdeauna cu o comoară alcătuită din donații forestiere ce i-au revenit mănăstirii prin moștenire de la întâistătătorul ei, Ieroschimonahul Ioan, ca un dar împărătesc oferit de monarhii Rusiei.

Această gospodărie forestieră cu care a fost dotată mănăstirea a rămas ca un fapt memorabil ce aparține strădaniei stareţului Serafim.

Despre starea mănăstirii Sarov din timpul stăreției Cuviosului egumen Iosif

Nu numai cei despre care am amintit aici, şi anume: Ioan, Dimitrie, Efrem, Pahomie, Isaia, Ioachim, Nifon, Nazarie, Ilarion, au luminat mănăstirea Sarov, dar şi alții, ca Marcu, Dorotei, Serafim, Alexandru, şi-au petrecut toată viața lor în rugăciune continuă, străduindu-se să-L poarte pe Dumnezeu în inimă şi în gând prin rugăciunea „Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă pe mine, păcătosul".

Părintele Serafim spunea: „Întru rugăciunea minții să-ți fie atenția şi învățătura". „Mergând, lucrând, stând, intrând şi ieşind din biserică, această rugăciune să fie mereu pe buze şi în inima ta. Cu ea vei găsi liniştea, vei căpăta curăția sufletească şi trupească, şi Duhul Sfânt Se va sălăşlui în tine, Cel ce este izvorul tuturor bucuriilor, iar viața ta se va îndrepta către sfințenie şi în toate faptele tale va stărui curăția şi evlavia."

O altă povață sistematică a părintelui Serafim era: „Pentru bucuria veşniciei fiți înțelepți; păstrați-vă fecioria, căci cine îşi păstrează fecioria din dragoste pentru Hristos va fi cinstită ca îngerii şi va fi mireasa lui Hristos. Domnul Hristos îi va fi Mirele, Cel Care o va duce la Altarul Ceresc. Fiecare suflet omenesc este ca o fecioară, iar sufletul ce stăruie în păcate este ca o «văduvă» tristă ce se tânguieşte din cauza lipsei de plăceri trupeşti".

Nu este cu putință să istorisim despre toți cei care s-au nevoit în mănăstirea Sarov, pentru că mulți cuvioși au rămas necunoscuți, fiind ascunși de ochii lumii, rugându-se în taină pentru mântuirea sufletelor lor și ale aproapelui. Mulți dintre aceștia au trăit în pustia Sarovului, arzând cu o iubire desăvârșită pentru Dumnezeu, nevoindu-se cu post aspru și privegheri de noapte; cu rugăciune continuă au reușit să învingă ispitele din partea lumii, a trupului și a diavolului, înălțându-se sufletește și trupește către cele cerești. Pentru astfel de fapte mântuitoare s-au depărtat ei de cele lumești, ascunzându-și cu smerenie virtuțile lor și chiar prefăcându-se uneori a fi nebuni, dorind mai bine să moară decât să renunțe la rugăciunea lor tainică, fie doar și pentru câteva clipe.

Cei care veneau la mănăstire, neînțelegând modul lor de viață și neprimind uneori răspuns la întrebări, din mândria lor lumească îi judecau pe viețuitorii mănăstirii ca fiind nerespectuoși și neprimitori, neștiind de fapt că ei trăiesc de acum ca în ceruri și toată viața lor este o jertfă continuă adusă lui Hristos.

De la întemeierea mănăstirii Sarov, timp de 170 de ani, s-au perindat la cârma ei unsprezece stareți, iar părintele egumen Iosif a fost al doisprezecelea. El provenea dintr-o familie de negustori din orașul Pronsk, gubernia (județul) Reazan. În lume s-a numit Ioan Petrov Șamilin. La mănăstirea Sarov a venit în anul 1842, iar în anul 1850, pe data de 22 octombrie, a fost tuns călugăr. Ierodiacon a fost hirotonit pe data de 15 august 1854 de către Prea Sfințitul Nicolae, Episcop al Tambovului (ulterior Mitropolit al Moscovei).

Din anul 1848 până în anul 1869, părintele Iosif a făcut ascultare ca „veșmântar“ și s-a ocupat de pomelnicele și sinaxarul mănăstirii. În luna noiembrie

1872, după retragerea părintelui egumen Serafim din funcția de stareț, conform statutului monahal ce prevedea ca starețul mănăstirii să fie neapărat călugărit în această mănăstire, obștea l-a ales stareț pe părintele Iosif pentru că el era un iscusit și vrednic îndrumător care îndeplinea toate condițiile statutului mănăstirii, de altfel ca și toți stareții de până atunci. Această decizie a obștii a fost aprobată de Sfântul Sinod pe data de 19 mai 1873. Tot atunci a fost ales de către obște un sobor de șase ieromonahi mai vârstnici pentru a-l ajuta pe stareț la conducerea mănăstirii.

Pe data de 4 martie 1873, părintelui Iosif i s-a oferit brâul, iar pe 15 august 1854 a fost ridicat la rangul de egumen, înmânându-i-se cârja.

În anul 1877, Sfântul Sinod i-a oferit crucea de aur.

În anul 1880, pentru contribuția sa în ajutorarea și adăpostirea în mănăstire a luptătorilor răniți și bolnavi în războiul cu turcii din anul 1877-1878, i s-a acordat ordinul Crucea Roșie, treapta a II-a, iar în anul 1881 – ordinul Sfânta Ana, gradul III.

El se afla în mănăstire de 42 de ani, așa că merita cu prisosință să fie ales stareț al mănăstirii Sarov.

Prin strădania și grija lui, în anul 1878 a fost construită din piatră o casă cu două nivele pentru rugătorii din rândul „norodului", a oamenilor simpli, care veneau la mănăstire pentru folosul lor sufletesc. Se simțea lipsa unei asemenea construcții mai ales la marile praznice, când la mănăstire se aduna multă lume.

A fost renovată pictura de pe cupola Catedralei cu hramul „Maica Domnului – Izvor purtător de viață" și pictura de pe pereții din altarul soborului Adormirea Maicii Domnului și din biserica Sfântul Nicolae. De asemenea, a fost revopsit iconostasul din biserica bolniței, fiind aurit, iar sfintele icoane de pe iconostas au fost

îmbrăcate în argint aurit. Cu deosebită recunoştinţă merită amintită lucrarea iscusită şi de o deosebită valoare, recondiţionarea şi împodobirea cu pietre scumpe a icoanei cu hramul „Maica Domnului – Izvor purtător de viaţă".

În general, în timpul stăreţiei părintelui egumen Iosif s-au făcut multe îmbunătăţiri şi renovări, atât în biserici, cât şi în celelalte clădiri ale mănăstirii. Astfel, cu timpul, mănăstirea s-a extins şi a căpătat un renume semnificativ, datorită ordinii şi frumuseţii interioare şi exterioare, dar şi datorită slujirii călugărilor care se nevoiau în această mănăstire.

În acea perioadă, mănăstirii i-a fost dăruită o podoabă de mare preţ – Sfânta Evanghelie, de către împăratul Alexandru Nicolaevici şi soţia lui, împărăteasa Maria Alexandrovna. Sfânta Evanghelie a fost donată în anul 1853. Cartea era tipărită pe hârtie alexandrină şi era îmbrăcată într-o copertă superbă din catifea de culoare vişinie. În cele patru colţuri ale Sfintei Evanghelii erau turnate din argint aurit chipul celor patru evanghelişti, iar în mijlocul coperţii – chipul Mântuitorului stând pe tronul împărătesc. Întreaga copertă era înfrumuseţată pe de o parte şi pe alta cu modele lucrate fin şi delicat din argint aurit. Această carte prezenta o valoare pentru că în ea era scris cuvântul Domnului, dar şi datorită măreţiei donatorilor.

În incinta mănăstirii a fost construită o capelă cu douăsprezece paturi pentru călugării bătrâni şi bolnavi.

Pe teritoriul mănăstirii şi în afara ei, toate construcţiile erau făcute din piatră şi erau deosebite prin arhitectura lor frumoasă.

Mergând spre mănăstire, deodată, întâmplător, de după pădure zăreşti pe un deal splendoarea şi frumuseţea turlelor sclipitoare cu crucile din aur, luminând parcă văzduhul. Ca un oraş impunător apar pe vârful dealului,

uimind privirea pelerinilor, construcţiile mănăstireşti întinse pe o distanţă de patru stânjeni. Chiliile călugărilor, formate din câteva corpuri mari cu două nivele, parcă se contopesc într-o singură clădire imensă, adunându-se din toate cele patru părţi sub un singur acoperiş din tablă de culoare verde, ce serveşte drept zid puternic şi îngrăditură din piatră pentru mănăstire. În colţurile acestor corpuri se află patru turnuri cu vârfuri lungi şi strălucitoare, iar al cincilea turn se înalţă în mijloc sub porţile de la ieşire, de unde se aşterne drumul prin mănăstire, ducând către sfintele porţi de sub clopotniţă.

Împrejurimile acestei mănăstiri sunt foarte plăcute, iar pădurea ce îngrădeşte mănăstirea este deasă şi greu de străbătut. Natura a fost destul de darnică faţă de desişurile acestei păduri. Pe alocuri, izolat, se aude murmurul izvoarelor cu apă cristalină. Primăvara, „acest colţ de rai" din jurul mănăstirii Sarov răsună de cântecul diferitelor păsări, iar câmpiile şi dealurile sunt îmbibate de mireasma florilor. Malurile pitoreşti ale râurilor Sarovka şi Satiş sunt acoperite de pădurea ce te ademeneşte cu umbra şi frumuseţea ei. Iar gândul că în aceste locuri se află chiliile pustnicilor: Serafim, Nazarie, Dorotei, Marcu şi alţii stârneşte în suflet un freamăt deosebit, inexplicabil şi o exaltare a dragostei pentru Dumnezeu şi pentru slujitorii Lui, dar şi un îndemn pentru viaţa de sihăstrie.

Despre călugărie în general

În încheierea celor istorisite despre mănăstirea Sarov și despre evlavioșii ei viețuitori, se poate spune că, vizitând această mănăstire sau citind despre ea, aflăm multe lucruri necunoscute până acum, dar importante și folositoare pentru fiecare muritor.

Deși lumea adesea îi judecă pe călugări, mai ales cei care nu prea au tangență cu viața spirituală sau au rămas marcați din cauza vreunei întâmplări nefericite ce s-a petrecut în văzul lor, totuși ar trebui să fim respectuoși și să avem multă considerație față de monahi. Chiar dacă unii greșesc și nu sunt demni de haina și numele ce-l poartă, nu trebuie să-i judecăm pe toți deopotrivă. Dacă într-adevăr unii călugări sunt vinovați înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, nu se cade să-i judecăm noi, cei care poate suntem mai răi și mai păcătoși decât ei. Și nu trebuie să rămânem indiferenți atunci când, din cauza unora, sunt judecați aspru toți cei care și-au închinat întreaga lor viață slujirii lui Dumnezeu. Este de remarcat faptul că judecători sunt cei care merg pe la sfintele mănăstiri foarte rar și se plâng că slujbele sunt lungi și obositoare. Pe cei care merg des la mănăstiri nu-i obosește rugăciunea lungă și de obicei aceștia sunt mai îngăduitori față de călugări, pentru că pătrunzând mai adânc în viața spirituală a acestora sunt tot mai mult cercetați de sentimentul propriei neputințe și atunci nu mai au îndrăzneala de a-i judeca pe monahi.

Dar „ce este călugărul?", întreabă Sfântul Efrem Sirul, cel care a răzbit profunzimea vieții sihastre și însuși blândul avva răspunde: „Călugărul este ca omul care cade de la înălțime și, găsind o creangă ce atârnă mai sus de pământ, se agață de ea și insistent îi cere ajutor lui Dumnezeu, căci știe că, dacă creanga va slăbi sau se va rupe sau o va scăpa din mâini, atunci va cădea și va muri".

După cum spune Sfântul Efrem, călugăria nu este o stare a desăvârșirii omenești, ci este o luptă de a ajunge la măsura desăvârșirii, deși această luptă este grea și de lungă durată. Pustnicii care au uimit lumea s-au trudit mult ca să ajungă bine-plăcuți lui Dumnezeu, dobândind mântuirea sufletelor lor.

Citim în cartea Sfântului Ioan Scărarul *Scara duhovnicească* că sunt multe mănăstiri de călugări ce luptă să ajungă la starea de sfințenie, dar încă n-au reușit să-l doboare definitiv pe diavolul ispititor. Deși printre viețuitorii acestor mănăstiri sunt călugări numai cu numele, totuși n-a fost umbrită vrednicia celor destoinici, pentru că în tot timpul și în tot locul au fost oameni și buni și răi. Chiar și Sfântul Apostol Pavel le spune primilor creștini că și el adesea a fost în primejdie între frații cei mincinoși. De aceea și noi nu trebuie să fim aspri față de călugării din zilele noastre pentru că, în neputința lor, totuși se străduiesc să-i urmeze în viața lor monahală pe pustnicii primelor veacuri, care, se pare, erau purtători de Duh Sfânt. Dacă vrem să fim sinceri și corecți, atunci să ne punem în aceeași situație și să comparăm modul nostru de viață cu viața creștinilor mireni din primele veacuri. Numai așa tabloul real va fi realizat în culori autentice, evidențiate de lumina adevărului. Astfel am fi iertători și îngăduitori față de semenii noștri, chiar dacă unii dintre ei s-au dovedit a fi frați mincinoși. Însă aceștia nu trebuie să fie luați drept exemplu de către călugării nestatornici în

credința lor, ci, dimpotrivă, să le stârnească frica răspunderii pentru toate faptele săvârșite.

Să vedem în ce constă diferența dintre mireni și călugări, pentru că se pare că am uitat că și noi avem obligații și îndatoriri față de Mântuitorul, nu numai ei. Însuși Domnul Hristos ne spune: *Să nu punem, ca fariseii, sarcini grele și cu anevoie de purtat pe umerii lor, iar ei nici cu degetul nu voiesc să le miște* (Matei 23, 4).

Așadar în ce constă diferența? Ei s-au lepădat de lume! Dar noi nu ne-am lepădat la Sfântul Botez de satana și de toate lucrările rele și de tot ce slujește lui? Oare nu și pentru noi spune Sfântul Apostol Pavel: *Nu iubiți lumea, nici cele ce sunt în lume* (I Ioan 2, 15)? Dar oare povața adresată fratelui care se călugărește nu este valabilă și pentru noi: *Căci lupta noastră nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății care sunt în văzduhuri. Pentru aceea luați toate armele lui Dumnezeu, ca să puteți sta împotrivă în ziua cea rea și toate biruindu-le să rămâneți în picioare* (Efeseni 6, 12-13).

Pentru că tot ce este în lume, spune Sfântul Evanghelist Ioan, *adică pofta trupului, pofta ochilor și trufia vieții nu sunt de la Tatăl, ci sunt din lume* (I Ioan 2, 16).

Cred că nu este demn din partea noastră să ne îndreptățim prin scuze neîntemeiate că monahul, lepădându-se de lume, rostește făgăduința călugăriei, pentru că și noi abia născuți suntem botezați și alții (nașii de botez) rostesc pentru noi făgăduința lepădării de satana. Apoi și noi la rândul nostru, primind pe brațele noastre copilași botezați, rostim făgăduința lepădării de rău pentru cei care s-au botezat, așa precum și alții au rostit-o în numele nostru. „Mă lepăd de satana și de lucrările lui, de

toți îngerii lui, de toată slujirea lui și de toată mândria lui" - aceasta să fie doar o formulă, doar niște cuvinte spuse ca un jurământ învechit la o sărbătoare? Ei bine, nu!

Înfricoșător lucru este să cădem în mâinile Dumnezeului Celui viu! - strigă Sfântul Apostol Pavel (Evrei 10, 31).

La drept vorbind nu este mare diferența între îndatoririle unui mirean și ale unui călugăr.

Dacă călugărul este obligat să-și păstreze castitatea, apoi și mireanul, fiind căsătorit sau necăsătorit, trebuie să trăiască înțelept, să respecte cu sfințenie taina căsătoriei sau a fecioriei.

Dacă călugărul este obligat să postească întotdeauna, și mireanul nu are dreptul să încalce posturile rânduite de Sfânta Biserică, diferența constând doar în faptul că unii călugări sau chiar toți nu mănâncă carne deloc.

Călugărul este obligat să fie zilnic prezent la toate slujbele bisericești; folositor îi este și mireanului să nu lipsească de la nici o Liturghie praznicală și duminicală, și să vină cât mai des la slujbele de vecernie și miezonoptică.

Ce să spunem despre ascultare și neagoniseală? *Nu vă îngrijiți de ziua de mâine, căci ziua de mâine se va îngriji de ale ei; căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea se vor adăuga vouă* (Matei 6, 33-34) sau *Aduceți-vă aminte de mai marii voștri care v-au grăit vouă cuvintele lui Dumnezeu; priviți cu luare-aminte cum și-au încheiat viața și urmați-le credința* (Evrei 13, 7).

Vor fi aspru judecați nu numai călugării, pentru că ei și-au ales un drum spre veșnicie mai anevoios, dar la fel de aspru vor fi judecați și mirenii, pentru că și al lor drum este destul de greu.

Strâmte sunt porţile către Împărăţia cerurilor pentru fiecare muritor, fie călugăr sau mirean. Dar dacă noi credem că ce le este interzis călugărilor aceea le este permis mirenilor ne înşelăm amarnic, fiindcă drumul larg nu duce către mântuire. Iată de ce spun încă o dată că cei care se preocupă de cele duhovniceşti sunt mai îngăduitori faţă de semenii lor, pentru că iau în calcul propriile lor fapte şi neputinţe.

„Dar la ce foloseşte bogăţia în mănăstiri, spun unii, la ce foloseşte bogăţia oamenilor care şi-au asumat votul sărăciei de bună voie?" Într-adevăr, dacă unii călugări agonisesc pentru sine bogăţie pe pământ, atunci vor fi săraci în ceruri. Nu în zadar citim în scrierile Sfinţilor Părinţi o mică istorioară precum că, odată, un stareţ al unei mănăstiri, găsind bani în chilia unui călugăr care murise, a poruncit să nu-i fie îngropat trupul în cimitirul mănăstirii.

Cu totul altceva este atunci când o mănăstire este înstărită, pentru că toată bogăţia este spre folosul material al întregii obşti. O mănăstire trebuie să dispună de resurse materiale pentru întreţinerea şi bunăstarea vieţuitorilor ei şi a lăcaşurilor ei de cult.

Dar alţii mai zic: „De ce este nevoie de înfrumuseţarea şi împodobirea bisericilor, a icoanelor etc.? Mai bine să se folosească acei bani în scopuri caritabile".

În astfel de situaţii îmi amintesc de cuvintele Mântuitorului spuse ucenicului Său, care considera că în zadar a risipit femeia mirul scump, ungându-i picioarele Lui: *Pentru ce nu s-a vândut mirul acesta cu trei sute de dinari şi să-i fi dat săracilor; dar el a zis aceasta nu pentru că era grija de săraci, ci pentru că era fur şi, având pungă, lua din ce se punea în ea.*

A zis deci Iisus: *Las-o, că pentru ziua îngropării Mele l-a păstrat. Că pe săraci întotdeauna îi aveţi cu voi, dar pe Mine nu Mă aveţi întotdeauna* (Ioan 12, 5-8). Dacă acest

mir scump n-a fost respins de Însuşi Domnul pentru cinstitele Lui picioare, oare noi vom îndrăzni să condamnăm înfrumuseţarea scumpelor vase în care se păstrează şi ni se oferă nouă Preascumpul Trup şi Preacinstitul Sânge al Mântuitorului Hristos; sau altarele pe care se aduce nouă ca jertfă nesângeroasă; sau Sfânta Evanghelie în care este pecetluit Cuvântul Domnului – în amintirea Răstignirii Lui; sau Preasfânta Lui Maică; sau sfinţii Lui - într-un cuvânt, toată Biserica ce redă taina mântuirii neamului omenesc?

Spun toate acestea pentru credincioşi, căci, pentru necredincioşi, acestea sunt străine şi ciudate.

Această judecată este ilogică, mai ales când ne uităm la starea caselor noastre, pe care le împodobim în fel şi chip, iar când e cazul să împodobim casa Domnului, gândim că n-are rost.

În ceea ce priveşte însă ajutorarea celor nevoiaşi, bineînţeles că oamenii milostivi, care jertfesc pentru sfintele biserici în numele lui Hristos, nu-i uită nici pe semenii lor care sunt săraci, numai că ei săvârşesc aceste fapte de milostenie în taină, fără să trâmbiţeze în faţa lumii.

Aud vociferându-se: „Călugării sunt nişte trântori, nu fac nimic şi în zadar trăiesc".

Săvârşirea sfintelor rugăciuni nu este numai un lucru sărbătoresc Bine ar fi dacă starea noastră de sărbătoare ar fi în rugăciune chiar dacă n-am face altceva. Să fim totuşi sinceri cei care-i judecăm pe călugări că sunt trântori şi să ne întrebăm: noi ce fapte şi ce munci săvârşim? Câţi dintre noi au lăsat o urmă, o amintire binefăcătoare în această viaţă? Oare cea mai mare parte din viaţa noastră nu ne-o petrecem în desfătări, discuţii şi fapte fără rost, în care nu este inclusă rugăciunea? Oamenii care muncesc îi judecă cu adevărat mai puţin pe semenii lor, fiindcă nu au timp de

pierdut. Mi s-a dat să aud pe unii oameni spunând: „În orice caz, noi ne-am îndeplinit datoria față de natură, lăsând în urma noastră urmași".

Dar oare aceștia și-au educat urmașii în frica lui Dumnezeu, au făcut din ei adevărați fii ai Bisericii și ai țării?

Iată o întrebare, căci fără îndeplinirea acestei îndatoriri, urmașii acestora nu vor fi de mare folos societății și nici spre mântuirea sufletelor părinților și a urmașilor acestora.

De ce oare sunt acuzați călugării, cum că ar fi trândavi, când se știe că fiecare mănăstire, fiind o comunitate, are lucrurile și atribuțiunile ei, ce sunt îndeplinite de călugării care viețuiesc acolo. În mănăstiri slujba de dimineață durează trei ore, cam atât durează și Liturghia de noapte și cea de dimineață, iar uneori toată rânduiala slujbelor religioase într-o mănăstire durează șapte ore, poate și mai mult ca în unele lavre, iar pentru săvârșirea acestor slujbe trebuie oameni deosebiți. Vecernia cu pravila durează de asemenea trei ore. Toate aceste slujbe adunate laolaltă alcătuiesc ca durată peste opt ore, neluând în calcul diversele rugăciuni și panahide, ce pot fi fără de număr. Astfel, când mai este timp de trândăvie pentru călugări? Ce ușor este de vorbit în necunoștință de cauză. Dacă unii vor spune că toate acestea sunt în zadar, cu siguranță nu vor fi dintre cei care stăruitor participă la aceste slujbe comune și cer săvârșirea anumitor rugăciuni. În consecință, călugării slujesc societății la fel ca și preoții de mir, dar pentru că slujbele în mănăstiri se săvârșesc continuu și sunt mai multe la număr și mai ample, unii credincioși mireni preferă să participe la sfintele slujbe în diverse mănăstiri. Așadar, călugării care slujesc câte 7-8 ore sunt îndreptățiți să-și petreacă restul timpului odihnindu-se, deși nu se odihnesc,

pentru că trebuie să îndeplinească anumite ascultări în folosul obştii. Timpul călugărului este foarte preţios. Să socotim cât timp este necesar pentru pregătirea săvârşirii slujbelor religioase, pentru primirea şi convorbirile cu cei care vin la mănăstiri pentru folosul lor sufletesc. Pentru că o datorie fundamentală a oricărei mănăstiri este de a-i îndruma pe credincioşii mireni nu numai prin slujbele religioase excepţionale, buna găzduire, dar şi prin sfaturile şi învăţăturile duhovnicilor.

În mănăstirile izolate, timp pentru odihnă este puţin, fiindcă slujbele durează 12 ore din 24, în afară de preocupările obşteşti şi de ascultarea fiecărui călugăr. Dar dacă totuşi unii dintre călugări folosesc timpul lor liber risipindu-l în preocupări străine de slujirea lui Dumnezeu, nedemni de numele lor sunt. Dar să nu uităm că rămân atâţia care îşi dedică timpul liber rugăciunii lui Iisus, citirii cărţilor duhovniceşti, picturii icoanelor, confecţionării diverselor lucruri necesare mănăstirii etc.

Se poate deci să acuzăm tot monahismul din cauza unora care-şi neglijează îndatoririle vieţii alese?

Dumnezeu, la cererea lui Avraam, a promis că va milui tot oraşul dacă va găsi acolo măcar zece drepţi. Noi însă, dimpotrivă, din cauza câtorva călugări nechibzuiţi, acuzăm şi judecăm tot monahismul. Să nu uităm că printre cei care nu trăiesc în duhul muncii lor sunt totuşi pustnici, sihaştri necunoscuţi nouă, dar ştiuţi de Dumnezeu, care, în liniştea ochilor lor, se roagă neîncetat lui Dumnezeu ca să alunge mânia Lui şi de deasupra noastră, a acelora care în bezna păcatelor şi neputinţelor noastre nu ştim şi nu facem nimic decât să ne judecăm semenii.

Dacă, după tot ce am spus până acum, monahismul în general va fi privit cu bunăvoinţă, consider că nu este lipsit de importanţă să prezint rolul pe care îl are mănăstirea în societate.

În lipsa învățăturii de cateheză din comunități, mănăstirile servesc drept școală a credinței, și, în lipsa lor, cred că multe ținuturi ale țării ar fi molipsite de învățăturile greșite ale multor secte. Mănăstirile ce sunt răspândite peste tot în Rusia sunt ca o plasă mântuitoare prin catehezele lor, ce a cuprins toată ortodoxia rusă. Ea poate fi comparată cu mreaja apostolilor care, la porunca Domnului, au scos din Marea Galileii un pescuit bogat, căci așa se săvârșește pescuitul tainic și rodnic al sufletelor în locurile luminate de chemarea numelui lui Dumnezeu.

Vi se pare ciudat ceea ce vă spun? Eu fac aceste afirmații bazându-mă pe niște fapte reale. Aproape în fiecare eparhie există câte un loc sfânt, unde sfintele icoane întotdeauna îndeamnă la rugăciune pe locuitorii din împrejurimile respective. Bătrâni și tineri, toți merg de marile praznice la sfintele locuri. Și de fiecare dată se întorc de acolo cu noi resurse duhovnicești, ce nu pot fi obținute acasă sau poate într-o biserică de mir. Mulți credincioși evlavioși nu iau în calcul dificultățile deplasării la acele locuri sfinte. De obicei ei rămân în mănăstiri câteva zile, participând la toate slujbele religioase, inclusiv la privegherile de noapte. Se roagă la sfintele icoane făcătoare de minuni și la moaștele sfinților lui Dumnezeu, de la care primesc ajutor, alinare și întărire, fiecare după credința sa.

Credincioșii ascultă, sădind în sufletele lor cuvintele de învățătură, discută cu evlavioșii părinți duhovnici și, primind sfaturi și binecuvântarea acestora, se întorc acasă cu mai multă credință, nădejde și dragoste pentru Dumnezeu și aproapele.

E cu neputință ca acestea să nu producă o stare și o schimbare benefică în sufletul fiecărui credincios. Și Sfântul Ioan Gură de Aur zice că cel care a intrat într-un locaș unde se prepară mirul va ieși neapărat de acolo binecuvântat.

Mănăstirile, prin sfinţenia vieţii lor, au un efect benefic asupra oamenilor simpli, neşcoliţi, dar şi asupra intelectualilor, dacă aceştia cu adevărat cinstesc sfintele mănăstiri şi le vizitează cu un scop bine determinat.

Sfântul Apostol Pavel spune: *Căci deprinderea trupească la puţin foloseşte, dar dreapta credinţă spre toate este de folos, având făgăduinţa vieţii de acum şi a celei ce va să vină* (I Timotei 4, 8).

Oamenii ştiutori de carte au multe posibilităţi ca să avanseze spiritual în comparaţie cu cei neşcoliţi, care pot învăţa dogmele credinţei numai din ceea ce aud şi văd, pentru că nu ştiu carte şi pentru că nu au un duhovnic îndrumător. Mănăstirile unde se săvârşeşte sistematic Sfânta Liturghie umplu acest gol duhovnicesc. Uneori cuvântul de învăţătură al vreunui părinte evlavios poate prinde rădăcini rodnice în sufletele credincioşilor ascultători.

De aceea este dureros şi nedrept să-i judecăm pe cei care, de fapt, ne sunt sprijin şi călăuză în drumul nostru ce duce spre veşnicie.

Eu am vorbit la modul general despre importanţa tuturor mănăstirilor mari şi mici, renumite şi necunoscute, răspândite pe teritoriul binecuvântatei noastre ţări. Dar dacă aş aminti despre mănăstirile renumite, precum: Lavra Sfântului Serghie, Lavra Peşterilor de la Kiev, ori cea de la Solovăţ, către care se perindă lume din toate colţurile Rusiei, precum cândva, în zile anumite, tot Israelul se aduna în singurul pe atunci locaş al lui Iehova, ca să stea înaintea Dumnezeului lui Iacov. Această adunare anuală a întregului popor era o dovadă a unităţii poporului lui Dumnezeu, ce le amintea de originea şi credinţa lor. Acelaşi lucru se poate spune şi despre pelerinajul evlaviosului popor al Rusiei răspândit pe necuprinsul nostru pământ. Astfel, fiecare închinător se întoarce de la

locurile sfinte cu un surplus de informații folositoare, cu o credință mai statornică și o speranță mai vie în dobândirea mântuirii. Spre exemplu, toată partea de nord a țării - adică guberniile Arhanghelsk, Olăneț, Vologodsk, Perm, Veatsk - consideră sfântă datorie de a merge măcar o dată în viață la îndepărtata mănăstire Solovăț. Ei consideră că este indicat ca înainte de a te căsători trebuie mai întâi să te închini făcătorilor de minuni ai Solovățului - Gherman, Savatie și Zosima. Este lăudabil acest sentiment al datoriei, bazat pe altul, al evlavie față de marii apărători ai credinței. Fiindcă, chiar necitind vechile letopisețe, numai prin tradiție din tată în fiu, tot nordul țării cinstește și cunoaște că natalitatea și cultura lor se datorează mănăstirii Solovăț. Cândva, aceste locuri pustii, uitate parcă de lume, au fost apoi cercetate după ce necunoscuții pustnici Savatie și Gherman, iar mai târziu Zosima au decis să viețuiască în pustia acelor locuri, și prin strădania, rugăciunile și credința lor au pus temelia mănăstirii Solovăț. Precum glăsuiește cântarea unui tropar: „Prin lacrimile ce le-ai vărsat și nevoințele ce le-ai înfruntat, prin miile de osteneli și fapte și rugăciuni neîncetate, ai readus la viață acest pustiu, minunile tale fiind ca o lumină a lui. Părinte al nostru, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi". Nu se poate ca cei care merg la mănăstirea Sarov să se închine să plece de acolo fără împliniri și bucurii duhovnicești. Pentru cei indiferenți față de sfințenie, poate nu este de prisos să amintesc că Lavra Solovățului, cum se numea în acea vreme, a fost scut de apărare împotriva șvabilor și a apărat tot nordul Rusiei de regimul țarist. La fel și Lavra Sfântului Serghie a fost un loc de apărare în inima țării. Mai întâi popularea și răspândirea credinței în nordul țării, apoi apărarea poporului de dușmani și până astăzi trezirea sufletelor „norodului" la credință. Iată ce contribuție a avut și are mănăstirea Solovăț!

Precum Solovățul este inima duhovnicească din nordul țării, așa este Lavra Sfântului Serghie miezul spiritual al Rusiei.

Lavra Cuviosului Serghie este căutată și cercetată de mulți pelerini ruși, dar și străini.

În această mănăstire ospitalieră primesc găzduire și o masă zilnică săracii; bolnavii primesc îngrijire și ajutor în bolnița mănăstirii; școlarizare și adăpost primesc orfanii și cei abandonați.

Oare ce altceva mai putem cere de la sfintele așezăminte? Tot așa de ospitaliere sunt și instituțiile publice din lume?

Aș aminti aici și despre Voronej, unde timp de zece ani a fost, se poate spune, toată Rusia ca să se închine la moaștele făcătoare de minuni ale unui sfânt necunoscut. Acele minuni au întărit credința poporului rus.

Ce-aș mai putea să spun despre Lavra Peșterilor de la Kiev, decât că Peșterile făcătoare de minuni reprezintă leagănul sfințeniei și mama tuturor mănăstirilor rusești. Câți sfinți s-au zăvorât în peșterile subterane, devenind tainici rugători! Câți săraci se hrănesc acolo cu milostenia întregii Rusii și câți rugători pelerini de la nord și sud, vest și estul țării, precum și străini găsesc aici alinare, vindecare și binecuvântare! Luați-ne acest Ierusalim viu și veți vedea ce pustie va fi inima Rusiei și sufletele credincioșilor dornici de a se mântui. Ca să afirmăm cât de important este pentru noi ceva anume, trebuie mai întâi să cunoaștem ce iubim și ce ne dorim, altfel nu vom putea niciodată înțelege și descifra trăirile și sentimentele noastre lăuntrice.

Aproape că rămânem indiferenți atunci când auzim că un om oarecare a părăsit această lume, dar suntem afectați și îndurerați numai atunci când cel care pleacă la cele veșnice ne este foarte apropiat. Ei bine, la fel voi spune și

despre mănăstiri şi vieţuitorii acestora. De obicei sunt pe post de judecători cei care nu simt necesitatea duhovnicească a mănăstirilor şi nici nu doresc să se îngrijească de mântuirea sufletelor lor. Pentru aceştia, sfintele aşezăminte rămân străine şi necunoscute, deşi soarta întregii Ortodoxii depinde şi de aceştia.

Preoţii mireni, având obligaţii şi faţă de familiile lor, cu greu reuşesc să facă faţă cerinţelor spirituale ale credincioşilor, pe când călugării, fiind fără obligaţii familiale, au posibilitatea să slujească Domnului şi poporului credincios mai mult.

Neputinţa omenească nu permite oricărui credincios să se călugărească. De aceea, Biserica Ortodoxă, conform hotărârii Sinodului al VI-lea Ecumenic, a decis ca arhipăstorii care stau în fruntea sfintelor biserici să-şi dedice viaţa lor în totalitate slujirii lui Dumnezeu, nefiind legaţi cu sarcinile căsătoriei, însă le-a permis preoţilor de mir să se căsătorească. Cei care doresc să trăiască numai pentru Domnul au deschise porţile atâtor mănăstiri, că doar din rândul călugărilor au fost aleşi arhipăstorii bisericilor şi ai mănăstirilor. Ce-ar fi fost dacă s-ar fi închis în mănăstiri numai bătrâni neputincioşi? Cine ar fi cârmuit mănăstirile, bisericile? Cine ar fi slujit în mănăstiri? Cine ar fi fost episcopi şi cine i-ar fi înlocuit pe aceştia?

Când auzi uneori vorbindu-se despre zădărnicia şi mulţimea mănăstirilor şi a călugărilor, te gândeşti că parcă s-ar vorbi despre Roma şi Spania din trecut, când într-adevăr al zecelea om era călugăr sau cleric, iar nu despre binecuvântata noastră ţară, unde totul este cântărit spre binele Bisericii şi al ţării.

Conform unor date oficiale, putem afirma, luând în consideraţie numărul mănăstirilor şi al călugărilor, cât de puţin se cunoaşte situaţia reală a monahismului rus. Mulţi

se vor mira aflând că în toată Rusia există numai 409 mănăstiri de călugări și 118 mănăstiri de călugărițe, în cadrul cărora viețuiesc nu mai mult de 5150 călugări (inclusiv stareții) și 2250 călugărițe. Plus 3970 de ascultători și 7400 ascultătoare, necălugăriți, liberi în orice vreme să părăsească mănăstirile dacă doresc. Astfel, numărul total incluzând toate vârstele, bărbați și femei, care și-au dedicat viața lor slujirii lui Dumnezeu este de 15540, iar călugăriți dintre aceștia sunt doar 7340. Oare acest număr este atât de mare raportat la 56 de milioane de ortodocși din Rusia? Iată, ce ni se pare nouă mult de la depărtare își pierde din dimensiuni pe măsură ce ne apropiem și devine, desigur, un fapt firesc dacă privim această realitate cu ochii indiferenței.

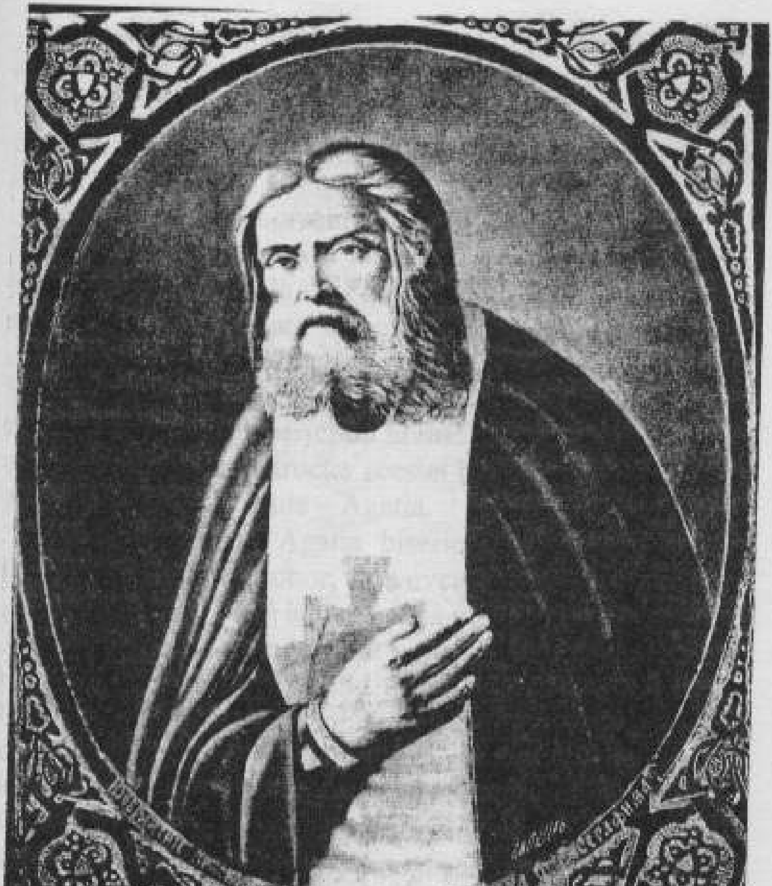
Noi ne bucurăm și căpătăm o liniște sufletească când vedem că sfintele mănăstiri se răspândesc peste tot și devin tot mai înfloritoare, fiind ocrotite de Biserica Ortodoxă, și nu rămân abandonate și distruse de dușmanul neamului omenesc, precum s-a întâmplat în Occident. Bătrânele noastre lavre sunt tezaurul nostru duhovnicesc și păstrătoare ale virtuților creștinești, sunt dovada dragostei lui Dumnezeu față de lume și a credincioșilor rugători față de Dumnezeu, pentru că Ortodoxia atrage la ea pe cei care sunt pătrunși de credință și dragoste adevărată pentru Dumnezeu și pentru viața veșnică.

Să-I mulțumim lui Dumnezeu că ne-a oferit posibilitatea de a trăit aici, pe pământ, printre sfinții Lui, care ne întăresc sufletește cu harul Duhului Sfânt ce se revarsă asupra noastră prin moaștele lor. Să cinstim cu evlavie moaștele sfinților, închinându-ne și rugându-ne la raclele lor, și să le păzim să nu fie profanate precum s-a întâmplat în Orientul Îndepărtat, unde barbarii au distrus sfintele locașuri profanându-le.

Măreţi pustnici, asceţi, sihaştri, cuvioşi părinţi, călugări şi cucernici părinţi de mir, Sfinţilor Antonie, Teodosie, Serghie, Nicon, Zosima, Savatie, Nil, Sava, Chiril, Dionisie, Alexandru, Serafim, Nazarie şi alţii, al căror nume sunt necunoscute, şi toată ceata sfinţilor, care v-aţi ridicat din rândurile smeriţilor la înălţimea amvonului să luminaţi lumea, continuaţi să deşteptaţi ţara aceasta, salvată de voi de atâtea ori cu acoperământul „aripilor“ voastre duhovniceşti, asemenea arhistrategilor cereşti, al căror chip l-aţi purtat voi pe pământ. Iar în sfintele mănăstiri întemeiate cu osteneală, rugăciune şi lacrimi, precum spune Preacuviosul Nestor, să vieţuiască cei dornici de a urma exemplul vieţii voastre slujind lui Dumnezeu pentru mântuirea sufletelor lor şi a noastră – a credincioşilor mireni.

Să spunem nu numai cu buzele, ci şi cu inima smerita rugăciune a marelui sihastru Avva Efrem, nu numai în timpul Postului Mare, ci pe parcursul întregii noastre vieţi:

„Aşa, Doamne, Împărate,
ajută-mi ca să-mi văd
greşelile mele şi să nu
osândesc pe fratele meu,
că binecuvântat eşti
în vecii vecilor. Amin.”



Sfântul Serafim de Sarov

Preacuviosul Serafim nu numai prin cuvânt ci prin sine însuşi ne încredinţează că Dumnezeu în toate timpurile Îşi arată harul Său celor ce doresc să-L primească prin fapte de credinţă şi dragoste, prin strădania inimii şi a voinţei.

El s-a născut în oraşul Kursk în ziua de 19 iulie 1759, în familia de negustori a lui Isidor şi Agatia Moşkin. La botez a primit numele de Prohor. Când avea vârsta de trei ani i-a murit tatăl, care în timpul vieţii sale se ocupase şi cu diferite lucrări de construcţii şi arhitectură bisericească. Spre sfârşitul vieţii sale, el începuse în Kursk lucrările de construcţie a unei biserici cu hramul Preacuviosul Serghie de Radonej, dar construcţia acestei biserici a fost finalizată prin grija soţiei acestuia – Agatia.

Odată, vizitând Agatia biserica ce era în construcţie, l-a luat cu ea şi pe Prohor, care avea atunci vârsta de 7 ani, şi s-a urcat cu el până la partea cea mai înaltă a clopotniţei. Acolo Prohor s-a îndepărtat puţin de mama sa şi din neatenţie a alunecat, căzând de la acea înălţime. Agatia, înmărmurită de cele întâmplate, a coborât repede, crezând că-şi va găsi fiul mort. Dar spre marea ei uimire şi bucurie l-a găsit pe Prohor stând în picioare viu şi nevătămat. Credincioasa mamă a înţeles prin această minune că Dumnezeu i-a ocrotit copilul şi cu lacrimi în ochi şi bucurie în suflet I-a mulţumit Proniatorului divin pentru această dăruire.

La vârsta de 10 ani, Prohor a fost dat la şcoală ca să înveţe a scrie şi a citi.

El avea o minte ageră şi o memorie impresionantă, deprinzând repede cele învăţate. Dar din acel timp, în sufletul lui deja se înrădăcinase dorinţa arzătoare de a-şi închina întreaga viaţă numai slujirii lui Dumnezeu.

Astfel, la vârsta de 18 ani, primind binecuvântarea mamei sale, a părăsit casa părintească, îndreptându-se spre mănăstire. Dar înainte de a-şi alege o mănăstire, s-a dus la Kiev ca să se închine sfintelor moaşte ale sfinţilor de la Sfânta Lavră Pecerska. Intrând în Sfânta Lavră a căzut cu faţa la pământ şi s-a rugat cu lacrimi înaintea icoanelor sfinţilor şi înaintea icoanei Adormirii Preasfintei Născătoare de Dumnezeu. El s-a rugat stăruitor la raclele Sfinţilor Antonie şi Teodosie şi ale altor sfinţi care odihnesc acolo, cerându-le să-i îndrepte paşii vieţii sale spre drumul mântuirii şi să-i arate locul unde să-şi petreacă viaţa în călugărie. Apoi s-a împărtăşit cu Sfintele Taine şi aflând că nu departe de Lavra Pecerska, în mănăstirea Kitaev, trăieşte un pustnic zăvorât care avea darul înainte-vederii, pe nume Dositei, a plecat într-acolo să ceară un sfat de la acel pustnic. Fiind lăsat să intre la blândul nevoitor, Prohor a căzut la picioarele acestuia şi l-a rugat să-l binecuvânteze spre a începe o viaţă călugărească.

Înainte-văzătorul Dositei, văzând înaintea lui un mare nevoitor al lui Hristos, l-a binecuvântat şi l-a povăţuit să meargă să se mântuiască în mănăstirea Sarov, spunându-i: „Mergi, copile al lui Dumnezeu, şi rămâi în Mănăstirea Sarovului. Acest loc îţi va fi spre mântuire".

Tânărul Prohor s-a întărit cu acest sfat şi a purces la drum. În sufletul lui ardea flacăra dorinţei de a începe o nouă viaţă şi cu ajutorul lui Dumnezeu şi al Maicii Domnului a ajuns cu bine la mănăstirea spre care a fost îndreptat de Însuşi Dumnezeu prin gura pustnicului Dositei. Aici a fost primit cu bunăvoinţă şi dragoste frăţească de către părintele stareţ Pahomie în anul 1778. După opt ani de ascultare ca frate, Prohor a fost tuns călugăr cu numele Serafim pe data de 13 august 1786.

Primind nume îngeresc, el şi-a întors ochii sufletului său de la cele pământeşti către cele cereşti.

În luna decembrie 1786 a fost hirotonit ierodiacon de către Prea Sfinţitul Victor, Episcop de Vladimir şi Moromsk. Învrednicindu-se cu acest cin şi ca slujitor la altarul Domnului, el se îngrijea neîncetat de curăţia sufletului şi a trupului său. Timp de 5 ani, ierodiaconul Serafim a săvârşit zi de zi Sfânta Liturghie, împărtăşindu-se cu Sfintele Taine zilnic, întărindu-se în săvârşirea faptelor mântuitoare.

Preamărindu-L neîncetat pe Dumnezeu prin rugăciune continuă, el s-a învrednicit de nenumărate vedenii.

În anul 1793 a fost hirotonit ierodiacon de către Prea Sfinţitul Teofil, Episcop de Tambov şi Penzsk.

Părintele Serafim, cu o nemărginită dragoste şi arzătoare credinţă în suflet, începe şi mai aprig să se înalţe către cele cereşti, stăruind prin diverse nevoinţe trupeşti în lucrarea sa de mântuire.

El avea o dragoste inexplicabilă pentru viaţa pustnicească şi dorea să-şi petreacă viaţa în tăcere desăvârşită, ca să se apropie şi mai mult de Dumnezeu. De aceea i-a cerut stareţului său, ieromonahului Isaia, binecuvântare pentru a începe o viaţă de pustnic. Astfel s-a izolat el într-o chilie în desişurile pădurii Sarov, spre a urma exemplul vieţii înaintaşilor săi pustnici. În anul 1794, primind binecuvântare de la părintele său duhovnic, cu o nespusă râvnă şi nedescrisă bucurie s-a retras în chilia sa izolată, ce se afla la o depărtare de 5 verste de mănăstire, pe o colină înaltă, în apropierea râului Sarovka.

În chilia sa din pustie, ieromonahul Serafim se ocupa cu rucodelia, lucra pământul din jurul chiliei sale, cultivând cartofi şi alte zarzavaturi, aduna lemne, pregătindu-le pentru încălzirea chiliei sale sărăcăcioase pe timp de iarnă. Iar sufletul şi-l întărea prin rugăciunea

permanentă, prin citirea Sfintei Scripturi şi a scrierilor Sfinţilor Părinţi. Pravila lui de sihastru era următoarea: în fiecare zi citea câteva capitole din Sfânta Scriptură, săvârşea toate slujbele bisericeşti în afară de Sfânta Liturghie, iar în ceea ce priveşte citirea Psaltirii, urma cu stricteţe sfatul Sfântului Mare Pahomie.

El adesea s-a învrednicit de vedenii cereşti. La Înălţare, o mie de nopţi a stat Serafim în rugăciuni fierbinţi pe o piatră, ducând ceartă duhovnicească cu duşmanul neamului omenesc, cu diavolul.

Cuviosul pustnic nu se odihnea niciodată prea mult, dormind foarte puţin.

Fraţii călugări care veneau să-l vadă îl găseau mereu adâncit în rugăciune contemplativă, în cugetarea de Dumnezeu, şi, neîndrăznind să-i tulbure liniştea şi rugăciunea, se retrăgeau după ce părintele Serafim îi petrecea într-o singură plecăciune.

În ajunul duminicilor şi a sărbătorilor, venea în mănăstirea Sarov, unde asculta vecernia sau privegherea cea de toată noaptea şi utrenia, iar dimineaţa, după Sfânta Liturghie, se împărtăşea cu Sfintele Taine. După aceea primea până la vecernie pe fraţii care veneau la el pentru diferite nevoi suf[illegible]

în nevoințele sihăstriei și împreună să lupte împotriva vrăjmașului.

Dar oricât s-a muncit diavolul să-l împiedice pe cuviosul pustnic în săvârșirea faptelor de mântuire și să-l alunge din pustie, n-a reușit, și văzându-se învins a început să uneltească alte vicleșuguri de a-l ataca pe evlaviosul părinte. Dar când diavolul nu a mai putut de unul singur să-l învingă pe pustnic atunci a folosit altă armă, trimițând asupra călugărului oameni răi, ca să-l necăjească.

Astfel, odată trei hoți l-au întâlnit în pădure pe pustnicul Serafim și i-au cerut bani, socotind că el i-ar putea avea de la oamenii care-l vizitau uneori pentru anumite nevoi duhovnicești. Cuviosul însă le-a răspuns că nu are bani fiindcă nu primește bani de la nimeni. Hoții nu l-au crezut și s-au gândit să capete de la el într-un mod forțat ceea ce-și doreau. Atunci unul dintre ei, ridicând toporul, l-a lovit pe pustnic în cap așa de tare, încât i-a țâșnit sângele pe gură și urechi, și a căzut în nesimțire.

Totuși, hoții l-au bătut cu toporul, cu bucăți de lemn, cu mâinile și cu picioarele până când li s-a părut că nu mai respiră și, socotindu-l mort, l-au abandonat. Apoi au năpustit în chilia lui scotocind totul în căutarea banilor, dar negăsind nimic au plecat în drumul lor.

Părintele Serafim, după atâtea lovituri puternice, abia a putut să-și revină, iar a doua zi, plin de răni, cu greu a ajuns la mănăstire. Arăta jalnic, era murdar de sânge peste tot, părul îi era mototolit și plin de noroi, mâinile – stâlcite, din gură îi curgea sânge și avea câțiva dinți lipsă. Frații obștii, văzându-l într-o astfel de stare, s-au îngrozit și l-au întrebat ce i s-a întâmplat. El însă le-a cerut să-l cheme pe starețul mănăstirii, căruia i-a spus tot ce i s-a întâmplat. Această nenorocire l-a întristat pe stareț și pe toți frații din mănăstire.

Părintele Serafim a rămas în mănăstire până la însănătoşire, fiind îngrijit de toţi fraţii călugări. Curând au fost aflaţi cei care l-au bătut pe pustnicul Serafim, dar iubitorul părinte l-a rugat pe stareţ să nu-i pedepsească, spunându-i că mai degrabă părăseşte el mănăstirea decât să fie pedepsiţi acei răufăcători. Aşa era părintele Serafim, îi iubea pe toţi deopotrivă, iertând greşelile tuturor, chiar şi ale duşmanilor săi. Dar aceştia n-au fost ocoliţi de pedeapsa dreaptă a lui Dumnezeu, căci, curând de la cele întâmplate cu părintele Serafim, casa lor a fost mistuită de flăcări. Hoţii înţelegând de ce li s-a întâmplat acest necaz au venit la cuviosul pustnic şi cu lacrimi în ochi i-au cerut iertare.

Părintele Serafim s-a vindecat datorită grijii Maicii Domnului, precum a mărturisit chiar părintele unui frate călugăr, spunându-i că a avut o vedenie şi Maica Domnului l-a întărit sufleteşte şi i-a redat forţa şi puterea trupească.

Simţindu-se în putere ca să se întoarcă în pustie, el a cerut stareţului binecuvântarea de a părăsi mănăstirea, dar părintele stareţ împreună cu fraţii obştii au încercat să-l înduplece să renunţe la viaţa de pustnic şi să rămână pentru totdeauna în mănăstire ca să fie ferit de alte pericole. Cuviosul i-a asigurat că nu-i este frică de alte încercări şi că este pregătit să îndure toate umilinţele şi necazurile, oricare ar fi ele, urmând exemplul marilor mucenici care au suferit pentru Domnul Hristos.

Părintele Serafim se temea tot mai mult de vrăjmaşul sufletului, amintind mereu cuvintele Mântuitorului: *Nu vă temeţi de cei ce ucid trupul, iar sufletul nu pot să-l ucidă; temeţi-vă mai curând de acela care poate şi sufletul şi trupul să-l piardă în gheenă* (Matei 10, 28). Atunci părintele Isaia a binecuvântat dorinţa lui stăruitoare, şi pustnicul s-a întors la chilia lui din pustie.

În anul 1807, stareţul mănăstirii, bunul şi blândul Isaia, a plecat la cele veşnice. Acest fapt l-a întristat mult pe cuviosul Serafim, pentru că stareţul Isaia era naşul lui de călugărie, părintele duhovnicesc şi cel mai bun sfătuitor al său. Şi cuviosul Isaia îl cinstea şi îl iubea mult pe părintele Serafim. Chiar şi atunci când din cauza bolii şi a bătrâneţii el se deplasa destul de greu, îl vizita totuşi în pustie pe cuviosul Serafim, fiind ajutat şi însoţit de unii fraţi călugări. Acele întâlniri şi discuţii cu părintele Serafim i-au alinat durerile stareţului în ultimele zile ale vieţii lui pământeşti.

Despărţirea de părintele său duhovnic, de sfătuitorul şi stareţul Isaia, l-a tulburat sufleteşte pe pustnicul Serafim. Gândul despre deşertăciunea vieţii lumeşti, despre ceasul morţii şi despre Înfricoşătoarea judecată a lui Dumnezeu s-a cuibărit adânc în sufletul pustnicului şi din acel moment el a început să trăiască într-o tăcere desăvârşită, astfel încât, urmând exemplul Marelui Arsenie, îi ocolea pe toţi cei care-l vizitau. Iar când se întâlnea cu cineva care dorea să vorbească cu el, părintele Serafim cădea cu faţa la pământ şi nu se ridica până când respectivul vizitator îl ocolea, îndepărtându-se de el.

El s-a retras trei ani de zile, iar de la starea de tăcere deplină a trecut la închiderea în sine până când, în anul 1825, printr-o arătare, Maica Domnului i-a poruncit să iasă din peşteră şi să ia toate mângâierile necesare pentru vindecarea şi alinarea omenirii.

O jumătate de secol a petrecut cuviosul Serafim în fapte de mântuire duhovnicească şi trupească, arzând de râvna dobândirii Duhului Sfânt în sufletul său.

Marcat de bătrâneţe şi epuizat de ostenelile şi nevoinţele pustiei, nu mai putea să vină la mănăstire în fiecare duminică şi în zilele de sărbătoare ca să se împărtăşească cu Sfintele Taine, fapt pentru care i-a cerut

binecuvântare stareţului Nifon să se reîntoarcă la mănăstire după 15 ani de pustnicie. Întreaga obşte s-a bucurat de reîntoarcerea părintelui Serafim la mănăstire pentru că şi-au dorit mereu să-l aibă în mijlocul lor şi să se întărească cu sfaturile şi învăţăturile lui duhovniceşti. Toată viaţa el a avut înaintea ochilor săi imaginea clipei morţii şi mereu îşi amintea învăţătura lui Isus, fiul lui Sirah: *În tot ce faci adu-ţi aminte de sfârşitul tău şi nu vei păcătui niciodată* (Isus Sirah 7, 38). El a cerut să i se facă un sicriu din lemn de stejar, pe care l-a pus într-un colţ din chilia sa, şi se ruga adesea stând înaintea sicriului. De acum se pregătea pentru plecarea din lumea pământească către cea cerească şi stătea în chilia sa precum stă mortul în sicriu.

Pe fraţii călugări care veneau la chilia lui să-l vadă îi saluta printr-o plecăciune adâncă, îi binecuvânta, iar unora le dădea sfaturi duhovniceşti: să meargă la toate slujbele bisericeşti, să stăruie neîncetat în rugăciune, să facă ascultare necârtitoare de stareţul mănăstirii, să nu mănânce în afara orelor stabilite, la trapeză să stea cu evlavie şi frică de Dumnezeu şi cele oferite să le mănânce cu mulţumire.

Adesea le spunea următoarea întâmplare: printre fraţii unei obşti era odată un călugăr bătrân văzător cu duhul şi vedea precum este fiecare dintre cei care mâncau la trapeză. Unii mâncau miere, alţii – pâine, iar alţii mâncau lăcuste. Bătrânul s-a mirat de ceea ce-a văzut şi s-a rugat lui Dumnezeu zicând: „Doamne, descoperă-mi această taină; la trapeză se oferă aceeaşi hrană pentru toţi, de ce unii mănâncă miere, alţii pâine, iar alţii lăcuste?". Şi iată că un glas de sus i-a răspuns: „Cei care mănâncă miere sunt cei care stau la masă cu frică şi rugăciune continuă, ce se înalţă ca tămâia către Dumnezeu şi de aceea mănâncă miere. Cei care mănâncă pâine sunt aceia care laudă

bucatele oferite lor de Dumnezeu, iar cei care mănâncă lăcuste sunt cei care vorbesc și cârtesc: asta-i bună iar asta nu-i bună".

Părintele Serafim le spunea că nimănui nu-i este permis să plece din mănăstire fără binecuvântate pricini și îi învăța să suporte cu răbdare toate încercările și ispitele, precum spune Domnul: *Şi veți fi urâți de toți pentru numele Meu; iar cel ce va răbda până la sfârșit, acela se va mântui* (Matei 10, 22). De asemenea, îi învăța să păstreze între ei o pace reciprocă, pentru că Dumnezeu Se sălășluiește numai într-un locaș pașnic, precum spune Psalmistul: *În pace este locul Lui*.

Părintele se împărtășea cu Sfintele Taine în toate duminicile și zilele de sărbătoare după Liturghia de dimineață, având binecuvântarea duhovnicului său, pentru că simțea mereu o dorință și o necesitate arzătoare de a se împărtăși cu cele sfinte cât mai des. Și pe frații obștii îi îndemna să nu evite nici unul din cele douăsprezece praznice împărătești fără să-și curețe conștiința prin Taina Spovedaniei și să-și spele păcatele unindu-se cu Domnul Hristos prin Taina Împărtășaniei. Iar pe mireni îi sfătuia numaidecât să se spovedească și să se împărtășească măcar în cele patru posturi din cursul anului.

După ce a renunțat la starea de tăcere deplină, a acceptat să le vorbească credincioșilor care veneau la el din cele mai îndepărtate locuri ale țării ca să-i ceară binecuvântare și sfaturi duhovnicești. Părintele obișnuia să le dea acestora să guste anafură sau pâine binecuvântată și stătea de vorbă cu ei, manifestând multă dragoste și respect față de aceștia.

El a viețuit în chilia sa pustnicească de pe malul râului Sarovka 17 ani de zile, dar după ce s-a reîntors la mănăstire și-a făcut o altă chilioară în desișurile pădurii, la o distanță de două verste de mănăstire, unde se refugia de

multe ori ca să stea în liniştea pustiei şi să se roage precum ştia numai el. Aproape în fiecare zi pleca în pădure la chilia sa pustnicească, unde se îndeletnicea cu prelucrarea lotului de pământ din jurul chiliei sale pe care cultiva cartofi, şi se ruga neîncetat, iar seara întotdeauna se întorcea în mănăstire.

Cuviosul pustnic avea obiceiul să poarte în spate un sac plin cu pietre. Iar când a fost întrebat de ce cară în spate aceste pietre, a răspuns precum spune Sfântul Efrem Sirul: „Eu îl chinuiesc pe cel ce mă chinuieşte".

El cânta mereu antifonul: „Deşertăciunile lumii le lasă, pustnice, şi fii cu arzătoare dorinţă către viaţa cea cerească". Această cântare nu era o simplă fredonare a unor cuvinte, ci era o exprimare a trăirilor sale lăuntrice, ce izvorau din adâncul sufletului său.

De obicei cuviosul Serafim mergea la biserica din bolniţa mănăstirii la Sfânta Liturghie de dimineaţă şi se împărtăşea cu Sfintele Taine. Iar după Liturghie se întorcea în chilia sa, fiind însoţit de mulţi credincioşi care doreau să primească binecuvântare şi sfaturi duhovniceşti. Numărul vizitatorilor credincioşi creştea de la o zi la alta. Unii îl aşteptau la mănăstire, iar alţii veneau la el în pustie arzând de dorinţa de a-l vedea şi de a se împărtăşi din sfinţenia vieţii lui şi din învăţăturile lui nestemate. El era blând, iubitor şi iertător. Avea o memorie excepţională, o minte ageră, luminată de harul Duhului Sfânt şi darul vorbirii convingătoare. Sfaturile lui erau atât de consistente, liniştitoare şi influente, încât toţi cei care-l auzeau vorbind primeau ajutor şi alinare în suferinţele şi neliniştile lor sufleteşti.

Unii dintre aceştia spuneau că părintele Serafim le încălzeşte inima întărindu-i în credinţă, le luminează mintea cu sfaturile lui duhovniceşti şi le ia parcă o pânză de pe ochii sufletului afectat de păcate, le dă putere de a

lupta cu toate necazurile lor şi le sădeşte în suflet dorinţa hotărâtoare de schimbare în bine. Toate sfaturile lui erau bazate pe Sfânta Scriptură şi Sfânta Tradiţie.

Pentru că el a ajuns la măsura desăvârşirii, a fost înzestrat cu harul Duhului Sfânt, primind de la Dumnezeu multe daruri sfinte, inclusiv darul înainte-vederii şi darul proorocirii. De aceea, multora dintre cei care-l vizitau, înainte ca aceştia să apuce să-şi mărturisească neputinţele stării lor, necazurile, gândurile şi frământările lăuntrice, le dădea sfaturile şi îndrumările cuvenite, ştiind de fapt pe cine are în faţa sa.

Principalele caracteristici ale firii sale erau dragostea pentru Dumnezeu şi aproapele şi înţelepciunea smerită. Oricine a venit la el - săraci în zdrenţe, bogaţi în haine sclipitoare, păcătoşi şi drepţi - pe toţi i-a primit cu dragoste frăţească. Sărutându-i pe frunte, tuturor li s-a închinat până la pământ, i-a binecuvântat iar unor oameni simpli le-a sărutat mâinile,

Preacuviosul ne-a arătat împlinirea primei porunci: de a-L iubi pe Dumnezeu din toată inima, din tot sufletul, din tot cugetul, îndeplinind însă şi a doua poruncă, asemănătoare celei dintâi, de a iubi pe aproapele, dezvăluind cu adevărat „identitatea“ lor lăuntrică şi nedespărţită.

Întrezărind chipul lui Dumnezeu în fiecare om, minunatul stareţ îl întâmpina cu cerească salutare: „Bucuria mea!“, bucurându-se de el. Aceste luminoase cuvinte vădesc dumnezeiasca dragoste şi bucurie faţă de creaţie.

Preacuviosul i-a slujit toată viaţa lui Dumnezeu dar în acelaşi timp şi aproapelui, devenind prietenul tuturor: stareţ, închinător, tămăduitor, mângâietor, prooroc, coborând către sufletele oamenilor după ce a săvârşit plinătatea ascezei pustniceşti.

El a alinat, a întărit, a vindecat, a călăuzit multe suflete, binecuvântându-le și dăruindu-le dragoste, credință și nădejde din dragostea și sfințenia lui. Cuviosul, fiind purtător de Duh Sfânt, a înmuiat și a dezghețat inimile multora cu lacrimile pocăinței lor, îndreptându-i spre calea ce duce în Împărăția cerească a bucuriei și fericirii nesfârșite.

Cu puțin timp înainte de moartea sa, părintele Serafim a fost întrebat de către un frate călugăr: „Preacuvioase, de ce noi nu putem trăi o viață aspră, precum au trăit pustnicii în vechime?". Și cuviosul i-a răspuns: „Nu trăim astfel pentru că nu avem voință. Dacă am avea voință, am trăi ca și părinții pustnici, înaintașii noștri, care au strălucit în pustie prin faptele și dragostea credinței lor, deoarece harul și ajutorul lui Dumnezeu se sălășluiește în sufletele tuturor căutătorilor de Dumnezeu și precum spune Sfânta Scriptură: *Iisus Hristos, ieri și azi și în veci, este același* (Evrei 13, 8).

Ajungând la bătrânețe, cu un an înainte de moartea sa, cuviosul Serafim mergea din ce mai rar la chilia sa pustnicească, simțindu-se istovit și neputincios, vorbea foarte rar și foarte scurt cu cei care îl cercetau pentru anumite îndrumări duhovnicești.

În anul 1833, cu o săptămână înainte de a pleca la cele veșnice, în ziua Nașterii Domnului, bătrânul Serafim a venit la Liturghia de seară, slujită de starețul Nifon, și s-a împărtășit cu Sfintele Taine. Iar după ce s-a iertat cu egumenul Nifon, s-a întors la chilia sa și i-a dat ucenicului său Iacov o sviță, pe care era imprimate chipul Preacuviosului Serghie și chipul Maicii Domnului, spunându-i: „Cu această sviță să mă îmbrăcați când voi muri și cu ea să mă puneți în mormânt. Aceasta am primit-o de la părintele Arhimandrit Antonie, succesorul stareț al Lavrei Sfânta Treime, de la moaștele Sfântului Serghie de Radonej".

Înainte de Anul Nou a mers la Biserica Adormirea Maicii Domnului ca să le arate fraţilor obştii locul de lângă altarul bisericii unde să fie înmormântat.

Pe data de 1 ianuarie a participat pentru ultima dată la Sfânta Liturghie de dimineaţă, săvârşită în biserica bolniţei, şi s-a împărtăşit cu Sfintele Taine. Deja era foarte slăbit, dar avea un chip liniştit şi vesel.

A doua zi, pe data de 2 ianuarie 1833, ieromonahul Serafim a fost găsit în chilie în genunchi în faţa icoanei Maicii Domnului, mort în rugăciune de „iertare". Trupul lui neînsufleţit a fost pus în sicriu şi opt zile a stat în biserica Adormirea Maicii Domnului, nesupunându-se putreziciunii. În aceste zile s-au vărsat multe lacrimi şi s-au înălţat multe rugăciuni în amintirea celui care a fost monah pustnic, eremit desăvârşit, stareţ plin de iubire, stâlpnic şi nevoitor, care a întrecut orice limită omenească pe toate căile urcuşului său ascetic, iar vieţuirea lui a fost o neîntreruptă rugă, cugetare, contemplare şi călăuzire către Dumnezeu.

Cei care atunci l-au petrecut pe ultimul lui drum şi noi, cei de astăzi, care-l cinstim cu evlavie, îi spunem: „Preacuvioase Părinte Serafim, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi, păcătoşii".

Precum în decursul vieţii sale Cuviosul Serafim i-a îndrumat, i-a luminat, i-a alinat pe mulţi, vindecându-i prin cuvânt, faptă şi rugăciune, astfel şi după moarte, el rămâne călăuzitorul nostru. Lui putem să-i vorbim despre necazurile zilelor noastre. Chiar el ne-a lăsat un legământ ce răsună în inima noastră: „Când nu voi mai fi printre cei vii, veniţi la mormântul meu. Vorbiţi cu mine, ca şi când aş fi viu, pentru că eu sunt pururi viu pentru voi".

Amintirea despre acest mare nevoitor şi slujitor al Domnului dăinuie de-a lungul anilor şi adună mii de pelerini din toată lumea în jurul mormântului său de la

Sarov. Toți suspină, oftează și se roagă virtuosului părinte ca să mijlocească înaintea lui Dumnezeu și a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu pentru izbăvirea de necazurile, ispitele și patimile lumii acesteia și pentru mântuirea sufletelor lor.

Din învățăturile duhovnicești ale Cuviosului Ieromonah Serafim

Despre tăcere
Despre luarea aminte de sine
Despre grija de suflet
Cu ce trebuie să ne înzestrăm sufletul?
Despre pacea sufletească
Despre păstrarea păcii sufletești
Despre rugăciune
Despre vorbirea multă
Despre gânduri și mișcările trupești
Despre datoria subalternilor față de superiorii lor
Despre neosândirea aproapelui
Despre izolare și tăcere
Despre tristețe
Învățătură către monahul începător

Despre lepădarea de lume

Frica lui Dumnezeu se dobândește atunci când omul, întorcându-se dinspre lume și tot ce este în lume, își concentrează gândurile și simțămintele sale asupra Legii dumnezeiești și se adâncește cu totul în contemplarea lui Dumnezeu și în așteptarea fericirii făgăduite sfinților.

Noi nu fugim de oameni, care sunt de aceeași fire cu noi și poartă același nume al lui Hristos, de creștini, ci fugim de păcatele făcute de ei, cum i s-a spus Marelui Antonie: „Fugi de lume și te mântuiește".

Nu poți să te afli în starea contemplării de Dumnezeu cât timp te afli în lume. Până când patimile nu se vor liniști, nu poți dobândi pacea sufletească. Iar patimile nu se liniștesc atâta timp cât suntem înconjurați de lucruri ce stârnesc patimile din noi. Ca să ajungi la starea desăvârșirii și să capeți o liniște deplină a sufletului, trebuie să stărui mult în rugăciune și contemplare de Dumnezeu. Lasă-ți sufletul să se înalțe către Dumnezeu prin rugăciune înflăcărată, depărtându-te de patimile lumii acesteia.

Nedepărtându-te de lume, sufletul nu poate să-L iubească sincer și în totalitate pe Dumnezeu.

Despre tăcere

Preacuviosul Varsanufie ne învață că precum corabia pe mare înfruntă furia valurilor și a furtunilor și ajungând la țărmul liniștit nu mai este supusă pericolului, rămânând nevătămată, tot așa și călugărul, cât se află printre oameni, are parte de mâhniri, ispite, gânduri supărătoare, iar când stăruie în tăcere, n-are de ce se teme.

Tăcerea deplină este crucea pe care călugărul trebuie să-și răstignească patimile, plăcerile, gândurile. Adu-ți aminte de Domnul Hristos, câte batjocuri și defăimări a îndurat înainte de a fi răstignit pe Cruce. Așa și noi, fiind doar în tăcere deplină, dar nesuferind precum a suferit Domnul Hristos, nu putem ajunge la starea sfințeniei desăvârșite. Căci spune Apostolul: *Cu El vom suferi și cu El ne vom preamări*.

Altă cale nu există.

Cel care a ales starea tăcerii depline trebuie să știe cu ce scop a ales această stare, pentru ca inima lui să nu se abată către altceva.

Despre luarea aminte de sine

Cel care urmează calea luării aminte de sine nu trebuie să se încreadă numai în propria sa putere de înţelegere, ci trebuie să cerceteze Scripturile şi să compare mişcările inimii sale şi viaţa sa cu viaţa asceţilor care au trăit mai înainte. E mult mai uşor în acest fel să ne păzim de cel rău şi să vedem limpede adevărul.

Cugetul unui om atent, veghetor este întocmai ca o strajă neadormită.

Să veghem deci ca să nu fim atraşi către lucruri străine, să ne gândim şi să vorbim despre ele cum spune David: *Nu va grăi gura mea lucruri omeneşti* (Ps. 16, 4), ci să ne rugăm Domnului: *De cele ascunse ale mele curăţeşte-mă şi de cele străine fereşte pe robul Tău* (Ps. 18, 13-14).

Omul trebuie să fie vigilent de la începutul şi până la sfârşitul vieţii sale, ele, cele din mijloc, cu tot ce au ele plăcut ori neplăcut, fiind indiferente.

Ca să-ţi păstrezi cugetul curat, închide-te în sine, precum spune Mântuitorul: *Şi pe nimeni să nu salutaţi pe cale* (Luca 10, 4), şi fără folos să nu vorbeşti.

Pe stareţ şi pe fraţi să-i saluţi, închinându-te lor respectuos, iar ochii minţii să-i ai mereu închişi.

Despre grija de suflet

Corpul omenesc e asemenea unei lumânări. Lumânarea se sfârşeşte arzând, iar omul – murind. Dar sufletul este nemuritor şi se cuvine să ne îngrijim de sufletul nostru mai mult decât de trup. *Pentru că ce-i va folosi omului dacă va câştiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde? Sau ce-ar putea da omul în schimb pentru sufletul lui?* (Matei 16, 26).

„Noi credem că sufletul este mai preţios decât orice, zice Macarie cel Mare, pentru că Dumnezeu n-a binevoit să Se unească cu nici o altă făptură decât cu omul, pe care l-a iubit mai mult decât toate creaturile."

Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Grigorie Teologul, Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Chiril al Alexandriei, Sfântul Ambrozie al Mediolanului şi alţii, din tinereţe şi până la sfârşitul vieţii lor, au fost feciorelnici. Toată viaţa ei şi-au închinat-o slujirii pentru mântuirea sufletului şi n-au slujit trupului.

Se cuvine deci să ne îngrijim mai ales de suflet, iar trupul să-l întărim în măsura în care ne este de ajutor la întărirea duhului.

Dacă ne vom omorî trupul de bună voie într-atât încât să ne afectăm şi sufletul, atunci această osteneală va fi fără judecată dreaptă, doar dacă am face aceasta pentru dobândirea virtuţilor.

Dacă Domnul va voi ca omul să treacă prin boli şi suferinţe, tot El îi va da şi puterea răbdării.

Cu ce trebuie să ne înzestrăm sufletul?

Trebuie să ne înzestrăm sufletul cu cuvântul lui Dumnezeu, căci cuvântul lui Dumnezeu, după cum spune Sfântul Grigorie Teologul, este pâinea îngerilor cu care se hrănesc sufletele flămânde de Dumnezeu.

Să ne înzestrăm sufletul şi cu citirea Noului Testament şi a Psaltirii, stând în picioare, ca să se producă luminarea minţii.

Trebuie să ne înzestrăm sufletul cu cuvântul lui Dumnezeu în aşa fel încât mintea să „se scalde" parcă în Legea Domnului, conform căreia omul trebuie să trăiască.

Când omul îşi va înzestra sufletul său cu cuvântul lui Dumnezeu, atunci va înţelege şi va face diferenţă între bine şi rău.

Citirea cuvântului lui Dumnezeu trebuie să se producă în tăcere şi izolare, ca toată mintea cititorului să se adâncească în adevărul scrierilor sfinte şi să primească de la Dumnezeu acea căldură ce în izolare provoacă lacrimi şi cu care omul se încălzeşte şi se umple cu daruri duhovniceşti, desfată mintea şi sufletul mai mult decât cu orice cuvânt.

Despre pacea sufletească

Scopul vieții creștine este dobândirea Duhului Sfânt. Dobândește pacea lăuntrică și mii de suflete se vor mântui în jurul tău.

Totul este subordonat agonisirii acestei păci, alipirea de Biserică, adevărata nădejde, îndepărtarea de patimi, iertarea greșelilor, neosândirea aproapelui, tăcerea lăuntrică.

Nimic nu este mai bun decât acea pace în Hristos, prin care sunt respinse năvălirile durerilor celor rele, din văzduhuri și de pe pământ.

Căci lupta noastră nu este împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății, care sunt în văzduhuri (Efeseni 6, 12).

Un om înțelept își îndreaptă duhul înlăuntrul său și îl coboară în inima sa. Atunci harul lui Dumnezeu îl luminează și el se află într-o stare de liniște suprapământească, adică, având conștiința împăcată, căci el contemplă harul Sfântului Duh în interiorul său, după cuvântul lui Dumnezeu: „Unde este pace, acolo sălășluiește El".

Cel care merge în pace adună ca și cu o lingură darurile harului.

Când un om dobândește pacea, atunci poate revărsa și asupra altora lumina sufletului său...

Domnul nostru Iisus Hristos a lăsat această pace ucenicilor Săi înainte de moartea Sa ca pe o comoară neprețuită, zicând: *Pacea Mea dau vouă, pacea Mea las vouă* (Ioan 14, 27).

Apostolul vorbeşte de asemenea despre această pace: *...şi pacea lui Dumnezeu, care covârşeşte orice minte, să păzească inimile voastre şi cugetele voastre, întru Hristos Iisus* (Filipeni 4, 7). Şi astfel se cuvine ca noi să ne îndreptăm toate gândurile, dorinţele şi faptele spre dobândirea păcii lui Dumnezeu, strigând totodată împreună cu Biserica: *Doamne Dumnezeul nostru, pacea Ta dă-ne-o nouă...* (Isaia 26, 12).

Despre păstrarea păcii sufleteşti

Trebuie să ne străduim din toate puterile să ne păstrăm pacea sufletească şi să nu ne tulburăm când alţii ne ocărăsc. Pentru aceasta se cuvine să ne abţinem de la orice mânie şi să ne păzim mintea şi inima de orice mişcare nechibzuită.

Pentru a ne păstra pacea sufletului trebuie, de asemenea, în tot chipul să ne ferim a-i osândi pe alţii. Prin virtutea neosândirii şi a tăcerii se păstrează pacea sufletului. Când omul petrece în aşa stare, el se învredniceşte a primi descoperiri dumnezeieşti. Ca să ne izbăvim de osândire, să luăm aminte la sinele nostru să nu primim de la nimeni gânduri străine şi să fim ca nişte morţi. O pildă de cumpătare ne-a dat Sfântul Grigorie Taumaturgul (episcopul Neocezareei, prăznuit la 17 noiembrie).

Acostat într-o piaţă publică de o femeie de moravuri uşoare, care îi cerea plată pentru că s-ar fi culcat cu ea, sfântul, în loc să se mânie, i-a zis liniştit însoţitorului său: „Dă-i ceea ce cere". Ea, primind banii, căzu doborâtă la pământ de un diavol. Dar sfântul goni diavolul prin rugăciune.

Dacă nu e cu putinţă să te supui, ar fi bine, cel puţin, să-ţi ţii limba în frâu. Ca să ne păstrăm pacea, trebuie să alungăm tristeţea şi să încercăm să fim veseli... Căci un om care nu are ce-i trebuie pentru nevoile lui, acestuia îi este greu să-şi învingă descurajarea.

Trebuie să intri în tine însuţi şi să te întrebi: unde mă aflu? Trebuie să priveghem cu simţurile noastre, mai ales cu văzul, să nu ne împrăştie. Căci darurile duhului nu le pot avea decât cei care se roagă şi au grijă de sufletul lor.

Despre rugăciune

Cei ce s-au hotărât să-I slujească cu adevărat lui Dumnezeu trebuie să se îndeletnicească cu pomenirea neîncetată a Numelui Său în inima lor şi cu rostirea continuă a rugăciunii către Iisus Hristos, repetând în sinea lor: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul!...".

Iar după-amiază, această rugăciune se poate zice astfel: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, pentru rugăciunile Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul". Sau poţi să o chemi direct pe Maica Domnului, zicând: „Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine, păcătosul!". Poţi să spui şi cântarea îngerească: „Născătoare de Dumnezeu Fecioară, bucură-te...". Astfel ferindu-ne de împrăştierea gândurilor şi păstrându-ne conştiinţa în pace, ne putem apropia de Dumnezeu ca să ne unim cu El. Căci, spune Sfântul Isaac Sirul, „în afară de rugăciunea neîncetată nu este alt mijloc de a te apropia de Dumnezeu" (Omilia 69).

În biserică e bine să ţinem ochii închişi, pentru a ne feri de împrăştierea gândurilor, şi, păstrându-ne conştiinţa în pace, ne putem apropia de Dumnezeu ca să ne unim cu El. Căci spune Sfântul Isaac Sirul, „în afară de rugăciunea neîncetată nu este alt mijloc de a te apropia de Dumnezeu" (Omilia 69).

În biserică e bine să ţinem ochii închişi pentru a ne feri de împrăştierea atenţiei. Ochii să-i deschizi doar când te încearcă somnul, atunci îndreaptă-ţi ochii asupra unei icoane sau a unei lumânări aprinse în faţa ei.

Dacă în timpul rugăciunii ni se întâmplă să fim furaţi de gânduri, atunci trebuie să ne smerim şi să-i cerem iertare lui Dumnezeu căci, după cum zice Sfântul Macarie, „vrăjmaşul năzuieşte decât să întoarcă gândul nostru de la Dumnezeu, de la frica şi de la iubirea Lui" (Omilia 2, 15).

Când însă mintea şi inima sunt unite în rugăciune şi când sufletul nu este tulburat de nimic, atunci inima se va încălzi de căldura duhovnicească în care străluceşte lumina lui Hristos şi va umple de pace şi bucurie întreaga fiinţă lăuntrică a omului. Pentru toate suntem datori să-I mulţumim Domnului şi să ne încredinţăm pe noi înşine voii Lui. Trebuie, de asemenea, să-I punem dinainte toate gândurile, cuvintele şi faptele noastre, străduindu-ne ca toate să-I slujească numai bunei Lui plăceri.

Despre vorbirea multă

Cei care din fire sunt foarte vorbăreţi tulbură de multe ori liniştea interioară şi surpă capacitatea de concentrare a celor din jur.

Dar mai grav este faptul că, prin multa vorbire fără rost, se poate stinge acea flacără ce a fost aprinsă în inimile oamenilor de către Domnul Hristos când a venit pe pământ.

Nimic nu poate stinge focul aprins de Duhul Sfânt ce i-a luminat sufletul în inima călugărului, decât vorbăria multă şi vorbirea fără rost.

Călugărul trebuie să se ferească mai ales de comunicare cu femei, căci ca o lumânare de ceară, fie şi neaprinsă, dar aşezată între cele aprinse, se topeşte; aşa *şi* inima *călugărului, prin comunicare cu femei, se moleşeşte*, precum spune şi Sfântul Isidor Pelusiotul: „Discuţiile rele distrug obiceiurile bune: discuţia cu femei, fie şi bună, este periculoasă pentru călugăr, fiindcă farmecul feminin dă naştere la o atracţie puternică ce aşterne tainic în interiorul cugetului călugărului gânduri necurate. Şi astfel, într-un trup curat va sălăşlui un suflet necinstit". De aceea, ca să fii tare şi curat ca piatra atinsă de o apă cristalină, fii întotdeauna prevăzător şi, desigur, vei învinge. Pentru a putea să-ţi menţii liniştea lăuntrică, trebuie să te abţii şi să eviţi discuţiile inutile şi vorbăria multă.

Înţelept este cel care trăieşte în tăcere deplină.

Despre gânduri și mișcările trupești

Dacă noi ne unim cu gândurile cele rele, aduse în minte de diavol, atunci ne aflăm săvârșind păcatul, iar dacă ne luptăm cu ele și le respingem, ne aflăm făcând binele. Acesta este „zgomotul" cugetelor, iar duhul cel necurat are influență mare nu numai asupra celor pământești, dar și față de cei ce s-au curățat de patimi își dezlănțuie atacurile numai în parte sau dinafară.

Este posibil ca omul tânăr să nu se aprindă și să nu se tulbure de cugete trupești, dar trebuie să se roage Domnului Dumnezeu ca să stingă scânteia patimilor necurate, chiar la început, și atunci nu va crește în om flacăra patimilor.

Despre datoria subalternilor față de superiorii lor

„Fii smerit, fă ascultare, supune-te și te vei mântui", spune Preacuviosul Varsanufie. Și nu cârti niciodată: „Ce este aceasta și la ce folosește?" etc. Dar fii smerit și supus, mai ales față de avva al tău, care se roagă lui Dumnezeu pentru tine și căruia îi este încredințată mântuirea sufletului tău.

„Cine dorește să fie ucenicul lui Hristos, acela nu are nici o putere asupra sa și nu poate să facă nimic de la sine", spune același povățuitor. Fiindcă cine face ceva după cugetul său nu este bineplăcut lui Dumnezeu, chiar dacă pare a fi bine.

Dacă cineva cunoaşte cele necesare pentru sufletul său mai bine decât avva, atunci de ce se mai numeşte ucenicul aceluia?

Taie-ţi propria voie şi fii smerit în toată viaţa ta, şi atunci te vei mântui.

Smerenia şi ascultarea dezrădăcinează toate patimile şi înrădăcinează toate virtuţile.

Cel supus trebuie să moară vieţii trecătoare, lumeşti, ca să dobândească viaţa veşnică.

Precum înălbitorul curăţă şi înălbeşte postavul, făcându-l alb ca zăpada, aşa şi ascultătorul, răbdând umilinţele, jignirile, defăimările, se curăţă, făcându-se strălucitor precum aurul purificat de foc. Subalternii nu trebuie să fie interesaţi de treburile superiorilor şi nici să-i judece, căci altfel Îl supără pe Dumnezeu, Care le-a dat puterea de conducere, căci puterea adevărată de la Dumnezeu izvorăşte.

Superiorii nu trebuie să se împotrivească puterii săvârşirii binelui, ca să nu păcătuiască înaintea lui Dumnezeu şi să nu încalce poruncile Lui.

Supusul multe agoniseşte pentru mântuirea sufletului său prin ascultare; el înţelege rostul faptelor mântuitoare şi astfel se smereşte.

Despre neosândirea aproapelui

Nu trebuie să judecăm pe nimeni, chiar dacă l-am vedea cu proprii noştri ochi greşind sau petrecând în continuă încălcare a poruncilor lui Dumnezeu, după cum spune Sfânta Scriptură: *Nu judecaţi, ca să nu fiţi judecaţi* (Matei 7, 1). *Tu cine eşti de judeci pe sluga străină? Domnului său stă sau cade, dar se va scula însă, căci puternic este Domnul ca să-l ridice* (Rom. 14, 4). Cu mult mai bine este să ne amintim de cuvintele apostolului: *Cui i se pare că stă, să ia seama să nu cadă* (I Cor. 10, 12), fiindcă nu se ştie câtă vreme vom putea rămâne în fapta cea bună, după cum spune proorocul cel instruit din propria sa experienţă: *Iar eu am zis întru îndestularea mea, nu mă voi clătina în veac, dar când Ţi-ai întors faţa Ta eu m-am tulburat* (Ps. 29, 6-7). Domnul ne-a poruncit să purtăm duşmănie doar împotriva şarpelui, adică împotriva aceluia care dintru început a înşelat pe om şi l-a izgonit din rai, împotriva diavolului. Ne-a poruncit să purtăm duşmănie împotriva duhurilor celor necurate ale desfrânării şi a tuturor faptelor ruşinoase, care seamănă în cugete necurate şi întinate.

Despre izolare și tăcere

Sfântul Ambrozie al Mediolanului spunea: „Prin tăcere mulți s-au mântuit, iar prin vorbă multă și fără folos, niciunul".

Un sfânt părinte spunea: „Tăcerea este taina veacului viitor, iar vorbăria – arma judecării lumii viitoare".

Tu să stai în chilia ta cu atenție și în tăcere, străduindu-te cu orice preț să te apropii de Dumnezeu prin rugăciune. Căci Dumnezeu este dornic să te facă din om înger. Domnul zice: „Îl voi întări pe cel blând, tăcut, smerit, pe care-l înfioară cuvintele mele". Când călugărul se află în stare de tăcere, atunci dușmanul neamului omenesc nu reușește să facă nimic rău inimii ascunse a acestuia.

Dacă nu se poate să stai întotdeauna în tăcere deplină și izolat de lume, fiindcă trăiești în mănăstire și trebuie să faci ascultare, atunci măcar puținul timp ce-ți mai rămâne să-l petreci într-un mod izolat și în tăcere. Că și pentru acest puțin, Dumnezeu nu te va uita, ci va trimite asupra ta bogata Lui milă.

Tăcerea și izolarea dau naștere blândeții și umilinței, a căror acțiune, în inima călugărului, poate fi asemănată cu apa lină a Siloamului.

Aflarea în chilia izolată într-o stare de tăcere, practicând rugăciunea și citind zi și noapte scrierile dumnezeiești, îl face pe călugărul evlavios mai dornic de a înainta pe drumul ales. Precum spun Sfinții Părinți: „Chilia călugărului este precum o peșteră a Babilonului" în care vei primi harul dumnezeiesc.

Călugărul, după spusele Sfântului Efrem Sirul, nu va rămâne mult timp într-un loc dacă nu va îngrădi în primul rând tăcerea şi înfrânarea. Tăcerea te ajută să-ţi limpezeşti cugetul şi să te aduni la rugăciune, iar înfrânarea te învaţă să devii liniştit.

În sfârşit, cel care le-a dobândit pe acestea are parte de o stare paşnică.

Despre tristeţe

Când duhul rău al mâhnirii pune stăpânire pe suflet, atunci sufletul se umple de întristare şi supărare, neputând să se roage cu stăruinţa cuvenită şi neputând să se îndeletnicească cu citirea scrierilor sfinte cu atenţia necesară. Într-o astfel de stare, călugărul este lipsit de linişte şi blândeţe în comunicarea cu fraţii obştii, căpătând o repulsie faţă de tot ce-l înconjoară. Sufletul cuprins de tristeţe şi mâhnire devine parcă bezmetic, frenetic şi nu poate să primească liniştit nici un sfat bun şi nici nu poate să răspundă cu blândeţe la întrebările adresate. Călugărul ce are un astfel de suflet afectat, evită oamenii, considerându-i vinovaţi de tulburarea sa şi nu înţelege că de fapt pricina bolii sufletului său se află în interiorul său.

„Tristeţea este ca un vierme pentru suflet, ce-şi roade mama care l-a născut."

Călugărul cuprins de mâhnire nu poate să-şi înalţe mintea către contemplarea de Dumnezeu şi nici să săvârşească o rugăciune curată, înflăcărată.

Cine a biruit patimile, acela va birui şi tristeţea. Iar cel biruit de patimi, nu va fi ocolit nici de cătuşele mâhnirii.

Precum bolnavul este recunoscut bolnav după paloarea feței, așa și cel împătimit este cercetat și stăpânit de tristețe.

Cine iubește pacea, aceluia îi este aproape imposibil să se întristeze, iar cel care urăște pacea întotdeauna este trist.

Precum focul curăță aurul, așa și tristețea după Domnul curăță sufletul de păcate.

Învățătură către monahul începător

După sfatul ori influența altora sau în orice alt chip ai venit tu în această mănăstire, nu te mâhni, este o cercetare dumnezeiască. De vei păzi cele ce-ți voi spune ție, te vei mântui pe tine însuți și pe cei ce sunt în jurul tău și pentru care te îngrijești. Proorocul zice: *N-am văzut pe cel drept părăsit, nici sămânța lui cerând pâine* (Ps. 36, 25). Trăind în mănăstirea aceasta, să păzești poruncile, stând în biserică să fii atent la toate slujbele și să cunoști toată rânduiala bisericii, adică cele 7 Laude bisericești - să le înveți, să le ții minte. Dacă te afli în chilie și nu ai „rucodelie" (lucru de mână), atunci citește din cărțile sfinte, mai ales din Psaltire. Străduiește-te să repeți de mai multe ori un verset ca să ții minte totul. Dacă te cheamă la ascultare, du-te și spune și rugăciunea: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul".

În rugăciune adună-ți mintea și o unește cu sufletul.

La început o zi, două și chiar mai mult, fă această rugăciune numai cu mintea, fiind atent la fiecare cuvânt în parte. Iar mai târziu, când va încălzi Domnul inima ta cu căldura harului Său și o va uni întru tine cu însăși suflarea

ta într-un duh, atunci rugăciunea aceasta va curge în ființa ta fără încetare și va fi totdeauna cu tine, îndulcindu-te și hrănindu-te. Aceasta este însăși acea prezicere a proorocului Isaia: *Căci rana cea de la Tine le este lor vindecare* (Isaia 26, 19). Iar dacă vei stăpâni întru sine această hrană sufletească, adică necontenita grăire cu Însuși Domnul, atunci pentru ce să mai umbli prin chilia fratelui, chiar dacă ai fi chemat de careva dintre ei? Adevăr îți spun că această grăire deșartă este și lenevire. Căci dacă nu te înțelegi pe tine însuți, oare vei putea înțelege despre ce să înveți și pe alții? Taci, taci necontenit și pomenește totdeauna prezența lui Dumnezeu și numele Lui. Nu te duce la nimeni să stai de vorbă, dar păzește-te în toate chipurile să nu judeci pe cei care stau de vorbă mult și râd. Fii în acest caz surd și mut și lasă să treacă toate pe lângă urechile tale. Poți să iei exemplu pe Ștefan cel Nou (Minei, 20 noiembrie), care avea rugăciune neîncetată, obiceiul blând, gura tăcută, inima smerită, duhul umilit, trupul și sufletul curat, fecioria neprihănită, sărăcia adevărată și neagoniseala pustnicească, ascultarea fără cârtire, supunere vrednică, lucrul cu răbdare și cu osteneală și cu râvnă.

Șezând la masă, nu te uita și nu judeca cine și cât mănâncă, ci ia aminte la sine, hrănindu-ți sufletul cu rugăciunea. La prânz mănâncă, iar la cină înfrânează-te.

În fiecare noapte să dormi neapărat patru ceasuri; dacă ești obosit, sleit de puteri, poți să dormi puțin ziua. Aceasta s-o ții neschimbată până la sfârșitul vieții, căci îți este necesară pentru liniștea capului tău. Și eu am ținut din tinerețe această cale. Nu ne rugăm întotdeauna lui Dumnezeu pentru odihna noastră sufletească.

Dacă te vei păzi pe tine aşa, atunci nu vei fi mâhnit, ci sănătos şi vesel. Îţi spun adevărat că dacă te vei purta aşa, atunci vei rămâne în mănăstire până la sfârşitul vieţii tale.

Smereşte-te şi Domnul îţi va ajuta să scoţi la lumină dreptatea ta şi judecata ta ca lumina ta peste oameni (cf. Matei 5, 16).

Epilog

Minunat este faptul că în vremurile noastre s-a dovedit posibilă cunoaşterea unor mari cuvioşi părinţi al căror eroism a fost ascuns întru Dumnezeu, ei rămânând neîncoronaţi în viaţa pământească, părăsind-o fără a-şi lua răsplata pentru truda lor. Aşa au fost marii vieţuitori ai pustiei, cei care au săvârşit numeroase fapte de nevoinţă, întrecând uneori orice limită omenească în nevoinţele lor ascetice.

Prin viaţa lor, ce a fost o neîntreruptă rugă şi contemplare de Dumnezeu, ei au înfăţişat lumii chipul credinţei creştine biruitoare a bucuriei veşnice.

Marii pustnici ne îndeamnă să deschidem ochii sufletului nostru şi să trăim pentru Dumnezeu, sporind în viaţa de rugăciune şi de nevoinţă, ca să ajungem la măsura desăvârşirii şi să devenim fii ai Împărăţiei Cerurilor.

Să ne întărim întru acest adevăr, că orice scriere dumnezeiască ce este în armonie cu calea mântuirii povăţuieşte, mustră, întăreşte şi ne îndrumă ca viaţa să ne fie pururea după voia lui Dumnezeu.

Mănăstirea Sarov a fost un loc ales de Dumnezeu unde au trăit, s-au nevoit şi au murit mari pustnici şi cuvioşi părinţi ca: Sfântul Serafim de Sarov, egumenul Nazarie, cuviosul Ilarion, cuvioşii Ioan şi Isaac şi alţii, dar acest loc a ajuns să fie pentru unii „legendă“ aproape uitată, iar pentru alţii - o temniţă a credinţei şi sfinţeniei.

După sângeroasa revoluție, mănăstirea Sarov a fost lichidată. Amândouă bisericile principale au fost aruncate în aer cu dinamită - acele catedrale unde odinioară au slujit cei pomeniți în această carte. Mormintele lor au fost nivelate și acoperite cu un strat gros de asfalt, iar peste morminte a fost construit un drum. Atunci a fost profanată sfințenia acestei mănăstiri.

În anii „puterii sovietice", sanctuarului de la Sarov i s-a atribuit denumirea de „Muzeul istoriei religiei și ateismului", firește nu pentru a cultiva sentimente religioase, ci pentru a face din vizitatori „atei militanți".

„Perestroika" n-a ocolit însă nici muzeul respectiv, fiind mutat în altă parte, pentru ca „soborul" să capete o altă destinație.

În acea forfotă a mutării muzeului au fost întâmplător descoperite moaștele marelui nevoitor pustnic Sfântul Serafim de Sarov (1759-1833).

Această mare figură a spiritualității ortodoxe ruse, acest mare duhovnic și îndrumător spiritual, vindecător și făcător de minuni, înzestrat cu darul clarvederii și al proorociei (se spune că ar fi prezis tot ce s-a întâmplat în Rusia după 1917 și chiar faptul că prigoana împotriva Rusiei va dura 70 de ani) a fost canonizat în anul 1903.

Profanate în 1922, din porunca lui Lenin, care considera că batjocorirea publică a raclelor de sfinți putea sluji propagandei antireligioase, peregrinând prin trenuri de marfă și prin depozite de muzee, descoperirea moaștelor Sfântului Serafim de Sarov a însemnat că el s-a reîntors să-și ajute poporul său, sfințindu-l.

Sfintele moaște ale sfinților „vorbesc și sfințesc"...

În sfârșit, moaștele Sfântului Serafim au fost depuse pentru câtva timp în catedralele din Sankt Petersburg și Moscova, apoi au fost duse la Mănăstirea Diveevo.

În anul 1991, pe data de 11 ianuarie, s-a petrecut cel mai mare eveniment duhovnicesc, ce a marcat întreaga Rusie pravoslavnică – cea de-a doua minunată aflare şi proslăvire a moaştelor, precum a spus însuşi preacuviosul părinte: „Diveevo va deveni o minune, când sărmanul Serafim va adormi la Sarov, dar cu trupul se va muta la Diveevo. La Sarov odihnesc mulţi sfinţi, însă moaştele lor n-au fost încă descoperite. Eu, sărmanul Serafim, la Diveevo voi fi!".

Şi pe data de 19 iulie/1 august 1991, moaştele Sfântului Serafim au fost strămutate în mod solemn la Diveevo.

El a fost din nou chemat de Maica Domnului ca prin rugăciunile şi prezenţa lui „fizică" să fie bucuria oamenilor, a celor care au nevoie de sfinţenia lui.

După ce muzeul ateist a fost mutat de la Sarov, comuniştii au transformat mănăstirea într-un laborator secret pentru experienţe nucleare. Întregul complex al mănăstirii este radioactiv din pricina instalaţiilor ştiinţifice construite pentru nimicirea vieţii omeneşti. Pentru acest scop a fost ales pământul sfinţit al mănăstirii. Zona este interzisă pentru închinătorii care doresc să vină mai aproape de mănăstirea Sarov. Doar uriaşa clopotniţă, ce serveşte ca antenă radio, mai aminteşte de slăvita mănăstire Sarov de odinioară.

Cei care astăzi vizitează mănăstirea Diveevo se opresc pentru puţin timp ca să se închine de la distanţă, cu regret în suflet, acelui loc sfinţit de rugăciunile, slujirea, viaţa cuvioşilor nevoitori întru Hristos.

Se spune că undeva, pe pământurile mănăstirii Sarov, se află un călugăr care slujeşte în chip tainic dumnezeiasca Liturghie, aşteptând vremea când Domnul va îngădui ca acest loc sfânt să fie cercetat din nou de toţi cei care doresc să se hrănească din cuvântul dumnezeiesc şi să se adape din înţelepciunea lui Dumnezeu.

Aceste pământuri, în ciuda celor care au încercat să le murdărească, profanându-le, sunt încă pământuri sfinţite. Chiar în timpul celor 70 de ani de totalitarism comunist (proorocit de Sfântul Serafim), ele şi-au păstrat sfinţenia şi sfinţii.

CUPRINS

Distribuție:
S.C. Egumenița S.R.L.
O.P. 3
C.P. 301
800730 Galați
tel./fax: 0236-326.730
e-mail: bunavestire@geniusnet.ro
www.egumenita.ro

Tipărit la
S.C. EVRIKA EURODIPS S.R.L.
Galați, Str. Unirii nr. 183
Tel./Fax: 0236.462799
e-mail: evrika@galati.astral.ro
http://www.evrikaeurodips.go.ro

Cine crede că la Sarov sfinţenia a început cu marele Serafim se înşală. Patericul Sarovului ne aduce în faţa ochilor vieţile şi nevoinţele unor cuvioşi despre care cei mai mulţi dintre noi nu ştiau nimic; aceştia ne ajută să înţelegem că Sfântul Serafim a fost rodul unei mănăstiri care, deşi nu foarte veche, a zămislit nevoitori la măsura nevoitorilor din vremurile de demult.

Citind despre jertfele lor, cititorii vor putea să îşi umple candela sufletelor cu ulei duhovnicesc, pentru a rezista ispitelor din ce în ce mai puternice ale unei lumi care L-a uitat pe Dumnezeu.

Editorul

Scopul vieţii creştine este dobândirea Duhului Sfânt. Dobândeşte pacea lăuntrică şi mii de suflete se vor mântui în jurul tău. Totul este subordonat agonisirii acestei păci, alipirea de Biserică, adevărata nădejde, îndepărtarea de patimi, iertarea greşelilor, neosândirea aproapelui, tăcerea lăuntrică. Nimic nu este mai bun decât acea pace în Hristos, prin care sunt respinse năvălirile durerilor celor rele, din văzduhuri şi de pe pământ.

Sfântul Serafim de Sarov